

БОГОМИЛ РАЙНОВ

**Един наивник
на средна възраст**

**Реквием
за една мръсница**

**БЪЛГАРСКИ
ПИСАТЕЛ**

БОГОМИЛ РАЙНОВ
ЕДИН НАИВНИК НА СРЕДНА
ВЪЗРАСТ. РЕКВИЕМ ЗА ЕДНА
МРЪСНИЦА

chitanka.info

ЕДИН НАИВНИК НА СРЕДНА ВЪЗРАСТ

ПЪРВА ГЛАВА

Винаги когато мисля за този черен генерал, първото, за което се сещам, е, че беше едър като планина и развит като атлет. С това съвсем не искам да кажа, че мисля непрекъснато за него, защото, ако седна да мисля за всеки такъв, животът ми трябва да протече изцяло в мислене. А понеже аз не съм професор в Харвард, от мене не се изисква да произвеждам мисли, които никога никому няма да потрябват, а да фабрикувам такива мисли, които могат да преминат в действия. И ако се случва понякога да си спомням за този тип, то не е за туй, че съм впечатлителен, а защото някои хора непрекъснато ме карат да се връщам към тези неща.

Така или иначе този черен генерал бе същинска грамада от едър кокал и набита мускулатура без нито грам тлъстина. И когато научих за внезапната му смърт, стори ми се за миг, че негърът-исполин се стоварва отгоре ми с цялата си тежест, и аз изпитвам същото приятно усещане, което и вие бихте изпитали, ако таванът на стаята се провали и ви затисне.

Смъртта на този тип бе възприета като нещо съвсем загадъчно, макар че според мене тя беше напълно естествена, не просто в смисъл че в края на краищата всички ще умрем, а понеже човек, който живее така, както живееше този тип, едва ли би могъл да разчита, че животът му ще продължи дълго. Защото сладките работи никога не траят дълго.

Лошото беше, че аз бях свързан с този черен генерал и дори в една или друга степен отговарях за него и следователно не можех да отмина съобщението за смъртта му в следобедния вестник по същия начин, по който отминавам информацията за годежа на госпожица Хикс с господин Игрек. Бях сигурен, че от мене ще искат подробни и изчерпателни обяснения, каквито естествено съвсем не бях в състояние да дам, тъй като в тая нещастна заран и в този нещастен час се намирах на около пет километра от злополуката и по-точно в собствената си квартира, и още по-точно в леглото.

Ако трябва да се ограничи с това, което лично аз знам по случая, то би могло да се изрази с няколко реда. Генералът пристигна в дома ми тъкмо според уговорката: в два часа през нощта. Първото, от което се заинтересува, беше дали обещаната сума е вече на разположение. Отговорих утвърдително и се приготвих да мина към задачата. Запитах го, разбира се, най-първо за това-онова във връзка с обстановката в страната, а понеже генералът не бе от тия, които могат да изразят много нещо с малко думи, а беше бърбърив като бръснар, информацията ни отне повече от час. След това пристъпих към припомняне на задачата, нещо, което би могло да се свърши за няколко минути, тъй като бях му повтарял и цялата задача, и всяка подробност от нея десетки пъти. Но както вече казах, генералът беше атлет, сиреч силата му бе съсредоточена не толкова в главата, колкото в крайниците, така че се наложи наново да преговорим точка по точка целия урок, което отне също малко повече от час.

Останалото време до пет часа заранта премина в една съвсем идиотска работа: той тип се зае педантично да брой цялата донесена сума. Сто и петдесет хиляди долара в златни монети с лика на нейно величество английската кралица от едната страна и с конната фигура на свети Георги от другата — всичко туй грижливо подредено в стандартни фишеци и опаковано в здрав пакет. Това също беше нещо съвсем идиотско — да иска цялото си възнаграждение в злато, — но той още отначало беше казал, че иска именно злато и само злато и че плюе на нашите долари, като вероятно добавяше на ум, че плюе и на нас самите. И ето че той тип преряза с ножа си кабелчето, с което бе солидно овързан пакетът, разкъса тройния амбалаж, отвори първия фишек, преброи монетите в него и пристъпи към втория.

— Чуйте, драги — не можах да се стърпя. — Както виждате, всички фишеци са еднакви по форма и големина и следователно съдържат еднакъв брой монети от един и същ тип. Прочее, мисля, че ще ми откраднете по-малко време от съня, ако благоволите да броите не отделните монети, а целите фишеци.

— И така може... — съгласи се генералът. — Но все пак аз трябва да знам какво точно се намира във фишеците.

Въздъгнах мъченически, ала това не предизвика никакво съчувствие у черния.

— За един път ще рискувате да спите по-малко — забеляза той. — В края на краищата няма всяка нощ да получавам жълтици. Уверен съм дори, че това е първият и последен подобен случай в живота ми...

Той беше прав като Сократ, що се отнася до предчувствието, че няма да има друг подобен случай в живота си, тъй като подир половин час щеше да се превърне в грамада димящо месо. Но когато казваше, че това е пръв случай, лъжеше най-безсрамно, защото аз самият неведнъж вече му бях връчвал известни суми, макар и не във формата на жълтици и не в такъв размер.

Прочее генералът, спокойно разположен пред бюрото ми, започна да разкъсва фишеците един по един и да изсипва монетите в купчинка, която с течение на минутите ставаше все по-голяма и по-голяма, додето и последният фишек не се преля в нея. След това тоя маниак на жълтия метал отвори чантата си, представляваща всъщност малко алуминиево куфарче, извади от нея предвидливо приготвени найлонови пликчета и започна да опакова монетите.

— Дайте да ги насипем всички в чантата — предложих. — Това не са яйца да се строшат.

— Златото е деликатно като женската плът — възрази черният. — Не бива монетите да се ожулват една от друга.

Така че трябваше да изтърпя и тая процедура. Най-сетне, точно в пет и пет заранта, тоя тип си прибра куфарчето, сбогува се и ме освободи от присъствието си. Видях бегло през прозореца как се качва в smaragdovo-zeleniya си ford и потегля.

И с това се изчерпват всичките ми преки сведения по случая. Останалото го научих от вестниците.

Това, останалото, също не е бог знае колко много и също може да се смести в няколко реда. Като се изключат всички тия най-невероятни догадки и митове, съчинени от местната сензационна преса, налице е в действителност само един-единствен безспорен факт: същата заран smaragdovozeleniyat ford бе открит обгорял и превърнат в развалини в дъното на каменистата урва, над която минава шосето, извеждащо към залива. Премазан и също обгорял бе открит и трупът на генерала там, където би трябвало да се намира — на волана. По силата на една загадка обаче златото не бе открито там, където би трябвало да се намира, и, направо казано, изобщо не бе открито. За щастие, никой освен мене не знаеше, че генералът е носел със себе си това, което

действително носеше. И добре, че никой не знаеше, защото една чанта злато разпалва много повече въображението на хората, отколкото и най-кървавият инцидент.

И това е всичко. Поне от моя гледна точка. Защото някои акробатически умове побързаха тутакси да свържат смъртта на генерала с една друга злополука, произлязла по силата на някакво съвпадение същата заран и може би в почти същия час немного далеч от фаталната урва, а именно в самия залив. Една моторница по неизвестни причини експлодирва на шестотин метра от брега, като заедно с нея хвъркват във въздуха и двамата ѝ пасажери. Впоследствие пасажерите, или по-точно остатъците от тях, бяха извлечени на брега, не това с нищо не помогна за разкриване на загадката.

Такива са фактите. Прочее, всеки непредубеден човек би могъл да проумее, че аз, който през цялото това време съм се намирал в леглото си, потънал в оня здрав ободряващ сън, с който обикновено спят само праведниците и хората от нашия занаят, не бих могъл да имам нищо общо с горните произшествия. Дори едно дете ще разбере това.

Само че моите шефове не са деца.

* * *

— Седнете! — промърморва Хубърт.

Ръката се протяга леко напред, но не за ръкостискане, а за да ми посочи стола, на който трябва да седна — една канцеларска табуретка до бюрото.

На гостите, към които е разположен, Хубърт винаги предлага креслата от кожената гарнитура в другия край на кабинета. А тия, които не са му приятни, ги инсталирва на тази табуретка. Тя е може би удобна за секретарката, когато бъде повикана да стенографира за две минути някое писмо или заповед. Но истинска мъка е да седиш с часове на това крехко и нестабилно столче, без да имаш възможност дори да се облегнеш, за да си почине гръбнакът ти. То се знае, Хубърт отлично разбира това и го използва, за да постави още в началото противника си в неизгодно положение.

Табуретката е само един от многото симптоми, че в момента съм третиран като противник или поне като чужд човек. Няма ставане от креслото, нито ръкостискане. Няма ги обичайните: „Как мина пътуването?“, „Как е Елен?“, „Ще вземете ли една цигара?“ И като си помисля само, че с този човек сме съвипускници от школата и сме били почти приятели...

Пълната и мека ръка на шефа посяга към миниатюрното магнитофонче, поставено на бюрото и не по-голямо от пакетче цигари. Палецът натиска малкия бутон и в стаята се разнася някаква приятна, гальовна мелодия, напомняща детска песничка.

— Вие разбирате, че ще се наложи да представите подробен писмен доклад — произнася сухо Хубърт. — Междувременно бих искал да чуя и устните ви обяснения.

Кимам покорно и разказвам ясно и пестеливо туй, което би могло да се разкаже във връзка с инцидента.

— Този човек беше най-силната ни карта в играта — признавам в заключение. — И смъртта му наистина е голям удар за нас.

— Нашият институт едва ли ще се разклати от подобен удар — забелязва шефът след късо мълчание. — Но боя се, че вашата кариера може да рухне.

При тия думи отново изпитвам усещането, че огромното туловище на черния се стоварва отгоре ми и ме затиска.

— Практиката на изкупителните жертви ми е известна — кимам с примирение. — И щом трябва аз да бъда тая изкупителна жертва...

— А! Вие на всичко отгоре се смятате и за жертва! — повишава тон Хубърт. — Трябва да ви кажа в такъв случай, че според мнението на някои хора, вие сте в случая не жертвата, а палачът!

Вдигам очи и го поглеждам като втрещен.

— Какво ме гледате? Не ви ли е минавало през ума, че вашата история може да се прецени и от по-друга гледна точка? — запитва с раздражение шефът.

— Всяко нещо може да се прецени и от по-друга гледна точка — съгласявам се. — Но аз от доста време вече работя в института и мисля, че имам право на известно минимално доверие...

— Доверие в една посока и недоверие в друга, ако трябва да бъдем точни — поправя ме шефът. — Вероятно си спомняте, че още в Чили объркахте някои неща, макар да помогнахте в други. Изобщо

съветвам ви да не се осланяте прекалено на репутацията си. Тя не е дотам безупречна, Томас.

Изпитвам непреодолимото желание да скоча, да се защита, да припомня на тоя затлъстял от седене в кабинета бюрократ едни или други малки свои заслуги, постигнати понякога с риск за кожата. Само че това е най-лошото, което човек би могъл да направи в подобна минута. Навеждам очи и се отпускам в поза на покорно примирение, доколкото тая проклета табуретка дава възможност за подобна поза.

— Не ви ли е ясно, че първият въпрос, който обективният съдник ще си зададе, е следният: каква полза би могъл да има Томас от смъртта на своя агент?

— Това е въпросът за мотивите — забелязвам наивно. — А въпрос за мотивите може да се поставя само ако има подозрение в престъпление.

— Представете си, че подобно подозрение е налице.

— Но единствената „полза“, както вие се изразявате, би могла да бъде тая сума от сто и петдесет хиляди долара. А тая сума аз му я връчих, и то в злато...

— Обаче златото не се намери...

— Ами, разбира се, че няма да се намери. Ако моят генерал, както се оформя хипотезата, е станал жертва не на пътна злополука, а на нападение, много естествено, че нападателите, преди да го пратят в пропастта, са прибрали куфарчето. Само че в тоя момент аз бях на пет километра от мястото на злополуката, разбирате ли, бях в леглото си, и най-малко трима души, включително и портиерът, биха могли да потвърдят, че не съм напускал дома си...

— Вижте, Томас — вдига ръка шефът. — Всичко това, разбира се, би следвало да намери място в писмения ви доклад, но трябва още отсега да ви кажа, че то не е дотам силно като аргументация, за да ликвидира подозренията. Вие сте разполагали с достатъчно свои хора в тая страна, за да организирате едно убийство и без да цапате собствените си ръце с кръв. А що се отнася до златото, кой може да потвърди, че наистина сте го предали на генерала?

— Но това беше именно злато, а не банкноти, разбирате ли? Пет хиляди монети, четиридесет килограма общо тегло... Това е нещо, което не може да се скрие в куфара между носните кърпи, и аз само преди по-малко от час минах през митническия контрол, една

любезност, която, разбира се, дължа на вас, защото никога по-рано не са ми правили проверка на непраните ризи... — Млъквам, за да си поема дъх, и продължавам: — Не мислете, че се обиждам. Благодарен съм дори, защото сега вече недвусмислено е установено, че не съм носил злато в ръчната си чанта, а никой здравомислещ човек няма да допусне, че съм оставил жълтиците в оная проклета страна, където човек не може да бъде сигурен за живота си, а камо ли за златото...

— Това е вече малко по-убедително — признава сякаш на себе си Хубърт. — Само че цялата тази история със златото за момента е ваша лична версия. С какво всъщност можете да докажете, че наистина сте купили тия пет хиляди монети, за да угодите на каприза на оня нещастник?

— С най-обичайното доказателство: разписка от продавача.

— А, вие имате разписка? — В израза на шефа се проявяват леки признаци на разведряване.

Подавам документа. Хубърт го поглежда бегло и сивите малки очи отново стават подозрителни:

— Туй не е дори търговска бланка. Някакъв нечетлив подпис и някакъв нечетлив печат. Смятате ли, че това парче хартия може да изиграе ролята на веществено доказателство?

— Трябва да ви призная, че когато купувах златото, дори не ми е минавало през ум да трупам веществени доказателства. Наложил се чисто и просто да вляза в преговори с един от тия типове на тъмните сделки, дето правят курс до Танжер и обратно, и главната ми грижа за момента бе да издействувам цена, която да не е двойно по-висока от реалната.

— Ще добавите вероятно и това, че въпросният тъмен тип няма постоянно местожителство и следователно невъзможно е да бъде издирен и разпитан.

— Съвсем не. Той си има обичайните свърталища и мисля, че е възможно да се влезе в контакт с него.

— „Мислите“, но не сте сигурен... — промърморва недоволно Хубърт.

Вдигам безпомощно рамене и отправям поглед нагоре, за да намекна, че на тоя свят само всевишният може да бъде сигурен в каквото и да било.

— Вие знаете, че елементарната съобразителност изисква връчването на една подобна сума да се документира поне чрез звукозапис — подхвърля шефът, без да обръща внимание на молитвената ми поза.

Фразата е именно едва подхвърлена, сякаш става дума за подробност без особено значение. И аз отвърщам също тъй съвсем небрежно, като че не сервирам главния си коз, а споменавам за това, че имам хрема:

— Звукозапис съм направил, разбира се.

— Мисля, че с тия думи трябваше да започнете — изръмжава Хубърт, но беглият ми поглед установява, че острият израз отново клони към омекване. — Ролката у вас ли е?

— Оставена е на съхранение при нашия човек на място.

— Звукозаписът естествено си остава звукозапис... — забелязва шефът, за да не се възгордявам прекалено. — Но едно косвено свидетелство е все пак повече от нищо... Особено ако съдържа някои съществени подробности.

Разговорът беше достатъчно красноречив. Без да споменавам за това, че дори и звънът на златото е документиран...

— Добре, да оставим засега златото...

Той става и прави няколко стъпки към прозореца, за да разкърши вкочанелия си гръбнак. Аз имам не по-малко нужда от подобна гимнастика и все пак продължавам да седя покорно на тая проклетата табуретка, която в момента ми е по-омразна от електрически стол. И не само седя покорно, но дори изпитвам нещо като облекчение. Понеже, както съм и предполагал, подозренията се движат главно по посока на златото.

Всъщност, макар тоя черен генерал да се стовари отгоре ми с огромното си туловище, но неговата смърт ми причини и известно облекчение. Защото поради тая чисто човешка слабост да преувеличаваме сполуките си, аз твърде много бях надценил ролята на генерала в служебните си доклади и бях представил неговото евентуално съучастие като пълна гаранция за успеха на готвения преврат. А при сложните и забъркани отношения и при целия хаос в армията на тая дива африканска република успехът на преврата — с или без генерала — бе повече от съмнителен. Само че моята основна задача бе именно да осигуря преврата и аз не бих могъл да прашам

доклади в смисъл, че съм негоден да го осигуря. А сега генералът бе мъртъв и излизаше, че превратът е осуетен или отложен не по моя вина, а поради една ненадейна и абсурдна гибел. Стига, разбира се, да се приеме версията, че аз нямам никакво отношение към тая гибел.

Хубърт поглежда през прозореца, сякаш преценява какви изменения са настъпили в задименото градско небе по време на дългия ни разговор. После дава гръб на облачния мартенски пейзаж и запитва:

— А сега как се представя ситуацията?

Опитвам се да обясня и дори да докажа с няколко мършави аргумента, че положението не е чак толкова лошо и че с все още наличните тук-там наши агенти всичко би могло да се възстанови или по-точно отново да се дезорганизира до обстановка за преврат. Очертавам даже известни възможности за въздействие върху началника на генералния щаб, около чиято личност съм направил необходимите проучвания.

— Ако мисията ми в тая страна продължи...

— За това и дума не може да става — прекъсва ме шефът. — Имам чувството, Томас, че вие дори не си давате сметка за положението, в което сте изпаднали...

— Но щом съм изпаднал в такова положение, защо, за бога, продължавате този мъчителен разговор? — въздъхвам със страдалчески тон. — Вие ми искате обяснения, на които предварително сте решили да не вярвате... Вие ме предизвиквате да излагам мнения, които явно са без значение за вас... Вие ме карате да разсъждавам по задачи, които съвсем нямате намерение да ми възлагате...

Замълчавам за миг и добавям с горчивина:

— Може би е нетактично да го припомням тъкмо сега, но като си помисля само, че в школата бяхме почти приятели с вас...

Той най-после избухва. Избухването, което съм чакал, за да мога да се ориентирам, за да мога да разбера какво точно се крие зад тая навъсена фасада на набразденото чело и какви са всъщност шансовете ми за спасение.

— Вие не само не разбирате положението си, драги! Вие не можете да разберете дори простия факт, че ако не бях аз и ако не беше това наше „почти приятелство“ от школата, вие даже нямаше да припарите до този кабинет, а щяха да ви изпроводят още от входа до онази стая, дето се връчват заповедите за уволнение и призовките за

служебно следствие. Вие бяхте свършен, разбирате ли, бяхте чисто и просто задраскан — той очертава нервно с десницата си един голям хикс във въздуха — и аз трябваше да изхабя сума слюнка, за да разправам на Главния що за човек сте, да изреждам реалните ви и мними качества и да обяснявам, че ако почнем прекалено да се взираме в недостатъците на нашите хора, това значи за два месеца да останем без кадри...

Гневните реплики продължават да летят върху мене, но аз, покорно навел глава, ги усещам по тила си като кротък и гальовен дъждец. Значи, той все пак се е застъпил за мене. Значи, и този път премеждието ме е отминало.

— Вие нямате представа как се възприе тук това убийство... Вие или сте прекалено тъп, или се правите на тъп, да ви вземе дяволът вас и вашите мъченически пози...

Той продължава да вилнее и аз нямам никакво намерение да го прекъсвам и само изчаквам момента на неизбежното уталожване. Защото това е още една хубава страна на избухванията: те водят до неизбежно успокоение, стига нормалният им ход да не бъде смутен с някоя нещастна реплика.

Най-после Хубърт млъква и за да избегне неудобството да ме гледа, отново прави няколко крачки към прозореца. А когато пак се обръща насам, аз съвсем съм се привел върху проклетата табуретка и съм заровил лице в шепите си, в позата на пълна съкрушеност и униженост.

— Ще вземете ли една цигара? — запитва малко неловко шефът.

Протягам машинално ръка към предложения пакет, но макар ужасно да ми се пуши, възприемам унесения израз на човек, който в момента не съобразява дали взема цигара или ампула с цианкалий.

В тоя миг на вратата застава секретарката, призована чрез някакъв таен сигнал.

— Донесете ни нещо за пиене — нарежда Хубърт.

Той взема от бюрото магнитофончето, което през цялото време неуморно е повтаряло детската си песничка, превъртайки автоматично лентата от едната бобина в другата и обратно. Пълният бял палец слага най-сетне спиращка на тая мелодия, която вече се е превърнала в част от втората ми природа. После шефът подхвърля:

— Елате да седнем там!

Подир минута потъвам с облекчение в меките обятия на коженото кресло, а още минута по-късно държа в ръка запотената от студ чаша уиски с лед.

— Не съм искал да ви алармирам, обаче не смятам, че е време и да ви успокоявам — обяснява шефът, след като разхлажда мотора си с две едри глътки. — Работата няма скоро да приключи, но това е донякъде и във ваша полза. Докладът ви, съобразно текущата практика, ще бъде подложен на обстойно проучване. И пак съобразно текущата практика това проучване ще се проточи дълги месеци, ще се прехвърля от човек на човек и вероятно някой ден ще бъде погребано в папките на класираните дела, освен ако...

Той не довършва фразата си, защото мисълта му и без туй е достатъчно ясна и защото отново изпитва нужда да разхлади вътрешностите си. Сетне поема гъста струя дим и като я изхвърля постепенно от устата си, продължава:

— С две думи, всичко оттук нататък зависи от вас. Разрешено ми бе да ви дам известен шанс за реабилитация, в случай че срещу нас не съществуват директни и неопровержими улики. Но не си въобразявайте, че реабилитацията ще я постигнете на същото място, от където се връщате. Както подозирате, вие не сте единственият ни източник за информация и на нас ни е добре известно, че сте създали сред управляващите кръгове в оная страна твърде голямо раздражение с действията си. Това положение не ни безпокоеше особено, докато съществуваше перспективата за скорошен преврат. Но сега, когато нещата се измениха, връщането ви обратно е изключено.

Тая декларация не ми е никак приятна, обаче аз успявам да преглътна разочарованието си. Не че съм се привързал особено към калните улици и отвратителния климат на оная прокълната от бога страна, но за мене лично именно сегашната ситуация там е особено привлекателна. Някои наши предприятия на място ще се почувствуват наново пряко заплашени от национализация. А когато тия господа са заплашени, те изведнъж стават необичайно щедри спрямо хората, готови да ги отърват от заплахата.

— За момента единствената ми възможност е да ви изпратя в България — обяснява Хубърт.

— Това беше някъде на Балканите?...

Той кима:

— Вашият предшественик там току-що бе отзован при доста скандални обстоятелства.

Шефът въздъхва и добавя уморено:

— Изтегляме някой, провалил се на едно място, за да го заменим с друг, провалил се на друго място... Така върви нашата работа...

Отново навеждам съкрушено глава:

— Наистина съжалявам, че тоя инцидент ви причини такива неприятности... повярвайте ми, наистина съжалявам...

Той ме поглежда и ненадейно избухва в смях:

— Ха-ха, ако можете само да видите отстрани... Вие сте самата съкрушена невинност... Бихте ме разплакали просто, ако не ви познавах като петте си пръста... „Кандид“, нали така ви наричаха в школата, по оная книга на Волтер, дето всички са я чували, но никой не я е чел... Кандид, ха-ха... Тая стара лисица Кандид...

Хубърт наистина ме познава, макар и не чак като петте си пръста, и аз отлично разбирам, че не всички мои трикове минават пред него. Но те все пак минават, общо взето, двайсет на сто, а двайсет на сто съвсем не е малък процент, когато става дума да подведеш човек, който смята, че те познава като петте си пръста.

— Трябва да ви предупредя — подхваща шефът, възприел отново сериозния си вид, — че условията в България са твърде различни от условията, при които сте свикнали да работите. Местните органи са изключително бдителни... Агентурата ни е съвсем разнебитена, а което не е разнебитено, е с твърде посредствени възможности... Има един или двама по-перспективни, но те трябва да бъдат пазени от рискове и държани в резерва за по-сериозни задачи... Хората ни в посолството са малко и не особено активни в служебната си дейност, ако не се броят доносите, които пишат един срещу друг... Тая писмена работа, разбира се, свидетелствува за похвално трудолюбие, но ние очакваме от тях по-друга дейност... Впрочем пълната информация ще я получите в отдела... — Той глътва остатъка от уискито си и ме поглежда: — Е, какво ще кажете?

— Какво мога да кажа? — свивам ръце примирено. — Вие сам споменахте, че ми се дава „известен шанс“, и може би само от тактичност не употребихте израза „последен шанс“...

— Правилно сте ме разбрали — кима шефът.

— В такъв случай какво мога да кажа, освен да ви благодаря... Виждам, че вие сте тук единственият човек, който все още има някакво, макар и накърнено доверие в мене...

— Престанете с тия пози на оскърбена невинност, драги — прекъсва ме добродушно Хубърт. — Ако става дума за политическо доверие, никой, включително и Главния, не се е усъмнявал във вас. А колкото до другата страна...

Той замълчала и само прави с палеца и показалеца оня красноречив жест, наподобяващ броенето на пари.

— Не искам да кажа, че нашите хора са чак толкова скрупольозни, но никой няма да търпи служебни задачи да се жертвуват за лични интереси... И после вие знаете, че срещу нас има настроения сред известни органи... Ние сме държава в държавата, обаче все пак не можем да си позволяваме всичко, а напоследък тия случаи с корупция, прерастващи в обществен скандал, твърде зачестиха...

Той е готов отново да се загрее, но, изглежда, умората вече почва да взема връх, защото млъква за малко, а сетне произнася с друг тон:

— Прочее, заминавайте... Развийте, мрежата, укрепете я, покажете на какво сте способен и това ще бъде вашето възкресение... Вие не винаги действувате по закон божи, обаче сте резултатен като работник, Томас. Тъй че бъдете оттук нататък още по-внимателен и още по-резултатен.

Хубърт поема миниатюрното магнитофонче, оставено на масичката, и се изправя, за да даде знак, че аудиенцията е приключена.

— Как е Елен? — сеца се най-сетне да запита той и машинално пуска в ход магнитофончето.

— Благодаря, добре — отвърщам с благодарност под звуците на гальовната мелодия.

— На нея — много поздрави. А на вас — това! — И той ми подава малкото апаратче. — Чудесен заглушител... и чудесна песничка... Чиста и невинна като вас самия. Кандид, ха-ха...

ВТОРА ГЛАВА

Пътуването, като всяко дълго пътуване със самолет, минава тягостно. Обаче аз не съм придирчив и в подобни случаи винаги си казвам, че по-добре е да се отегчаваш, отколкото да катастрофираш.

Елен по обичая си е заела мястото до прозореца, което ѝ дава възможност да ми обърне гръб. После, след като се е нагледала достатъчно на сивата облачна равнина, над която летим, тя се изляга в креслото си и затваря очи, което е също един начин да ми покаже, че държи да се изолира от присъствието ми. Впрочем, аз и не мисля да ѝ се натрапвам, защото правилата на отношенията ни са отдавна установени и тия правила ще бъдат спазвани докрай, сиреч до мига, в който на някой от двамата омръзне да играе тая игра на брак.

Така че аз оставям електронноизчислителната си машина да откъдне от преумората на последните дни и лениво преглеждам утринното издание на „Ню-Йорк Таймс“, додето се улавям, че съм насочил погледа си не към съобщението за някаква контрабанда на наркотици, а към бедрата на жена си, свободно разголени по време на нейната естествена или престорена дрямка.

Това са наистина стройни и приятно изваяни бедра. Но откритието, че тия именно бедра, принадлежащи на собствената ми съпруга, все още могат да бъдат интересни за мене подир три години съжителство, това откритие събужда някакво глухо раздражение в гърдите ми.

Собствената ми съпруга — силно казано. Всъщност през цялото време тя си остава за мене почти чужда жена и вероятно затуй все още я желая като чужда жена. Интимността ни, общо взето, се изчерпва с това, че има свободата да се облича и съблича пред очите ми и че от време на време — по липса на нещо по-добро — е склонна да ме допусне в леглото си. Но даже и в такива минути тя се държи така, сякаш всеки миг е готова да ме отблъсне и да каже: „Хайде, наситих ти се, върви си!“

Една игра на привидности, това е целият тоя наш брак. И лошото е, че в тая игра на мене се пада ролята на слабата страна. Аз, разбира се, не съм дотам глупав да показвам, че съм слаба страна и че държа особено на физическите ѝ качества, но жените ги надушват тия неща дори и когато най-грижливо ги криеш. Освен туй в нашите отношения физическото влечение свири само втора цигулка и Елен много добре знае, че ако ме е подчинила с нещо, това съвсем не са бедрата и царственото лице, а нещо значително по-съществено: парите.

Тази Елен, която е възприела навика да се държи като първа братовчедка на британската кралица, всъщност е дъщеря на най-обикновен бакалин, само че един преуспял и затлъстял бакалин, способен с небрежен жест да връчи на дъщеря си като сватбен подарък малка чекова книжка с покритие от двеста хиляди долара.

Запознах се с тая жена на един от тия масови дипломатически приеми, където не знаеш кой е поканен и кой се е самопоканил и където трябваше да установя контакт с някаква личност, твърде важна от гледна точка на професионалните ми интереси. И понеже установяването на контакта не ми отне много време и настроението ми беше отлично и на всичко отгоре нямаше какво да правя, реших противно на обичая си да пийна малко повече за сметка на домакините, и именно в навалищата край масата с напитки някой ме запозна със същата тая Елен и ние се разприказвахме и пихме по няколко чаши, а после решихме, че консумацията може да се реализира и без такова блъскане в навалищата, така че се прехвърлихме на по-спокойно място в едно прочуто заведение, а оттам се пренесохме два часа по-късно на едно още по-спокойно място, имам предвид собствената си квартира.

Елен бе имала, разбира се, не една подобна инцидентна връзка и аз също ги бях имал, така че и двамата вероятно щяхме да отбележим тая нощ само като още една бройка в купчината на безцелните неща, ако една неволно изтървана фраза не бе привлякла вниманието ми: бащата на Елен беше „безобразно богат“.

Дали тия думи бяха казани в миг на алкохолна бърбурост, или представляваха добре обмислен ход, това и досега не ми е напълно ясно. Така или иначе, още оная нощ реших, че ще трябва да продължа връзката, за да хвърля пълна светлина върху досието на партньорката си, което и стана без много усилия от моя страна. Елен се оказа честна

жена, поне що се отнася до откровението за безобразно богатия баща. Тя бе навлязла вече решително в брачната възраст, а все още нямаше перспектива за брак, може би защото търговската среда на родителите ѝ не я блазнеше с наличните си мъжкари, а може би и защото самите тия мъжкари не проявяваха особен стремеж да се свържат с една персона, вече достатъчно нашумяла с прекалено свободните си възгледи по половия въпрос.

И ето че върху стеснения бакалски хоризонт на Елен се бе появил един нов обект, един мъжкар на средна възраст и със съвсем средни доходи, но нелишен от известно обаяние, поне що се отнася до професията. Защото, излишно е да го казвам, дипломатическата професия винаги излъчва една примамлива светлина за пеперудите от еснафското съсловие. Коктейли, приеми, гала-представления и пътувания в чужбина, всичко това е чудесна арена за демонстриране на новите фризури и тоалети, а за какво ѝ е на една жена да шие тоалети, ако няма къде да ги демонстрира. Така че в последна сметка новопоявилият се обект въпреки относителната си посредственост бе избран за прицелна точка и бракът бе сключен.

В периода, когато стана това произшествие, аз бях на работа в Чили и запознаването ни се състоя по време на отпуската. И тъй като финансовите ми възможности бяха ограничени, наложи се да обещаая на Елен вместо сватбен подарък едно скорошно прехвърляне от Чили в Париж. Разбира се, туй бе съвсем произволно обещание и, разбира се, то не се реализира и когато най-сетне решиха да ме пратят другаде, това другаде се оказа не Европа, а Африка.

Прочее Елен остана с пръст в устата и ако ме придружи до местоназначението, то беше само защото приличието го изискваше и всъщност тя почти не стоеше при мен, а повечето време прекарваше в Найроби, дето прескачаше уж за два-три дни със самолета, а всъщност стоеше седмици наред, за да се развлича със светски развлечения, а може би и с някои други неща.

Обаче ако трябва непременно да говорим за пръст в устата, то изразът най-добре приляга на мене, не само защото Елен третираше двестата хиляди като свой личен и неприкосновен капитал, а и защото разполагаше с по-голямата част от заплатата ми, пък и с немалка част от мене самия, без да се церемони и без да смята, че ми дължи каквото и да било, та дори и една малка благодарност. За щастие, тя не знае и

не би могла да знае нищо за някои други мои далеч по-значителни доходи. Лошото е, че сега засега тия доходи временно се прекратяват. Дано да е наистина временно.

Всъщност, аз би трябвало да се освободя от тая жена, за да ѝ отнема удоволствието тя да се освободи от мене. Трябва, но не го правя, понеже не мога да надвия желанието си най-първо да я подчиня, да ѝ покажа докъде мога да стигна в службата, да ѝ посоча от прозореца на апартамента общия изглед на Париж или Лондон, да ѝ натрия в мутрата чековата си книжка, моята книжка, с двеста или триста хиляди и да ѝ кажа: „Хайде сега, махай се и върви да спиш с поредния случаен минувач!“ Или ще успея да прекърша тая нейна надменност, или ще я прогоня, но сега засега не е дошло време нито за едното, нито за другото и затуй нямам сили да скъсам и да си отида с това отвратително чувство на незадоволеност, което остава у нас подир всяка недовършена история.

* * *

— Това явно не е Париж... — промърморва Елен като поглежда през прозореца, и аз разбирам, че пристигаме.

— Но не е и Африка — отвръщам, като също поглеждам надолу.

Жената, искам да кажа жена ми, леко се дръпва понеже неволно съм я докоснал при навеждането си и тоя спонтанен неин жест отново ми напомня за целия фалш на нашата връзка.

— Прощавай — казвам, — не мисля да ти мачкам тоалета.

— Слава богу — процежда тя и отново се обръща към прозореца.

Долу, много ниско под нас, през полупрозрачните ленти на леката мъглявина е проснат градът и аз не успявам да различа нищо освен две блещукащи златни кубета. Отново потъвам в креслото си. Градът не ме интересува особено, планината вдясно — никак, а жената също вдясно — само отчасти. Затуй притварям очи и търпеливо зачаквам приземяването.

* * *

Додето колата ни носи от летището към новата квартира, жена ми продължава да гледа през прозореца града, този път от близко разстояние. Аз също гледам, разбира се, но мислите ми вече са насочени към работата и затуй едва забелязвам улицата с двата реда голи дървета и все още натрупания край бордюрите кален сняг. Часът едва минава пет, а вече като че почва да се мръква.

— Тук времето винаги ли е такава? — запитва недоволно съпругата ми.

Въпросът е съвсем глупав, тъй като в една страна с умерен климат времето не може да бъде винаги мартенско. Но понеже запитването се отнася не до мене, а до шофьора, не намирам за нужно да реагирам.

— А, не, подир месец-два ще бъде много хубаво — произнася ободрително младият мъж зад кормилото. — Небето ще стане синьо, кестените ще разцъфтят и ще видите, че градът ни съвсем не е такъв, какъвто изглежда сега.

— По това време всички градове изглеждат горе-долу еднакво — обаждам се аз, просто за да кажа нещо.

Елен ми хвърля недоволен поглед, но премълчава.

Право казано, за мене не само всички градове, но и всички квартири изглеждат горе-долу еднакви. Тая тук е също тъй безлично комфортна, както и предишните. Огледът на жена ми, разбира се, е значително по-придирчив и продължителен от моя. И понеже тя през цялото време мълчи, би следвало да се заключи, че е доволна. Защото в мое присъствие Елен говори само когато има да каже нещо неприятно.

И все пак когато човек продължително търси, той винаги ще успее да намери нещо неприятно.

— Двете легла са поставени в една и съща стая — чувам отгатык гласа ѝ, додето бърша лицето си в банята.

— Сега не съм настроен за капитални размествания — забелязвам, като надничам в помещението.

Двете легла наистина са поставени в една и съща стая, стаята, определена за спалня, и това би се видяло, мисля, естествено на всеки нормален човек, обаче Елен е на друго мнение.

— Трябва да наредиш утре да преместят леглото ти другаде. Аз лично ще остана тук заради големия гардероб.

И за да покаже, че решението ѝ е окончателно, тя почва да се съблича, за да прехвърли физиката си според разписанието най-първо в пеньоара, а подир туй в пенливите ласки на ваната. Елен не казва „остави ме да се съблека“, както би казала някоя друга хладно настроена съпруга. Тя смъква тоалета си просто без да ми обръща внимание, сякаш за да подчертае, че представлявам за нея нещо по-маловажно дори и от големия гардероб.

И все пак два часа по-късно, подир импровизираната вечеря, тя ме допуска до себе си, може би защото изпитва тръпка на самота в това ново непознато място, може би защото така или иначе двете легла са все още в една и съща стая, а може би просто защото през последните дни пътят ѝ не е бил кръстосан от някой случаен минувач.

* * *

Посолството не представлява нищо особено нито отвън, нито отвътре, както вероятно не представлява нищо особено и персоналят му. Но понеже ми е съдено да работя тук, налага се да се опозная и с обстановката, и с персонала, особено с „моя“ персонал.

— Къде е стаята на Бенет? — питам портиера, още щом влизам в приемната на посолството, точно в 9 часа.

— За какво ви е Бенет? И изобщо кой сте вие? — пита подозрително домашното куче, което, изглежда, не е съвсем в течение на идването ми.

— Аз съм новият, старче! Съветникът по културните въпроси.

„Старчето“ е не по-възрастно от петдесетте и има вид на боксьор в оставка. То застава почти в поза „мирно“, понеже също се числи към моите хора и понеже в действителност е не боксьор, а полицай в оставка.

— Бенет за жалост още го няма...

— Как така го няма? Нали почвате в девет?

— Почваме, но той по традиция си закъснява. Тук, знаете, работата не е чак толкова много, че да ни затрупва...

— Тия традиции... — почвам.

В тоя миг някой зад гърба ми произнася с лека въпросителна интонация собствената ми фамилия:

— Господин Томас?

— Вие, предполагам, сте Бенет — казвам на свой ред, като любезно предоставям десницата си на непознатия.

Аз, разбира се, не предполагам, а съм сигурен. Защото това леко навъсено лице с недоверчив израз тутакси издава човека от нашата професия, Не обичам тия афиширащи собственика си мутри. Нито тоя висок ръст, който не ти дава никаква възможност да минеш незабелязан сред тълпата.

— Къде е кабинетът ви? — питам.

— Тук, в коридора, през две врати.

— А моят?

— На горния етаж.

Информацията ме задоволява. Не винаги е удобно да си стая до стая с подчинените си. А фактът, че съм един етаж по-горе, дава основание да вярвам, че са ми запазили прилично помещение.

Уви, кабинетът, в който ме въвежда Бенет, след като изкачваме стълбата, трудно може да се нарече приличен. Той наистина е доста широк, но толкова тъмен, че се налага спътникът ми да натисне електрическия бутон, за да мога да разгледам обстановката. Отправлям се към прозореца, дръпвам тюлените пердета и откривам изгледа на саждив неизмазан калкан, издигащ се само на един метър от прозореца.

— Това навярно е стаята с най-добрата гледка в цялото посолство — подхвърлям.

Обръщам гръб на очарователната гледка и погледът ми пада върху два рекламни календара, окачени на стената. Върху единия се мъдри снимка на играч на тенис, застинал в свърхестествен замах с ракетата. Снимката на втория календар е по-пищна по цветове и съдържание, защото представя ревю на голи бедра в Бродуей. Опияняващ парад, още повече че находчивият фотограф е обхванал в кадъра само бедрата, а е отрязал главите на танцовачките.

— Предходникът ми, изглежда, е бил любител на спорта и на чистото изкуство — промърморвам.

— Това не е кабинетът на вашия предходник. Това бе стаята на Адамс, аташето по печата. Но завчера Адамс заяви, че ако не го преместят в друга стая, ще заболее от меланхолия. И шефът му предложи помещението, което всъщност бе отредено за вас.

— Отлично — кимам. — Изглежда, тук капризите на вашия Адамс са закон.

— Той не е мой — изръмжава Бенет. — Той е на посланика. Пръв любимец на шефа... и на съдбата.

— И на съдбата?

— Ами не се ли сецтате: универсалните магазини „Адамс“. „Който се облича у Адамс, той не следва модата, а върви заедно с нея“ и какво още беше там...

— Какво още? Двеста милиона годишен оборот.

— Вярно, ако не и повече...

— Преча ли? — раздава се зад гърба ми мек женски глас.

В стаята с леко почукване е влязла млада или почти млада жена с обещаваща външност. Това е вероятно Мери, бъдещата ми секретарка.

— Не пречите, но досаждайте — изръмжава Бенет. — С тоя ваш навик да нахлувате като изневиделица...

— Мисля, че почуках преди да вляза — възразява хладно Мери.

— О, да, вие винаги чукате, но го правите тъй, че човек има впечатлението, че най-първо влизате, а после чукате.

— Долу вече някои посетители чакат за визите — съобщава секретарката по адрес на Бенет, все тъй хладно и без да дава ухо на заяждането му.

— А вас ви чака посланикът — добавя тя, като тоя път се обръща към мене.

— Вървете, Бенет, после ще поговорим — кимам към навъсения си помощник.

Той излиза, а Мери остава.

— Всъщност най-първо трябваше да ви се представя — сеца се жената. — Моля да ме извините, но тоя Бенет така ми действува на нервите, че загубвам посоката... Аз съм Мери Ли, вашата секретарка, поне до момента, в който си намерите друга.

— Нямам подобни проекти — успокоявам я. — И съвсем излишно е да се представяте. Мисля, че вече знам всичко за вас.

— Тая фраза звучи почти заплашително.

— Напротив. Сведенията са изцяло във ваша полза. Моят предшественик просто не намираше думи да хвали вашето трудолюбие и вашата... отзивчивост.

— Какво безсрамие!

— Съвсем не! — възразявам добродушно. — Обикновена бърливост. Има индивиди, знаете, които обичат да споделят преживяванията си.

— И вие ли сте от тях?

— Аз съм от обратната категория. Но какво значение? Нима се дразните от хорските приказки?

— Не особено. А вие?

— Аз — никак.

— Включително и от тия, които в момента вървят по ваш адрес?

— Кой по-точно?

— А! Те са толкова много, че не съм в състояние изведнъж да ви ги изредя. Ако желаете по-пълен отчет, бих могла да ви го направя довечера у съветника.

— Защо тъкмо у съветника?

— Ами защото днес е неговият ден. Тук при нас, знаете, дните са строго разпределени между дипломатическия кадър. В понеделник прием у Адамс, във вторник у Бенет, в сряда у съветника, и така нататък... Днес сме сряда...

— А що за персона е съветникът?

— Неловко ми е да го определя...

— Забранявам ви да се чувствувате неловко пред мене — произнасям със строгостта на истински шеф.

— Нали знаете, че всяко посолство си има по един глупак. У нас тая роля не без успех се изпълнява от съветника — пояснява секретарката, като преодолява твърде бързо неловкостта си. Сетне добавя: — Но позволете да ви напомня, че посланикът ви чака.

* * *

Едва ли е нужно да споменавам, че кабинетът на посланика няма нищо общо с полутъмната стая, завещана ми от Адамс. Три високи прозореца поемат светлината от облачния ден, за да я пренесат върху разположената като в музей мебелировка, носеща вероятно името на един от тия безбройни Людвиговци или на някоя там Помпадур. Изобщо всичко тук излъхва благородство, включително и посланикът,

който става при появата ми, но не благоволява да напусне бюрото си, а се обляга отгоре му с една ръка в позата на тържествен паметник.

— Ето ви и вас... — произнася той с нотка на фалшива благосклонност, когато най-сетне успявам да преброя дългия кабинет и да се добера до масивното, обсипано с резби бюро.

Поемам вялата костелива десница, която със същата тая фалшива благосклонност се протяга към мене, и се разполагам в посоченото ми помпадурско кресло. Миг по-късно правата фигура на монумента на свой ред заема седящо положение и аудиенцията започва.

Подир неизбежните и неозначаващи нищо въпроси за това как е минало пътуването и как е здравето на жена ми, посланикът пристъпва направо към същината на проблема и по-точно прави опит да ми обясни какви ще бъдат културните ми функции в посолството и как той, шефът, очаква да се справя с тия функции.

Слушам разсеяно, като в същото време бегло проучвам фасадата на началството. Това е очевидно потомствен дипломат от добрата стара школа. Хубави побелели коси, енергично лице, напомнящо отчасти някакъв Линкълн — по-глупав от истинския — и безупречен сив костюм, на цвят също като моя, но очевидно по-скъп от моя. Що се отнася до обноските, те също са от стила на добрата стара школа: дребнаво-учтив и заедно с това непрестанно възпиращи събеседника на съответна дистанция.

— Надявам се, че не ви отегчавам — прекъсва по едно време изложението си шефът, за да ми даде да разбере, че много добре забелязва разсеяността ми.

— Съвсем не, слушам ви твърде внимателно — отвръщам с почти сервилно изражение.

Седящата фигура на Линкълн ми хвърля подозрителен поглед и аз изпитвам смътното предчувствие, че обичайните ми пози на покорство и благодушие няма да се котират твърде в тоя кабинет. Жалко наистина, защото тия пози са изработени тъкмо за пред началствата, а не за подчинените.

Посланикът подтиска недоволството си, както подобава на дипломат, и продължава с репертоара на наставленията:

— Виждате, че възможностите за работа не са безгранични, но не са и малки, особено във вашата, културната област. Впрочем,

надявам се, вие също сте мислили по тия неща и има какво да ми кажете.

Наистина аз има какво да кажа, макар и не точно по тия неща. Обаче преди да мина към директния разговор, решавам да опитам за всеки случай още веднъж с играта на простодушие:

— Вие така обстойно и задълбочено разгледахте въпросите, че не виждам просто какво мога да добавя...

— В такъв случай, надявам се, че приемате тая моя... хъм... нека я наречем „програма“ — произнася делово шефът, без да дава вид, че е поласкан от оценката ми.

— Всичко това, разбира се, само по себе си е прекрасно... — започвам отново да извъртам.

— „Само по себе си“, но не и за вас, така ли? — отново поставя ребром въпроса посланикът.

— Съвсем не искам да кажа това... Обаче вие сам разбирате, че пред мене стоят и по-особени задачи, не тъй пряко свързани с културните проблеми...

— По-особените задачи са си ваша грижа — забелязва сухо паметникът зад бюрото. — Те нито ме засягат, нито могат да служат като предлог за подценяване на официалните ви задачи.

Декларацията е такава по смисъл и тон, че играта на Кандид става вече съвсем излишна.

— Вие може би нямате особено високо мнение за *нашата* работа? — запитвам все още простодушно, като леко наблягам на местоимението.

— Не става дума за работата, а за известни ваши методи — прави лек жест с ръка шефът, решил да наруши монументалната си неподвижност.

И понеже той не казва нищо повече, позволявам си да го поощря:

— Какво по-точно имате предвид, ако смея да запитам? Защото вашето мнение е наистина твърде ценно за мене.

— Не се съмнявам — отвръща посланикът с тон, който тежи от подчертана ирония. — Не знам обаче доколко подобни разговори са уместни тук, в тоя кабинет...

— Смятам, че сериозните разговори са уместни тук повече от всякъде другаде — забелязвам. — Значително по-уместни, отколкото например тая лекомислена песничка.

Щракам миниатюрното магнитофонче, което от известно време се намира в ръката ми, и помещението се изпълва с гальовните тонове на познатата мелодия.

Шефът разбира, че вече няма как да се отърве от упорството ми, а може би не изпитва и желание да се отървава, защото още при първите тактове на песента произнася:

— Вижте, господин Томас: ще отговаря на въпроса ви, но най-първо искам да ви предупредя: не се опитвайте да използвате думите ми за свои цели и да ме клеветите в някой от докладите си, както понякога правеше вашият предшественик. Моите становища отдавна са известни, където трябва. И позволете да добавя, че на вас лично ще са ви нужни още дълги години и немалко усилия, за да спечелите доверие, подобно на това, на което аз в момента се радвам.

— Благодаря за предупреждението — кимам. — Макар че, искрено казано, нямам никакво намерение да ви клеветя.

— Толкова по-добре — отвръща посланикът с тон, в който недоверието звучи тъй силно, че не може да бъде заглушено дори от детската песничка. — Колкото до мнението ми за вашите методи, това може да се изрази само с две фрази. Най-удобният начин да удушиш противника е да го уловиш в приятелска прегръдка. А вие, вместо да спечелите доверието му, предварително го алармирате и забърквате в най-добрия случай някакви чехословашки събития. Мисля, че се изразих достатъчно ясно и късо?

— В евангелието е изразено още по-късо: Юда е целунал Христос — напомням, за да не се надува прекалено със синтетичния си стил. — Само че от целувката на Юда до днес изтече доста време и нещата също доста се промениха. Днес няма такива глупци, които са готови да паднат в прегръдките ви. И дори да паднат, можете спокойно да се обзаложите, че ви прегръщат със същото коварно намерение, с което и вие прегръщате тях. Така че сблъсъкът при всички случаи е неизбежен.

— Въпрос на гледна точка — отвръща сухо посланикът, който явно не е мислил върху подобно възражение. — Аз се съгласих да ви изложа мнението си, и толкова. Нямам никакво намерение да влизам в спорове.

— Разбирам, че това е под достойнството ви — казвам с такова пресилено покорство, че то избива в открита подигравка.

— Не се опасявам за достойнството си, а просто не обичам да губя време в излишни приказки.

Подканата да се измитам е тъй пряка, че тутакси се вдигам от античното кресло.

— Искам само да ви предупредя, че все пак ще следя за официалните ви функции и че не е зле да бъдете по-внимателен в останалите си действия.

— Ще запомня съвета ви. Макар че ако позволите да забележа, аз вече съм вършил подобна работа...

— Вие идвате от една африканска страна, където сте могли да си позволявате всякакви действия, включително и съвсем непозволени — възразява посланикът, като на свой ред става. — За нещастие, обстановката тук съвсем не е африканска.

— Вече съм информиран за обстановката.

— Аз също съм информиран за вас — забелязва многозначително посланикът, засегнат от арогантния ми тон.

— В такъв случай трябвало е да направите своевременно възражения срещу идването ми тук.

— Може би бих ги направил, ако идвахте по редовния път — връща ми той незабавно удара.

Вечният удар на тия надути нищожества: те единствени идват по „редовния път“, а ние, другите, сме натрапници, мошеници и хора от втора ръка.

Но шефът е все пак улегнал човек и въпреки раздражението си успява да съобрази, че така или иначе тепърва ни предстои обща работа, защото следващата тирада е вече произнесена с по-мек тон:

— Не се засягайте, а се опитайте да ме разберете: нямам специални предубеждения към личността ви и изобщо въпросът за мене не е личен, а чисто технически: човек в положение на вашето обикновено гори от амбиция за реабилитация. А прекалената амбиция води до престараване. А престараването ражда гафове. Изобщо този, който иска светкавично да поправи реномето си, нерядко светкавично и съвсем окончателно го загубва. Без да говорим за неприятностите, които създава на шефовете си.

— Разбирам. Но вие, ако не се лъжа, сте имали същите резерви и към предшественика ми...

— Да. И те напълно се оправдаха.

— И резервите ви естествено и тогава не са били от лично естество.

— Разбира се, че не.

— В такъв случай, щом вашата неприязън не е предизвикана от нашите личности, би следвало да се заключи, че тя е адресирана пряко към института, който ние представяме.

— Но вие... Но това е нечувано — започва посланикът с негодувание.

Обаче ако тоя човек скъпи времето си, аз също скъпя моето. Затова, без да слушам повече заекването му, подхвърлям:

— Извинете ме за нахалството да надзъртам в мислите ви...

После щраквам магнитофончето, правя кръгом и отново поемам дългия път между бюрото и вратата, този път в обратна посока.

* * *

Жена ми е използвала деня, за да внесе известен уют в стандартния ни апартамент, обзаведен с мебели на посолството. По параграфа на домакинството тя е винаги изрядна, не защото се съсипва от работа, а защото знае да кара хората около нея да работят, и тая черта навярно е получена в наследство от бащата бакалин, който не е натрупал доларите си само с две голи ръце.

Когато се прибирам привечер, квартирата вече свети от чистотата, а през отворената врата на спалнята се вижда ясно, че леглото ми е изнесено, за да бъде поставено вероятно в третата стая. Подвижната масичка в хола е заредена с още неразпечатани бутилки и във вазите има свежи цветя. Колкото до самата домакиня, тя се е разположила до широката маса и нарежда пасианс.

— Имам чувството, че ще умра от скука в тоя град... — въздъхна Елен, като вдигна очи при влизането ми, за да ги сведе тутакси отново към картите.

Фактът, че проговаря още в първата минута, е сам по себе си красноречив. Тя наистина ще се пръсне от скука.

— Ако питаш мене, дипломатите навсякъде по света еднакво скучаят и еднакво се развличат... Така че не виждам с какво тоя град е по-лош от който и да било друг. Всяка седмица става по някой прием и

всяка вечер — по някоя сбирка тук или там. Тая вечер например сме канени у съветника.

Елен вдига поглед от картите и по лицето ѝ се появява известно оживление:

— А!... И ти не можа да ми звънеш по телефона, а ми го казваш чак сега!

— „Чак сега“ е шест часът. А ние ще бъдем там в осем.

При друг случай тя навярно би ми отговорила, че жената не може нищо да направи за два часа и че женското приготвяне не е като мъжкото — да смениш една риза и една вратовръзка, и че изобщо аз съм най-неакуратният човек, който тя е срещала, и съм свикнал да мисля само за себе си и... и други подобни. Но в момента, както вече казах, тя се пръска от скука и перспективата за едно скорошно показване пред обществото я възбужда, и мисълта, че ѝ предстои да се срещне очи в очи със съпругите на моите колеги ражда у нея напрежението на състезателя преди съдбоносния старт. Така че тя само отблъсква с небрежен жест вече ненужните карти, става и се отправя за банята.

— Всъщност, какво ще е това: обикновено пиянство или гуляй в наша чест? — сеща се да запита Елен, когато малко по-късно излиза от банята, загърната с хавлия.

— Тая вечер всичко е специално в наша чест — бързам да уточня, да не помрачавам оживлението ѝ. — Но както ме увери съветникът, те правят тия неща без всякакви церемонии.

Аз съм се разположил в едно от креслата на хола и съм си налял два пръста уиски, за да отдъхна от суетнята на изминалия ден и да събера мислите си. Обаче Елен не ми дава възможност да събера мислите си.

— Посланикът канен ли е? — чувам гласа ѝ от спалнята.

— И да е канен, не вярвам да дойде.

— Изглежда, не си успял да се харесаш на началството.

— Не съм се и опитвал. Той се опита да заеме пред мене някакви пози на голям шеф, но мисля, че го поставих на мястото му.

— Коя фасада му извади? Наивната или заплашителната? — любопитствува жена ми.

— Показах му и двете страни на монетата.

— Дано само да не е видял и това, което се крие помежду тия две страни.

Взимам чашата си и ставам, защото тоя маниер да се разговаря през две помещения ме дразни. Когато се изправям на входа на спалнята, Елен е още в Евино облекло и тъкмо подбира най-подходящото за случая бельо. Тя изглежда също така, както и преди три години, да я вземе дяволът: стройна и с изразително изгънат силует на съответните места, без тромавост и затлъстяване, почти като девойка, която току-що се е превърнала в жена. Само в лицето ѝ няма нищо от израза на девойка. Безукорно красиво, но високомерно и студено и с едни тъмни очи, в които лежи стаен опитът, да не кажа покварата.

Елен улавя погледа ми, но продължава да се занимава със сутиена, която току-що е избрала, и само промърморва:

— Ти си слаб човек, мили...

Това „мили“ тя го употребява спрямо мене, разбира се, главно в иронична интонация.

— Тая оценка вече ми е известна. Но трябва да ти кажа, че ти си единствената, която ми даваш подобна оценка.

— Изглежда, че другите са по-възпитани от мене — промърморва жената, като поставя сутиена си и се заема с комбинезона.

— Не! — възразявам. — Изглежда, че ти си единствена, пред която съм проявил слабост. Защото всички останали мислят обратното.

— Сигурен ли си? — поглежда ме Елен, преди да си навлече полупрозрачната дреболия, гарнирана с черна дантела. — О, ти, разбира се, можеш да бъдеш и твърде опасен, не отричам. Обаче това не значи, че си силен. Нито че непременно всички те смятат за силен. Ако те смятаха наистина за силен, нямаше да те пращат чак тук, на Балканите, за да проверяват силите ти.

И за да покаже, че с тая тирада изчерпва бележките си, тя навлича черния комбинезон и ми обръща гръб.

— Ти знаеш, че такива краткотрайни премествания са обичайни преди всяко повишение — подхвърлям.

— Знам го от тебе. Но опитът вече ме е научил да не се доверявам напълно на приказките ти — казва Елен, като продължава да ми обръща гръб.

— Ти не си дете и разбираш, че понякога се случват и непредвидени неща. Обаче тоя път смятам, че всичко е точно предвидено. Вече хвърлих бегъл поглед на обстановката и съм сигурен, че работата, която ще развия тук, неминуемо ще ни изведе нейде по на запад.

— Дано!... — произнася късо жена ми и се заравя в гардероба си, за да ми покаже още веднъж, че е приключила разговора.

Може би е вече време и аз да сменя костюма, Всъщност този сив костюм ще бъде заменен с друг, също сив, но малко по-тъмен или малко по-светъл, било на рибена кост, било на шотландски карета, било съвсем равен по тон, колкото да бъде ясно, че гардеробът ми е достатъчно богат.

Обожавам сивия цвят. Това е пълната дискретност, обуздаването на суетния стремеж да се самоизтъкнеш, сливането с тълпата на себеподобните. Глупакът не разбира, че да се открояваш, това означава да се превръщаш в прицелна точка. Който непрестанно привлича вниманието, той неминуемо си навлича и неприятности. Излишният блясък е позволен само на звездите — филмови или не, той е пакостен за обикновените хора, а още повече за хората от моята професия. Да си незабележим, това значи да си добре защитен, да можеш безшумно да напредваш и да постигаш целите си.

Оттеглям се в третата стая, където, както съм и очаквал, намесата на грижовна домакинска ръка почти не се забелязва. Помещението, разбира се, е чисто, но куфарите ми са разтворени на земята и от тях са извадени само костюмите, моите сиви костюми, хвърлени върху новоинсталираното легло. Избирам един от трите, изваждам чиста риза и се заемам с обличането.

Такива като моя черен генерал, дето стърчат с една глава над тълпата, винаги ще бъдат уязвими. И такива като Бенет — също, защото той освен, че стърчи, но и дразни с навъсената си физиономия. И такива като шефа ми с неговата благородна осанка на бронзов паметник и те не стават за нищо, освен за мебели на един дипломатически кабинет. Изведете го тоя величав мъж сред обикновените хора, пуснете го на пазара, в метрото, по булеварда, и ще видите, че тутакси ще се превърне в карикатура.

И ако аз самият съм направил нещо в тоя живот и, започнал от нищо, съм успял да стигна донякъде, това се дължи само на факта, че

още отрано успях да проумея известни неща... Кандид!... Ха-ха!... Смейте се, драги Хубърт... На вас ви е лесно да се смеете, защото и образованието, и кариерата, и банковата сметка сте ги получили гратис от баща си... а моят баща...

* * *

Всъщност, аз нямах баща, но го разбрах доста късно. Човекът, когото смятах за баща, се бе оженил за майка ми една година след моето раждане. Предполагам, че той бе направил жертвата да се ожени за една вдовица с пеленаче на ръце единствено в името на скромната сума спестени пари и кокетната къщица, останали от покойния съпруг. Всъщност, ако беше по-умен, тоя мой втори баща би трябвало да прибави към въпросните придобивки и мене, защото той самият по природа бе лишен от възможността да създава деца. Но именно понеже ясно съзнаваше своя недъг, той още от самото начало бе затаил някаква глуха неприязън към мене, тъй като виждаше в мене част от оня човек, който най-първо бе спал с жена му и който се бе оказал мъж в пълния смисъл на думата.

Само че аз много по-късно проумях тия неща и първите години го смятах за истински баща и дори мислех, че в отношението му към мене се проявяват истински бащински чувства.

— Аз никога не бия детето — чух го да казва веднъж, когато в хола се бяха събрали гости. — Боят е дивашка работа. И при това създава у детето фалшивото впечатление, че грешката е изкупена. А една грешка не може да се изкупи с няколко плесника.

Той наистина никога не ме биеше. По-късно изпитах подозрението, че не ме биеше, защото една тъй бърза и проста развързка едва ли бе в състояние да утоли злобата му. Той ме наказваше. Обмисляше спокойно наказанията си и спокойно ги прилагаше, без всякакъв изблик на раздражение или гняв.

— Защо закъсна? — питаше меко той, когато, едва прибрал се от училище, го заварвах да се храни с майка ми в столовата.

— Отбихме се малко да си поиграем в градината — казвах, додето още не бях се научил да лъжа.

— Застани до стената!... Не там, а тук, в ъгъла!...

Той държеше на това „тук, в ъгъла“, понеже оттук можех по-добре да наблюдавам ястията и следователно по-обилно да преглъщам слюнките си.

Двамата тъкмо довършваха млечната супа от карфиол, една от моите любими супи. Баща ми огреба последната лъжица и протегна чинията си за още. Майка ми му сипа нова порция от гъстата бяла супа с едри късчета карфиол. Майка ми отдавна бе възприела при подобни случаи ролята на безучастен свидетел. Тя трепереше при мисълта, че вторият ми баща би могъл да я остави, и правеше всичко възможно, за да не я остави, макар че накрая той все пак я остави.

Подир супата идваше ред на добре зачервения от печенето стек, поръсен с пресен магданоз и увенчан с бучка масло, което леко се топеше върху горещото месо. Заедно със стека майка ми носеше и огромна купа зелена салата, наквасена с един много вкусен сос, който тя умееше да прави. Изпитвах мъчителна болка в стомаха и почти се задавах от слюнки, толкова бях гладен. Така бях гладен, че бих се задоволил дори с някоя филийка от прясната франзелка, с добре изпечена руменокафява коричка. Но знаех, че е излишно да формулирам желания, защото нямаше кой да ги чуе.

Баща ми привърши яденето, наля си още чаша от студената бира и разтвори вестника в очакване на кафето. Майка ми с привични жестове разчистваше масата. А аз седях в ъгъла и наблюдавах тия неща, за да убивам времето и да не мисля толкова за болките в стомаха.

Мина и редът на кафето. Баща ми с облекчение се изтегна на кушетката, все тъй погълнат от вестника. Майка ми изчезна оттатък в стаята си. А моите мъки едва започваха.

Острото чувство на глад постепенно се притъпяваше и заменяше от някаква тягостна горчилка в стомаха. Но заедно с това все повече се засилваха болките в краката и отмалата в коленете.

Баща ми бе изтървал вестника на килима и бе задрямал. Веднъж бях използвал това задрямване, за да поседна на близкия стол и да си отпочина, но баща ми отвори очи и запита:

— Умори ли се?

— Не мога повече — признах гузно. — Ще падна.

— Добре — кимна сговорчиво той. — Ще те оставя да си легнеш.

И тогава за пръв път ме затвори в гардероба за бельото.

Това бе един вграден гардероб, чиято най-долна част бе предназначена за съхранение на обувки, но всъщност винаги бе свободна, защото обувките ги държахме на етажерката в килера. Така че баща ми ме натика в тая долна част, опираща в цимента и не висока от половин метър, тъй че едва-едва можех да се сврия в нея. После захлопна вратата на гардероба и я заключи.

В първите минути, както лежах свит върху хладната мозайка, изпитвах почти облекчение. Постепенно обаче краката и ръцете ми почнаха да изтръпват и стана нужда да променя позата. Опитах да се повдигна, но главата ми опря в горната дъска. Понечих да се извъртя, но срещнах страничните стени. И тогава усетих ужаса от задушаването.

Бях затиснат отвсякъде с дебелите дъски на тоя гардероб, като в херметически затворена консервена кутия, лишен възможността да седна или дори да се обърна, за да се отпуснат изтръпналите ми членове. Въздухът не ми стигаше, задъхвах се, но най-страшното бе това подлудяващо чувство, което все повече напираше у мене, чувството, че съм затиснат, че след миг или два ще бъда задушен и смачкан като хлебарка под нечия неумолима пета. И ненадейно започнах да крещя, да се дера от крясъци, макар да знаех, че едва ли някой ще ме чуе, защото майка ми почиваше през три стени в спалнята си, а баща ми сигурно бе излязъл да поработи в градината, пък и да не бе излязъл, щеше само с наслада да се вслушва в писъците ми.

После вероятно съм припаднал от изтощение, от задуха и най-вече от тоя подлудяващ страх — страха от тясното пространство.

Съвзех се едва когато чух нейде от много далеч да се разнася спокойният глас на баща ми:

— Хайде, върви да спиш!

Опитах да се измъкна, но нямах сили да помръдна и стана нужда да дойде майка ми да ми помогне. Вече бе вечер или нощ и аз рухнах като тежък предмет в леглото и едничката ми мисъл бе, че не бива никога повече да се озовавам в тоя адски гардероб.

Това бе, разбира се, лесно да се реши, но трудно да се изпълни и така се случи, че впоследствие още неведнъж бях затварян в гардероба и дори усвоих някои дребни трикове, за да сменям позите и да прехвърлям в една или друга посока нозете си и да долепвам лицето си

до пролуката под вратата, за да поемам пресен въздух. Но в първите минути паническият страх от тясното пространство винаги ме връхлиташе и изпитвах лудешкия порив да крещя, да дращя лицето си, да късам дрехите си, а сърцето ми тупкаше бясно, сякаш искаше да изскочи от гърдите ми, и трябваше да мине доста време, додето се овладея и замра върху мозайката. Затова правех всичко, което бе по силите ми, за да избягна затварянето в гардероба, и никога не бих се решил да използвам дрямката на баща си, за да приседна на близкия стол.

Човекът върху дивана се пробужда по някое време, сяда, хвърля поглед към моя ъгъл, а сетне поглежда часовника си. Аз вече едва се държа на крака, болката в глезените е станала непоносима, а също и отвратителната тръпка в колената.

— Ще падна — казвам.

— Няма да паднеш — възразява спокойно баща ми.

И излиза в градината. Но той често се връща за това, за онова в хола и нямам никаква възможност да напусна ъгъла, и предпочитам да вися като дрипа тук, в тоя ъгъл, на тая голяма и добре проветрена светла стая, отколкото да бъда заврян отново в тясното тъмно пространство между долния рафт и мозайката. Едничкото, което си позволявам от време на време, е да се пооблегна на стената и само тоя краткотраен отдих ме предпазва да не се строполя на пода, но това е съвсем относителен отдих, понеже продължавам да стоя изправен на своите болни крака, а не на нечии чужди.

Той ме държи така в ъгъла, четири часа, шест часа, осем часа, в зависимост от туй, каква оценка е дал на провинението ми. Сетне, като поглежда часовника си, заповядва:

— Хайде, върви да си учиш уроците!

— Гладен съм — промърморвам, като се отпускам на близкия стол.

— Ще ядеш чак утре заран! Хайде, върви да си учиш уроците!

Наказанието в ъгъла беше обичайният му номер. Но той имаше достатъчно въображение, за да го разнообразява и с разни други номера. Хрумванията му идваха от самото естество на провиненията ми. Когато веднъж бях разсипал мастилницата върху паркета в стаята, той ме накара да оближа цялото мастило с език.

— Ще се отрови детето — позволи си да каже майка ми.

— Няма да се отрови, ще стане по-внимателен — възрази баща ми.

Наистина не се отрових. Само повръщах дълго в банята, тъй като погнусата гърчеше вътрешностите ми и устата ми не можеше да се измие от метално-сладникавия вкус на мастилото.

Друг път, понеже бях минал с кални обувки по алеята от мраморни плочи в градината, той ме накара да измия всички плочи с четка и вода. С четка за зъби, разбира се, тъй като другото би било прекалено лесно. Миенето продължи целия следобед и коленете ми се разраниха от лазене по плочите, а баща ми минаваше през четвърт час, за да инспектира дейността ми и да предупреди:

— Да не оставяш нито помен от кал, защото ще те накарам и нея да оближеш.

Трети път ме наказва с копчетата.

Тъкмо се бях прибрал от училище и не бях успял да съблека балтона си, и баща ми забеляза, че дрехата е без копчета, защото винаги забелязваше такива работи. Най-напред бе паднало едното, а после и другото и дори не бях усетил кога съм ги загубил.

— Къде са ти копчетата?

— Откъснали са се...

— Къде са?

— Не знам. Паднали са някъде...

— Ела тук!

Той ме отведе в брачната спалня, извади от гардероба стария си шлифер и торбичката, дето се трупаха непотребните копчета.

— Вземи от шкафчето игла и макара и ги заший всичките!

— Къде да ги зашия?

— Върху шлифера. Ще шиеш навсякъде, додето има място.

И започнах да шия, като подтисках глада и отегчението си. Когато свърших най-сетне, вече бе нощ, защото това бе главният секрет в наказанията на баща ми — тяхната продължителност. Целият шлифер бе обшит на всеки квадратен сантиметър с копчета: и големи и малки, и стъклени, и пластмасови, и кокалени, и седефени, и от ризи, и от балтони, и от дамски дрехи. Беше се получила една действително странна дреха и би било интересно да я запазя като свидетелство за бащината си изобретателност. Но след като видях резултата от старанията ми и мълчаливо го одобри, баща ми нареди:

— А сега вземи ножицата и ги разший!

Трудно е да се изброят всичките му хрумвания от тоя род и не виждам каква полза има да ги изброявам. Но едно от най-неприятните наказания, при чийто спомен още чувствавам мъчителна болка в пръстите на дясната си ръка, беше писането. Достатъчно беше да допусна какво и да било провинение в училище, за да чуя нареждането:

— Ще напишеш ясно, четливо и с хубав почерк: „Когато отивам на училище с непригответен урок, аз позоря и себе си, и родителите си. Родителите ми правят всичко необходимо, за да стана истински човек, и не заслужават да бъдат позорени. Обещавам, че никога вече няма да се явявам с непригответен урок!“ Ясно ли е?

— Не съм сигурен дали съм го запомнил точно...

— Седни там! Ще ти го продиктувам. А после ще го препишеш сто пъти.

Сто пъти, защото текстът е сравнително дълъг. Ако е по-къс, тогава — двеста пъти. Изобщо — от обяд до късно през нощта, без разрешение да ядеш или да пиеш вода.

Обикновено той в края на краищата ме намираше след полунощ заспал върху масата и все още неизпълнил напълно посочената бройка. Вдигаше ме леко за яката, сякаш се гнусеше да се докосне до ръката ми, до лицето ми, и нареждаше:

— Върви да спиш! А утре ще ми се издължиш напълно.

Една вечер, когато бях погълнат от поредното преписване в стаята си, а вратата към хола бе леко открената, дочух случайно разговора между майка ми и баща ми.

— Мисля, че прекаляваш с тия продължителни наказания — казваше полугласно майка ми.

— Трябва да са продължителни, за да има достатъчно време да осъзнае прегрешението си — възрази спокойно баща ми.

— Не знам дали е способен изобщо да осъзнае нещо — въздъхна тя. — Струва ми се, че е просто тъп...

Усетих, че в гърдите ми се надига някакъв бяс. И не толкова срещу тоя баща, който не ми беше никакъв баща, колкото срещу собствената ми майка, която ме смяташе за тъп, след като хладнокръвно бе оставяла да ме затыпяват. Едва успях да подтисна този бяс и да се овладеея. И може би именно защото се овладях, в

детската ми глава тъкмо тогава блесна откритието. Аз го дразнех тоя човек, дразнех го преди всичко със самото си съществуване, но дразнех го и с тая вътрешна съпротива, с това скрито упорство, което не бе трудно за отгатване.

И няколко дни по-късно използвах откритието си. Не помня каква дребна беля бях направил, обаче от гледна точка на баща ми тя вероятно не бе дребна, защото беше ми присъдил най-тежкото наказание — гардероба. И тогава почнах да му се моля. И не само се молех, но и коленичех, и целувах ръцете му, и макар той да ги дърпаше, аз продължавах да се улавям в тях и да ги целувам, и да ги мокря със сълзите си, защото плачех, плачех с хълцанията на злобата и на унижението, но той не можеше да знае това и го приемаше като очистителния плач на разкаянието, и макар че се дърпаше и си даваше непреклонен вид, накрая омекна и промърмори:

— Върви в стаята да си учиш уроците...

* * *

Апартаментът на съветника едва ли се отличава с нещо съществено от моя, освен по бакъра. Искам да кажа, че по цялата територия на хола и двете съседни стаи са пръснати най-различни и съвсем непотребни антики от бакър — котли и котлета, чинии, подноси, тави, звънци за добитък и какво ли не — всичко това акуратно лъснато, за да блести възможно повече и да прави ефект. Което не пречи ефектът да напомня за вехтошарница.

Приемът, разбира се, съвсем не е организиран в наша чест, но аз пак съм очаквал, че към нас като към новодошли ще бъде проявено малко по-голямо внимание и това ще убеди жена ми, че тъкмо ние сме виновниците за тържеството. Нищо подобно. Петдесетгодишната камила, която ни отваря вратата, промърморва едно безразлично „Как сте?“, сякаш се виждаме всеки ден, разтяга голямата си уста в машинална усмивка и ни въвежда в квартирата, където нашата поява дори не бива забелязана.

Домакинята, разбира се, ни развежда от човек на човек, за да ни представи, и всеки от присъстващите ни сервира по една все тъй машинална усмивка, но тутакси след туй ни забравя и потъва в

заниманията си. Заниманията, както винаги в подобни случаи, са словом и цифром три: карти, танци и пиене.

Играчите, разположени около покритата със зелено сукно маса в холната стая, са четирима: господин и госпожа Адамс, съветникът и моят намусен помощник Бенет, който вероятно в момента губи, защото изглежда по-намусен отвсякога. Те дори не прекъсват играта си при нашата поява и единствен Бенет от чиста служебна сервилност благоволява все пак да стане за миг и да целуне ръка на Елен.

В стаята от другата страна на хола, дето е инсталиран магнитофонът, двама млади мъже танцуват с младите си съпруги. Лицата на мъжете са ми вече смътно познати. Това са, ако се не лъжа, помощникът на търговския представител и радистът на посолството. Те също едва-едва се озъбват по наш адрес и продължават да се кълчат все тъй машинално, с безизразно вперени в пространството очи, с леко вдигнати ръце и с размахващи се насам-натам задни части.

На дивана в ъгъла на хола е разположена още една двойка, погълната очевидно от третото занимание — пиенето. Това е моята секретарка в компанията на Франк, който, ако се не лъжа, е помощник на Адамс и изобщо работи нещо в службата по печата. Тия двамата, включително и моята безсрамна секретарка, също не ни обръщат нула внимание, ако не броим неизбежното подобие ва усмивка.

Така че подир цялата тази обиколка ние сме инсталирани от камилата на съветника на кадифените кресла в самия хол. Домакинята ни тиква в ръцете по една чаша и се разполага до нас, примирена явно с необходимостта да изнесе единствено на свой гръб тежкия кръст на гостоприемството. За щастие, тя има здрав гръб и наистина прилича доста на камила и изобщо щедро е надарена от природата с яка костна система, висок ръст, едри зъби, стъпала от най-големия формат и редица други предимства, които по правило са привилегия не на слабия пол, а на силния. И може би тъкмо за да си осигури поне известен процент от тая женственост, която от рождение ѝ липсва, съпругата на съветника щедро е разкрасила физиката си с всички възможни козметически средства, като се почне от кървавия маникюр и се мине към виолетовото червило на устните, за да се стигне до зеления грим около очите, зловещо контрастиращ с побелялото от пудрата лице. Всичко това се обединява в една външност, може би не очарователна, но безусловно незабравима.

— Успяхте ли вече да се наредите? — произнася съветничката с мъжки бас, макар че по всяка вероятност пет пари не дава дали сме се наредили, или не.

— Почти — отвърща пестеливо жена ми, която явно е като попарена от „топлия“ прием и напълно покрусена, що се отнася до надеждите да блесне с качествата на фигурата си и на тоалета.

— Тая година пролетта доста закъсня... — предлага ни втора тема на разговор домакинята след късо натегнато мълчание.

— Да, студеничко е още... — признава Елен.

Подир което следва ново, още по-натегнато мълчание.

— Вие колекционирате бакър? — сеща се да запита най-сетне съпругата ми, решила да не бъде съвсем невъзпитана.

— Не аз, мъжът ми — оживява се малко нашата камила. — Наумил си е, знаете, че и той като всички други трябва да има някакво хоби. Посъветвах го да избере бакъра като по-евтин. И после, това е за него добър повод да обикаля насам-натам из страната.

Тя млъква и поглежда към мъжа си, разположен на игралната маса. Улавям безпокойството в погледа ѝ и запитвам, за да покажа, че и аз присъствавам:

— А как е вашият мъж в играта? По-евтина ли е тя от бакъра като хоби?

— Несравнимо по-скъпа — признава мисис камила. — Можете да бъдете уверен, че и в тоя момент върши някоя глупост. Добре, че има възможност да играе само когато ме замества.

Съветничката явно е измъчвана от дълбоко раздвоение между дълга на домакиня и хазартната страст, защото продължава да гледа настойчиво и носталгично към зелената маса.

— Не се притеснявайте за нас, продължете играта си — подхвърля Елен.

Фразата е изречена с известна доза ирония, но домакинята, изглежда, няма слух за подобни фини интонации.

— Да, ще трябва наистина да видя какво става там... — промърморва тя и тутакси се отправя към арената на покера.

— За пет минути те оставих и ти успя да пропилееш авоарите ми!... — раздава се „нежният“ дамски бас.

Тя измества безцеремонно мъжа си и заявява предизвикателно на Адамс, пред когото е струпана едра купчина жетони:

— Сега ще имате работа с мене, млади човече!

— Безразлично ми е кой член от семейството ще плаща — отвръща Адамс с великодушието на печелившите. И като поглежда жена си, запитва: — Кой дава, скъпа?

— Както винаги, който пита, мое съкровище — от връща със сладко чуруликане госпожа Адамс. И нежният тембър на тия две реплики красноречиво говори, че съпрузите все още се намират в медения месец на любовното глезене.

— Значи, сбирката е изцяло в наша чест, а? — произнася шепнешком Елен.

— Така ми казаха...

— Казаха са го, за да те подиграят... Освен ако ти се подиграваш с мене.

Не отговарям, защото почна ли да се защищавам, тя без друго ще реши, че съм виновен. Ето, това е нещастieto на гордите хора. Вирят нос и си въобразяват, че стоят над околните, а непрестанно се намират под ударите на околните. Една проява на невнимание от страна на някой простак за тях прераста в трагедия. А аз, ако бях сам, бих се присъединил без излишно надуване към моята полупияна секретарка и към нейния пиян кавалер, бих изпил една-две чаши и после бих си тръгнал — с или без секретарката, доволен и в двата случая, че съм се измъкнал от това сборище на полуидиоти.

— Вие пиете от две чаши? — чувам в това време гласа на Мери.

Тя наистина трябва да е на градус, защото говори по-високо от необходимото.

— Да. И за в бъдеще все така ще правя — потвърждава Франк, който също не щади гласните си струни. — Чаша сода за Франк трезвеника и чаша уиски за Франк пияницата. У мене, знаете, съжителствуват две същества.

— У мене за жалост те са повече от две.

— Известно ми е и без да ми го казвате. У вас се крият толкова капризи и страсти, та човек не знае в даден момент кое животно от менажерията ще се покаже.

Младият мъж вдига чашата си, и по-точно тази, предназначена за Франк пияницата, и я преполовява.

— Вие пиете много — заявява Мери, като също вдига чашата си. — Искам да кажа, значително повече от мене.

— Аз съм мъж.

— Това още не е доказано.

Жена ми, също както и аз, се вслушва в горния диалог, но си дава вид, че витае мислено някъде неизмеримо далеч от тия пиянски глупости. Това съвсем не ѝ пречи да върши наблюденията си:

— Секретарката ти вероятно в твоя чест си е разголила бедрата чак до корема... — стига до ушите ми неприязненият шепот.

— Такава е модата — промърморвам примирително.

— Модата не е закон, особено за жени с такива дебели бедра. Впрочем, навярно те са тъкмо по вкуса ти.

В този момент за щастие към нас се приближава съветникът, сетил се вероятно за дълга си на домакин. Той ни се усмихва ободрително и сяда на опразнения от съпругата му стол.

— Още едно уиски?

— Може — кимам, тъй като въпросът е отправен към мене.

Съветникът ми връчва втора чаша, която взема от подноса на масичката, и изразил по този начин вниманието си към мене, бърза да го прояви и към жена ми:

— Тая година пролетта малко позакъсня...

Но Елен не е настроена за метеорологически разговори.

— Току-що обсъдихме този въпрос със съпругата ви — отвърща тя с ледено-любезен глас.

Декларацията заварва съветника съвсем неподготвен. Той сбърчва леко чело, като явно се стреми да открие в плесенясалия си от бездействие мозък някаква втора тема. С високия си ръст, голямата уста и едрите жълти зъби домакинът удивително прилича на съпругата си, макар и да не е тъй мъжествен като нея.

Тъкмо съм решил да му помогна в затруднението, като поставя отново въпроса за бакъра, когато стопанинът внезапно бива осенен от щастливо хрумване.

— Чух, че в Африка ви е сполетяла някаква малка авария... — започна той, като ме поглежда със симпатия.

— Каква авария? — запитва със същата ледена любезност Елен, която, разбира се, не е в течение на въпроса.

— Да, наистина, каква точно беше тая ваша африканска история? — произнася съветникът, като ме гледа с глупавите си влажни очи.

И забелязал все пак, че предложената тема не ме привлича особено, додава:

— Не мислете, че съм любопитен, но тук за вас се носят най-невероятни легенди.

ТРЕТА ГЛАВА

Аз не съм човек на настроенията. Искам да кажа, не обичам настроенията да ме водят за носа и да ми пречат на работата. Но подир събитията на снощния „прием“ и особено след него, всичко тая заран ми се струва почти отчайващо — мрачният кабинет, мрачната физиономия на Бенет и мрачната картина на секретните служебни книжа.

— Агентурата е съвсем хилава — промърморвам с погнуса, като затварям папката и я хвърлям върху бюрото. — И, естествено, съвсем бездейна. Ако тия няколко жалки паразита изобщо могат да се нарекат агентура.

— Работи се, колкото условията позволяват — отвърща недоволно Бенет, седнал от другата страна на бюрото.

— За такава работа едва ли ще ни обсипят с лаври.

— Аз отдавна съм престанал да очаквам лаври. Единственото, което чакам, е пенсията.

— Какво чакате вие, това си е ваш личен въпрос. Но понеже аз съм още далеч от пенсия и понеже съм дал обещание да свърша някои неща...

Замълчавам, понеже разговорът изведнъж ми се вижда глупав и излишен. Това дава възможност на Бенет да подхвърли:

— Да, всички вече знаят, че сте дошли тук за реабилитация.

— Аха, значи общественото мнение се е оформило. И какво приказват?

— Ами, приказват ги всякакви.

— И по-точно?

— По-точно може да ви информира Мери. Пред мене, знаете, хората се предпазват да дрънкат прекалено.

— А кой пусна информацията?

— Адамс, разбира се. Той само преди седмица се върна от отпуска с цяла кошница сплетни.

— Той и посланикът, изглежда, не ни обичат твърде.

— Вие се изразявате прекалено меко. Истината е, че не могат да ни понасят. Джентлемени от кариерата. Партизани на дипломатията с бели ръкавици. Яд ги е, че те са само параван, а всъщност ние работим.

„Вие лично не сте се скъсали от работа“, мисля да възразя, но подтискам киселото си настроение и забелязвам:

— Специално този Адамс никак не ми харесва.

— Трябва да ви призная, че и аз не съм влюбен в него. На всичко отгоре снощи ми обра хиляда лева.

— Би следвало да го проучим по-добре — подхвърлям, колкото да опитам почвата.

— Аз вече съм свършил тази работа — отвърща Бенет, без да мигне, и при тия думи аз мислено слагам един плюс в досието му, което полека съставям в главата си.

— Е, и?

— Материал не липсва. Хлапакът е бързив, а бързивият, както знаете, все ще изтърси някоя еретична приказка.

— В такъв случай би трябвало да съобщим нещо за него.

— Защо не. Само че, както разбирате, той не е от тия, дето могат да бъдат съборени с един донос.

— Защо „един донос“? Сега ще е един, а после могат да станат и повече.

— Не възразявам — свива рамене Бенет. — Но ако смятате, че това е работата, за която ще ни обсипят с лаври...

— Другата работа също ще тръгне, не се безпокойте... Нещата не могат да останат на сегашното ниво.

Помощникът ми мълчи с онова мълчание, което у него играе ролята на възражение.

— Вие, изглежда, сте на друго мнение — забелязвам.

— След време и вие ще бъдете на друго мнение... Щом само спадне реформаторското ви увлечение...

Той прави пауза, сякаш на свой ред се пита има ли смисъл да продължава този разговор. После ме поглежда право в очите, нещо което не е съвсем в привичките му, и изтърсва:

— Знаете ли какво ще постигнем? Нищо! Една кръгла нула. Едно голямо нищо!

— Ако човек не върши нищо, той друго и не може да постигне.

— Да. Всеки мисли, че хората преди него не са вършили нищо. И че летоброенето почва от него. Само че ние сме работили, представете си!... Капвали сме от работа. Планирали сме мероприятия... Провеждали сме ги... И накрая сме улавяли пълни шепи въздух. Спомням си например младежкия фестивал... Операциите ни бяха разработени изрядно: подмолно въздействие, открити подстрекателства, безредици, улични демонстрации... Хората бяха предварително инструктирани, мрежата беше нещо организирана, всеки се намираше на мястото си... И все пак всичко се провали. Ама всичко, разбирате ли? Така разнебитиха системата ни, така я парализираха, без да дават вид, че го правят... И фестивалът си мина, сякаш не съществуваха наши планове, сякаш не бяха съществували наши хора, сякаш ние самите не съществувахме тук!

— Да, да — кимам. — Само не се горещете. По-добре кажете, ако операциите ви бяха успели, какво щяхте да постигнете?

Бенет мълчи.

— Отговорете де! Какво щяхте да постигнете? Сваляне на режима? Или един скандал, който като всеки скандал щеше да мине и замине?

— Един скандал не е толкова дребно нещо... — отвърща Бенет не твърде уверено.

— Добре, да оставим това. И изобщо да забравим миналото. Кажете по-добре какво е отношението ви към културата. Хващате ли се за пистолета, когато чуете думата култура?

— А, защо? Бих гледал с удоволствие някоя по-интересна телевизионна програма...

— Само че аз нямам предвид гледането, а действието. Имаше ли някаква полза моят предходник от културната област, или съвсем напразно носеше титлата културен съветник?

— И културната област е като всички останали — сега се да отговори най-после Бенет. — Не се надявайте да получите нещо по тая линия.

— А що за птица е шофьорът ми?

— Добър е. Като шофьор. За друго не ви съветвам да го използвате.

— Ние сме твърде бедни откъм кадри, за да използваме един човек само за едно нещо.

— За другото нещо го използват „ония“.

— А останалият подръчен материал?

— Козметичката ни служи за връзка със Стария. Нищо повече.

— А учителката по български за какво ще ми служи?

— За нищо. Освен ако държите да научите български.

— Наследството е наистина повече от мизерно — въздъхвам и отправям поглед към прозореца, запушен от саждивия калкан на съседната сграда. — Все едно не са ви казали да дадете сведения за околността, а вие сте се изправили пред тоя прозорец и само повтаряте: „Околността представлява една стена, една сляпа стена“...

— Стената наистина е налице — свива рамене Бенет. — И тя е издигната тъкмо, за да не можем да виждаме нищо друго освен нея.

— Добре — казвам отегчено, — да оставим това.

И като давам вид, че напускам досадния терен на служебния разговор, подхвърлям:

— Вие, както забелязах снощи, добре играете покер.

— Да, но напоследък само губя.

— А защо не прекъснете?

— Защо да прекъсвам? Лошата карта не може да тече до безкрайност. Някой от следващите дни ще тръгне хубавата.

— Точно така. Потокът на лошата карта изтича и ви идва карето аса. Но за да го дочакате, трябва да играете достатъчно дълго.

— И трябва в колодата наистина да има каре аса — напомня Бенет, разбрал прозрачния ми намек.

— А как може да няма?

— Ей така, няма: в тая тук игра противникът най-първо изважда асата за себе си, а после раздава картите.

— Глупости. Вие просто сте депримиран от неуспехите. Няма ли тук наоколо алчност, корупция, пороци, безхарактерност?

— Има, макар и не толкова, колкото вие си представяте.

— Тогава защо ми говорите, че в колодата нямало аса? Това са нашите аса и целият въпрос е как да ги използваме в играта.

Бенет се е приближил междувременно до прозореца и безсмислено е отправил поглед към стената, дето няма нищо за гледане.

— Не ми преповтаряйте уроците от школата — промърморва той недоволено. — По-добре покажете ми как я играете вие тая игра.

— И това ще стане — промърморвам и поемам папката, за да прегледам още веднъж за всеки случай тия отчайващо оскъдни данни.

— Трябва да слизам, визите ме чакат — забелязва помощникът ми.

— Слизайте. И не забравяйте: нужен ми е пълен отчет за всички пристигащи и заминаващи.

* * *

Нямам никакво намерение да се прибирам за обяд в къщи и да понасям инквизициите на Елен в продължение на два безкрайни часа. Когато е сърдита, тя винаги мълчи, но това мълчание има три различни степени в зависимост от степента на собственото ми провинение: почти мълчание, пълно мълчание и грубно мълчание. В първия случай тя ми отправя само късите битово необходими реплики. Във втория изобщо не говори, но все пак забелязва присъствието ми и е готова примерно да ми подаде чинията и да ми налее супа. В третия случай аз изобщо преставам да съществувам и тя минава край мене, без да ме вижда, и дори да се задавя или да почна да бера душа, тя няма да благоволи да ми предложи даже чаша вода.

От снощи сме в третата фаза. Затуй позвънявам на портиера и му нареждам да ми донесе в кабинета кафе и два сандвича.

— Ангажирах самолетното място на съпругата ви — уведомява ме той, когато малко по-късно внася скромния обед. — Шофьорът ще ѝ занесе билета към три часа.

— Отлично — кимам, макар че новината ме е връхлетяла като тухла в тила.

— Какъв малшанс — отвръща със сервилно съчувствие боксьорът в оставка. — Едва пристигнала и отново да заминава. Но нещастieto не пита, когато идва.

„Нещастieto“... Значи, тя все пак е благоволила да съчини от приличие някакъв банален предлог — „мама е тежко болна“ или нещо от тоя род.

— Кажете на шофьора да ме чака отвън — съобщавам на портиера. — Налага се да изляза за малко.

Когато половин час по-късно надничам в спалнята на Елен, заварвам я, както съм и очаквал, в разгара на пътните приготовления. Стаята, която едва снощи бе поставена в ред, отново е в пълен безпорядък. Съдържанието на големия гардероб е пръснато по всички посоки — пенъоари, комбинезони, рокли, жилетки, обувки, Що се отнася до жена ми, тя с мраморно-безстрастната си физиономия се е навела над поставения на леглото куфар, заета да сдипля поредната партида парцали.

— Ти пак нареждаш... — забелязвам наивно, макар смисълът на ситуацията да е очевиден.

— Нареждам си багажа.

„Значи, говори ми. Значи, няма намерение да ме наказва повече с грубо мълчание“ — минава ми през ума. Това е по-лошо от всичко. Престане ли другият човек да те измъчва, ясно е, че наистина е решил да те напусне.

— Не разбирам... — произнасям озадачено.

— „Човекът, който нищо не разбира“... Коронната ти роля... — Тя вдига глава от куфара. — Само че този път ще ми позволиш да скъся пиесата: аз заминавам, мили. Може би — за дълго, а може би и завинаги.

— Както щеш... Макар че, ако позволиш и аз да кажа нещо, възпитаните хора правят тия работи малко по-иначе.

Като всеки невъзпитан човек жена ми е твърде чувствителна на темата възпитание.

— Ти не можеш да знаеш какво правят възпитаните хора, защото никога не си принадлежал към тях — връща ми го Елен, но без сянка от обичайното спортно увлечение, с което в други случаи си разменяме обидите. — Виж, ако ставаше дума за лъжците и мошениците, тогава вероятно бих се допитала до тебе.

— Не се притеснявай в изразите — казвам. — Аз съм свикнал. Но не смяташ ли все пак, че ми дължиш поне едно обяснение?

— Ти ми дължиш обяснение, не аз! — възразява Елен. — Само че аз ти прощавам дълга и заминавам. И причината е толкова очевидна, че дори и ти си в състояние да я разбереш. Защото, както знаеш, ти донесох една солидна и съвсем реална зестра срещу една хипотетична и не особено блестяща кариера. А сега се оказва, че перспективите ти за кариера окончателно са отишли по дявола.

— Фантазираш, скъпа...

— И това не е всичко — продължава спокойно жена ми. — Полошото е, че ти и тоя път се опита да ме излъжеш, така че трябваше да научавам истината от чужди хора...

— Ако имаш предвид оня глупак, съветника...

— Нямам предвид само него.

— Значи, имала си малка дружеска беседа със съпругата на Адамс...

— Източника ще можеш после да го издириш. Надявам се, че ще разполагаш с достатъчно свободно време за това, когато останеш ерген.

— Пет пари не давам за източника. Това посолство, като всяко друго, разбира се, гъмжи от сплетни. Обаче не предполагах, че ще бъдеш дотам наивна...

— Всъщност тъкмо това си предполагал.

— Но чакай, изслушай ме! Аз наистина премълчах служебните си неприятности, за да не те отегчавам...

— Ти не само премълча, а излъга. Ти ми внушаваше, че те пращат тук по важна задача, а те са те пратили на заточение, за да изкупиш греховете си, освен ако пращането ти не е преходна мярка преди пълното изхвърляне.

— Истината е, че...

— Моля те, престани! — спира ме тя, като властно вдига ръка. — Истината е нещо, което никога няма да го чуя от тебе, затова нямам никакво намерение да те слушам. Нито да се мъкна повече подире ти.

Тя снема с рязък жест капака на куфара, сякаш за да подчертае силата на решението си, и добавя:

— Много жалко наистина, но аз съм се родила без научни интереси и нямам никаква амбиция да изследвам все още останалите тук-там затънтени кътчета на планетата — Андите, Африка, Балканите, а утре може би и Южния полюс, ако някому хрумне мисълта да открие там посолство. Защото такава ще бъде твоята участ, ако изобщо останеш в системата.

— Мерси — кимам. — За щастие, мнението на шефа ми е малко по-друго. И това, което вече споделих с тебе, е самата истина: „Ще поработиш, казва, в София, а после ще те преместим в Рим или Париж.“

— Когато те преместят в Париж, телеграфирай ми да дойда. Ако все още съм на разположение — отвръща спокойно Елен и понечва да свали куфара от леглото.

Помагам ѝ в тая операция и тя не възразява, но кавалерството ми едва ли е в състояние да я стопли и с тоя си вид на айсберг тя е наистина само за Южния полюс и ако питат мен, аз наистина бих я пратил на Южния полюс или нейде другаде по дяволите, и ако в тоя момент ме е яд за нещо, то е само за това, че тя ме праща по дяволите, а не аз нея.

Жена ми поема поредния празен куфар, поставя го върху леглото на освободилото се място и отново се заема да дипли луксозните си парцали. Що се отнася до мене, аз се заемам да обмислям практическата страна на ситуацията, защото виждам, че нищо вече не може да се направи, и защото нямам навик да драматизирам и да преживявам.

— Билетът ти е у шофьора — казвам. — Доколкото разбрах, самолетът отлита в пет. За жалост, имам една среща, така че ще дойда направо на летището.

— Можеш и да не идваш.

— Ще дойда. И не толкова за тебе, а защото и аз като тебе държа на привидностите.

Тя не възразява.

— А понеже става дума за привидности, можеш ли да ми кажеш поне какъв предлог си използвала за заминаването си?

— „Мама е тежко болна.“

— И още нещо, тоя път не като привидност, а по същество: това заминаване временно ли е, или окончателно?

— Всичко зависи от тебе. Изобщо смятай, че брачното ти положение е също като служебното. Но специално тук, в София, аз повече не мисля да се връщам. Колегите ти са наистина крайно симпатични и съпругите им — още повече, само че нямам никакво намерение да търпя зад гърба си нито подигравките, нито съчувствията на тия крайно симпатични хора.

— Ти винаги си била твърде уязвима — промърморвам съчувствено. — Ти си наистина слаб човек, Елен, макар да смяташ, че аз съм слабият. Както и да е. Ще се видим на летището.

Готвя се да завия кръгом, когато тя наивно вдига глава от куфара:

— Кажи по-добре, наистина ли си го убил този черен генерал? И на колко възлизаше горе-долу сумата? Защото нали, мили, когато ти вършиш нещо, на дъното на историята винаги лежи някаква сума?

* * *

Всъщност, нямам никаква среща и се връщам в посолството, просто за да бъде малко по-далеч от съпругата си. И понеже в момента мрачната стая с гледката на саждивия калкан съвсем не ме привлича, решавам да се отбия в кабинета на Адамс.

— Току-що научих за семейната ви неприятност — казва той, още като ме вижда да влизам. — Искрено ви съчувствувам и се надявам, че всичко ще завърши благополучно.

Адамс очевидно има предвид мнимото заболяване на тъщата ми, освен ако е надушил нещо и за конфликта между мене и Елен. Последното обаче е слабо вероятно, така че считам за уместно да му благодаря за отзивчивостта. Подир което минавам на темата:

— Не знам разполагате ли с няколко минути, но аз, както знаете, съм в положението на дебютант и бих искал да се посъветвам по някои въпроси с опитен човек като вас.

— Разбира се, заповядайте — вдига се отзивчиво от стола Адамс. — Макар че, ако оставим настрана комплиментите, аз съм толкова опитен, колкото и вие сте дебютант.

Ние се разполагаме в двете кожени кресла при големия светъл прозорец с изглед към градината на посолството и този прозорец още веднъж ми напомня, че Адамс всъщност се шири в един чудесен кабинет, който по право е мой.

— Службата по печата има много общо с културната служба — казвам. — Затуй предполагам, че вашата практика може да бъде поучителна и за мене.

— Уви, нямам какво да ви предложа като практика — разперва ръце домакинят. — Но, ако искате, да пием по чаша бурбон...

Той се навежда към шкафчето-хладилник, инсталирано предвидливо до креслото, вади съответната бутилка и шише сода, после взема от рафта под масичката две чаши и налива.

— Обаче вие, ако се не лъжа, вече втора година сте тука — позволявам си да забележа.

— Предполагам, че и десета година да бях тука, опитът ми едва ли би бил по-богат — отвръща Адамс и отпива от чашата си.

Следвам примера му, като чакам продължението.

— Може да е унижително, и все пак трябва да призная, че цялата ни работа се свежда до следното: Франк, който знае или си въобразява, че знае български, преглежда заран вестниците, а сетне ми прави устен доклад, подир което аз правя доклад пред посланика, като всъщност преповтарям чутото от Франк. В резултат на тая оживена и плодотворна дейност в края на месеца посланикът изготвя своя писмен доклад, в който сумира това, което е чул от мене и което аз съм чул от Франк, и което е, разбира се, вече добре известно в нашето министерство, защото и там се получават български вестници.

— Все пак вие се срещате с хора...

— Да, с колеги от другите западни посолства, които обикновено са толкова осведомени, колкото и аз самият. От време на време наистина успявам да изкопча някоя политическа сплетня, просто за да се разнообрази докладът на посланика в края на месеца. И това е всичко.

— А контактите ви с местни хора?

— Почти нямам такива контакти. А доколкото ги имам, те са съвсем протоколни и напълно безполезни.

— Но това положение би трябвало да се измени! — произнасям с ентузиазма на истински дебютант.

— Чудесно, изменете го! — разсмива се Адамс.

— Нима не е възможно?

— Аз съм по природа оптимист. Следователно склонен съм да смятам, че е възможно. Обаче за да се изменят тия неща, би трябвало по-напред да се изменят някои други.

— Кои например?

Той ме поглежда, сякаш преценява доколко съм опасен. Сетне отпива от чашата си и едва тогава произнася:

— Всичко това е стара история, Томас. Така че не виждам какъв смисъл има да я предъвкваме наново.

— Разбирам ви — кимам примирено. — Аз съм съвсем нов човек тука и вие, естествено, имате основание да ме гледате с

подозрение...

— Не съм казал, че ви гледам с подозрение. Просто не ми се навлиза в един безполезен разговор.

Той замълчава и аз също мълча, като бегло го наблюдавам. Тоя вид типове ми са добре известни. Хубавец, галеник на съдбата, човек, привикнал да прави добро впечатление. Той толкова умира да прави впечатление, че и сега, въпреки декларацията си и въпреки намерението си да бъде предпазлив, едва се сдържа да не блесне със становището си по въпроса.

Изглежда, че съм познал, защото, когато мълчанието става твърде дълго, Адамс ненадейно заговаря:

— Всичко туй е почнало преди четвърт век и повече. Почнало е зле и после е продължило да върви зле, и ние не сме направили нищо, за да тръгне по-добре, така че безсмислено е сега да седим и да се питаме защо работите вървят зле. Още с идването си някога тук, ние почнахме да заплашваме с военна намеса. По-късно взехме да подтикваме местните си политически приятели към такива брутални актове, че накрая властта пристъпи към разгромяването им. След това минахме към похватите на подривните действия, а след серията неизбежни провали ограничихме усилията си в сферата на секретното разузнаване, което, разбира се, не може да остане секретно и доведе до редица процеси. Да не говорим за някои други дреболии, като например финансираните от нас радиостанции, които и в настоящия момент продължават да отправят подстрекателствата и ругатните си.

Домакинът си налива още два пръста уиски, добавя два пръста сода и отпива, за да провери какво се е получило.

— И след всичко това ние умуваме с вас и се чудим защо тия хора, които ругаем и заплашваме, не желаят да дойдат на един приятелски обед или на чаша кафе, да си открият сърцата и любезно да ни сервират всички тези сведения, към които изпитваме професионален интерес.

— Фактите, разбира се, са на ваша страна — признавам, когато той отново замълчава.

Което не ми пречи да мисля, че тая тирада би могла да послужи за добра основа на един служебен доклад и да подкрепи солидно известни изводи: „Адамс изобщо смята, че цялата наша външна политика от войната насам представлява система от грешки. Същата

категорично отрицателна оценка той дава и на сегашния ни политически курс.“

— И въпреки всичко — позволявам си да забележа гласно, — колкото и това да е неблагоприятно за официалната ни дейност, струва ми се, че все някой трябва да върши и тия задачи, които вие нарекохте секретно разузнаване.

— Естествено, че на вас така ще ви се струва — засмива се Адамс. — Обзалагам се дори, че всичко, което не е свързано с тия задачи, за вас е празна работа.

— Не съм казал подобно нещо.

— Можете спокойно да го кажете. Няма да се обидя, защото както сам чухте, собствените ми оценки не са много по-различни. И различието между нас възниква всъщност само по един пункт.

Той се навежда леко към мене, поглежда ме внимателно и произнася тихо:

— Уверен ли сте, че примерно вашите доклади, при цялата им секретност, имат по-голяма стойност от тия на посланика, извлечени от вестниците и от пет-шест постни разговора?

— Зависи от докладите — отвърщам уклончиво. — Някои може да не са особено интересни, но други могат да съдържат и твърде ценни сведения.

— Не споря — вдига ръка Адамс. — Обаче вие знаете по-добре от мен, че даже и тия относително ценни сведения всъщност нямат особена практическа стойност, а нерядко могат да бъдат получени и по съвсем редовен път.

Той се обляга назад в креслото си с някаква нотка на самодоволство и добавя:

— Не искам да ви засягам по професионална линия, драги, но в последните години нещата доста се измениха в много области на човешката дейност, включително и във вашата. Центровете за обработка на информацията сумират и систематизират целия този огромен поток от всичко напечатано, казано, подслушано, сиреч получено по редовен път. От друга страна, тъй нареченият електронен шпионаж посредством специални спътници открива, заснима и документира всички материални обекти, та дори и подземните. При наличността на тия две гигантски механизирани системи за информация какво остава за разузнавача от стария тип, оня, който се

движи насам-натам, завързва връзки, слухти и разчита единствено на двете си ръце и на бедния си мозък?

— Остава немалко — опитвам се да го уверя. — Остава тъкмо туй, което нито спътниците, нито центровете за обработка на легалната информация могат да ви предложат.

— Вярно. Само че то е нещо, което и вие не сте в състояние да предложите. Защото се касае за възловите проекти, за най-големите замисли, които никъде не са документирани, които не получават материален израз и които, следователно, не могат да бъдат набрани и задигнати по простата причина, че се намират в главите на държавните ръководители.

— Съжденията ви не са лишени от известни аргументи — отвърщам сговорчиво. — И все пак повярвайте ми, че ще мине още доста време, преди разузнавачът от класически тип да бъде заплашен от безработица.

— Да, защото инерцията е велика сила — въздъхва Адамс. Сетне ме поглежда и добавя: — Във всеки случай ще ми бъде много неприятно, ако възприемете думите ми като израз на тая традиционна и глуха вражда, която съществува между нашите два института. Аз, както виждате, не смятам, че ние представляваме нещо повече от вас, и изобщо нямам никакви лични резерви към вас и считам просто, че и вие, и ние сме рожби на едно и също време, на това мръсно време, наречено „студена война“, и сме осъдени да работим при тия калпави условия, които не ние сме създали.

„Адамс има еднакво отрицателно отношение както към легалните форми на работа, така и към секретното разузнаване“ — формулирам аз машинално в ума си съответния извод за евентуалния служебен доклад. Сетне казвам:

— Нямам никакво намерение да тълкувам превратно думите ви и мисля, че добре ви разбирам. Не знам само каква е позитивната ви програма.

— Да, позитивните програми са най-трудните — засмива се домакинът. — А аз, знаете, съм от хората, дето се справят с трудностите, като ги заобикалят. И все пак, мисля, че ленивият ми мозък е родил и нещо позитивно. Но по този въпрос ще поговорим друг път. Тук поне време за приказки не липсва. — И сякаш отгатнал разочарованието ми от това прибързано приключване на дневния ред,

Адамс допълва: — Позитивната програма не е трудно да се състави, ако проумеем простата мисъл, че трябва да установим някакъв модус вивенди, за да не се самоизтребим. А това може да стане единствено в случай, че се съобразяваме не само със своите интереси, но и с интересите на другата страна.

„Адамс е убеден привърженик на принципа на мирното съвместно съществуване от съветски тип“, формулирам аз на ума си.

— Изобщо, крайно време е да разберем, че когато се касае до живота на човечеството, не можем да рискуваме този живот в игра на покер. Впрочем, вие как сте в покера?

— Почти посредствен — признавам.

— Ваш плюс е, че поне го осъзнавате. Бенет също е посредствен, но не може да го разбере. Дори ако трябва да бъдем точни, не е и посредствен, а просто му липсва въображение.

— А какво правите тук вън от покера? Скучаете?

— Шшшт? — слага заговорнически пръст на устните си домакинът. — Аз съм младоженец, драги. А един младоженец няма право да скучае.

— Вие имате наистина очарователна жена.

— Вие също не сте онеправдан по тая линия. Госпожа Томас изглежда великолепно. Надявам се, че тя има по-голямо влечение към покера от вас...

— Познахте — усмихвам се.

— Тогава ще имаме възможност по-често да общуваме — усмихва се и Адамс. — Макар че това общуване може да ви струва малко скъпичко.

„На вас също, драги“, отвърщам на ума си.

— Довечера, разбира се, предполагам, че ще ви видим в къщи — добавя домакинът, когато ставаме. — Днес е моят ден.

* * *

Изпращането на летището минава с по-малко тягост от очакваната, тъй като аз се явявам едва в последния момент, колкото да поставя една лицемерна целувка върху хладната буза на Елен. Жена ми изтърпява стоически този жест на привързаност, защото, разбира, че

целувката е предназначена не за нея, а за околните и по-специално за портиера и шофьора, които ни придружават.

Без особена тягост минава и посещението у Адамс, тъй като правя необходимото да го скъся максимално. В апартамента, който по нищо особено не се отличава от моя и от този на съветника, са се събрали все същите хора, заети с все същите класически занимания — покера, танците и пиенето.

— Не ви ли досаждат тия веселби? — запитвам полугласно секретарката си, като сядам до нея.

— Ужасно! Обаче можете ли да предложите нещо друго?

— Мисля, че да: една спокойна вечеря в къщи.

— Сигурен ли сте, че ще бъде по-интересно?

— Аз, знаете, по начало падам малко скептик. Но нищо не пречи да опитаме.

— Имайте само предвид, че сплетните ще почнат още преди вратата да се е затворила подире ни.

— Това плаши ли ви?

— Мене лично — не.

— В такъв случай да се измъкваме!

И ние се измъкваме почти незабелязано, тъй като Франк, вечният кавалер на Мери, тая вечер е дежурен в посолството, а домакините са потънали в силните хазартни преживявания. Кое то съвсем не означава, че предсказанието на Мери за сплетните няма да се сбъдне.

Отвлечането на сабинянката е, разбира се, предварително запланувано, така че хладилникът ми е достатъчно добре зареден за една лека вечеря. Секретарката обаче не проявява никакво лакомство, или по-точно, проявява го не към черния хайвер, а към уискито и аз нямам намерение да я въздържам, защото така стигаме по-бързо до желаната интимност на отношенията.

Фразата на жена ми за дебелите бедра е само израз на типично женско злословие и всъщност Мери е твърде добре пропорционирана от всевишния, макар и в малко едър формат, тъй като донейде ме надвишава по ръст. Между нас казано, вероятно бих изпитвал известно неудобство да се движа с такава импозантна самка по улицата. Но в момента ние не сме на улицата и аз мога спокойно и откровено да съзерцавам едрия бюст, преливащ от деколтето, и снажните бедра, свободно изложени в насрещното кресло. През това време

секретарката, може би за да не ме смуцава, а може би от просто любопитство, обхожда с поглед обстановката:

— Цветята са в изобилие и съвсем свежи — установява тя.

— Те са изцяло във ваша чест — лъжа аз, възползуван именно от обстоятелството, че цветята изглеждат още свежи.

— Много мило, дори и това да е една невинна лъжа.

Тя отпива от чашката си и сякаш едва сега забелязва насоката на безцеремонния ми поглед.

— И така, ако правилно съм разбрала, вие искате да ме вербувате за своя приятелка?

— А вие не искате ли?

— Не знам. Не съм си изработила още позиция по въпроса и вероятно никога няма да си изработя, защото съм от тия натури, дето не действуват по предумисъл, а по каприз. Впрочем при вас капризът също дирижира играта...

— Какъв каприз?

— Ами капризът на случая... Внезапното заминаване на жена ви... Заплахата да останете, макар и за късо време, сламен вдовец...

Тя се отпуска в креслото, като продължава да ме изучава с поглед и като оголва съвсем бедрата си при тоя спонтанен жест.

— За разлика от вас аз не действувам по капризи — признавам, като с труд откъсвам очи от долната част на тялото ѝ, за да ги насоча към това още привлекателно лице с леко ироничен израз. — И дали жена ми ще бъде тук или не, това е съвсем без значение.

— А, значи, вие ме заплашвате с продължителна връзка? — установява тя, като протяга ръка към цигарите и накланя тъй рязко едрия си бюст, че той насмалко не се изсипва от деколтето.

Подавам ѝ пакетчето и с обигран жест щраквам запалката.

— Трябва да ви призная, че опасността от продължителна връзка предизвиква у мене нещо като паника — заявява секретарката, като изпуска струи дим от леко вирнатото си носле. — Последната датира от три години и бе достатъчно нещастна, за да я забравя.

Тя кръстосва крака, тя изобщо постоянно ги мести насам-натам тия свои бедра и по тоя начин още повече ме дразни, защото някои форми, когато са в движение, изглеждат значително по-примамливи, отколкото когато са в покой.

— С две думи, ако ми позволите една чисто техническа бележка, вие я почвате малко не както трябва тая история и всичко би протекло значително по-леко и за двама ни, ако бяхте казали просто „хайде да прекараме тая нощ заедно“, вместо да развивате атаката си на сериозна основа.

— Вярно, обаче какво да правя, като не мога да се отърва от тая проклета привичка да бъда откровен. Казвам просто каквото мисля и едва после съзнавам, че съм объркал нещата.

— Искрено ли говорите? — вдига тъмните си вежди Мери. — Вие нямате вид на човек, който би се хвърлил в една авантюра без известни предварителни проучвания.

— Може и да съм си направил проучванията.

— В такъв случай и аз би трябвало да направя моите.

— Правете ги, защо не — отвърщам, като наливам малко уиски в чашите. — Лед искате ли?

— Не искам лед. Искам точни отговори.

— Още ли ще говорим? Аз пък мислех, че проверката ще се изрази в действия.

Подавам ѝ чашата и отпивам от моята. Мери също отпива, сетне наново и съвсем ненадейно се накланя напред, като ми предлага изгледа на бюста си в едър план.

— Да почнем от такова просто нещо като хладнокръвието. Какво бихте казали, ако вашата съпруга се върне от летището и ненадейно влезе в тая стая?

— Нищо не бих казал.

— А тя какво би казала?

— Вероятно нещо в смисъл: „Виждам, че точно следваш моите съвети“.

— „Нейните“ съвети?

— Именно. Защото последните ѝ думи бяха... Извинете, не ми е удобно да ги повтарям...

— Странно неудобство у един човек, който има лошия навик да бъде искрен.

— Е, добре, последните ѝ думи бяха: „Телосложението на секретарката ти напълно отговаря на вулгарния ти вкус, така че, надявам се, няма да скучаеш.“

— Какъв късмет, наистина, че моята физика и вашият вкус напълно си съвпадат по вулгарност — засмива се за пръв път тая вечер Мери. — Но от друга страна — жалко...

— Кое е жалко?

— Това, че всичко предварително ви е разрешено. Другояче би било, ако имаше крадена любов, тайна връзка, вечерни приключения в кола вън от града, подозрения от нейна страна и рискове — от наша, всичко това, разбира се, не за да ви развалям брака, а за да има връзката някакъв вкус. Защото разрешеният грях, съгласете се, няма тръпчивия вкус на истински грях...

— Какво да правя, когато жена ми просто не държи на предразсъдъците.

— А може би не държи на вас? — подхвърля Мери, като ме гледа изпитателно.

— Тоя въпрос трябва да го зададете на нея, не на мене — отвръщам равнодушно и ставам да се разтъпча.

— Ако сте решили да отворите прозореца, това е една добра идея — забелязва секретарката ми. — Тук доста се задими.

Разтварям вратата към балкона, вдишвам влажния нощен хлад и наблюдавам няколко мига белите и червени светлинки на движещите се по шосето коли.

— Може би вашата съпруга дава свобода на вас, за да осигури свобода и на себе си — произнася Мери, която също е застанала пред балконската врата.

— Нали ви казах: питайте нея, тя по-добре ще ви информира — отговарям, като се опитвам да подтисна досадата си.

После физическата близост на това снажно тяло отново ме завладява.

— Така ще настинете — казвам, като несприно обгръщам с ръка раменете на жената, сякаш за да ги предпазя от простуда.

— Не ми пречете на разследването... И не създавайте възбуждащи гледки за евентуалните минавачи — промърморва тя, като леко се изплъзва от прегръдката ми.

— Щом сте решили да играете на разследване, то поне съблюдавайте правилата на играта. Началната информация не се черпи от обекта на разследването, а от странични извори.

— О, ако става дума за такава информация, тя е вече налице. Хората разправят, че госпожа Томас употребява немалка част от времето си, за да ви поставя рога — съобщава безцеремонно Мери, сякаш става дума за подробност без значение.

— Кои хора? — любопитствувам. — Семейство Адамс? И какво всъщност значи това „рога“?

— Изразът, мисля, е съвсем прозрачен — забелязва тя, като се дръпва навътре в стаята, защото нощният въздух наистина е доста студен.

— Но съвършено глупав — добавям аз, като затварям вратата и спускам пердето. — Съгласете се, че в наши дни е смешно да се употребяват изрази като „рога“ и „прелюбодеяние“, когато става дума за съвсем обичайни неща, които всички всекидневно вършат.

Мери вдига чашата си и на един дъх я пресушава. После ме поглежда все с тоя същия поглед, имитиращ следователската проникателност, и установява:

— Вие гледате много философски на живота.

— А вие много пиете — не се стърпявам да забележа, защото досадата отново ме обзема.

— Не се тровете за това. В наши дни то също е нещо съвсем обичайно.

Тя сяда на облегалката на креслото, сякаш за да оголи наново бедрата си и да ми напомни за съществуването им.

— Не сте ли случайно привърженик на глупавия секс?

— Не. Привърженик съм на здравия разум.

— Не долавям връзката.

Тръшвам се уморено на съседното кресло, вдигам поглед към безсрамно изложените прелести, минавам ги транзит и спирам върху тъмните, вече леко овлажнели от алкохола очи на жената.

— Вижте, Мери, когато съпругата ми извърши за пръв път лудорията, наричана на старинен език „изневяра“, аз, представете си, бях напълно в течение. Не искам да кажа, че Елен предварително бе взела разрешението ми, а че бе действувала достатъчно непредпазливо, за да надуша веднага ситуацията. Третият в драмата се оказа един високостоящ колега, достатъчно силен на деня, но не достатъчно силен физически, за да ми попречи да му разбия носа. И какво според вас следваше да направя? Да вдигна скандал, да загубя поста си и да си

възвърна съпругата? Но какво всъщност можех да си възвърна? Една жена, която месец по-късно щеше да повтори номера, нищо повече...

— Бихте могли просто да я пратите по дявола — забелязва Мери, като на свой ред се свлича в креслото си и протяга ръка към цигарите.

— Да. За да я заменя с друга от същия вид — отвърщам, като ѝ подавам пакетчето и щраквам запалката. — Такова умно решение наистина не ми е хрумвало.

Не знам защо ѝ разказвам тия неща, които са самата истина. Дали защото ме е предизвикала, или защото понякога имам нужда да изприказвам поне част от онова, което нося у себе си, и по-точно от тия истории, които са без особено значение и едва ли биха могли да бъдат използвани против мене.

Запалвам на свой ред и известно време пуша замислено, като негласно се проклинам за нещастната идея да докарам тук тая жена, за която очевидно е по-забавно да се развлича с мен словесно, отколкото другояче.

— Вие въвн от професията сте неизвестен човек — чувам отново гласа ѝ. — Обаче жена ви е доста известна. И то главно с богатството си. Затуй не се сърдете, но хората обикновено в подобни случаи са склонни да се питат: не е ли въпросното богатство главният вдъхновител на вашата търпимост?

— Вие сте твърде подозрителна, само че това не ви пречи да бъдете наивна. Толкова ли е трудно да се до сетите, че въпросното богатство е било, остава и винаги ще бъде именно нейно и че аз лично нямам никаква полза от него?

— Освен ако съпругата ви умре.

— Такива не умират. Хората умират от много работа и от много грижи. А такива не умират. Но нека дори допуснем, че се готвя да наля някой ден малко цианкалий в кафето на жена си. Ще сложи ли това край на досадния ви разпит?

— Може би... Впрочем — не! Имам един последен въпрос.

— Наистина последен?

— Вие ли очистихте оня африкански генерал?

Въздъхвам с искрено отегчение и уморено се вдигам от креслото.

— Боя се — казвам, — че от тая наша вечер не излезе нищо. Най-добре ще е да ви изпратя до вас.

— Съвсем не е необходимо да ме изпращате — отвърща спокойно Мери, като също става.

— Но в този час не може да се прибирате сама!

— А защо е нужно да се прибирам? — пита все тъй спокойно тя. — Нали мястото на съпругата в леглото ви е свободно? — И като загася цигарата в пепелника подхвърля: — Помогнете ми да се съблека. Искам да взема един освежителен душ подир целия този досаден бърбреж.

* * *

В следващия сеанс тя се оказва значително по-интересна, отколкото в приказките. Значително по-интересна, но не по-малко уморителна. Изобщо все същото това краткотрайно пиянство на сетивата, оставящо подире си неизбежното главоболие и чувство за празнота.

Оставям я да спи, отпусната и вече ненужна, поне на мене, в леглото на Елен, защото нарочно съм си позволил този малък реванш, да проведа сеанса в леглото на Елен. Обличам шотландския си халат, запалвам цигара и се отпускам на едно от креслата в хола, в очакване да ми се доспи.

Може би трябва да взема един саридон, обаче в момента ме мързи да ходя до кухнята, където жена ми кой знае защо държи лекарствата. Жена ми и тая тук, и всички възможни жени... Второ качество удоволствия, също като уискито и сития обед, който оставя само тежест в стомаха ти... Също като показното светско кълчене, суетнята на премиерите, глупашкото тщеславие да покажеш новия си костюм и ефектната си съпруга... Глупости и безсмислици, придружени на всичко отгоре с главоболие и отегчение... Единствената наслада, истинската, това е, разбира се, тя, която тъкмо не е по възможностите ти: насладата на властта, насладата да бъдеш такъв, какъвто искаш, и да правиш това, което искаш, да заповядаш на тая „върви си!“ и да кажеш на оная „ела!“, да премахнеш с един жест от пътя си тоя, който ти пречи, да смачкаш всеки, който би искал да смачка тебе — да плюеш в лицето на шефа си или да му подхвърлиш с прозявка „вие ми досаждате“... Насладата на властта и по-точно

насладата на парите, защото банковата сметка е едничкото нещо, което никой не би могъл да ти отнеме... Да си едър и силен, да имаш ослепителна усмивка, маниери, висок пост, жена, която с разврата си ти осигурява пътя напред — всичко това е повече или по-малко несигурно, нетрайно, превратно. Едрата банкова сметка — ето истинската единица мярка за сила, ето единствената устойчива величина, доколкото изобщо може да има нещо устойчиво в тоя неустойчив свят.

Все пак трябва да взема един саридон. Ставам от креслото и се запътвам за кухнята. Откривам в едно от чекмеджетата на бюфета вече заредената домашна аптека, съставена главно от сънотворни. Глътвам таблетката, сетне се връщам в хола и отново сядам в креслото, защото още не ми се спи.

Слабият никога не може да изпита наслада и опиянението на свободното действие. Неговите постъпки са изцяло продиктувани от механиката на нагаждането. Той е длъжен не да се изявява, а да се приспособява. Макар че ако не е напълно слаб и ако съумее да овладее изкуството, той може при тая си външна беззащитност да бъде и опасен. Да бъде силен, ако щете, въпреки цялата си слабост. Макар и скрито. Макар и непълно. Макар и с това проклето чувство на незавършеност и незадоволеност.

* * *

— Това ще ти помогне да пораснеш — обичаше понякога да казва баща ми, когато ме изпращаше да стоя прав в ъгъла.

Защото аз бях твърде дребен на ръст по онова време. И тая физическа подробност, за която нямах никаква вина, се превръщаше в добавъчен източник на много злополуки.

Злополуките идваха от различни посоки, но най-вече от Джеф. Джеф беше слаб ученик, толкова слаб, че повтаряше класа, но беше най-едрият и най-якият от всички ни, а в нашите примитивни детски умове физическата сила бе равнозначна на Силата с голямо С. Джеф използваше телесните си предимства срещу повечето малчугани, но най-вече срещу мене, защото бях по-дребен от всички и защото бях имал нахалството веднъж да му се противопоставя открито. Това стана

на реката, додето ние играехме на брега, а нашият Херкулес, заел важна поза с тръстикова пръчка в ръка, ловеше риба. Джеф обаче ловеше риба само теоретически, защото рибата не се ловеше, така че по едно време той реши да смени стръвта и ми кресна:

— Върви да ми набереш червеи!

— Набери си сам — отвърнах лекомислено, тъй като се гнусях от червеите почти толкова, колкото и от водните змии.

Тежкият шамар, разбира се, не закъсня да се стовари върху тила ми.

— Но аз не знам къде има червеи — захленчих, тъй като ръката на Джеф отново се бе вдигнала.

— Не знаеш, а? — изръмжа подигравателно Джеф, защото всички знаехме, че червеите са в торището. — Щом не знаеш, аз ще те науча.

И той ме сграбчи за носа с големите си мръсни и вонещи на тютюн пръсти — Джеф вече пушеше — и ме поведе към торището, и тъй силно ме стискаше за носа, че ми потече кръв, а децата наоколо виеха от възторг, и когато стигнахме нечистата грамада, той ме блъсна с всички сили в нея и изрева:

— Ако до пет минути не напълниш тая кутия с червеи, ще те заровя целия в торището, та с уста да ги търсиш, мръсник такъв!

Занесох след пет минути това, което бях успял да събера, като подтисках погнусата си и бършех машинално все още окървавения си нос. В къщи, разбира се, ме очакваше допълнително наказание заради нечистия ми вид. „Джеф ме наби и ме натика в торището“ — опитах да се оправдая. „Не съм те карал да ходиш при Джеф“ — възрази с невъзмутимия си тон баща ми и ме изправи по обичая си в ъгъла.

Но това не е най-важното. По-важно е, че от тоя ден се превърнах в истински слуга на нашия дангалак. Той ме пращаше през междучасията да му купувам кибрит или цигари, караше ме по време на класно да му прехвърлям вярното решение на задачите, използваше тетрадките и моливите ми, за да не харчи пари за подобни глупости, и дори ме принуждаваше да му чистя с клечка калта от обувките.

А понеже примерът е винаги заразителен, малко по-късно и вторият дангалак на класа — Ед — на свой ред се опита да ме

превърне в слуга. Това обаче беше премного за крехката ми натура и аз се оплаках на Джеф:

— Ед иска и на него да купувам цигари...

— Нищо няма да купуваш. Ще слушаш само мене — отсеке Джеф, засегнат в господарското си самолюбие.

Подир което между двамата, понеже и без това си съперничеха за мястото на най-силния, се разрази поредния двубой, в който, както ставаше обикновено, най-много си изпати Ед.

— Никой да не е посмял да закача Томас, ако не иска да си има работа с мене — предупреди мрачно господарят ми.

Но тържествената декларация съвсем не ме накара да се почувствувам по-свободен, нито притъпи ненавистта ми срещу Джеф. Тази ненавист бе тъй остра, че аз всяка нощ, преди да заспя, си представях как се добирам до някакво чудодейно средство, нещо като легендарния спанак, който морякът Попи поглъща и който му дава тутакси фантастична сила. Добирах се до това средство и също като Попи ставах по-могъщ от Херкулес и именно в такова състояние се явявах в училището, и то тъкмо по време на голямото междучасие, и с бавни стъпки се отправях към Джеф.

Сега вече ми е трудно да опиша с подробности картината, която детското ми въображение рисуваше всяка нощ, но тая картина изобилствуваше с юмруци, шамари и ритници и всички тия удари, бяха нанесени от мене самия върху мутрата, корема и задните части на Джеф. И тоя мръсник Джеф летеше във всички посоки или падаше в нозете ми, обаче аз пак го вдигах и пак му нанасях съкрушителен юмрук в зъбите и той наново рухваше, и аз наново го вдигах и блъсках тая нахална муцуна, блъсках и блъсках, додето накрая не заспах доволен и изтощен.

Само че всичко това бяха мечти, а мечтите никога не засищат истински. И затова аз все мислех как реално да си отмъстя на Джеф и не беше особено трудно да стигна до извода, че щом не мога да нанасям открито удари на тоя тип, единствената възможност е да му ги нанасям скрито.

Първият ми атентат бе тоя с мастилницата. И макар оттогава да е изтекла доста вода, аз все още с удоволствие си спомням за тоя първи атентат и за умелата му подготовка. Преди всичко добре бе избран денят, защото тоя ден Джеф бе с новия си костюм. На второ място —

попадението се оказа точно: в миг, когато Херкулес излизаше на двора, аз пуснах от прозореца мастилницата с развинтена капачка право върху главата му. Шишето го светна по темето, а мастилото обля лицето и дрехите. И, най-сетне, евентуалните опасни последици бяха предварително парирани.

— Къде ти е мастилницата? — изрева ми побеснял Джеф, тъй като имаше немалко основания да подозира тъкмо мене.

— В чантата — отвърнах хрисимо.

— Покажи я!

Показах я. А сетне промърморих полугласно:

— По-добре попитай Ед къде е неговата мастилница...

Диверсията бе рискована, обаче се увенча с успех. Ед, разбира се, не бе в състояние да покаже мастилницата си, тъй като аз самият му я бях задигнал от чантата и я бях използвал за атентата. Така че между двамата Голиати наново се разрази зверски бой, докато малкият Давид стоеше отстрани и кротко злорадствуваше. А впоследствие нещата се наредиха тъй, че можех да си отмъщявам и без да се излагам на опасности.

Веднъж учителят по геометрия ме изпрати да взема приборите за чертеж, понеже беше ги забравил в учителската стая. Заварих вътре класния ни, който вероятно имаше свободен час и преглеждаше вестниците.

— Е, Томас, готов ли си за утрешното изпитание — подхвърли той, като имаше предвид класното, насрочено за следния ден.

— Учих много — въздъгнах. — Макар че, право казано, не виждам полза...

— Как така не виждаш полза? — вдигна вежди учителят.

— Ами тия, дето не похващат учебник, и те ще изкарат не по-зле от мен. Мърфи си е написал формулите в ръкавите, Колина ги е прикрепил с габарче под чина, Джеф ще чака да му препратя решенията, след като ги съставя...

— И какво още?

— Има много още, но не смея да говоря, защото накрая пак аз ще си изпатя...

— Не се бой, няма да си изпатиш — успокои ме класният.

И аз продължих информацията си. На другия ден по време на часа учителят спокойно и методично залови на местопрестъплението

всички преписвачи. Специално Джеф бе хванат точно в мига, в който разлистваше моята записка, и получи такъв плесник, че главата му се завъртя на деветдесет градуса.

Началото бе добро и нямаше никакви причини да спирам насред път и аз постепенно се превърнах в щатен доносчик и трупах опита, необходим както за набиване на информацията, така и за предотвратяване на неприятните последици, защото, ако класът надушеше истинските ми функции, вероятно тутакси щях да се превърна в парче накълцано месо.

То се знае, информацията ми засягаха преди всичко дейността на Джеф. Той вече бе неизменно залавян при всички свои шмекерии и наказанията се сипеха като дъжд върху дебелията му рошава глава. А когато успях да предупредя, че Джеф подготвя стачка и колективно бягство от часа по химия и че той, а не друг, е задигнал буркана с натрий — дангалакът бе направо изключен от училището. Това бе денят на най-голямата ми радост и заедно с туй на първото ми скръбно откритие, насладата от косвения удар не се различаваше твърде от насладата на мечтите в леглото. Врагът биваше улучен, но без да знае, че именно ти си го съборил. Врагът биваше улучен, но ти нямаше възможност да застанеш изправен пред него и да го доубиеш с подигравките си. Това беше проява на сила, но това беше силата на слабия и тя ти носеше неприятното усещане на незадоволеност и на празнота.

И все пак, по липса на по-добро, аз продължавах да действам с оръжието на слабия. Междувременно баща ми според всеизвестната рецепта излезе една заран да си купи цигари и повече не се върна. Майка ми почна да прекарва следобедите си по гости при вдовици и разведени жени, за да обсъжда с цялата необходима широта въпроса за причините на бащиното ми бягство и за възможностите той да бъде наказан. Това обсъждане продължава и до днес, вече близо две десетилетия, но проблемът все още, изглежда, не е напълно решен.

Що се отнася до мене, аз продължих в гимназията заниманията си с доста добър успех, не толкова поради трудолюбието си, колкото поради уменията да бъда полезен на учителите. Полезен по всички възможни начини, но най-вече по линията на информацията. И тъкмо умелото следване на тая линия ми даде възможност не само да се

справям с някои неприятни съученици, а и да стигна до новото си поприще.

Това стана в последния клас. Няколко ученици от тия, дето носят очила и си въобразяват, че са по-умни от другите, бяха образували таен кръжок. Кръжокът беше толкова таен, че дори аз, който слабо се интересувах от проблемите на революцията, научих за него. И, разбира се, съобщих на класния, а класният е съобщил другаде и ето че два дни по-късно в къщи се яви един доста елегантен мъж на средна възраст — за мене тогава средната възраст се въртеше някъде около тридесет години — в сив костюм и с вдигната на върха на темето сива шапка. Запомних го добре, защото благодарение на него постъпих малко по-късно в школата и се сдобих с професия.

— Разговорът, който ще водим с вас, е строго секретен — предупреди непознатият. — Доверяваме ви се, защото референциите на учителите ви са най-ласкави. Надявам се, че ще оправдаете доверието ни.

Подир което започнаха въпросите, а след туй бе поставена и задачата: да се сближа с един от очилатите, да вляза в разговор или дори в спор с него, да събудя интереса му и изобщо да създам ситуация за привличането ми в кръжока. А понеже, както вече казах, бях твърде бос в проблемите на революцията, посетителят ми остави за ползуване някакво популярно изложение на марксизма, след което определи разписанието на бъдещите ни срещи и си отиде.

Задачата не ме привличаше особено, главно защото бе свързана с четене, но аз все пак си наложих да проуча брошурката, а оттам нататък всичко тръгна точно по плана и десетина дни по-късно бях въведен като новопокръстен в революционния кръжок. Най-главната ми цел беше да узная с каква друга група или човек отвън е свързан кръжокът, обаче по тая линия не можех да стигна до нищо, по простата причина, че друга група нямаше и всичко бе резултат на самоинициатива. Впоследствие в кръжока почнаха кавги, участниците се разделиха на троцкисти и ортодоксални, разцепиха се и изобщо цялата работа остана без последствие освен за един-единствен член, и то именно този, който най-малко бе участвувал в споровете — другаря Томас.

И ето че продължавах да си пробивам път в тоя живот не с лакти и зъби като силните, а като се промъквах почти незабележим, почти

беззащитен и почти безопасен. Но аз вече добре си служех с оръжието на слабите и знаех как да бъда покорен пред силния и как да ставам любимец на преподавателите, и по време на заниманията бях олицетворение на благоговейно внимание и следях всяко движение на учителя с доверчивия си и просто душен поглед. Някои съученици дори ми бяха измислили прякора Кандид, по заглавието на оная книга от Волтер, за която всичките сме чували, но никой не я е чел. Някои други, подведени от външната ми беззащитност, се опитваха да ме тъпчат и да си правят с мене шеги. А после неизменно им се случваше нещо в резултат на едно анонимно обаждане по телефона на родителите или на някой сигнал, стигнал до преподавателите. В подобни случаи имах всички основания да тържествувам и наистина тържествувах, обаче радостта ми винаги оставаше помрачена от това проклето чувство на незадоволеност и непълнота. Защото силата ми бе силата на слабия.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

„Тази година пролетта малко позакъсня“ — както находчиво бе благоволила да отбележи съпругата на съветника. Но макар и позакъсняло, топлото време вече пристъпва насам и в ранния следобед улиците са огрени от слънце, а градът е добил значително по-приветлив вид. Само че аз не се влияя твърде от привидностите. И додето служебният ми шевролет лази по слънчевите улици, продължавам остро да изпитвам изолацията си в този непознат свят с тълпите минавачи, движещи се равнодушно край колата и нахално пресичащи пътя ни, без да обръщат внимание на форсирането на газта, с което шофьорът ги приканва да освободят платното.

Шевролетът забавя ход и спира до тротоара пред голяма сива сграда с неприветлива фасада.

— Редакцията е на третия етаж, господине... — съобщава ми шофьорът Андрей, като със служебна учтивост ми отваря вратичката на колата.

Третият етаж. Съответната стая. Редакторът става от стола си и ми подава ръка без въпроси и обяснения, тъй като срещата е предварително уговорена по телефона. После сядаме в канцеларските кресла и аз на моя не особено добър френски излагам повода на визитата си.

— Ние бихме могли да ви предоставим доста изобилен материал — заключвам — и изобщо ще се радваме, ако вестникът ви помества повече информация за културния живот у нас.

— Малко коняк? — запитва вместо отговор редакторът, тъй като на масичката предвидливо са приготвени бутилка коняк и кутия бонбони.

Той напълва двете чашки, отпива от своята и произнася:

— Ние пускаме доста неща за културния живот у вас.

— Да. Само че повечето от тях са леко отрицателни — забелязвам, като на свой ред близвам от коняка.

— А няма всичко във вашия културен живот е положително? — усмихва се събеседникът ми.

— Не, разбира се — отвръщам аз на усмивката с усмивка. — И моето намерение съвсем не е да оспорвам оценките ви. Но в края на краищата у вас също има противоречия...

— Къде ги няма — разтваря ръце в безпомощен жест редакторът. — Те са моторът на развитието.

Той наново се усмихва с тая суха, чисто протоколна усмивка, призвана да ми внуши, че и целият разговор е чисто протоколен и че глупаво е да очаквам каквито и да било последици от този разговор.

— Да, процесите навсякъде са сложни... — промърморвам. — Но за да ги разберем по-добре, необходимо е общуване. Общуването е първата стъпка към взаимното съгласие...

— Още малко коняк? — предлага редакторът, макар да вижда добре, че чашката ми е почти пълна.

— Мерси — поклащам отрицателно глава. — А културата, струва ми се, е най-прекрасният терен за общуване.

— Както и спортът...

— Да, да, и спортът... Но в случая аз имам предвид специално културата и културното общуване...

Редакторът не възразява, само крадешком и в същото време достатъчно явно поглежда ръчния си часовник.

— Виждам, че имате работа — забелязвам. — Вероятно не съм избрал най-подходящия час, но ще ми бъде приятно, ако в някой от близките дни приемете да обядваме заедно и да си поговорим по-спокойно.

— Разбира се, това може да стане — съгласява се домакинът.

— В такъв случай посочете вие деня — предлагам, като ставам.

— Знаете, отсега ми е трудно да фиксирам ден — отвръща той и също става. — Но ако ми оставите телефона си, няма да пропусна да ви се обадя.

Подавам му картичката си с пълното съзнание, че я пускам в кошчето за смет. И ние си разменяме по един поглед, от който личи, че нещата са ясни и без културно общуване, защото и редакторът разбира какво искам аз, и аз разбирам, че няма да получа това, което искам, и че дори обядът, за който става дума, едва ли някога ще се състои.

* * *

Следващият ми обект за този ден е телевизията. Изобщо решил съм да посветя целия следобед в служба на културата и, въпреки предупрежденията на Бенет и Адамс, да проверя чрез личен опит какви са възможностите на тоя най-прекрасен терен за общуване.

Промъквам се дълго из разни коридори, следващ чиновника, който ме е поел още от пропуска, прескачам кабели, заобикалям осветителни тела и накрая се озовавам в съответния кабинет.

Кабинетът с нищо съществено не се отличава от предишния, както впрочем и стопанинът му. Същата резервирана усмивка, същата бутилка коняк и ако не се лъжа, същата марка бонбони.

— От наша гледна точка един по-тесен контакт между двете телевизии би бил твърде полезен — говоря аз, след като сме приключили встъпителната част на беседата.

— Ние вече имаме договор за обмен с вашата телевизия — уточнява домакинът.

— Да, да, знам — кимам аз, макар че едва сега научавам тая подробност. — И все пак един договор на книга никога няма стойността на личния контакт. Между живи хора и в пряко общуване нещата винаги се решават по-бързо и по-лесно.

— При условие че съществува взаимно разбиране.

— Смея да се надявам, че ще съществува. Още повече вие говорите чудесно английски...

Това е малък комплимент, тъй като той говори английски горедолу толкова, колкото и аз френски. Но комплиментът минава без ефект и ние разменяме още няколко думи без значение и аз наново улавям дискретния поглед към ръчния часовник и наново формулирам предложението си за евентуален обед, за да получа очаквания уклончив и съвсем безсъдържателен отговор.

* * *

Още един етап в това уморително бродене из безкрайния терен на културата, който почва да ми се представя тъй прекрасен и

плодороден като пустинята Гоби: университетската библиотека и точно съответният отдел. Тия тук поне не могат да твърдят, че идването ми е безцелно, тъй като все пак трябва да имат нужда от книги на наш език.

— Ние вече сме установили известен обмен с вашата културна дирекция — обяснява ми учтиво човекът с тъмни очила, седнал зад бюрото. — За жалост, вашата дирекция ни изпраща тъкмо книгите, които най-малко са ни нужни.

— Това са недоразумения и те лесно биха се избягнали при един личен контакт — отвърщам успокоително.

— Не мисля, че се касае до недоразумения — поклаща глава човекът с очилата, който дори не си е направил труда да се погрижи за шишето стандартен коняк. — Ние вършим научна работа и имаме нужда от литература, свързана с тази научна работа. А вие правите пропаганда и ни пращате книги, удобни за вашата пропаганда.

— Съставете списъците си — предлагам — и аз бих могъл отново да намина, за да обсъдим въпроса.

— Списъци неведнъж са съставяни. Бих могъл да ви пратя някои от тях за сведение. Така че не е нужно да си правите труда да идвате.

И ние минаваме към ритуала на сбогуването.

* * *

Надеждите ми, що се отнася до областта на културата, са съсредоточени главно върху някой си професор Беров. Нямам честта да го познавам лично и тъкмо за да запълня тази празнота в светските си връзки, съм успял да организирам една вечеря с уважаемия учен в салоните на „София“.

Професорът идва точно на минутата, предлага ми жълтеникавата си ръка и любезната си усмивка, поема картата и менюто и потъва в размисъл.

— Съомга хайвер, медальон с гъби и зелена салата — обявява най-сетне той резултата на научното си изследване.

— На мене същото — кимам към келнера, за да подчертая, че тая вечер ще играем на пълна взаимност.

С подобно единодушие избираме и виното. Сетне се впускаме в баналните и нищо неозначаващи фрази на встъпителната беседа, засягащи особеностите на националната кухня у вас и у нас, капризите на климата и други такива. После идва самата вечеря, по време на която дори и тия фрази съвсем оредяват, за да отстъпят място на дискретното потракване на приборите.

Изобщо всичко се движи по обичайния шаблон към единствено съществената заключителна част на срещата, съвпадаща обикновено с поднасянето на кафето и коняка. Но в това шаблонно движение един човек с остър нос като моя леко надушва атмосферата на известна натегнатост, която може, разбира се, да бъде приета и като естествена натегнатост между двама още непознати хора.

— Вие, предполагам, сте доволен от специализацията си в нашата страна — подхвърлям, след като кафето най-сетне е сервирано.

— Много доволен — отвръща професорът и вади цигарите си.

Той ми предлага пакетчето, аз му предлагам запалката, а след като и двамата запушваме, беседата навлиза в съществената си фаза:

— В такъв случай, надявам се, все още държите на намерението си да популяризирате някои достижения на нашата теоретическа мисъл.

Събеседникът ми мълчи, сякаш преценява наум държи ли наистина, или не държи на това си намерение.

— Вие сте обещали, ако се не лъжа, нещо в тоя дух на нашите институти — опитвам се да опресня паметта му.

— Всъщност постарях се да направя нещо — произнася бавно професорът. След което добавя рязко: — И едва не ме изгониха от университета.

— Разбирам — произнасям.

И на свой ред се отдавам на размисъл.

— Все пак вие сте ни в известен смисъл длъжник... Не ме разбирайте криво: нямам никакво намерение да ви тласкам към действия, които биха навредили на кариерата ви. Но все пак вие сте ни длъжник и бихте могли да се реванширате по някакъв начин.

Професорът отпива пестеливо от кафето си и без да вдига очи от чашата, отвръща тихо:

— Не, не бих могъл.

— Не знам дали е нужно да ви напомням, че институтите, за които споменах, са се показали доста щедри в издръжката ви. Без да говорим за това, че там, у нас, вие сте направили и известни твърде заангажиращи декларации.

— Наистина излишно е да го напомняте — забеляза събеседникът ми. — Аз имам добра памет. Но за щастие освен памет имам и разум.

Той отново отпива от кафето и най-сетне се решава да ме погледне.

— Вижте, господин съветник: да допуснем, че съм казал някои глупости. Това обаче съвсем не значи, че съм готов и да върша глупости. Така че не се опитвайте нито да ме примамвате, нито да ме сплашвате...

— Вие излишно драматизирате положението — старая се да го укротя.

— Не, съвсем не драматизирам. Просто в течение съм на похватите ви. И напълно съзнавам, че сам съм си виновен. Вашите хора там наистина успяха да ми замаят за известно време главата, като ми показваха това-онова и ми обещаваха това-онова. Но сега главата ми е на мястото си...

— Не се съмнявам, не се съмнявам...

— Аз държа на спокойствието си, господин съветник. И между другото тъкмо защото държа на спокойствието си, никога повече няма да приема да се срещам с вас нито тук, нито някъде другаде.

* * *

— Тази стена!... — произнасям с раздражение, като фиксирам опушения калкан пред прозореца. — Навсякъде опираш в стена!

— Добре, че вече сте го разбрали — промърморва зад гърба ми Бенет. — Така по-добре ще оцените малкото, което сме успели да постигнем преди вас.

— Нищо не сте успели да постигнете — отсичам с все същото раздражение, като обръщам гръб на прозореца и приближавам до бюрото. — Нищо освен дреболии без практически ефект. Адамс е напълно прав: никакъв смисъл да се трепем, за да се доберем до

сведения, които центърът за обработка на информацията ще ви даде и от анализа на текущия печат...

— А, вие вече сте се консултирали с Адамс! — възкликва подигравателно помощникът ми.

— Консултирах се. И съответно го прослушах. И съм напълно доволен от проведеня преглед. А ето ви и самата диагноза!

При тия думи вадя от бюрото си две страници с ръкописни бележки и ги подавам на Бенет:

— Прочетете и допълнете, ако можете. Нашият е наистина побързив от необходимото и достатъчно непредпазлив, така че полученият материал е напълно задоволителен за един първи сигнал. А в близко време, надявам се, ще последват и други.

— Нищо не пречи да опитаме — отвърща с нотка на скептицизъм Бенет и прибира в джеба си листовете.

Погледът ми пада на последния брой на „Вашингтон пост“, хвърлен върху бюрото, и аз поемам вестника:

— Ето, чуйте: „На срещата на страните, членки на СИБ“... и т.н., и т.н. А, ето: „Обсъдени бяха и някои други въпроси от взаимен интерес“ Точка. Ето тия „някои други въпроси“ ни интересуват, драги Бенет, а не ония, дето ги има и във „Вашингтон пост“! — Хвърлям вестника върху бюрото и добавям: — Оня тип е прав. Ние имаме право на съществуване, само ако сме в състояние да се доберем до такава информация, която не може да се добие по други пътища.

— Мога веднага да ви кажа кой владее тая информация — промърморва помощникът ми.

— Кой? Председателят на Министерския съвет?

— Именно.

— Не сте особено духовит. Нито достатъчно осведомен. За ваше сведение тая информация или поне част от нея е достояние и на по-дребни фигури. Задачите прочее са две: да открием една от тия фигури и да намерим начин да се доберем до нея.

— Тези задачи няма да ги решите с ходене по редакциите.

— Да, с културния фронт засега не върви — признавам. — Но подобни посещения не са съвсем излишни, поне като фасада за легализиране. Един културен съветник трябва да има и културна дейност. А що се отнася до другото, вече ви казах, че съм от тия играчи, дето играят, докато се изтече лошата карта.

— Моята още върви — съобщава унило Бенет. — Снощи Адамс пак ме обра.

— Междувременно нищо не пречи да се изпробва и някой подалечен сектор — съобразявам гласно, без да давам ухо на оплакванията му. — Например търговският. Какви са отношенията ви с нашия търговски представител?

— Нормални. Човекът помага, колкото може.

* * *

Търговският съветник е един от тия общителни и непретенциозни хора, чиято главна грижа е да не си развалят отношенията с никого и да се движат плавно напред. А хората от този тип са винаги достатъчно отзивчиви към нашите служби, защото знаят какви неприятности могат да им дойдат до главата от страна тъкмо на тия служби.

Той ме приема с обичайната за едно търговско представителство щедрост — фини холандски пури, старо шотландско уиски и бадеми от неизвестен произход, за жалост също стари.

— Разбирам какво ви е нужно — отвръща домакинът с участие, след като изслушва обясненията ми. — Нашият асортимент обаче в момента е твърде беден.

— Ако и вие почнете да се оплаквате... — възразявам добродушно и дръпвам предпазливо малко дим от дебелия пура.

— По-рано имахме няколко подходящи хора, но е течение на времето ги надушиха и ги изхвърлиха — обяснява търговският.

Сетне захапва съсредоточено пурата, примижава от дима и се замисля.

— Не, в момента не виждам нищо подходящо за вас — поклаща най-сетне глава домакинът.

И прочел върху лицето ми отчаянието на удавника, побързва да ми хвърли спасителния пояс:

— Ще трябва да жертвувам Савов...

— Какъв е тоя Савов?

— Тъкмо човек за вас. Само че той е крайно необходим и на мене. Пазех го за по-специални случаи.

— Продължавайте да си го пазите! — окуражавам го. — И бъдете сигурен, че няма да го похарчим. Дори мога да ви уверя, че вероятно ще го използваме само еднократно.

— В такъв случай всичко е наред — въздъхва с облекчение търговският.

— А сега кажете ми някои неща за тоя Савов и за неговите близки и познати.

* * *

След като си чул толкова неща за един човек, любопитството да го опознаеш лично значително нараства. За мой късмет, не се налага да страдам дълго от любопитство. Търговският представител поканва Савов на делова среща още на следния ден. И в минутата, когато въпросният гражданин очаква в приемната появата на домакина, ненадейно вместо домакина се явявам аз.

Човекът е едър и трмав, с грижливо обръсната глава, както обичат да се докарват някои плешивци, за да внушат, че не са плешиви, а просто бръснати. Той ме поглежда с недоумение и недоумението му нараства, когато се насочвам право към него с приветлива усмивка.

— Аз всъщност съм дошъл при господин търговския представител — произнася посетителят, убеден, че тук има някакво недоразумение.

Все пак той поема подадената ръка и зачаква обяснението ми.

— За жалост, нашият шеф е неразположен. Така че разговорът ще вода аз.

Разполагам се на съседното кресло и вадя пакетчето „Филип Морис“, тъй като аз не съм търговски представител и не мога да предлагам холандски пури.

— Една цигара?

— Благодаря, не пуша.

Запалвам, без да бързам, като чакам напрежението на госта да нарасне до необходимия градус.

— За да не ви отнемам повече време от необходимото, ще пристъпя направо към същността на въпроса. Бихме искали да ви помолим за една малка услуга. Касае се за...

— Минутка, господине! — вдига ръка Савов. — Преди да ми искате услуга и преди да обяснявате за какво се касае, не е зле да съобразите, че аз изобщо не ви познавам.

— Името ми е Томас. Постът — културен съветник.

— Вярвам ви. И все пак аз не ви познавам.

— Не се притеснявайте от това обстоятелство — забелязвам великодушно. — За сметка на туй аз лично доста добре ви познавам, макар и не от пряко общуване. И тоя факт ме окуражи да се обърна към вас за споменатата вече услуга.

Лицето на Савов продължава да изразява недоволство, но сега той мълчи.

— Услугата е всъщност твърде дребна и няма да ви коства нищо. Доколкото разбрах, вие познавате доста добре Борис Раев.

— Да допуснем, че го познавам.

— В такъв случай бих искал от вас да ме информирате по-обстойно за някои подробности от характера и бита на Раев.

— Това няма да стане — отвърща спокойно, но категорично гостът. — Ще трябва да си потърсите друг източник за информация.

— Ще си потърся, ако се наложи. Не знам обаче вие какво ще правите.

— Ще си взема шапката и ще си отида. А когато се прибера, няма да пропусна да позвъня на господин търговския съветник и да му изразя мнението си за организирания в неговата приемна капан.

— Прощавайте, но тук няма никакъв капан. Капана вие ще го намерите, именно когато се приберете у дома си.

Гостът ми хвърля бегъл въпросителен поглед.

— Защото, не знам дали си давате сметка, че когато се върнете в къщи, там вече с нетърпение ще ви очакват органите на стопанската милиция.

— Интересно. И по какъв точно повод?

— Вие сте в правото си да задавате тоя въпрос, защото поводите наистина са много. Но за да не затъваме прекалено в миналото, аз ще ви припомня най-пресния по дата повод с надеждата, че това ще се окаже достатъчно. При последното ви пътуване в нашата страна вие сте сключили крупна сделка с фирмата „Минерва“, господин Савов. Една твърде изгодна за „Минерва“ и не дотам изгодна за вашата страна сделка. Загадъчно, нали? И все пак не особено загадъчно за вас и за

мене, които знаем, че секретът на тая сделка се крие в един добър подарък, който фирмата ви е направила под баналната форма на пачка долари.

— Не си въобразявайте, че нашите власти ще вземат на сериозно подобни легенди — произнася с леко пренебрежение гостът.

— Легендите — не. Но фактите — да. Вие смятате, че сте се показали достатъчно хитър, като сте отказали чека и сте приели сумата в брой, за да не оставяте документи за корупцията си. Само че подаръците на „Минерва“ при всички случаи са добре документирани, господин Савов. Документиран е преди всичко пазарлъкът ви посредством звукозапис. Документиран е след туй и личният ви влог в „Швейцарски кредит“. Защото макар швейцарските банки да са, общо взето, твърде дискретни, те не могат да откажат известни услуги на такива свои едри клиенти като „Минерва“.

— Вие давате наистина отлична атестация на себе си и на вашите институти — произнася с презрение гостът.

— Знаете, ние никога не сме претендирали за ранга на светци в тоя грешен свят. Надявам се, че и сам вие нямате подобни претенции...

— Добре, — кимва примирено Савов. — Признавам, че силата е на ваша страна. Това обаче съвсем не означава, че трябва да бъдете арогантен, а още по-малко — глупав. Имате ли вие изобщо представа що за човек е Борис Раев?

— Съвсем бледа — признавам. — И тъкмо затова ви молим да попълните знанията ни.

— Само че аз не съм в състояние да задоволя молбата ви — отвърща с раздражение гостът. — Пък и да бях в състояние, моите сведения едва ли биха ви помогнали в нещо.

— Оставете тая грижа на нас.

— Слушайте, господине, аз не съм дете и подразбирам какви са интересите ви към Раев, защото знам отлично какви са функциите на Раев. Обаче тоя път ръцете ви ще се окажат къси. И ако искате наистина една услуга от мене, чуйте предупреждението ми: не се залавяйте с тоя човек, защото нищо няма да постигнете.

— Вие може би не сте дете, господин Савов, но не сте и толкова проникателен, колкото си въобразявате. И понеже ме предизвиквате с наивните си разсъждения, ще си позволя да ви кажа нещо, което не съм длъжен да ви казвам: ние съвсем нямаме намерение да постъпваме

с Раев, както... както постъпваме с вас. Ние изобщо нямаме намерение да търсим услугите на Раев. Но тоя човек е специалист в своята област. И аз имам за задача да събера сведения за известни подобни специалисти с оглед на някои много по-далечни цели. И това е всичко, разбирате ли, всичко! На мене ми са нужни сведения, а не човекът.

Той ме слуша внимателно, без да обръща внимание на почти грубия ми тон, и думите ми, изглежда, го поуспокояват.

— Но аз знам много малко неща за Раев.

— Вие сте били съученици и приятели.

— Приятели е силно казано. Преди години наистина дружахме, но сетне пътищата ни се разделиха.

— Добре, ще кажете каквото и колкото знаете. А ако преценим, че то е недостатъчно, ще се постараете да съберете по-подробна информация.

— За да бъда замесен утре в някакъв процес...

— Прощавайте, но вие наистина почвате да ме дразните! Процес няма да има по простата причина че няма да има действия, ясно ли ви е? Цялата операция ще се изчерпи с това, че вие ще ми дадете необходимите сведения и аз ще ги препратя, където трябва. Ясно ли ви е?

Той не отговаря, обаче по лицето му отново се явяват белези на успокоение. И за да го успокоя съвсем, добавям:

— Освен туй държа да ви заявя, че след като получа въпросната информация, веднъж завинаги ще забравя за вас. Забравете ме и вие, ако можете. И бъдете уверен, че пътищата ни никога вече няма да се кръстосат. А сега разкажете, каквото знаете.

* * *

„Тя няма да ви служи за нищо. Освен ако държите да научите български.“ Да науча български? Това е последното, на което държа. И все пак днес имам за втори път урок при тази дама, защото не обичам да се доверявам на чужди оценки, включително и на тия на Бенет.

Точно в пет боксърът в оставка въвежда дамата в кабинета ми, поема пардесюто ѝ и ни оставя сами. Това *тет а тет* не крие рискове за никого от двама ни, тъй като учителката отдавна е прехвърлила

възрастта на любовните лудории, а аз по начало винаги съм избягвал излишното буйство.

Урокът се свежда до повтарянето и запомнянето на някои най-елементарни думи и трябва да трае два академични часа или, казано на човешки език, час и половина. Но той не ни отнема повече от тридесет минути, защото аз използвам останалото време за свободен разговор на родния си език. Учителката, която вече има достатъчно опит, за да не очаква някакъв особен успех от ученик като мене, охотно ми приглася в бърбренето. Въпреки побелелите коси и уморените очи тя е приятна жена и забавна събеседница, като изключим това, че е значително по-добре запозната от мене с родната ми литература. Последната подробност ме кара да бъда нащрек и аз трябва да се пазя и да не афиширам прекалено невежеството, твърде присъщо на мене и съвсем неприсъщо на един културен съветник.

Оставям беседата свободно да тече, без да натискам неуместно педала и без да подхвърлям свои теми, защото засега най-важното е да накарам жената да се отпусне, да забрави евентуалните съмнения и изобщо да свикне да бърбре пред мене. Така че следвам я без възражения в малката екскурзия из съвременната западна литература, а сетне се запознавам с майчинските ѝ грижи около приближаващия абитуриентски бал на дъщерята и после изслушвам съжденията и за суетността на младите хора и изобщо за суетността като такава, додето накрая дамата се сеца за професионалните си задължения и произнася с професионален учителски глас.

— Имам впечатлението, че ме карате да говоря за какво ли не, само за да избегнете урока. Сериозно ли желаете да учите български?

— Съвсем сериозно — отвърщам, като я гледам с откровения си поглед. — Боя се само, че ще бъде трудно.

— Ако искате да го научите коректно, наистина ще бъде трудно. Ние с вас за жалост сме много далечни по език и даже по мислене.

— Струва ми се, че хората, които мислят логично, мислят навсякъде по света по еднакъв начин.

— О, тук не става дума за логиката. Логиката е само грубата скеля, а мисленето е пълно с нюанси. То се влияе от емоции, от установени отношения, от традиции, от какво ли не.

— Може би. Аз не съм психолог. И всеки път, когато разговарям с вас, не долавам да мислим по различен начин.

— Да, но не забравяйте, че засягаме съвсем елементарни и съвсем банални теми — напомня дамата с хубавите бели коси.

„Ако всичко върви нормално, не е чудно да минем и на по-интересни теми“ — отвърщам аз на ума си, а гласно произнасям:

— Щях да забравя. Миналия път стана дума за двама-трима наши писатели... Потърсих ги тук сред моите книжни резерви и ще ми бъде приятно, ако вземете тия няколко томчета.

— Колко сте мил! — възкликва жената при вида на грижливо опакованите книги. А после съмнението се пробужда и тя забелязва колебливо: — Не знам само дали е редно да приемам такъв подарък...

— Подарък? Тия няколко жалки книжки? Но слушайте, неудобно е дори да говорим за такава дреболия.

— Вие ме изкушавате — усмихва се дамата. — Тия автори наистина ме интересуват...

И, разбира се, тя взима книгите или по-скоро ми разрешава да ги дам на боксьора-пенсионер, за да ги отнесе до колата, и ние се разделяме като добри приятели, които имат да си кажат още толкова много неща.

* * *

— Днес е вашият ден! — оповестява Мери, като влиза в кабинета ми тутакси след като учителката е излязла.

— Моят ден?

— Е, да. Това беше по-рано денят на вашия предшественик, така че по наследство става и ваш. Разбира се, като се вземе под внимание отсъствието на съпругата ви, засега никой няма да иска от вас да ни каните у дома си. Никой освен мене.

— Добре, каня ви у дома си.

— А, не. Времето днес е много хубаво, за да се затваряме в някакъв апартамент. Заведете ме на планината.

И ние отиваме на планината.

Транспортът бива осигурен от малката спортна кола на Мери, което ни освобождава от необходимостта да взимаме Андрей за свидетел. Местоназначението се нарича Златните мостове. Че мостовете не са златни, това се разбира от само себе си, но че те

изобщо липсват, това е истинска загадка. Когато пристигаме, планината е вече в пълен мрак и само няколко крушки около ресторанта хвърлят бледа светлина върху празните маси. Вътре също няма много посетители и ние се настаняваме в едно почти самостоятелно помещение на горния етаж с широк джамлък и широк изглед към безбрежните мрачини на нощта.

— Какво ново в света на клюките? — питам, след като отчасти съм задоволил глада си с едно телешко филе.

— Съпругата ви окончателно ви е напуснала, а аз съм се залепила за вас, с цел да увисна на шията ви за цял живот. — Секретарката отпива от виното си и добавя: — За първото не мога нищо да кажа, но за второто искам да ви успокоя: нямам никакви намерения да увисвам на чиято и да било шия. Ергенският живот ужасно ми допада.

— А кой е авторът на клюките? Господин Адамс или госпожа Адамс?

— За госпожата нямам желание да кажа нищо добро. Но Адамс не е клюкар.

— Вярвам ви. Макар че първите клюки за мене ги пусна именно той.

— Адамс не е клюкар — повтаря Мери. — Той е, както сам се изразявате, просто общителен и малкото, което е казал за вас, се свежда до един-два факта около преместването ви. Един-два факта, които и без това щяха да стигнат до ушите ни.

— Добре, добре — мърморя добродушно. — Вече забелязах слабостта ви към нашия хубавец. Вие така го фиксирате, та просто ме е страх, че съпругата му може да скочи, да се приближи до вас и да излее уискито си върху чудесната ви фризура.

— А кого искате да фиксирам? Вашия Бенет? И какво по-точно да фиксирам у него? Приличната му на обувка челюст или воднистите му очи?

— Бихте могли да се заглеждате във вашия приятел Франк...

— Франк е тъй атрофиран от алкохола, че почти е загубил чувство за пол и ако почна да го заглеждам, ще помисли, че нещо в костюма му не е в ред. На всичко отгоре той вече ми е доста омръзнал.

— Съжалявам заради вас, че единственият интересен обект е вече окупиран. А госпожа Адамс няма вид на жена, готова да отстъпи

играчката си без бой.

— Аз пък нямам никакво намерение да водя бой. И изобщо за ваше сведение, дори понякога да поглеждам Адамс отдалеч, нямам никакво желание да го разгледам отблизо.

— Сериозно ли говорите, или просто илюстрирате поговорката, че гроздето е кисело?

— Това не е поговорка, а басня — поправка ме педантично Мери. — Басня, която не мисля да илюстрирам.

Тя запалва цигара, поема дима и пуска по обичая си две струйки през ноздрите на вирнатото си носле.

— Страх ме е вече да надзъртам отблизо — не разбирате ли? Защото, когато надзърнем отблизо у симпатичния мъж, нерядко откриваш обикновен мръсник. Предпочитам да пазя за по-дълго илюзиите си.

— Ясно — кимам. — За да пазите илюзиите си, вие се наслаждавате на Адамс отдалеч. А за да потвърдите теорията си за мръсника, надзъртате у мене.

— Съвсем не. Но просто вие сте нещо друго. Просто вие едва ли сте в състояние да ме нараните.

— Защото съм безобиден? Или защото не държите на такива като мене?

— По-скоро второто... Макар че такива неща не се казват на един шеф...

— В момента нямате пред себе си шеф.

— Не се обиждайте, но вие сте от хората, които не ме привличат особено, по простата причина, че могат да ми сервират само неща, които аз и без това имам в излишък у себе си. Вие носите някаква подтиснатост или спотаеност, или скритост... не знам как да се изразя, защото това са нюанси... но във всеки случай вие не сте веселият, откровен и лек характер, който би ме очаровал спонтанно.

— Такъв има само един — вдигам безпомощно рамене. — И това е блестящият Адамс.

— Защо само един? Има ги много. Бившият ми мъж и той беше такъв.

— Знам го само по име. И нямам представа какво е станало с него.

— Какво може да стане? И досега е шеф на канцелария. Имаше голямо желание да расте... Но не стана повече от шеф на канцелария... А всъщност даже и това място го дължи на мене...

В тоя миг в помещението наднича келнерът, който кой знае по каква причина си е спомнил за съществуването ни. Той запитва нещо и секретарката ми на свой ред запитва:

— Какво още искате?

— Кафе. А вие?

— Аз бих пила един коняк... стига да ми правите компания.

Кимам в знак на съгласие, макар да не ми се пие. На Мери обаче, както винаги, ѝ се пие. Тя почти сама е пресушила бутилката вино, без да говорим за встъпителната ракия и се намира в разговорливото, макар и още трезво състояние, което ми е вече познато.

Тя гледа през джамлъка тъмното очертание на планината, едва открояващо се на фона на тъмното небе, а аз гледам нея и си мисля, че наистина е хубава жена, въпреки че не е в най-ранната си младост и че ако нямах такава породиста секретарка, би трябвало да си я изпиша, защото ако не виждаш до себе си жена, почваш да мислиш за жени повече от необходимото, а това пречи на работата.

— Вие значи, сте влиятелна особа, щом сте осигурили на мъжа си повишение — сецям се да забележа, когато кафето и конякът биват поднесени.

— Съвсем не. Обаче за един път бях влиятелна... И то по най-баналния начин, по който може да бъде влиятелна една жена.

— Малък флирт с началството...

Тя отпива глътка кафе и добавя за вкус глътка коняк. Поднасям ѝ цигара и щраквам запалката.

— Всъщност началството флиртуваше с мене... Това бе една голяма дипломатическа мисия, не като тая тук, а в големите мисии хората се държат по-свободно и клюките са по-малко, и въпросното началство почна да се държи дотам свободно с мене, че даже мъжът ми го забеляза.

— Шефът ти е хвърлил око — каза ми той една вечер.

— Дори ми предложи разходка вън от града. Знаел едно заведение, където приготвявали чудесна пъстърва... Какво ще кажеш за пъстървата?

— Няма да изпадна в паника от пъстървата — засмя се той. — Ти знаеш как да се държиш и аз имам пълно доверие в тебе. Така че една разходка може би не е излишна, особено ако успееш да убедиш тоя стар сатир да ми повери цялата канцелария.

Ако ми беше ударил шамар, вероятно по-малко щях да се изненадам. Защото тия приказки за доверието и за моето добро държание бяха само обичаен данък на добрия тон и всъщност той просто ме тласкаше в обятията на шефа, за да си осигури жалкото чиновническо повишение. Бях му прощавала доста неща и това, че все повече предпочиташе покера пред мене, и това, че понякога бе прескачал в чужди легла, но тая мръсотия не можех да му простя...

— И все пак проявихте великодушие.

— Направих го не от великодушие, а от злоба. Сатирът не бе чак толкова стар и в известни отношения дори превъзхождаше мъжа ми и понеже излетът за пъстърва му хареса, пожела да го повтори, и аз продължих, и почнахме да се срещаме по големите ресторанти и по прочутите барове и, естествено, злите езици влязоха в действие.

— Ти трябва да престанеш! — каза веднъж с раздражение мъжът ми.

— Правя го само за тебе — отвърнах. — Трябва да се закрепши здраво на новия си пост, драги.

Аз просто се подигравах с него и той знаеше това, но замълча, може би, защото наистина смяташе, че ако в тоя момент се дръпна от сатира, онзи може да прибегне към санкции. Изобщо бракът ни стана съвсем формален, додето най-сетне решихме да го прекъснем.

Тя отново се връща към консумацията, като тоя път пренебрегва безвкусното кафе и проявява благосклонност само към коняка. Сетне се заглежда разсеяно в пространството и произнася сякаш на себе си:

— А иначе беше хубаво момче... Весел, общителен, изобщо това, което се нарича „светъл човек“... Светъл...

— Обаче тая история не ви пречи да имате все още слабост към тоя тип хора.

— Е да, защото са обратното на туй, което съм аз. — Тя допива коняка и се сеща: — Може би трябва да ставаме...

— Това зависи само от вас.

По пътя назад Мери известно време мълчи, заета изцяло с шофьорските си занимания и вероятно уморена от монолога си на

масата.

Колата се спуска бавно по склона на планината, свива в сянката на гористите пазви и отново излиза на открито и пред нас ту изскачат тъмните маси на храсталака, ту се разкрива низината, осяяна с хилядите блещукащи светлини на града.

— Колко е хубаво... — прошепва на себе си секретарката, като вдига ръка от кормилото и посочва напред.

— Кое е хубаво? — питам с неясния страх, че можем да напуснем пътя и да се отправим в бездната, защото женското кормуване с тия размахвания на ръце никога не ми е вдъхвало доверие.

— Ами че това долу — това съзвездие от мирни светлини...

— Всеки град изглежда така от птичи полет.

— Понякога се питам какво търсим тук... — продължава все тъй като на себе си Мери, без да ме слуша. — Защо сме се заврели в тоя град... защо заговорничим срещу спокойния живот на тия хора... защо не си вървим по пътя и не си гледаме работата...

— Ами че точно това ни е работата.

— Млъкнете. Вие сте ужасен с тая ваша арогантност.

И тя най-сетне хваща здраво кормилото с две ръце, така че мисълта за пропастта ме напуска и аз успокоен се обтягам на седалката.

ПЕТА ГЛАВА

Пристигнах в началото на март, а сега сме в края на април и за някакви особени промени е трудно да се говори, поне що се отнася до работата. За такъв като мене два месеца са предостатъчни, за да се превърне новото в един добре разграфен и банален делник. Три следобеда в седмицата, посветени на безперспективните занимания по български език, три вечери в седмицата, прекарани в дружеската среда на колегите, и три нощи в седмицата, пожертвувани пред олтара на любовта или, грубо казано, загубени в компанията на Мери.

Останалото време — работа. Излизанията и срещите с представители на местната култура са сведени до минимум и, боя се, ще бъдат съвсем прекратени поради пълната им безрезултатност. Проучването на пристигащите и заминаващите засега поне също не дава нищо, заслужаващо отбелязване. Три разговора с три лица, фигуриращи като наша агентура, и един косвен контакт със Стария, най-важния ни помощник — всичко това, колкото да се уверя, че остатъците от мрежата, макар и съвсем безполезни, все още са налице. Запознаване в подробности с не особено интересни справки в секретната архива. Обсъждане на това-онова с досадния Бенет. И — мислене по единствената сериозна възможност за момента — Борис Раев.

Аз не съм оптимист като Адамс, нито песимист като Мери, защото и едното, и другото е глупаво. Аз съм изчислителна машина. А в изчислителните машини не се залагат настроения. И с капацитета си на изчислителна машина съм преценил, че сега засега, а може би и за твърде дълъг период Борис Раев е единственото, което може да надхвърли евентуалните дребни успехи, едничкият сериозен шанс за изплуване, за реабилитация, а може би и за триумф. И затова обмислям грижливо всички възможни комбинации и обработвам грижливо всяка една от тях, макар че засега информацията е недостатъчна.

Информацията е недостатъчна, но днес сме на прием в едно приятелско посолство и може би интимната обстановка ще ми позволи

да задоволя жаждата си за знания. Тази жажда за знания, която открай време движи света напред и която е причина за всичките му катастрофи.

Приемът започва точно в шест и аз се явявам в полупразните още салони само няколко минути по-късно, защото искам да избягна навалицата и да разменя две думи с един колега от въпросното посолство.

— Най-добре е да минете веднага оттатък — съветва ме полугласно колегата, след като се ръкуваме. — А щом вашият човек дойде, аз ще ви го доведа.

Изпълнявам съвета и влизам подир водача си в един коридор, а оттам в някаква стая, служеща вероятно в служебно време за приемна.

— Никой няма да ви безпокои, но за всеки случай може да дръпнете резето на вратата — обяснява любезният домакин и изчезва.

Не съм допушил още цигарата си, когато в стаята влиза моят познат Савов. Дръпвам резето и поканвам новодошлия да си почине. Сетне сядам срещу него, вадя небрежно магнетофончето-заглушител и пускам за настроение гальовната мелодия.

— Мисля, че успех да науча всичко, което би могло да се научи по обичаен път — заявява Савов. — Така че ще ви моля с това да приключим.

— Без предварителни условия — казвам. — Говорете!

— Той наистина вече не е в Плановата комисия. Преместил се е преди няколко месеца в другия институт и работи по линия на СИВ. Една втора промяна, за която не знаех — разведен е. Разведен е още преди две години и живее във вилата с дъщеря си, защото апартаментът е на жена му, която вече е избързала да се омъжи повторно. Вън от това в привичките му няма никакви особени промени, а аз вече ви разказах що за човек е. От къщи — на работа и от работа — в къщи. Със старите си приятели общува почти колкото и с мене. Връзките му са главно служебни. Учуди се, когато го посетих, но учудването му се разсея, щом разбра, че идвам за ходатайство. За сметка на това недоволството му нарасна.

Савов продължава още известно време в тоя дух, като ми сервира доста излишни неща и тук-там нещо интересно. Изслушвам го търпеливо до края, след което минавам към въпросите. А това не е много лесно, защото трябва да науча подробностите, които ме

интересуват по такъв начин, та Савов дори да не се досети, че специално се интересувам от тях. Дребни подробности, като например работи ли Раев у дома си над служебни книжа, къде се намира споменатата вила, какво е разположението на помещенията и какво е разписанието на нейния собственик.

— Добре — въздъхвам, след като играта на въпроси и отговори приключва — Информацията ви е доста мършава, но няма повече да ви безпокоя.

— Надявам се, че ще удържите на думата си — подхвърля Савов и става.

— Бъдете сигурен. Стига, разбира се, и вие да удържите на вашата. Ние с вас никога не сме се виждали и никога не сме се познавали.

— Не съм самоубиец, не бойте се — отвърща гостът и напуска стаята.

Изчаквам да мине половин цигара време и на свой ред се измъквам, минавам според указанията в съседния коридор и влизам в салоните с баналния вид на човек, който е отскочил до тоалетната.

Впрочем сборището в тая минута е вече тъй оживено, та никой изобщо не забелязва появата ми. Навалицата, както винаги в подобни случаи, е съсредоточена главно около масите със закуски. Хората, струпани там, са крайно обременени поради непосилната задача да дъвчат, да пият и да бърбят в едно и също време. Всичко това е, разбира се, кощунство срещу добрия тон, обаче известно е, че хората на добрия тон не са задължени да спазват добрия тон. Не стига, че са го измислили, ами пък и ще се измъчват да го спазват.

Сравнително по-малка е навалицата край мокрия бюфет и аз използвам това обстоятелство, за да си сервирам една чаша с повече сода и по-малко уиски.

— Вие сте наистина твърде сдържана натура — чувам близо до ухото си приятен женски глас.

Почти изтръпвам вътрешно при звука на тоя мек глас, защото тъкмо при същите обстоятелства бе станало запознаването ми с Елен. За жалост или за щастие, в случая няма подобна опасност. Дамата зад гърба ми се оказва прелестната госпожа Адамс, придружена от съпруга си.

— С какво мога да ви услужа? — питам отзивчиво, тъй като съм по-близо до бюфета.

— Ами вземете и за нас по едно от същото, драги, само че с по-малко вода — отвръща с обичайната си веселост Адамс.

След малко ние се уединяваме в един ъгъл, за да се освежим с леденото питие.

— Във всичко ли сте така сдържан, господин Томас? — продължава закачката си очарователната съпруга на колегата ми.

— Затруднен съм да отговоря — казвам, — защото, каквото и да отговоря, ще прозвучи като самохвалство.

Тя ми хвърля един бърз поглед, засмива се и заключава:

— Хитро се изплъзнахте.

А съпругът ѝ, който по време на тия глупави реплики шари с очи наоколо, забелязва:

— Капиталистическо посолство, както се изразяват тук... А вижте колко народ!

— В бройката няма нищо необичайно — промърморвам.

— Защото още не сте присъствували на прием в нашето собствено посолство. При нас гостите се свеждат до пет-шест официални лица от среден ранг и още толкова търговци, ако не броим представителите на другите легации, с които ни е омръзнало да се срещаме по всеки прием.

— Жалко.

— Жалко, наистина. И това е още един малък факт, който следва да прибавите към изводите на оня наш първи разговор.

Подир което с помощта на очарователната госпожа Адамс ние минаваме на по-забавни теми и по-точно на текущите сплетни в посолството. Изобщо компанията е приятна, тъй като госпожата има чудесен бюст, върху който умореният от околната суетня поглед от време на време може да си почива, а господинът е любезен и духовит. И все пак аз продължавам да изпитвам някаква глуха ненавист към този човек, защото знам, че ме одумва със същата лекота, с която одумва и другите, защото помня, че тъкмо той пусна първата клюка по мой адрес и че нему дължа скарването с Елен, защото отгатвам, че зад външната му приветливост към мене се крие презрение заради професията ми, заради низшия ми произход. Безличното и органично презрение на господаря към слугата.

* * *

Това, че сме в края на април, едва ли може да се отгатне по разкошния изглед, откриващ се от прозореца на моя кабинет. Вероятно и Бенет стига до същото заключение, защото, след като известно време е съзерцавал порутената мазилка на калкана, решава да се отдалечи от този наблюдателен пункт и да щръкне над бюрото ми.

— Седнете, драги, не се преуморявайте — промърморвам, понеже не обичам да ми стърчат над главата.

Той сяда покорно, докато аз продължавам да проучвам поредната сводка за лицата, които са пристигнали или чакат визи, за да заминат.

— Този тук, дето иска да отпътува, за да получи наследство, може би представлява известен интерес. Пратете ми го, когато се появи.

Връщам списъка на Бенет и запитвам:

— Спомняте ли си двете задачи, за които стана дума преди време: уточняване на обекта и намиране пътя към него. Е, добре: едната е вече изпълнена — лицето е налице. Колкото до втората, разчитам на вашата помощ.

— Лесно е да се каже — отвръща кисело Бенет. — Агентурата ни е почти разнебитена. А ако някой не е разкрит, питаш се: защо не е разкрит?

Той ме поглежда с откровено отегчение и изтърсва:

— Мразя да работя в такава страна, казвам ви! Бил съм при по-тежки условия в Южна Америка и отново с радост бих заминал в някоя от тия републики, дето всеки миг могат да те отвлекат или да те очистят. Изобщо на всичко съм готов, повярвайте ми, само да не агонизирам повече тук...

— Вие агонизирате?

— А вие какво, блаженствувате ли? Най-първо те поставят целия в гипс, а после ти казват: „А да видим сега как си в танците!“

— Има нещо вярно в думите ви — кимам. — Но нека не се отклоняваме в сантиментални излияния. Нека се условим по-добре, че аз ще ви обясня как съм решил първата задача, а вие ще ми обясните как смятате да решим втората. И така, обектът е Борис Раев.

Вадя от чекмеджето неголяма любителска снимка и я подхвърлям на помощника си.

— Физиономията ми е непозната — установява Бенет, докато разглежда снимката. — Но името, разбира се, ми е известно.

— В такъв случай, вярвам, ви е известен и постът му... а също и това, че държи в ръцете си тъкмо някои от документите, които специално ни интересуват.

— Това не е трудно да се отгатне. Друго какво?

— Другото също е важно: той работи над редица документи и у дома си, или поне над свои бележки и извадки от документи. Изобщо в дадени дни във вилата му се намират частички от това, което ни интересува. А частичките, както знаете, могат да дадат представа и за цялото.

— Наистина интересна подробност — признава Бенет.

Той отпуска клепачи и добива онова малко сънливо изражение, което у него говори за дълбок размисъл.

— Не питам за явните му пороци, защото човек с неговия пост няма право на явни пороци. Но кои са скритите? Пие тайно? Сънува млади момичета в безсрамни пози?

— Не знам какво сънува, обаче излишно е да търсите по тая линия.

— Болнаво амбициозен? Користолюбив?

— Оставете, драги! Не си изтощавайте напразно мозъка. Всъщност Раев лично изобщо не влиза в сметките ми.

— Тогава за какъв „обект“ ми говорите? — изръмжава намусено Бенет. — Или планирате някой обир на вилата?

— Не планирам подобни глупости. Макар че догадката ви не е съвсем далеч от истината...

* * *

Работният ден е минал и поредният урок също е минал, и аз си почивам и от двете тия тягости, вдигнал крака на бюрото и полуизлегнат на стола. Очите ми разсеяно наблюдават златното дамско колие, което се премята в ръката ми, но умът ми е другаде.

Ненадейно в кабинета изниква Мери с познатия си похват да чука едновременно с влизането.

— Днес е вашият ден — напомня тя. Сетне забелязва колието и възкликва с престорено умиление: — А, вие сте ми приготвил подарък!

— Уви, служебен реквизит — осведомявам я, като продължавам да си играя с бижутото. — Бях го приготвил за моята любима учителка по български или по-скоро за нейната дъщеря, която е пред абитуриентски бал.

— Но в последния момент ви се досвидя да го дадете.

— Не познахте. Предложих го, а тя отказа. Представяте ли си?

— Да, представям си отлично идиотското ви положение. Мислех ви за по-предпазлив и по-тактичен, шефе.

— Но слушайте, аз на няколко пъти вече ѝ подарявам книги и тя ги приема. На всичко отгоре оня ден сама заговори за каприза на дъщеря си и за огорчението си, че не можела да ѝ угоди. „Тия деца не знаят какво искат — вика — Откъде мога да ѝ намеря златен синджир с пендара.“ А за какво една жена ще седне да се вайка пред мене по такъв въпрос, ако не, за да ми намекне, че очаква помощта ми?

— Така става, когато винаги търсите зад думите на хората скрити подбуди...

— И на всичко отгоре ми разигра поза на превъзходство! „Не съм свикнала — вика — да получавам бижута... И съм твърде възрастна, за да променям привичките си!“

— Да, представям си идиотското ви положение — повтаря Мери.

— Не моето положение е идиотско, а нейното. Фанатици... Хора без усет за реалната стойност на нещата...

— Тая стойност за различните хора може да бъде различна.

— Извинете, но курсът на златото по целия свят е еднакъв. И доколкото знам, не се е изменил в последно време.

— Само че други неща са се изменили. И не в последно време, а доста отдавна. Вие днес не можете да купувате хора по същия начин, по който нашите деди са купували роби срещу дрънкулки и мъниста.

— Не съм имал никакво намерение да я купувам. Мислех просто да ѝ доставя удоволствие с една малка услуга.

— За да поискате впоследствие от нея друга малка услуга.

— Не непременно. Засега поне дори не съм разсъждавал по тая възможност.

— Вярвам ви. Но вашето „засега поне“ не звучи твърде успокоително.

— Оставете анализите. Вие лично не бихте ли приели един такъв подарък? — питам, като полюшвам бижутото, окачено на ръката ми.

— Дайте да го видя...

Секретарката поема колието, разглежда го бегло и установява:

— Златно, наистина — макар и съвсем стандартно.

— Стандартно или не, но вие не бихте го отхвърлили, нали? — питам, като вземам обратно бижутото.

— Зависи какво ще искате в замяна. Вие бихте ли се съгласили да убиете баща си срещу прилична сума?

— Аз бих убил баща си и без всякаква сума. Той ни заряза още преди двайсет години и изчезна, за да не плаща издръжката.

— Вие сте тежък случай... Но ако, да речем, ви предложат да ограбите майка си?

— Веднага бих го сторил. За жалост не аз, а тя ме ограбва. В последното си писмо пак иска пари. Изобщо видя ли писмо от нея, знам винаги за какво ми пише и без да го разпечатвам.

— Да, вие сте наистина тежък случай... — въздъхва Мери. — Затова не можете да разберете отношението на детето към майката. А за тия изостанали хора тук, представете си, родината все още е майка.

— Майка, глупости... Празноглав фанатизъм и нищо повече... Тя всъщност ме беше предупредила, без даже да го съзнава. „Ние с вас — вика — сме много далечни не само по език, а дори и по мислене.“

— Точна формулировка.

— Не отричам. Тия фанатици наистина виждат нещата тъй, както разумният човек никога не би ги видял.

Отварям чекмеджето на бюрото и хвърлям вътре бижутото. Но преди да го заключа, нещо ми минава през ума.

— Всъщност, ако ви харесва, бих могъл да ви го подаря.

— Оставете. Нали ви казах: прекалено стандартно е за моя вкус.

Трябваше да го предложи по-рано. А след като не бях го предложил по-рано, трябваше да си мълча. Но когато си объркал нещо и искаш да го поправиш, винаги става така, че го объркваш още повече.

— По-добре заведете ме някъде да вечеряме — предлага тактично Мери, за да ме отърве от неудобството. — Или още по-добре, заведете ме у вас да пием по чашка.

Това наистина е по-добре. Не съм никак в настроение да марширувам из заведенията в подножието на тая импозантна жена. Но нямам нищо против да бъда до нея в една по-интимна обстановка.

* * *

— Не ви ли се случва понякога да се чувствувате самотен, Хенри?

Тя за пръв път се обръща към мене с малкото ми име. Всъщност тя избягва да ме нарича и по презиме. Чисто и просто намира начин да ми говори без наименования, сякаш съм кой да е. А сега за пръв път казва „Хенри“. Може би защото е малко на градус. Само че тя и друг път е била на градус.

— Никога не съм се чувствувал самотен.

— Вие сте наистина феномен. Ако, разбира се, говорите искрено.

— Не виждам нищо феноменално. Самота усещат ония хора, които са свикнали да не са самотни, а сетне изведнъж са станали самотни. А аз винаги съм бил сам, следователно приемам го като съвсем нормално състояние.

— Вие сте логичен, обаче това не ви пречи да бъдете твърде далеч от истината. На човека по природа е присъщо да търси близост и общуване.

— Да, но не за самото общуване, а за евентуалната полза, която би могъл да извлече от него.

— А общуването не е ли само по себе си полза? Казват, че има котки, които умират, ако не ги гаят.

— Ако почнем да вземаме примери от зоологическата градина, можем да докажем всичко, каквото ни хрумне. Вълците, за ваше сведение, живеят сами. А когато не са сами, се ръфат един друг. Така че по-добре е да живеят сами. Ако питате мене, човек е по природа по-близо до вълка, отколкото до вашата сантиментална котка.

— „Човек за човека е вълк“... Не сте интересен.

Тя се е полуизлегнала на канапето в една поза, подходяща действително само за строго интимна обстановка, и аз разсеяно се любувам на известни телесни форми, които в късните часове вероятно вече ще бъдат у мене само отегчение.

— Впрочем перифразирането на стари изтъркани максими не е само ваш патент. Един по-известен от вас господин беше казал, че „адът — това са другите“...

— Кой господин?

— Не помня. Няма значение. Във всеки случай и той е от вашата вълча партия.

— Господинът не е от моята партия — поклащам глава.

— Така ли?

— Адът — това са само по-силните от нас — уточнявам. — Другите могат да бъдат и приятни.

— Разликата не е много голяма.

— Капитална е. Вашият господин обрича всички хора на ада. Докато според мене в ада се гърчат само слабите. Силните не са му подвластни.

— Налейте ми една чаша, докато разсъждавате — предлага лениво Мери, но явно също разсъждава по думите ми.

— Ще ви наляя, при условие че няма повече да мъдруваме — отвърщам. — Това ваше хоби да наливате от пусто в празно никак не ми е по вкуса...

— Но вие сте съветник по културните въпроси — напомня Мери, додето пълня чашите.

— Парадокс на професията и нищо повече. Нашата участ е да бъдем всичко това, което всъщност не сме.

Тя поема чашата, без да променя твърде позата си на ленива одалиска, и промърморва, като обхожда с поглед хола:

— Вие и този път сте се погрижили да има цветя... Сега поне съм сигурна, че вниманието ви е адресирано към мене, а не към жена ви.

„Вие и тоя път грешите, мила“ — отговарям на ума си, защото не съм и мислил да проявявам внимание. Цветята тук се купуват и подменят от прислужницата, също както сапунът за пране и припасите в хладилника.

— Тия цветя са лишени от силата, за която говорите. И все пак вижте какъв разкош! — Мери посочва голямата ваза с едри червени карамфили в ъгъла. — Случвало ли ви се е да мислите за това нещо, Хенри?...

— За кое по-точно?

— За силата на красотата...

— Ето че минахме от животинския свят към растителния — въздъхвам мъченически и притварям очи. — Когато изчерпите и минералния, обадете ми се.

— Добре, ще престана да ви отегчавам, но само след като ми дадете едно последно пояснение.

— Ако наистина ще е последно...

Мери отпива малко уиски и запитва:

— По кой начин човек става силен?

— Добре би било, ако можех да ви отговоря така лесно, както лесно вие питате... Начините, знаете, са толкова много...

— Аз ви питам за вашия начин.

„Мерси за комплимента — казвам на ума си. — Значи, ти ме смяташ за силен човек“, но, разбира се, произнасям друго:

— Моят начин едва ли ще ви бъде от полза. Човек, който изпитва чувство на самота, никога не може да бъде силен.

* * *

Ние сме прекарали известно време в леглото, обаче Мери противно на обичая си още не е заспала и това е досадно за мене, понеже тая жена, в случай че не спи, непременно говори.

— Сетих се отново за тая ваша история със златното колие — чувам гласа ѝ, додето си давам вид, че задрямвам. — И си мисля...

— Мислете си по-добре наум — мърморя, като се обръщам на другата страна.

— Но аз имам нужда от вашата помощ, Хенри!

Тя е седнала в леглото, облегла се е на високите възглавници и пуши спокойно и съсредоточено, сякаш е решила да прекара в това занимание цялата нощ.

— Вие ми обещахте да сложите край на тоя спорт, поне за настоящата вечер.

— Обаче вие не ми отговорихте на въпроса. Затуй поне сега отговорете...

Мълча и наново давам вид, че задрямвам, обаче тя взима мълчанието ми за знак на съгласие и пак започва:

— Понеже стана дума за злато, вярно ли е, че сте дали на оня черен генерал цяла чанта злато малко преди да го убият?

— Това пък откъде изскочи? — запитвам и отварям очи.

— „Мълва се носи“, както пишеше в латинската читанка.

— Навярно мълвата и този път идва от Адамс.

— Не знам откъде идва.

— Стига с тоя черен генерал — промърморвам. — Вие тук всички така се интересувате от него, като че ви е вуйчо.

— И все пак вярно ли е това за златото?

— Вярно е! — отсичам ненадейно. — Колкото и да ви звучи невероятно, вярно е! Връчих му цяла чанта злато, точно за сто и петдесет хиляди!

Смятам, че съм й запушил устата. Но Мери е неуморима.

— А бихте ли му връчили чантата, ако знаехте, че половин час по-късно ще го убият?

Тя почва да играе на следовател, тая дама с разголения бюст, но аз нямам никакво намерение да влизам в играта й.

— Вие, изглежда, не допускате, че у мене може да има и нещо като морал — подхвърлям.

— Защо да не допускам? — вдига вежди секретарката. — Питам се просто дали моралът ви би могъл да устои на един натиск от сто и петдесет хиляди долара.

* * *

— При Бенет е дошъл някакъв човек за някакво си наследство — обявява Мери.

Но сега тя е облечена в дискретен сив костюм и лицето й е самото целомъдрие, защото сме на следната заран и действието се развива в моя кабинет.

— Добре, нека ми го прати — нареждам.

И преди секретарката да излезе, подхвърлям кисело:

— Искам да видя на какъв доларов натиск може да устои моралът му.

Няколко минути по-късно пристига и „наследникът“, изискано облечен мъж на средна възраст, от тия, дето се парфюмират леко с одеколон за бръснене, носят обезателно бяла копринена кърпичка в малкото джобче на сакото и държат ноктите си в добър вид.

Поканвам го да седне и запитвам с участие как вървят работите му, като че ли от заранта насам си блъскам главата тъкмо върху тоя въпрос.

— По-добре от необходимото — усмихва се приятно гостът. — Отпърво човек се грижи да развие клиента, а когато я развие, разбира, че е станал неин роб.

— Вашият покоен вуйчо също е бил зъболекар, нали?

Той кима утвърдително.

— И ако се съди по наследството му, също е имал добра клиента — добавям небрежно. — Мислите ли, че вие бихте могли да спечелите тук такава сума, каквато е натрупал у нас вашият вуйчо?

— Изключено е — отвърща без колебание гостът...

— Да, ние сме страна, в която способните и работливи хора печелят добре — обобщавам доволно.

— Не забравяйте, че нещата много зависят от това, чия гледна точка ще възприемете: дали тая на зъболекаря, или оная на човека, който си лекува зъбите — усмихва се непознатият.

— Да, разбира се. Но сега ние с вас имаме да решаваме друг проблем — напомням, тъй като съм пуснал встъпителните реплики само колкото да опипам терена.

Придавам си служебен вид и обяснявам сухо:

— Работите около това ваше наследство наистина са доста оплетени и не биха могли да се решат без вашето присъствие на място и... и без нашата интервенция във ваша полза, естествено...

— Искате да кажете, че в последна сметка всичко зависи от вас? — запитва обнадежден посетителят.

— От нас или от вас, това, както сам забелязахте преди малко, е само въпрос на гледна точка.

— В какъв смисъл?

— В най-обичайния: ние ще ви направим тая услуга, ако вие ни направите друга услуга.

— Аз минавам, общо взето, за услужлив човек — забелязва обещаващо гостът. — Но все пак имайте предвид, че не ми давате хонорар, а едно наследство, което по право ми принадлежи.

И той отново се усмихва с приятната си усмивка.

— Това е също едно обстоятелство, изглеждащо различно при различни гледни точки — отвърщам. — Вуйчо ви е спечелил състоянието си там, у нас. Сумите са му дадени от наши граждани.

— Но те му са дадени срещу неговия труд и следователно са станали негови.

— Безспорно — кимам търпеливо. — Но съгласете се, че ние нямаме особен интерес да прехвърляме тук една сума, спечелена там, у нас. И ако успеем да издействуваме това прехвърляне, ще ви направим добра услуга, срещу която бихме желали да получим друга услуга, разбира се, съвсем дребна.

— Не знам какво имате предвид...

— О, става дума просто да приемате от време на време моя помощник, който редовно страда от зъбобол.

— Ако това е всичко...

— Почти всичко.

— В какъв смисъл „почти“?

— Ами в смисъл, че помощникът ми има една позната, която може би също ще изпита някой ден ужаса на зъбобола.

— Никой не е застрахован срещу подобно нещо — съгласява се гостът.

— Та мисълта ми е, че ако това стане, вие едва ли бихте се възпротивили тия двама добри познати да се срещнат у вас.

— Защо не. Ако срещата стане в приемната...

— Защо в приемната? Вие сте вдовец, апартаментът ви е доста широк, а сърдечното чувство е нещо твърде деликатно, за да може да разцъфти в една многолюдна приемна.

Гостът поклаща глава:

— Много ми е неловко, но трябва да ви откажа. Аз държа лекарски кабинет, а не квартира за срещи.

— Става дума за срещи от съвсем интимен характер — пояснявам.

Той вдига очи и ми хвърля един недоверчив поглед.

— Дори и тъй да е, боя се, че не мога да бъда полезен на вашия помощник.

— О, моят помощник все някак си ще се оправи със зъбобола си. Лошото е, че вие ще загубите наследството. И то заради един детински страх.

— Вие сте представител на една цивилизована страна, а спокойно ме заплашвате с едно беззаконие, за да ме принудите да извърша друго беззаконие...

— Не се вълнувайте. Съвсем не мисля да ви принуждавам.

Посетителят става бавно, обляга се с лявата ръка на бюрото ми и свива пръстите на дясната, сякаш оценява качеството на маникюра си.

— Принуждавате ме да ви разбия зъбите — произнася тихо той, като се накланя леко през бюрото. — И вероятно бих го направил, ако не се боях, че след туй ще трябва и да ви лекувам.

Нямам никакво намерение да отговарям на това бълнуване и изпращам с поглед госта до вратата, а когато той изчезва, още някое време го следвам мислено. Всъщност засега аз нямам никаква нужда от квартирата му и дори той да ми я предоставяше, кой знае дали бих я използвал някога, освен след продължителни проверки. Но човек никога не знае какво може да му потрябва за в бъдеще и какво не. И после, въпрос на характер, обаче аз не съм от хората, които биха разменили една реална услуга срещу въздух.

Съзерцавам известно време разсеяно насрещната стена и поспециално календара с парада на голите бедра от Бродуей. Изкусителна гледка. За жалост някои типове обръщат гръб на изкушенията. Защо?... Ами защото силата на изкушението се е сблъскала с една по-голяма сила — тая на страха. Страхът от вероятните последици... А може би и оня неосъзнат, но властен страх пред моралните норми, десетте божи заповеди, етиката на комунизма и знам ли още какво, изобщо всичко онова, което са ти набивали в главата от ранно детство и което в последна сметка се свежда до идиотското съображение: „Какво ще кажат хората“... Какво ще кажат ли? Ако питате мене, нека казват каквото искат. Важното е да стигнеш дотам, че да не смеят да ти го казват в лицето, а да го дрънкат зад гърба ти и щом само се появиш, да млъкват гузно и да ти отправят сервилните си робски усмивки. Тогава те се превръщат в подлеци и те

се чувствуват подлеци, а ти, каквато и подлост да си извършил, се усещаш свободен и силен и стърчиш с две глави над тая робска паплач.

Разбира се, зъболекарят може би ще размисли и подир седмица, след като се успокои достатъчно, наново ще се яви, и то не с цел да ми разбива зъбите. Обаче ако се яви, аз вече ще бъда заразен от съмнението, че някой ми го е пратил. Така че при всички случаи — прощавай, наследство!

* * *

Пролетта вече е настъпила без уговорки и аз виждам през прозореца на спалнята си раззеленелите дървета на парка и си казвам, че в такъв слънчев неделен ден истинско престъпление е да седиш в тоз усвоен апартамент. А след като съм си казал нещо, аз винаги минавам към действие. Така че един час по-късно Андрей спира шевролета край пистата за конни състезания при Банкя.

Слизам от колата и се запътвам към Бенет, застанал няколко метра по-натам.

— Вашата млада дама е идентифицирана — изръмжава приветливо помощникът, като кима за поздрав. — Касае се за онова празноглаво същество със смешната шапка.

Не питам как, кога и от кого е извършена идентификацията, тъй като планът на тая малка операция ми е предварително известен. Вдигам бинокъла, който съобразително съм донесъл, и правя бегъл рейс по пистата и групичките зрители. Публиката не е особено многобройна и аз веднага откривам празноглавото същество, облечено в светъл пролетен костюм и увенчано със също такава светла широкопола ковбойска шапка.

— Струва ми се, че при тукашните миниатюрни мащаби бинокълът ви изглежда малко смешен — не се стърпява да забележи Бенет.

— Обаче чудесно ми разкрива ахилесовата пета на нашия общ познат.

Ахилесовата пета е доста приятна на вид и тъкмо тъй свежа и още зелена, както е всичко наоколо в тоя ранен сезон. Едно румено момиченце, което въпреки избуялия ръст очакваш да видиш по-скоро в

ученическа престилка и на чина, отколкото в тази разюздана компания от младежи, подаващи си един на друг някаква плоска кафява бутилка, която вероятно не съдържа сироп за кашлица.

— Добре, че и най-неуязвимите бащи понякога са надарени с уязвими дъщерички — промърморва Бенет, чийто поглед в момента също е насочен към „ахилесовата пета“.

После, осенен от някаква мисъл, запитва:

— Може би се готвехте да ми уреждате срещи у зъболекаря тъкмо с това лекомислено създание?

— Не говорете дивотии — отвръщам спокойно. — Аз съзнателно действах срещу зъболекаря като слон в стъкларски магазин. Обаче това нежно цвете на ранната поквара трябва да бъде докоснато от гальовна ръка, а не от такива лапи като вашите, Бенет.

— За ваше сведение при мене не само ръцете са здрави, но и зъбите — осведомява ме с достойнство помощникът. — Последният ми зъбобол, ако се не лъжа, датира от времето, когато ми падаха млечните резци.

— Вярвам ви, но в момента тия биографични подробности са без значение. По-важното е къде ще намерим необходимата гальовна ръка.

Отново вдигам бинокъла и отново правя оглед на панорамата, за да спра върху нежното цвете на покварата. В този момент то е долепило устни до плоската кафява бутилка. Вероятно алкохолът му горчи, но детето се стреми да не мръщи лице, за да покаже, че вече не е дете.

Вниманието на Бенет неусетно се е пренесло върху пистата, дето няколко коня се подреждат за старт.

— Какво бихте казали, Томас, ако сложим един малък бас за изхода на следващото състезание? Аз с готовност бих заложил известна сума на номер седем.

— Обърнете се с това предложение към вашия приятел Адамс — отвръщам. — Както виждам, той току-що пристига. Колкото до мене, аз вдигам котва.

Прибирам бинокъла и си тръгвам, но няма как да избягна групата на приближаващите колеги — семейството Адамс и семейството на съветника. Двете двойки са в най-безоблачно пролетно настроение и съветничката прави такива широки и такива решителни крачки с дългите си крака, сякаш се готви да вземе участие в състезанието в качеството на кон.

— Много рано се прибирате, драги... — подхвърля Адамс, като отвърща с ръка на поздрава ми.

— Както винаги, умерен в удоволствията — забелязва с усмивка госпожа Адамс.

Намирам Андрей с глава, облегната на кормилото, решил да използва служебната пауза за малък сън под гальовните лъчи на слънцето.

— Към града ли? — пита той, като се отърсва от дрямката.

— Не, към планината. Това време е само за планината, мойто момче!

* * *

Колата се движи край разцъфтелите дървета по леките завои на неширокия път между Банкя и някакво друго село, което според Андрей се казва Княжево. Аз съм се отпуснал лениво на седалката до шофьора, спокоен, че кормилото за момента не е в ръцете на Мери, а на професионалист.

Впрочем не бих казал, че съм съвсем спокоен. По скоро съм малко нащрек, макар да си мисля, че нямам никакви основания да съм нащрек.

— Защо увеличихте скоростта? — питам небрежно, тъй като Андрей в тая минута солидно е натиснал газта.

— Мисля, че ни следят.

— Тъкмо затова намалете. Никога не дразнете тоя, който ви дебне, момчето ми. Напротив: успокоявайте го. Нека се отпусне. Ако ще, нека дори заспи. Вие от това нищо не губите.

Зад нас на прилично разстояние действително се движи една черна волга и тъкмо нейният образ в огледалото ми пречи да се отпусна напълно. Естествено, това е съвсем банален и мимолетен сондаж за евентуалните намерения на господин културния съветник. Ние у нас вършим същото. Изобщо пълна взаимност, точно според дипломатическите норми.

И все пак, когато видя една такава черна волга или на пътя ми се мерне кафяво-зеленикава униформа на милиционер, или погледът ми улови в някое заведение погледа на друг човек без униформа и може би

дори без служебни функции, обаче все пак бъдещ сянка на съмнение, тук в гърдите ми изведнъж става напрегнато. И не защото конкретно за момента имам основание да се боя от нещо, а защото тия бегли фрагменти на една често невидима, но винаги реално присъстваща сила ми напомнят, че в някой друг момент, в някой твърде важен за мене момент, тази сила може ненадейно да спусне ръката си върху мене и да каже: „Не мърдайте!“

И всичко ще хвъркне по дявола.

Защото въпреки че в нашата професия провалите понякога са неизбежни и не особено съдбоносни, съществува един вид провал, наистина съдбоносен. Това е последният провал, този, подир който те изпращат да береш праха нейде в архивните служби или направо те изхвърлят. А при мене, ако ще има провал, той ще бъде точно от този тип.

И затова дори една такава волга, открояваща се като черно петно в зелено-белия пейзаж на пролетта, ме кара да изпитвам напрегнатост и да усещам как по гръбначния ми стълб пълзи някакъв неприятен хлад.

Впрочем волгата междувременно се е загубила зад един завой, додето прекосяваме Княжево, и повече не се появява. Хората в нея навярно са престанали да се интересуват от мене и дори възможно е това съвсем да не са хора от съответната инстанция. Отпускам се найсетне наистина спокойно на седалката и леко премрежвам очи, сякаш се каня да задряма. И додето се колебая тъй, дали да се почерпя с малко сън, или да се въздържа, запитвам лениво:

— Апропо, вашата майка, мисля, беше белгийка...

— Белгийка — потвърждава Андрей.

— А баща ви?

— Българин, естествено. Но той почина.

— И сега вие освен съпругата и децата трябва да издържате и майка си?

— Какво да правя...

— Вие имате наистина тежко семейство — произнасям съчувствено — Влизам ви в положението, понеже и аз се пържа в такъв тиган. Но все пак, надявам се, че си докарвате и нещо извън заплатата.

— Откъде?

— От тия, които ни следяха.

— Нищо не си докарвам — възразява шофьорът. — Знам, че няма да ми повярвате, но нищо не си докарвам.

— Значи, информацията, дето им я давате, е съвсем безплатна?

Той не отговаря веднага, тъй като от завоя пред нас е изскочил голям камион и Андрей рязко извива кормилото, за да избегне чудовището. После промърморва:

— Каква информация може да дава един шофьор?

— Съвсем скромна, разбира се, но нередко — полезна.

— Да: че съм ви закарал до еди-къде си и че съм ви взел от еди-къде си.

Влизаме в нов завой и шофьорът наново съсредоточва вниманието си напред.

— Невинните сведения понякога също влизат в работа — подхвърлям.

— За невинни сведения никой не плаща.

— Защо? Аз например бих платил. Готов ли сте да ми предложите нещо невинно? — питам все тъй лениво и сякаш на шега.

— Оставете, господин Томас — произнася с досада шофьорът, загледан напред. — Аз и без това съм човек под подозрение. Не ме забърквайте в опасни игри.

— Не става дума за опасни игри, а именно за нещо невинно.

— Вечната песен! — забелязва скептично Андрей.

— Добре, нека не спорим — казвам, като се поизправям на седалката. — Аз ще ви кажа за какво се касае, а вие сам ще прецените опасно ли е това, или невинно. Съгласен ли сте?

— Защо не! Ако е въпросът само за приказки...

В тона му се чете все същото пренебрежение към доводите ми, но това не ми пречи да отбележа една точка в своя полза.

— Вие, доколкото знам, обичате да ходите след работно време по някои заведения: „Берлин“, „София“, „Балкан“...

— Забранено ли е?

— Напротив, препоръчва се! Особено ако ходите по-често в „София“.

— И после?

— Ами че това е почти всичко, което се иска от вас: да правите същото, дето и без това го правите.

— Шегувате се — промърморва шофьорът.

Обаче той несъзнателно е забавил ход, сякаш за да има възможност по-добре да следи думите ми, и аз отбелязвам нова точка в своя полза.

— Аз никога не се шегувам, когато говоря за такива неща. Вие също може да не ми повярвате, но ще ви кажа, че за мене сигурността и спокойствието на хората, с които работя, са по-важни от собствената ми сигурност.

— А каква полза ще имате вие от това, че ще ходя в „София“ и ще пия кафе?

— Не бързайте, ще стигнем и дотам. В „София“ се отбива редовно едно младо същество, което специално ме интересува. И ще поясня, че интересът ми е съвсем личен, дори ще кажа направо: сантиментален. Впрочем, когато ви покажа снимката на това същество, надявам се и сам ще разберете, че тоя мой интерес е напълно оправдан. Само че вие трябва да разберете и нещо друго: за нас тук една връзка с жена представлява доста деликатна история, особено ако жената е от тия, дето могат да ти сервират всякакви изненади. Тъкмо затуй, преди да стигна до връзката, бих искал да имам известни сведения...

— А откъде ще ги получа аз тия сведения? — прекъсва ме Андрей, който вече е изцяло погълнат от разговора.

— Ще ги получите от двете си очи, момчето ми! Не искам от вас да ми казвате нищо повече от онова, което сте видели: с кого се среща младата дама, как се държи, изобщо дреболии от тоя род.

— Вечната песен, господин Томас! — опомня се шофьорът. — Почваме с дреболии, за да минем бързо към нещо по-сериозно.

— По-сериозно няма да има, повярвайте ми.

— Тая игра не се играе на доверие.

— Не споря. Само че аз не ви ангажирам с нищо, освен дето ще ви платя пет-шест хиляди.

— Колко? — пита Андрей, за да ми даде възможност да реализирам още една точка.

— Казвам пет-шест хиляди напосоки. Но ако информацията бъде по-продължителна, тогава и хонорарът ви ще се увеличи. А ако ви поискам някаква по-друга услуга, какво ви пречи да откажете?

— Това, че ще ме наклеветите — отвръща шофьорът. — И добавя: — Влизаме във Владая.

— Продължавайте нататък. Разходката ни е съвсем безцелна. Да. Та докъде бяхме стигнали?

— Ще ме наклеветите, казах.

— Задето сте ми давали сведения за някакво момиче? Хайде де, не ставайте дете! За такова нещо никой никого не е обесил.

Андрей мълчи. Но пресметливият израз на лицето му говори, че вече обмисля напрегнато предложението ми. Аз обаче нямам никакво намерение да ускорявам неуместно натиска. И преди да му покажа снимката, внимателно ще наблюдавам поведението му, пряко или чрез други лица. Защото една любовна история е нещо крайно деликатно. Засега достатъчно е, че рундът приключва изцяло в моя полза.

Вече сме задминали селото.

Отпускам се отново на седалката и отправям поглед към зелените хълмове наоколо.

— Какъв прекрасен ден, не намирате ли? — произнасям почти с умиление.

— Ден като ден — отвръща разсеяно Андрей.

— Не, не сте прав. Погледнете! — И аз правя лек жест към зелените хълмове пред нас. — Ден на пролет, момчето ми... Ден на любов... — И сякаш засрамен от ненадейната си размекнатост, добавям: — Всъщност аз съм един ужасно сантиментален тип...

ШЕСТА ГЛАВА

Липсва ми възловият елемент, с който да направя спойката. Поточно казано, аз имам подръка два-три възможни елемента, но не се решавам да спра избора си на нито един от тях. Защото, както се изразява моят помощник, „ако някой не е разкрит, питаш се, защо не е разкрит“.

Изобщо питам се по много неща. Питам се по всички възможни неща. Шансът, който лежи в ръцете ми, е рядък и едва ли ще се повтори и това е единствената ми възможност да изплувам и затуй нямам никакво намерение да избързвам.

Додето един ден Бенет надзърта в кабинета ми и съобщава:

— Птицата, за която ви споменах, е долу. Да ви я пратя ли?

— Смятате ли, че ще можем да я уловим?

— Защо не! Стига да не сте гнуслив — отвърща загадъчно помощникът ми.

Смисълът на тия думи ми се изяснява след няколко минути, щом птицата каца в кабинета. Новодошлият наистина има невероятно кирлив вид. Това е висок младеж, с дълги, мазни от нечистота коси, с рошава леко ръждива брада, изтрито кожено яке, разкопчана върху косматите гърди риза, тесни окъсани панталони с формата на кюнци и боси крака. Единственият белег на цивилизованост у тая персона е провисената на рамото китара.

— Пожелали сте да ме видите — произнася самоуверено младежът, като застава в нехайна поза сред кабинета.

— Ако знаех какъв е видът ви, едва ли бих проявил подобно желание — признавам. — Бих ви посъветвал най-първо да се изкъпете, а после да ходите по учрежденията.

— Не считам съвета ви за меродавен — отвърща високомерно чорлавият. — Вие, доколкото знам, сте съветник по културните въпроси, а не по хигиената.

— Да, но аз мога да мина от съвети и към действия, ако не се държите по-скромно, млада маймуно! — произнасям, без впрочем да

повишавам тона.

— Разбрано, само не се сърдете — омеква младежът. — Искате ли да ви изсвирия нещо?

— Тук в тоя кабинет само аз свиря. Седнете! И то по възможност на онзи, нетапицирания стол.

Посочвам стола до бюрото и гостът покорно сяда.

— Вие, ако не се лъжа, вече трети път идвате в България. Защо?

— Много просто: майка ми е българка.

— Ах, тия смесени бракове!... — промърморвам сякаш на себе си.

Натискам копчето на миниатюрното магнитофонче-заглушител и в стаята се разнася детската песничка. Всъщност ние имаме в посолството по-надежден и постоянно действащ заглушител, основан на простия, но изпитан принцип на течащата вода. Но в тоя миг аз нарочно пускам музикалния заглушител, за да респектирам чорлавия и да му покажа, че разговорът навлиза в сериозна фаза. Ефектът обаче е съвсем неочакван.

— И вие наричате това свирене? — възклицава презрително младежът, едва изтърпял първите тактове на мелодията.

Неспособен да сдържа повече творческия си порив, той скача и заблъсква оглушително струните на китарата, като се кълчи неистово с цяло тяло и издава дрезгави крясъци, додето най-сетне не издържам, навеждам се над бюрото и изревавам:

— Стига!

Младежът замръзва на мястото си точно тъй ненадейно, както е скочил преди малко.

— Били ли сте в казармата? — питам вече съвсем грубо.

— Аз съм още студент...

— Аз пък ви казвам, че след месец ще бъдете вече войник.

— Вие съвсем не сте музикален... — произнася съкрушено чорлавият.

— Седнете! — заповядвам все тъй грубо.

Онзи сяда, кръстосва нозе и вперва съсредоточено поглед в големия пръст на крака си.

— С какво се занимавате, когато сте тук?

— Живея светски живот...

— Съветвам ви да отговаряте точно и ясно. Не съм длъжен да знам как вие го разбирате светския живот.

— Ами събирам се с интересни младежи и момичета.

— С каква цел?

— Нали ви казах: светски живот... Говорим за музикални и други явления... Свирим. Понякога правим малко любов...

— Каква е връзката между тия младежи? Компания ли са, или какво?

— Компания... цялостен екип...

— Откога сте в контакт с тях?

— От миналото лято.

— Какво представляват те по-точно?

— Нищо особено. Обикновени наркомани.

— Като вас...

— Има и по-напреднали — признава скромно момъкът. Сетне казва, сякаш просто установява факта: — Вие, гледам, не пушите...

Подхвърлям му пакетчето с цигарите и запалката и изчаквам да запуши.

— Колко души наброява тая паплач?

Той се замисля и почва да мърда пръсти, сякаш брои:

— Седем души. Четири момчета и три момичета.

— Назовете ги един по един и ги опишете подред.

Тази инвентаризация ни отнема доста време, тъй като чорлавият говори каквото му дойде, като намесва дори музикалните си и сексуални вкусове, и аз често трябва да го прекъсвам и да го насочвам по линията на необходимите ми данни.

Засега на мене ми е необходим един-единствен индивид, но за да разбере съществува ли такъв индивид между тая сбирщина и кой тъкмо е той, налага се да прелисти целия каталог.

— Какво представлява тоя Боян като наркоман? Напреднал или?

— Ами! Напреднал... — свива презрително устни младежът. — Най-посредствен дебютант.

— Други качества?

— Нелощ на вид, интелигентен, мълчалив...

— Като е мълчалив, как разбрахте, че е интелигентен.

— Че той не мълчи денонощно...

— Недостатъци?

— Старомоден.

— В смисъл?

— В най-точния смисъл. Еснафски вкусове... Облекло, почти като вашето...

— Може би дори си мие врата?

— Боя се, че да.

Един час по-късно чорлавият произнася умолително:

— Слушайте, не можете ли да спрете най-сетне тази проклета лимонада?

Той явно има предвид гальовната мелодия, която аз лично отдавна вече съм престанал да чувам.

— Сега аз свиря! — отвърщам строго. — А вие трябва да играете.

— Но аз играя вече два часа!

— Това е само началото — успокоявам го. — Кажете сега какви други връзки имате вън от тази артистична компания.

Подир още един час чорлавият почти простенва:

— Ще припадна, ако не ми дадете малко став!...

— Какво?

— Казах: став! Дрог! Стюпефиан! Ла кам! И уж сте културен съветник... Извадете там някоя ампула от аптекката на заведението!

— И това може да стане. Дори в количество. Само че трябва да го заслужите. Така че, млада маймуно, да се върнем към играта! Скачайте!

* * *

Той скача още известно време, преди да мина към конкретното поставяне на задачата:

— Всичко трябва да стане съвсем дискретно и без инциденти — предупреждавам го. — Защото аз ти споменах за казармата, но бих могъл да ти предложа и по-мрачни възможности.

— Не се съмнявам — промърморва момъкът. — Разбрах вече, че не обичате ближния си.

— Може и да го обикна. Това зависи само от поведението му. И така, първо действие: да убедите Боян.

— Това не е трудно. Стига да има какво да му предложи.

— Ще има, не бойте се. Второ: да ми доведете Боян. Не тука, разбира се. Когато дойдете утре, ще ви дам необходимите подробности.

— Дайте ми по-добре няколко ампули.

Поглеждам часовника си. Време е да приключвам беседата с любителя на светския живот, защото и мене ме чака светски живот. Подир малко трябва да бъде на прием.

Ставам и отключвам съседното малко помещение, което ми служи за склад и където са струпани различни полезни неща, завещани ми от предходника. Разкъсвам една опаковка морфин, изваждам десетина ампули и ги отнасям на чорлавия.

— Това е само малък аванс — пояснявам. — Ще по следват и по-крупни доставки. Но само за лично ползуване. Ако разберат, че разнасяш насам-натам морфин, веднага ще искат да надушат откъде го получаваш и всичко пропада, включително и ти самият.

Той завива грижливо ампулите в нечистата си носна кърпа, без да обръща особено внимание на думите ми, и поставя кърпата в джоба на якето си.

— Имате ли много от тия стъкълца?

— Колкото искаш.

— И ги държите тук, в тоя килер?

— Защо не?

— И никога нито веднъж не сте опитали?

— Не, представи си!

— Господи! — плесва се той по челото. — И ние си мислим, че живеем в цивилизовано общество!

* * *

На приема, като на всяко сбирание от тоя род, няма нищо интересно. Разменям от приличие по няколко приказки с десетина колеги от приятелски посолства, събрани тук с надеждата, че ще изкопчат някоя и друга мършава новина, годна да увеличи с един-два пасажа месечния доклад на посланика.

Сетне се запътвам към мокрия бюфет, понеже устата ми е пресъхнала от приказки. Проправям си път между средната по гъстота навалица, вземам една чаша уиски и щедро и допълвам с газирана вода.

— Както винаги, умерен в удоволствията — чувам зад гърба си мелодичния женски глас.

Обръщам се, за да се озова лице в лице с очарователната госпожа Адамс.

— Бих ли могъл да предложа нещо и на вас?

— Предложете ми същото.

Изпълнявам нареждането и забелязвам:

— Не виждам съпруга ви...

— Наложил му се да замине днес по обед. Някаква международна журналистическа конференция или нещо от този род във Варна. Горкият... Ще трябва да скучае цели три дни... Поне да беше настъпил вече летният сезон...

Улавям подхвърлената небрежно тема и ние бърбрем известно време за скуката на дипломатическата професия и за скуката на този град, дето сме осъдени да работим и дето няма нито оживен нощен живот, нито мюзикхоли, нито дори терени за голф. Аз лично никога не съм играл голф, нито съм имал време да скучая през последните месеци, но успявам тъй да се нагодя към симпатиите и антипатиите на дамата, че тя бързо открива у мене сродна душа.

Тя е доста по-млада и доста по-красива или най-малкото по-ефектна от Мери, а най-важното, значително по-миниатюрна и прилягаща тъкмо на моя вкус. За жалост, туй, което най-много приляга на тебе, обикновено принадлежи на друг. Но това не пречи да бърбрем за всевъзможни дреболии и най-вече за общите си познати:

— Вашият Бенет и този път е сам — установява госпожа Адамс, зърнала наблизко високата фигура на помощника ми. — Интересно защо никога не води жена си по приеми.

— Тя не е за показване.

Констатацията не е израз на злоба, а на стремеж за точност. Мисис Бенет може би излъчва достойнство, изправена пред кухненската печка или пералната машина, но изглежда просто невъзможна, когато се явява в хола си, пременена в някаква лазурна коктейлна рокля, сякаш взета назаем от съседката. Дамата навярно си

въобразява, че лазурът отлично подхожда на нейното тухлено-червено лице и на разголените ѝ тухлено-червени ръце. Но Бенет, който има потрезв поглед за нещата, отлично съзнава, че жена му, както и да се дегизира, винаги ще прилича на перачка от дълбоката провинция.

— Всъщност, добавям, жената на съветника също не е за показване, само че той е твърде глупав, за да го разбере.

— Вие ставате зъл — забелязва с усмивка дамата. — Съветничката е чудесен човек... А госпожа Бенет приготвя такива вкусни закуски...

— Не споря. За жалост, мъжът не търси у жената човечност, нито кулинарни способности. Една жена като вас може да привлече всекиго и без да му обещава закуски...

— А! Вие сте могли да правите и комплименти! — възкликва дамата с израз на приятна изненада. А после се сеца: — Мисля, че трябва да си тръгвам.

— В такъв случай позволете да ви придружа.

— Позволявам. С риск вашият Бенет още утре да пусне клюката.

— Материалът е съвсем нищожен, за да роди клюка — успокоявам я.

— Но Бенет може да го понадуе — подхвърля тя, като се отправяме към гардероба.

— Бенет е абсолютно лишен от въображение — продължавам да я успокоявам.

— Да, вижда ми се доста тъп. Изобщо трябва да ви призная, че вашият помощник никак не ми е симпатичен, въпреки че ми дава широки възможности да го обирам на покер.

— Достатъчно е аз да съм ви симпатичен — промърморвам, като ѝ подавам галантно мантото.

Тя само ми хвърля един бърз поглед и тоя поглед ми напомня оня първи бърз поглед, придружен от фразата „хитро се изплъзнахте“ преди няколко дни на един също такъв прием. И решавам изведнъж, че тоя път няма да допусна изплъзване от ничия страна.

— За жалост, аз дойдох пеша — съобщавам, когато излизаме.

— Не се безпокойте, аз съм с кола. Ето, насам...

— Не знаех, че имате алфа-ромео — промърморвам, когато стигаме до колата, гарирана в съседната улица. — Никога не съм карал подобен модел.

— Можете да опитате — предлага дамата, като ми предоставя мястото на кормилото.

„В такъв случай ще доведем опита докрай“, казвам си. Това, разбира се, е глупост и детинщина, защото въпреки навика ми да отгатвам положението по съвсем дребни неща, не е чудно госпожа Адамс просто да си играе с мене и да ме подвежда и изобщо да ме докара до ситуацията на един грандиозен скандал, който ще постави кръста на кариерата ми, преди дори да съм успял да реализирам оная, другата и единствено съществена операция.

Това е глупост и детинщина, но щом действуваш постоянно под диктовката на разума, идва момент, когато дълго спотаяваното безразсъдство ненадейно избухва и взема връх, и сега аз съм жертва тъкмо на такъв момент и си казвам, че ще опитам да я сваля тая очарователна женичка, каквото и да става, да я сваля не защото не мога да дишам без нея, а защото това ще бъде добро отмъщение спрямо нейния благороден, интересен, елегантен и не знам какъв си съпруг.

— Какво ще кажете за една лека вечеря там, при онова езеро — казвам небрежно, когато излизаме на шосето.

— Вие сте твърде непредпазлив, господин Томас — поклаща неодобрително глава дамата. — Това никак не подхожда на професията ви. Ресторантът в Панчарево е твърде оживен и не е изключено да ни видят...

— Тогава, една малка разходка.

— Ако обещаете да се държите прилично.

— Строго прилично! — потвърждавам и натискам газта.

Няколко километра по-нататък свивам напосоки в един тесен страничен път, намалявам скоростта и спирам сред усамотено място с две-три дървета и малко храсталак наоколо.

— И вие наричате това прилично държане! — промърморва дамата, когато я обгръщам в обятията си.

Тя се дърпа, разбира се, но не твърде настойчиво, тя просто умира за мъж в тоя миг и аз почти я изнасям от колата и я полагам под дърветата, като постилам шлифера си, и тя задъхана се оставя на тръпнещите ми ръце, които смъкват нетърпеливо бельото ѝ, и след малко ние вече не сме изисканата двойка дипломати, а две животни, вкопчани едно в друго сред влажния ухаещ на млада трева полумрак под дърветата.

После пушим излегнати, с риск някой отнейде да види светлинките на цигарите ни, а сетне аз я прегръщам отново, аз съм просто неуголим тая вечер и не само защото тая жена така ми приляга, а защото е жена на оня, и ние прекарваме още дълго време в сянката на дърветата, додето най-сетне дамата признава:

— Съсипахте ме, Томас... Отведете ме в къщи.

Връщането минава в уморено мълчание. И едва когато гарирам колата в съответната уличка, госпожа Адамс произнася:

— Вашето прилично държане беше наистина чудесно.

— Исках просто да ви покажа степента на моята умереност — понеже сама ми поставихте въпроса.

— Признавам, че проявих лекомислие. И все пак всичко беше чудесно и съжалявам, че няма да се повтори. Защото вие разбирате, нали, че това вече никога няма да се повтори...

— Естествено. И можете да разчитате на пълната ми дискретност — мърморя, като ѝ помагам да излезе от колата.

Заклучвам вратичката, подавам ключа на дамата и я изчаквам да влезе в съответния вход през две къщи. Госпожа Адамс бегло ми махва с ръка и аз си тръгвам.

Днес наистина ми върви. Такива дни се запомнят. Аз му го върнах на тоя изискан дипломат по-добре, отколкото с някакви си служебни доноси.

„Такива дни се запомнят“, мърморя си, но все пак не мога да се освободя от онова подло чувство на незадоволеност, което лази нейде в дъното на душата ми. Обладах я, както би постъпил някакъв лакей в отсъствието на господаря си. Което съвсем няма да му попречи да си остане лакей. Обладах я, но крадешком, зад гърба му, без да мога открито да го унизя.

И отново изпитвам цялата горчива двусмисленост на тая сила — силата на слабия.

* * *

Няколко дни по-късно.

Днес трябва да се състои операцията по вербуването на оня наркоман-дебютант, освен ако не се случи нещо непредвидено. Днес,

точно в четири часа следобед. А за да се избягнат изненадите, аз още в един часа се качвам с Мери в нейната спортна кола и като я предупреждавам, че не тръгваме да се надбягваме с никого, а правим просто мирен делничен излет, нареждам да поемем пътя към Панчарево.

Така че гуляят в ресторанта до езерото все пак се осъществява, макар и не с госпожа Адамс. В момента обаче на мене ми е нужна не миниатюрна красавица, а именно Мери и само Мери, защото времето за дребните плътски лудории е минало и е настанал часът на сериозна работа.

— Ако имате да питате още нещо по деловата страна, питайте, додето сме в колата — предупреждавам, като с няколко бегли погледа в огледалото установявам, че подире ни не се влачи опашка. — Там, в заведението, няма да споменавате нищо свързано с работата.

— Не се налага да питам, запомних всичко. Не съм толкова затъпяла от уискито, колкото вие си въобразявате.

Тя не е в настроение. И не отсега, а от момента, в който ѝ стана ясно, че задачата ще легне върху нейните не дотам слаби плещи.

— Аз имам твърде високо мнение за интелекта ви, Мери — забелязвам примирително. — Иначе не бих прибегвал до услугите ви.

— Трогната съм, но предпочитам да ме смятате за пълна глупачка, стига това да ми спести предстоящото.

— Предстоящото не е нищо повече от един банален разговор. Бих го водил и сам, повярвайте, ако знаех български като вас.

— Бенет също знае български.

— Да, но има такава физиономия, че може да изплаши човека. А освен туй му липсва елементарно чувство за такт. Бенет е подходящ за преговори само там, където те се водят посредством пистолетни изстрели.

Тя замълчава, защото съзнава, че вече е късно за пазарлъци. При това шосето в тоя час е твърде оживено и цялото внимание на секретарката се съсредоточава върху задницата на червения автобус пред нас и в дебнене на подходящия момент за задминаване. Най-сетне моментът е настъпил или Мери си въобразява, че е настъпил, защото натиска стремително газта и се озовава редом с автобуса, точно когато насреща ни изскача друг автобус. Едно поколебаване и ние ще бъдем размачкани между двете грамади. Но секретарката натиска докрай

газта с куража на отчаянието, като лети право към насрещния автобус, съумява да изпревари тоя, дето се движи редом с нас, изскача пред него и освобождава платното половин секунда преди тласкания от инерцията насрещен автобус да връхлети с ужасното свирене на спирачките.

— Не забавяйте — казвам. — Само това ни липсва сега, да се забъркаме в някаква анкета по нарушение на движението.

Тя покорно продължава да натиска газта и ние бързо се отдалечаваме от мястото, което едва не се е превърнало в арена на нашата гибел. От автобуса, разбира се, са забелязали номера на колата ни, но това е без значение и всичко ще свърши с изпращането на някоя предупредителна нота.

— Лошо предзнаменование — казва малко гузно Мери. — Едва не станахме на пелте.

— Напротив, добро! Това означава, че премеждието е отминало зад гърба ни и пътят напред е чист.

При друг случай може би не бих реагирал така великодушно. Но понеже Мери е от нервните натури и понеже за предстоящата задача е необходимо спокойствие, нямам никакво желание да почвам с кавги.

— Сигурен ли сте, че след нас не върви кола? — запитва секретарката, когато с отдалечаването от града движението около нас понамалява.

— Сигурен съм, разбира се. Само че в наши дни следенето може да се извършва и с по-сложни средства.

— Успокоихте ме...

— Преди малко вие гледахте спокойно смъртта в очите, а сега се вълнувате от някакво следене...

И едва произнесъл тия думи, се досещам, че вероятно тя не се бои от следенето, а го желае.

— Или може би се надявате, че ако бъдем блокирани, операцията ще се размине?

Жената не отговаря.

— Не допусках, че сте толкова малодушна.

Наближаваме кръстопътя, дето шосето се отделя за селото с езерото. Мери намалява скоростта.

— Не се боя за себе си, а за онзи момък.

— Напротив. Тъкмо за себе си се боите. Вие знаете много добре, че щом едно действие е запланувано, то ще стане с вас или без вас. Но вие пет пари не давате, че ще стане, стига да стане без вас. Стига да можете да се успокоявате с мисълта, че сама лично не сте взели участие в действието.

Тя мълчи известно време, като гледа съсредоточено сивобялата огряна от слънце лента на шосето.

— Аз не мога да нося на гърба си отговорността за всички мръсотии, които стават на тоя свят. Обаче съм длъжна да мисля за личните си постъпки.

— Но в случая вие не носите никаква отговорност, разберете. Ако има отговорност, тя пада върху мене, а от мене минава върху моя шеф, а от моя шеф — върху неговия шеф, додето бъде прехвърлена за сметка на положението в света. И аз, и вие сме само част от системата и затуй не носим никаква отговорност. В това е силата на нашата система, че не носим никаква отговорност, разбирате ли?

— Добре — промърморва тя отегчено. — Стига сте го повтаряли.

* * *

Обедът на терасата при езерото минава не бог знае как, но все пак по-добре от очакваното. Около нас липсват признаци за наблюдение. Мери се е успокоила или примирила, което в последна сметка е едно и също.

Ограничавам поръчката на питиетата с една бутилка за двама ни, за да не би жената да изпадне в излишна бързивост. Но тя дори не изпива докрай виното и обхожда с поглед зеленикавата вода на езерото, набраздена от ленивото движение на няколко лодки.

— Ще се връщаме ли? — пита секретарката, след като плащаме сметката.

— Да, но малко по-късно. Засега ще продължим.

Сядаме отново в колата и потегляме, обаче само няколкостотин метра по-нататък аз нареждам:

— Отбийте тук!

Пътят, по който свиваме, е тесен и разровен и ние скоро сме принудени да спрем, тъй като по-нататък той става съвсем стръмен и

непроходим. Мери гарира колата в сянката на едно хилаво дръвче. Вадя одеялото, постилам го на тревата и сядаме.

— Можете да поспите, ако желаете.

— Мерси — отвръща секретарката. — Спете вие. Аз ще ви пазя.

Ситуацията изисква обаче не да бъда пазен от дилетанти, а да се пазя сам. От малката височинка, до която сме стигнали, шосето се вижда твърде добре. Ние също можем да бъдем видени от шосето, но в случая това е дори желателно. Този, който евентуално би ни проследил, не трябва да остава с впечатлението, че се крием.

Никой обаче не ни е проследил. В тоя ранен следобед наоколо е тихо и безлюдно. По шосето от време на време прелитат коли, без да забавят ход и без някой да поглежда насам.

Секретарката пуши, облежната на ствола на хилавото дърво и насочила поглед към шосето.

— Вие никога ли не мислите за съдбата на хората, които обвързвате? — запитва тя по едно време.

— Мисля, разбира се. Но само дотолкова, доколкото го изисква осъществяването на служебната задача.

— Значи, не мислите.

— А вие, ако сте склонни прекалено да мислите, не е трябвало да влизате в нашия институт.

— Не влязох. Натикаха ме — отвръща късо Мери.

— Така ли?

— Точно така: натикаха ме в занаята.

— По кой начин?

— Ами по тоя същия, вечния, като ми предложиха измъкване от безпътицата. Измъкват те от една безпътица, за да те наблъскат в друга...

— Въпрос на степени — забелязвам примирително. — Първата не беше ли по-тежка от втората?

— Откъде да знам... Не съм ги мерила на везни. Завърших гимназията с отличие, но дипломата ми помогна толкова, колкото и един стар брой на „Таймс“, защото едничкото поприще, което ми осигури, беше мизерното място на продавачка в магазин за обувки... И ето един ден изникна някакъв тип, подобен на вас, защото вие всички сте скроени по един калъп, и запитва:

„Научихме, че чудесно сте завършили гимназията. Нямате ли желание да следвате?“

„А с какви пари да го задоволя това желание?“ — викам.

„С тези — казва, — които ние ще ви осигурим. Стига да приемете посочената от нас специалност.“

„А каква е тая специалност? — питам. — Обезвреждане на атомни бомби или скачане без парашут?“

„Малко по-добра е — казва. — Славянски езици. Например български...“

Аз не знам къде е това България, а той ме кара да уча български...

— Но все пак се съгласихте.

— Съгласих се. Заради следването... И заради възможността да се измъкна от този тъмен дюкян с две тръби неон и двеста чифта демодирани обувки... И заради обещанието да получа интересно място, след като завърша.

— Както и стана...

— Е, да. Нашият институт винаги е верен на обещанията си, които му носят изгода.

Бих й казал някои неща по въпроса, но поглеждам часовника си и виждам, че времето за свободни разговори е изтекло.

— Да тръгваме.

Когато колата се озовава на шосето, видимостта е все тъй чиста и необезпокояваща.

— Карайте с нормална скорост. Не се оглеждайте и изобщо грижете се само за кормилото. Другото оставете на мене.

Движим се в пълно мълчание, додето не приближаваме оня страничен път, по който преди три вечери бях свърнал с очарователната госпожа Адамс.

— Сега намалете и ей там свийте вляво.

Мери изпълнява нареждането и подир малко ние спираме почти на същото място, на което бе спряла и елегантната алфа-ромео. Храсталакът почти закрива колата откъм шосето. А ако някой се появи от обратната посока, ще можем да го видим още отдалеч.

Изваждам одеялото и го постилам. Сетне пак поглеждам часовника си. Мери се разполага на одеялото в сянката под дърветата и отново потъва в апатията си. Не знам дали би седяла в такава апатия,

ако ѝ кажех какво се е случило преди три вечери на това същото място, дете седим, и кои точно са били героите.

Откъм шосето, което е скрито за погледите ни, понякога се чува далечен шум на прелитаща кола. Но аз следя за друг шум, додето най-сетне улавям бръмченето на мотоциклета откъм обратната посока.

Бръмченето се засилва, мотоциклетът изскача зад далечния храсталак и аз с облекчение установявам, че на него седят двама души. Минута по-късно чорлавият заковава окаляното си превозно средство на два метра от колата. Младежът, който слиза заедно с него от мотора, е наистина хубав момък, малко по-висок от необходимото, с някак безизразно лице, но с умен поглед.

— Прати го да седне там — казвам на чорлавия.

Онзи разменя няколко думи с приятеля си и Боян тръгва към дърветата, дете се е разположила секретарката ми. По лицето на Мери се появява нещо като усмивка и тя прави знак на младежа да седне до нея.

— Ти ела тук да прегледаме този мотор — казвам и вдигам капака на колата.

— Не разбирам нищо от коли.

— И аз не разбирам, но ще се правим, че разбираме. Не е изключено някой да надзърне насам.

Така че ние се движим около вдигнатия капак и пушим, обаче аз гледам не към мотора, а към околния пейзаж и в гърдите ми е малко напрегнато. Защото от мига, в който Боян е въведен в комбинацията, тя неизбежно става уязвима.

Най-опасният момент. Моментът на връзката. Когато нещо се проваля, то обикновено се проваля тъкмо в този момент. Затова така съм обмислил операцията, че пряката връзка да бъде еднократна.

От време на време поглеждам бегло и към ония двамата под дърветата. Разговорът би трябвало да приключи възможно по-бързо, без, разбира се, това да става в ущърб на необходимите разяснения. Но когато един разговор се води от жена, той никога не може да приключи бързо. Надявам се поне, че не е почнала да му разказва биографията си.

— С моя човек всичко е наред — успокоява ме чорлавият, като улавя погледа ми. — Ако е нужно, и в огъня ще влезе за вас.

— Излишно е да влиза в огъня — промърморвам. — На мене не са ми нужни пожарникари, а хора с акъл.

— Той има достатъчно акъл... И е като гроб... — продължава момъкът да хвали приятеля си, като че продава кон. — А вие носите ли моя пай, или ще трябва да идвам в посолството?

— Казах ти, че вече няма да идваш в посолството. Нито ще се обаждаш по телефона. Ако се наложи, ние ще те търсим. Колкото за пая ти...

Отварям колата, вадя от джоба на шлифера си опаковка морфин и му я подавам.

По силата на едно съвпадение тъкмо в тая минута Мери бърка в чантата си и повтаря жеста ми.

Малко по-късно двамата издимяват с мотоциклета натам, отдето са дошли.

Спускам капака на мотора, прибирам одеялото и ние на свой ред потегляме, само че в посока към шосето.

* * *

— Сега искам да ми разкажете... не да разкажете, а да цитирате точно дума по дума целия разговор — произнасям, когато най-сетне се озоваваме в кабинета ми.

— Дайте ми най-първо една чаша и нещо вътре в нея — отвръща Мери, като противно на обичая си не сяда на стола до бюрото, а се тръшва в креслото за гости.

— Знаете, че не държа тук питиета... Впрочем, отгатък май че има нещо, оставено ми в наследство.

Влизам в моята съкровищница — килера — и откривам една още непреполовена каса с бутилки коняк.

— Съжалявам, че не мога да ви предложа вашето любимо питие, но ако сте готова да се задоволите с малко „Мартел“...

— Без значение — промърморва секретарката.

Тя отпива две едри глътки от щедро напълнената чаша и запалва цигара:

— Обясних му целия план... Повтори точно всички подробности... Изглежда схватлив.

— Оценките — после — казвам. — А сега, моля ви, предайте ми разговора от началото до последната фраза.

— Включително и глупостите?

— Тъкмо така: включително и глупостите.

Тя поема още две глътки коняк, сетне се обляга на креслото и по навик кръстосва бедра, но сега аз пет пари не давам за бедрата ѝ и за всичко останало и вниманието ми е насочено изцяло към операцията.

— Попитах го: „Вие сте Боян?“

„А вие коя сте? Тая, дето държи ключовете на съкровището?“ — запитва той.

„Ще дойде ред и до съкровището — рекох. — Седнете.“

А той така се излегна, че почти ми обърна гръб.

„Сменете позата, ако обичате — му казвам. — Така не мога да ви виждам.“

„А защо е нужно да ме виждате?“

„Защото — викам — очите обикновено говорят повече от гласа. Не намирате ли?“

Той не отговори, но смени позата.

„При разговора, който има да водим, пълната искреност е задължително условие и за двете страни“ — опитах се да му внуша.

А той: „Мислех — вика, — че става дума за нещо като сделка, а не за любовни признания.“

„Става дума за нещо съдбоносно — обяснявам му. — За нещо, което може да промени в щастлива посока целия ви по-нататъшен живот... Съкровището, както вие го наричате, ще се изразходва бързо и след това ще са нужни нови дози, а след туй ще имате пак нужда от други дози и изобщо кризите ще следват безкрай... Докато ние ви предлагаме решителния и окончателен изход“.

„Бягство в западна посока?“

„Стига да желаете“ — казвам.

„По кой начин?“ — вика.

„Трябваше да запитате най-първо: срещу какво?“

„Това е без значение за мене — вика. — Без значение е, ако щете, и вашият Запад. Дори, за да бъда по-ясен, ще ви кажа, че плюя на вашия Запад освен по един единствена параграф: снабдяването там е значително по-лесно.“

„Значи — викам, — за вас перспективата се изчерпва с възможността да се тровите?“

„Не да се троя, а да *блаженствувам* — поправя ме той. — Но това е въпрос на терминология.“

„Ваша работа — казвам. — И понеже вече изяснихме въпроса откъм края, не би било зле да го разгледаме и откъм началото...“

Показах му снимката на момичето и запитах:

„Познавате ли тази млада дама?“

„Не. Но бих могъл да се запозная, ако ми дадете адреса“ — казва той небрежно.

„А как бихте го постигнали?“ — викам.

„Ами ей така: ще позвъня на звънеца и когато тя ми отвори, ще кажа: «Здравей, бонбон! Какво ще правим следобед?»“

„Това може да даде резултат, но може и да не даде — отвърщам. — А връзката трябва да се постигне на всяка цена, разбирате ли? Затова запазете за друг случай вашия похват с бонбона. И благоволете да се придържате точно към рецептата, която аз ще ви дам!“

А той: „Мисля, че момичето изглежда доста посредствено, за да се горещите толкова около него.“

„Всъщност — викам — нас ни интересува не момичето, а бащата. Но за да стигнете до бащата, това момиче трябва да се влюби до полуда във вас, да стане ваша робиня, разбирате ли?“

А той мрънка: „Такива неща — вика — не се случват често в наши дни. Но в края на краищата нищо не пречи да опитаме.“

Подир което му предадох точка по точка подробностите на задачата, тъй както вие ми ги бяхте изложили.

Мери млъква и наново се сеца за френския коняк.

— Повторете точно какво сте му казали — подканям я, след като изчаквам да поеме освежителната доза.

— И това ли ще трябва да повтарям? — въздъхва секретарката.

— Да, разбира се. И то по същия начин: дума по дума.

* * *

Навън вече е тъмно и полилеят в кабинета отдавна е запален, когато благоволявам да заключа:

— Доволен съм от вас, Мери.

— А аз съм просто отровена.

— Е, да, жените в нашия занаят са или по-безогледни от мъжете, или съвсем мекушави. Вие сте от втория тип.

— В такъв случай ще ви моля да не ме замесвате повече в подобни комбинации.

— Взимам под внимание молбата ви, макар и с дълбоко прискърбие. С малко повече устойчивост на характера вие бихте станали отличен работник. Защото сте родена да изкушавате. Наблюдавах одева с истинска адмирация как демонстрирате прелестите си.

— За ваше сведение нито съм имала намерение да ги демонстрирам, нито той имаше желание да ги забелязва. В гърдите му, изглежда, не витае нищо друго освен жаждата за морфин.

— Е, вие задоволехте жаждата му. Значи, извършили сте едно добро дело.

— Вие дори злорадствувате над съдбата на тоя нещастник, след като сте го пратили на малка среща със смъртта.

— Хайде, хайде — произнасям успокоително. — Отърсете се от тия черни мисли. Тая вечер, ако се не лъжа, имаме среща не със смъртта, а със семейство Адамс.

Един час по-късно ние наистина сме у Адамсови, за да приветствуваме завърналия се от журналистическия конгрес съпруг. За щастие приветствия не се налагат, тъй като елегантният дипломат вече седи съсредоточен на зелената маса заедно с прелестната си съпруга, с не тъй прелестната съветничка и с направо атипичния Бенет.

Госпожа Адамс, както и следва да се очаква, отбелязва появата ни само с една хладна усмивка на учтивост. Помощникът на търговския и радистът със съпругите си, както винаги, правят утринната си гимнастика под звуците на магнитофона. А неизбежният Франк се шляе насам-натам из помещенията с чаша в ръка, вдаден в мислите си и в пиенето.

Разполагаме се в Мери на дивана и аз веднага снабдявам дамата със съответното питие и дори с чинийка зелени мариновани маслини, защото тази вечер съм извънредно учтив. Когато съм в добро настроение, аз съм самата учтивост.

Известно време мълчим, за да отдъхнем от служебното напрежение. Но Мери, която не е в състояние да мълчи продължително, скоро подхваща някакъв монолог, от който улавям само последната фраза:

— ...Ако наркотикът е единствената перспектива за оня млад глупак, питам се каква е нашата в тоя проклет живот...

— Проклет ли? Вие сте като Бенет, който постоянно губи на карти и затова нарича покера „тая ужасна игра“. Което не му пречи да я играе три пъти седмично. Животът е проклет, скъпа, само за лошите играчи.

— А вие? Какво получавате вие от живота като добър играч?

— Нищо повече от туй, което реално може да се получи.

— Това не е отговор.

— Нещастieto на някои хора е там, че искат повече от възможното и премного мислят за бъдещето. Ако се мъчиш да проникнеш по-далече в бъдещето, без друго ще видиш един добре огладен черен гранит, украсен с твоето име и гарниран с някой и друг букет изсъхнали цветя... Затуй не бива да надничаме твърде далеч в бъдещето.

— Да живеем ден за ден. Като оня морфинист...

— Напротив. Да живеем за пенсията. За добрата пенсия и за спокойните старини. Изобщо да живеем за малките наслади на живота.

В тая минута, увлечен в безцелния си рейс из стаите, Франк стига до нас.

— Няма ли да привършвате беседата?... — любопитствува добродушно той. — Ние имаме да прием малко с Мери...

— Можете да се присъедините към нас — предлагам аз също тъй добродушно.

— Благодаря, но не обичам да пия с повече от един човек. Не мога да се съсредоточа — обяснява Франк и отминава нататък.

— Какво ви свързва с тоя алкохолик? — питам пренебрежително.

— Това, че е алкохолик.

— Да. Вие пиете значително повече и се храните значително по-малко от необходимото. Оттук идва и всичко останало. Променете дозите и животът ще престане да ви се вижда проклет. Песимизмът не е нищо друго освен намалена жизнеспособност на организма.

— Аз не съм само организъм — промърморва Мери, като вдига чашата, сякаш за да покаже, че пет пари не дава за съветите ми.

— И вие, и аз, и всички сме само организъм. Мислим, че преживяваме, а всъщност у нас се извършват биохимични процеси. Търсим душа там, където няма нищо друго освен стомах. Регулирайте яденето и пиенето, възстановете физическото си равновесие и ще получите пълна душевна хармония.

— Мерси. Някой ден, ако няма какво друго да правя, може да опитам и това. Само че за ваше сведение на мене животът не ми се видя безсмислен, откак почнах да пия, а — напротив — почнах да пия, защото ми се струваше безсмислен.

— А кое ви накара да стигнете до това печално откритие? Магазинът за обувки?

— Отде да знам — отвръща Мери, като разсеяно си играе с вече опразнената чаша. — Във всеки случай пиенето почна значително по-късно... Предполагам, че причината е пак тая ваша професия...

— Думите ви не звучат твърде патриотично.

— Никак не ме е грижа как звучат. Впрочем, бихте ли ми казали къде точно поставяте патриотизма между биохимичните процеси? Може би го причислявате към храносмилателните функции?

— За вас, изглежда, родолюбието е изобщо фикция... без да говорим за презрението ви към нашите служби...

— Надявам се, че не събирате материал за донос?

— Мисля, че вече достатъчно ясно съм показал приятелското си отношение към вас.

— В такъв случай проявете го още веднъж, като ми напълните чашата.

Взимам не твърде охотно бутилката от съседната масичка и наливам. Не че треперя особено за душевното равновесие на Мери, но у нея бърливостта нараства заедно с броя на чашите.

Тя отпива и едрата глътка сякаш прояснява мисълта ѝ, защото изведнъж се сеца:

— Целия ден мисля да ви кажа нещо и все забравям. Четохте ли вестниците, които се получиха тази заран?

— Не съм намерил тази заран време за вестници.

— Сгрешили сте. Историята с вашия генерал отново се раздухва.

— По какъв повод? — питам равнодушно.

— По повод златото, което сте му предали.

— Е, и?

— Чантата на генерала е била намерена на дъното на залива. И наистина е била пълна със златни монети...

— Виждате ли?

— Само че всички до една — фалшиви.

СЕДМА ГЛАВА

Събота и неделя — два дни за почивка. Два дни без служебни разговори и без светски задължения. Но дори и над тези два дни тежи известна заплаха: Мери може да се обади и да предложи някакъв излет извън града или нещо подобно.

„Не се ли усещате понякога самотен, Хенри?“ Не, мила, никога. Затова пък доста често съжалявам, че самотата ми липсва и нямам нищо против да се уединя нейде по-далеч от това чуруликащо семейство Адамс и от кисело-горчивия Бенет, и от скучната като неделна литургия двойка на съветника и съветничката, и даже от вас самата, скъпа Мери.

Минавам в посолството само за да взема пристигналите тая заран вестници, намирам едно току-що получено писмо от жена ми и с тоя запас от увлекателни четива се прибирам в къщи.

Писмото на Елен, както съм и очаквал, не съдържа нищо съществено. Но то е съществено дори само като факт. И тя го е пратила не за да ми съобщи безинтересните подробности, че на връщане се е отбила за една седмица в Париж и че в момента е при родителите си, а за да има повод да вмъкне последната фраза: „Ако настъпят някакви промени при тебе, можеш да ми се обадиш.“ С други думи бракът остава висящ. Ако не оставаше висящ, Елен дори нямаше да си прави труда да ми пише лично, а щеше да предостави тази задача на адвоката си.

Тя, разбира се, ни най-малко не се е затъжила за мене. Но понеже еснафската среда около нея не ѝ предлага нищо по-добро от мене. Елен е готова на помирение, стига да се очертаят „някакви промени“ и поточно благоприятни промени в моята кариера. Изобщо, неустойчивото статукво продължава. Нищо повече.

В оная другата история обаче нещата се развиват още по-зле. Получените тази заран вестници не съдържат нищо по въпроса, но информацията в онзиденшните са достатъчно обезпокоителни. Златото

е намерено. И това е връх на малшанса, защото бях готов да заложа главата си, че никога няма да го намерят. Но те са го намерили.

* * *

Цялата комбинация бе изградена най-безупречно, само че и тя като всяка комбинация си имаше по-слабите места, защото, колкото и да предвиждаш подробностите, всяка подробност е свързана с още десетки дребни подробности, тъй че не можеш да ги изчерпиш всичките.

В тая млада африканска република цареше истински хаос от противоречиви интереси и разнопосочни амбиции. Ние, разбира се, правехме необходимото да засилваме хаоса и да го използваме в наша полза, обаче времето не работеше за нас и все повече излизаха наяве тенденциите за национализация на чуждите предприятия. За момента аз лично нямах нищо против тия тенденции, доколкото те принуждаваха съответните фирми да гледат с по-голямо уважение на моята задкулисна работа и да ми оказват известна материална подкрепа, която оставаше, разбира се, неотчетена в официалните ми доклади до Центъра.

Но Центърът гледаше с тревога на тоя все по-засилващ се стремеж към национализация, който вървеше ръка за ръка със стремежа за насочване на държавния курс значително по-наляво от допустимото. Додето накрая тая тревога прерасна в директива за подготовка на десен преврат. Подготовката, разбира се, бе поверена на мене, а ръководството на конкретните действия трябваше да се осъществи от моя черен генерал.

Аз никога не съм го обичал особено тоя тип, макар че той беше най-важният ми агент в тая страна. Той не само прекалено се гордеше с херкулесовската си фигура, но си и въобразяваше, че високият му ръст без друго е съчетан и с висок интелект, което беше връх на нахалството, защото, ако изключим известна доза селяшка хитрост, духовните качества у него се изчерпваха с комичната му суетност и неизмеримата алчност.

Аз всъщност никога не бях имал особена полза от него и за известни оперативни задачи сред военните си служех с други трима

индивиди, значително по-ниски по чин, но далеч по-ефикасни по дейност. И все пак тоя черен генерал бе фигура с известна тежест в страната и аз съзнателно понадувах степента на тая тежест в отчетите, защото шефовете по традиция винаги правят известно шконто на доклада ти, следователно налага се и ти предварително да надуваш нещата, за да не излезе в последна сметка, че нищо не вършиш.

Той имаше известна тежест, обаче кадрите в армията бяха разделени и у различни среди съществуваха различни настроения и центробежните сили на личните амбиции създаваха такава бъркотия, та много се съмнявам, че в Големия Час моят черен генерал би сполучил да групира около себе си необходимите хора и да събори правителството. Но от Центъра вече бе пратена директива и аз сам бях виновен отчасти за тая директива с преувеличенията си и следователно нямаше какво друго да правя, освен да пристъпя към действие.

Когато съобщих на генерала за надеждите, които му се възлагат, той поизпъчи още повече и без това изпъчените си гърди, поседя известно време в тая поза на пълководец, готов да даде съдбоносния сигнал за атака, а сетне промърмори прозаично:

— За това нещо ще трябват пари... Много пари...

— Колко много? — запитах кисело.

— Не съм правил още сметка... Но гресо модо ще са нужни поне триста хиляди...

Той безсрамно си даваше вид на човек, който се готви да финансира една военна операция, макар че всъщност щеше да финансира само собствения си джоб, тъй като превратът, ако изобщо се стигнеше до преврат, както винаги щеше да стане за сметка на събаряния режим.

— В какво я виждате тая сума? В оръжие или...? — произнесох просто, за да го поставя натясно.

— В суха пара — отвърна безочливо херкулесът.

— Мога да ви кажа още отсега, че моите шефове няма да дадат дори и сто и петдесет хиляди в пари. Ако ставаше дума за оръжие, там работата е по-друга и ние бихме могли чрез АРАМКО да ви осигурим доста сериозна доставка... Но в пари...

— Казах ви, че не съм правил още сметка — побърза до отстъпи генералът, съобразил, че малко прекалява в претенциите си. — Обаче така или иначе без сериозна помощ нищо няма да стане. И тая

сериозна помощ ни е необходима в пари, разбирате ли — в *па-ри*! Колкото до оръжието, него ще си го получим безплатно, когато разбием складовете.

Нямах намерение да водя пазарлък, защото в края на краищата парите не аз ги давах, но и не желях да си губя времето за искания, които Центърът никога не би задоволил.

— Разбрано — рекох. — В такъв случай направете още сега офертата си, защото тая нощ трябва да пратя шифрограма. И все пак моят съвет е да не фиксирате фантастични суми, защото това ще създаде само неблагоприятен ефект. — И като го погледнах недружелюбно, запитах: — Така че каква цифра да пиша?

— Вие сам я посочихте цифрата — усмихна се нагло генералът. — Сто и петдесет хиляди.

— Не съм я фиксирал, а казах, че няма да дадат и толкова.

— А аз пък ви казвам, че няма да приема по-малко. Запишете си го и им го предайте.

И съзнавайки, че козовете са в неговите ръце, а не в моите, той тържествено надигна огромното си туловище, изкозирува лениво с два пръста и се отправи към вратата.

— Щом получите отговора, съобщете ми — промърмори той, преди да излезе. — Ако, разбира се, заслужава да го съобщавате.

И тъкмо в тоя миг, когато гледах дебелия му гръб да се измъква навън, внезапно ми дойде идеята за комбинацията. Тоя тип трябваше да бъде праметнат. Той бе стократно заслужил да бъде праметнат. И би било наистина жалко, ако не използвам случая. Едно възмездие за него. И едно възмездие за мене. Защото доста бях живял с трохите на дребните секретни подаяния.

Същата вечер съобщих с шифрована радиограма, че генералът е искал триста хиляди, че в резултат на напрегнат пазарлък е слязъл до сто и петдесет хиляди и че това е последната му цена. И още на следния ден ми съобщиха да заплатя тая цена.

Един резидент с моята опитност наред с агентурата си, известна на Центъра, има винаги подръка и двама-трима свои хора, годни за всякаква работа. Налагаше се да използвам тия хора, за да реализирам плана си. Задачата бе проста: да повикам генерала под предлог, че ще му предам сумата, да намеря втори предлог, за да не му предам сумата, да организирам ликвидирането му, след като напусне моя дом, и да

поддържам пред Центъра версията, че всъщност съм предал сумата на моя черен пълководец и че не знам нищо за ликвидирането му. Но колкото тая задача бе проста по смисъл, толкова сложно бе нейното изпълнение в подробности, за да се предотврати по-късното дешифриране на комбинацията и да се избягнат всякакви улики срещу мене.

Избягването на материалните улики не изглеждаше особено трудно. Не се досещах обаче по какъв начин бих могъл да избягна подозренията. Защото, макар едно недоказано подозрение да няма особена тежест, формално погледнато, в професия като моята то може да се окаже фатално. Толкова фатално, че изпитвах изкушението да се откажа от рискованата операция.

Може би наистина щях да се откажа, а може би и не, защото вече дотам бях навлязъл в проекта си, че от едно денонощие живеех само с него. Така или иначе колебанията ми бяха прекъснати от самата жертва.

— Искам да ви зарадвам — заявих на генерала, когато на следния ден привечер той се отзова на повикването ми. — Вашите условия са приети.

По лицето на херкулеса наистина се появи нещо като усмивка, но тя бързо изчезна и погледът му стана пресметлив.

— В каква форма ще бъде плащането? — запита той.

— В обичайната — долари.

— При сегашното спадане на долара това означава да загубя към дванайсет на сто... а дванайсет на сто означава почти двайсет хиляди...

— Вие ставате прекалено дребнав в сметките — забелязах е раздразнение.

— По необходимост. Друг път едва ли ще ми се случи да правя такива сметки.

— Добре, кажете тогава какво искате: английски лири, швейцарски франкове... какво?

— В това несигурно време единствената сигурна монета си остава златната.

— Вие сте луд! — не се стърпях. — Откъде ще ви намеря златни монети за сто и петдесет хиляди тук, в това затънтено място?

— Тук или там, все някъде ще намерите. Дакар и Танжер не са чак толкова далече. Вие сте човек с възможности. А нашият преврат не е предвиден за утре.

Въздъгнах с досада, макар че ако бях искрен, би следвало да въздъгна с облекчение. Защото тая история със златото ми бе внушила изведнъж една нелоша идея.

— Добре, ще опитам да направя нещо...

— И не забравяйте, че работим по курса преди борсовата криза — предупреди ме той, когато си тръгваше. — В края на краищата кризата не съм я предизвикал аз. А това означава точно пет хиляди малки соверейнчета с лика на Елизабет.

И така, моите шансове за успех се увеличаваха. В смисъл, че щях да му предам златото. В смисъл, че никой не би могъл да ме обвини в обратното, тъй като връчването на сумата щеше да бъде документирано. И ако в края на краищата върху мене все пак останеше да тегне някакво съмнение, това щеше да бъде само далечна сянка на съмнение и нищо повече.

Още същата вечер взех самолета за Танжер. И още на другата заран ключих сделката, защото добре познавах местата и хората за подобни сделки. И няколко часа по-късно вече държах в касата си пет хиляди соверейнчета с лика на Елизабет. Също като истинските, само че с три пъти по-малко карати и естествено три пъти по-евтини от истинските. Принуден бих с прискърбие да сведа печалбата си от сто и петдесет на сто хиляди. Само сто хиляди, изпратени телеграфически по кодирана сметка в Швейцария. Но затова пък сега дишах по-леко. Защото бях откупил с петдесетте хиляди сигурността и спокойствието си. Или поне тогава мислех тъй.

Останалата част от операцията бе подготвена в следващите два дни. Абрам трябваше да причака генерала зад третия завой по шосето към залива, да го ликвидира и да премахне по възможност следите. Абрам бе предупреден, че ще бъде под наблюдение и че веднага ще последва генерала на оня свят, ако се опита да отстъпи от предписанията. И понеже Абрам добре знаеше, че не съм човек на празните приказки, нямаше никаква опасност, че ще се опита да клинчи.

Веднъж екзекуцията приключена, Абрам трябваше да стигне до залива и да се качи в моторницата, дето щеше да караули Жан-Пиер.

Задачата на Жан-Пиер беше да премахне Абрам. Но тая задача не бе от съществено значение. Защото в момента, в който моторницата се отдалечаваше на съответно разстояние, аз от брега щях да взривя скрития в нея експлозив.

Приблизително така и стана.

А сега една малка непредвидена подробност заплашваше отново да възкреси подозренията срещу мене и може би дори да ги засили до открито обвинение.

Така е в тая кошмарна техническа ера.

Водата в крайбрежната част на тоя залив е просто черна от гъстите водорасли, покриващи скалистите ями на дъното. И аз бях сигурен, че никой никога няма да намери в тия обширни подводни пространства малката чанта, която беше изчезнала вдън ямите и водораслите с цялата си тежест, тежестта на златото. Никой нямаше да я намери. И никой нямаше да я търси. Защото местните хора не подозираха съществуването ѝ. А нашите органи, дори да предположеха нещо, едва ли биха мобилизирали водолазни екипи чак в оная проклета страна, за да проверяват предположенията си.

И бях прав по принцип. Но не и в подробности. Защото не можех да зная, че Абрам, вероятно тъкмо преди да се впусне в опасната мисия, ще сподели нещичко с брата си... И че тоя брат-авантюрист заедно с двама други такива авантюристи ще тръгне да кръстосва с лодка залива в търсене на загубеното съкровище... И че ще се снабди със специален детектор за злато... И че подир дълго и напразно дирене ще попадне на чантата, върху чиято никелова плака бяха гравирани инициалите на тоя суетен пуяк — генерала... И че авантюристите, както става в подобни случаи, ще се счепкат за плячката... И че местната полиция ще влезе в действие...

Изобщо не можех да знам всичко това, което оня ден вече фигурираше в изданията на сензационната преса като свършен факт. Аз имам куража да смятам, че съм доста далновиден. Но никога не съм твърдял, че съм пророк.

Разбира се, катастрофата още не е дошла. А може би и съвсем не е неминуема. Братът на Абрам, както личи, изобщо не подозира съществуването ми. Инак навярно вече нямаше да се намирам в тоя апартамент и да прекарвам съботния ден в лениво проучване на вестниците. Цялата акция се тълкува като чисто гангстерска история.

Предполага се дори, че взривът в моторницата е резултат от попадане на куршум в сандък с муниции. Но що се отнася до златото, там няма място за предположения. Това са фалшиви осемкаратови соверейни. И в Центъра знаят много добре какъв е източникът на тия соверейни.

И все пак остава една вратичка. Защото, когато купуваш златни монети от съмнителни търговци, нищо чудно да бъдеш измамен. Аз съм измамен и — толкова. Дали версията ще прозвучи убедително, това е друг въпрос. Но както казва старият приятел Хубърт, проучването ще трае дълги месеци и не е чудно да бъде погребано в архивата на класираните дела. Стига да съм заслужил такова снизхождение. Стига да съм показал, че съм работник от класа. От оная висока класа, която не е подвластна на дребните наказателни параграфи.

Така че пак опираме до същото.

* * *

В понеделник точно по обичайното разписание излизам в девет без четвърт заранта от жилището си. И точно по обичайното разписание Андрей вече ме чака в шевролета.

Шофьорът поздравява учтиво и задава излишния си въпрос:

— В посолството?

— Да. Както винаги.

Пролетта е време на ненадейни промени, и добри, и лоши. Едва сме потеглили и от небето, по което още грее слънце, се изсипва обилен майски дъжд.

— Облак е — преценява шофьорът.

— Само че малко дълъг.

Гъстите струи плющят по предното стъкло на колата и само през ветрилата, образувани от дъждочистачките, се мяркат смътните силуети на пробягващи по булеварда пешеходци.

— Никаква видимост... — мърмори Андрей, навел се напред, сякаш за да пробие с поглед завесата на дъжда.

— А каква е другата видимост? — запитвам небрежно.

— Коя?

— Ами тая около нашето момиче.

Андрей вече е поел функциите си на информатор, но аз съм се постарал това да стане леко и незабележимо.

— Ние съвсем сме забравили да ви пресмятаме известен процент премиални — казах му преди няколко дни, като му предавах плика с обещания хонорар. — Но всяко зло за добро, събрала ви се е доста солидна сума.

А когато почнаха разговорите за нашето момиче, аз го разпитвах с такъв тон и той ми отговаряше с такъв тон, сякаш ставаше дума за най-банални сплетни. Също както и сега.

— От вчера някакъв нов се завъртя около нашето момиче — осведомява ме шофьорът. — Онзи ден само се мярна-наблизо, а вчера явно се завъртя.

— Тоест?

— Ами седяха двамата на една маса. Само двамата.

— А другите от компанията?

— Другите от компанията седяха на друга маса.

— Може би се е скарала с тях?

— Това не вярвам. Изглежда просто, че предпочита новия пред старата компания. И че новият предпочита да бърбре насаме с нея, отколкото да седи с компанията.

— Смятате, че е нещо сериозно? — питам със сянка на недоволство.

— А, не казвам това...

Той замълчава, сякаш би искал да продължи, а не се решава.

— А какво мислехте да кажете?

— Че с такива момичета нищо никога не е сериозно. Не искам да се бъркам в историите ви, но ако питате мене, такива не са за сериозни работи.

„Сериозни работи“ — това звучи доста двусмислено като израз. Затуй запитвам:

— И по-точно?

— И по-точно, ако тръгнете днеска с нея, не е чудно утре да я видите с друг.

— Вярно. Обаче човек като mine тридесетте, почва да става философ. А аз вече отдавна съм ги минал. Ако имате на разположение едно момиче, тогава когато ви е нужно, какво значение, че когато не ви е нужно, то ще бъде с друг?

— Аз също съм в тридесетте, но нямам сили да ги решавам така работите. Ако някой ден подуша, че жена ми дори само мисли за друг, просто ще ѝ счупя врата.

Той е готов да счупи и моя врат, защото заковава тъй рязко колата, че главата ми буйно се килва назад.

— Вижте го как се завира под колелата — произнася Андрей с негодувание, като сочи човека, пресякъл ненадейно платното пред нас.

Онзи забързва гузно по пътя си, без да се обръща, и едва не наскоча на втора кола.

— Вървят като слепи, пресичат като шантави — продължава да мърмори Андрей, като дава воля на вечната неприязън между шофьори и пешеходци.

Той отново поема по булеварда и съсредоточено се визира напред, защото дъждът продължава да плиска.

— Значи, вие не сте за либералните отношения? — опитвам се да го върна на темата.

— Не, не съм дотам културен... — признава Андрей.

— Това, че ще ходи с друг, още не е най-лошото — забелязвам, — има и по-лошо...

— ...Да тръгне с двама-трима наведнъж — подхвърля шофьорът.

— Не. Да почне да дрънка насам-натам за отношенията си с вас.

— Е, да, за вас, дипломатите, това никак не е удобно.

— А кой друг се върти около нашето момиче?

— Засега — никой.

— Може би някой си чака реда. Може би я гледа отдалеч, както вие я гледате.

— Не съм забелязал подобно нещо.

Той наново натиска спирачката, но тоя път сравнително поплавно и аз изчаквам минута-две, за да се изтекат обичайните бележки по адрес на пешеходците.

— И докога седяха тия двамата? — запитвам, когато пак потегляме.

— Ами до вечерта.

— И, разбира се, тръгнаха заедно.

— То се знае.

— Сигурно момчето си го бива.

— Не изглежда лошо на вид. Висок, сериозен, искам да кажа, дава си вид на сериозен.

— Момък с характер — подсказвам му.

— Характер... — промърморва с пренебрежение Андрей. — Всички си мислим, че сме с характер... Додето някой ни притисне...

Дъждът заплющява още по-силно и шофьорът съвсем забавя движението на колата и напрегнато се взира пред себе си, като повтаря:

— Никаква видимост... Ама никаква...

* * *

— Тази заран имах час при козметичната — съобщава ми Бенет, като влиза в кабинета, сякаш това е най-голямото събитие на сезона.

— Честит маникюр — промърморвам, без да вдигам очи от книгата.

— Има честитка и за вас! — забелязва с нотка на злорадство помощникът. — Текстът гласи: „Хикс е тежко болен. Налага се спешна операция.“

— Да, това е по-досадно от един маникюр — признавам, като вдигам глава. — И то тъкмо сега, когато ще ни трябва чист канал.

Поглеждам замислено към стената, дето ме пресрещат предизвикателно вдигнатите голи бедра на гърлите и ракетата на спортиста, замахнал, сякаш се готви да ме удари по главата.

— Имам впечатлението, че вашите хора всички са болни — забелязвам кисело.

— Те не са се родили болни — отвръща не по-малко кисело Бенет. — При тукашния климат хората бързо се амортизират. А ние искаме да ги използваме докрай, като добичета, и нарушаваме всички свои обещания и накрая, разбира се, идва провалът.

— Добре, добре. Кажете ги тия работи на шефа, като се върнете в отпуска. Мене, знаете, никой не ме консултира по кадровата политика.

Бенет не отговаря, но по лицето му личи, че в тоя момент ми отправя мислено някакво не особено топло пожелание.

— А ако пратим Хикс да се лекува, ще има ли кой да го замени? — връщам се отново към реалността.

— Старият твърди, че ще има. Но работата с Хикс не може повече да се отлага.

— Няма да отлагаме.

— А, преди малко се появи и онзи с китарата — сеща се помощникът. — Искат ампули.

— Дадохте ли му?

— Откъде ще ги взема. Стои долу в чакалнята и тъпче килима с мръсните си крака.

— Този тип почва да става опасен — забелязвам. — Беше му казано да не се мярка повече тук.

— Мисля, че е крайно време да го експедираме — съгласява се тутакси Бенет.

— Именно... Тогава вижте какво: информирайте се за съответния влак и осигурете две купета за Мери и за мене...

— Имате предвид влака за Истанбул?

— Ами кой друг?... А що се отнася до онзи с китарата, той да замине с първия самолет в същата посока. Ще му кажете...

В този миг се появява секретарката с присъщия си маниер най-първо да влиза, а после да чука.

— Господин Томас, вика ви посланикът.

— Тъкмо навреме — избъбрям. И добавям по адрес на Бенет: — После ще довършим разговора.

* * *

Скулптурната фигура на незнайния дипломат наново ми се представя изправена от едната страна на бюрото и облежната на него с ръка. Шефът не благоволява при влизането ми да наруши дори на косъм неподвижната си поза на паметник и само тънките, посърнали от годините устни едва доловимо се раздвижват:

— Седнете!

Извървявам без бързане дългия път от вратата до стилната гарнитура на мадам Помпадур или на нейния коронован любовник и се отпускам в нехайна поза в едно от креслата. През цялото време откак работя в тая сграда, посланикът не ме е викал нито веднъж на разговор, ако не броим първата ни злощастна среща, и аз дори нито

веднъж не съм имал честта да го видя повторно, ако не броим неизбежните приеми, при които по стар обичай се държа на една тъпла разстояние от шефа си.

— Вашето присъствие тук е почти незабележимо, Томас — произнася посланикът.

Гласът е по-сух от миналогодишни макарони.

— Разбира се — продължава той, — това е по-добре, отколкото да подчертаете присъствието си с някой скандал като вашия предшественик. Но все пак, щом имаме културен съветник, би следвало да имаме и културна дейност...

Той ми отправя студения си неподвижен поглед, за да прецени ефекта на силогизма си. И понеже очевидно очаква някаква реакция от мене, аз си позволявам да го информирам, без да променям нехайната си поза:

— Нямам никакво желание да преувеличавам дейността си, но понеже вие очевидно изобщо не допускате съществуването ѝ, бих се осмелил да забележа, че все пак тя е налице. Направил съм посещения из всички културни редакции, установил съм контакти с телевизията, университета, радиото... уговорил съм известни мероприятия за културен обмен и съм изпратил заявки за съответни материали пред съответните наши институти...

Огромната част от тоя скромнен отчет е чиста лъжа, обаче това не му пречи да звучи внушително.

— Но вие не сте ми съобщили за нито едно от тия неща — възкликва с известна неловкост шефът, понеже тирадата ми явно се е оказала неочаквана за него.

— Защото вие никога не сте ме извикали на доклад.

— Да... Очевидно нашите възгледи за служебния ред доста се различават — забелязва шефът с тон, който има претенцията да звучи иронично. — Изглежда, съм станал жертва на илюзията, че вие трябва да идвате при мене за доклад, а не да ви търся... Но както и да е...

Той прави известна пауза, за да извърши наум в предварително изготвената си реч измененията, наложени от сбития ми отчет.

— Да... Допускам, че не сте стояли тук със скръстени ръце, но дейността ви все пак се е движила главно по линията на чисто деловите контакти... А на нас ни са необходими и контакти с подалечна перспектива... Затуй ще си позволя да ви предложа няколко

инициативи от по-друг характер. И най-първо, струва ми се, можем да започнем с една подходяща кинопрожекция, да я съчетаем с малък коктейл и да поканим групи добре подбрани журналисти, хора на изкуството... изобщо...

— Чудесна идея! — възклицивам с ентузиазъм. — За жалост, боя се, че ще трябва да я изпълните без мене. Предстои ми спешно пътуване до Истанбул.

— Но как...

— Ами така: предстои. И дори тъкмо тая заран се готвех да дойда да ви информирам.

— Но вие сте длъжен не да ме информирате, а да искате разрешение! И аз още не съм ви разрешил!

— Нали тъкмо това чакам: да ми разрешите.

— Но вие... вие...

У някои хора, непривикнали да бъдат дразнени, раздразнението представлява такъв шок, че нарушава мисловните им процеси и автоматично предизвиква заекване. Само че заекването е нещо бавно, а аз в момента не разполагам с много време.

— Вижте, господин посланик: ако трябва да обмисляте по-дълго разрешението си, можете да използвате и дните след моето заминаване. А аз ще замина и без благословията ви. Защото задачата е спешна. И защото, докато вие тук играете на коктейли и на дипломация, аз трябва да върша работата... не тая, културната и фиктивната, а оная, неотложната, истинската, мръсната работа, на която вие служите само за параван!

— Вие сте арогантен като... като... — продължава да се запъва шефът от едва сдържана ярост.

— ...Като полицай... Това ли искате да кажете? — засмивам се добродушно.

И преди да поема дългия път към вратата, подхвърлям в същия тон:

— Обаче идеята ви е чудесна!... Желая ви успех с тая мила културна забава.

* * *

— Но вие не сте ми казали нищо за това заминаване... И дори не сте взели съгласието ми — забелязва ядосано Мери.

И тая — също! Изглежда, че тук всички са ми шефове и само аз съм подчинен.

— Чуйте, скъпа: не смятам, че е необходимо да взимам предварителното ви съгласие, когато ви карам да изпълнявате служебните си задължения.

— Това не са служебни задължения. Вие пак се готвите да ме забъркате в някоя история...

— Това са чисто служебни задължения. Придружавате ме в качеството ви на секретарка, и нищо повече!

Този път раздразнението вече се е пренесло и у мене. Мери ми хвърля един изпитателен поглед и произнася по-меко:

— Добре, ще видим... Имайте обаче предвид...

— Да, да, имам предвид всичко необходимо, само, моля ви, освободете ме, защото трябва да свърша още някои неща.

Тя прави сърдита физиономия и напуска кабинета.

Малко по-късно нейното място пред бюрото бива заето от Бенет.

— Експедирах го оня — рапортува помощникът. — Излезе сговорчив...

— Младите хора винаги са сговорчиви, когато това може да отдалечи от тях военната служба — забелязвам.

— Тук съм приготвил нещо във връзка с Адамс. — Бенет вади от джоба си няколко сгънати машинописни листа. — В събота вечер след покера той доста се раздрънка...

— Вероятно съгрян е от победата си над вас...

— Има нещо подобно — признава неохотно помощникът. — Изобщо раздрънка се и изтърси някои такива неща...

— Подчертайте ги по-дебело.

— Подчертал съм ги.

— Тогава пращайте сведенията и без мене. Сега, знаете, умът ми е зает с по-други неща. Имам чувството, драги, че навлизаме в заключителния рунд.

— Това още нищо не значи.

— Много значи, Бенет, много! Наредете на Стария да подготви новия канал... И да следи какво става при вилата.

— Нещо друго?

— Другото не зависи нито от вас, нито от мене. Другото е изцяло в ръцете на тая стара капризна дама — Съдбата.

ОСМА ГЛАВА

Ориент-експресът с глухо и равно потракване, което говори за съвсем умерена скорост, се движи сред неясните сенки на пролетната нощ. И понеже не обичам неясните неща, спускам пердето на прозореца, обтягам се, както съм облечен, на леглото, и се оставям покорно да бъда люшкан в ритъма на колелата.

Вратичката между двете купета е разтворена и в нейната правоъгълна рамка се откроява като в картина пищното телосложение на моята секретарка, отпусната в обичайната си не твърде целомъдрена поза на кревата в съседното помещение и потънала в четене на някакъв криминален роман.

— Вие четете криминални романи? — запитвам само за да преодоля сънливостта си.

— Четях на времето. Сега вече ме мързи.

Тя е оставила книгата и ме гледа с тъмните си очи.

— Спомням си, че имаше един роман „Убийство в Ориент-експреса“...

— И какво от това? — питам.

— Нищо. Просто в момента ми се поиска да ви видя на мястото на убития.

— И това ще стане — отвърщам сговорчиво. — Макар и може би не точно в момента. Вие, която сте любителка на цитатите от латинската читанка, навярно не сте забравили, че всички хора са смъртни.

— Но не всички плачат като вас за насилствена смърт.

— Смъртта е почти винаги насилствена и рядко доброволна — забелязвам философски. — Дори когато умираме в леглото си.

— Понякога ми се струва, че съвсем доброволно бих склопила очи. Просто така, от умора и от отегчение.

— Бас държа, че такива мисли ви идват главно след препиване... А на мене ми се живее. Истински ми се живее. И то — добре!

— Вие се смятате способен да живеете добре? — вдига вежди Мери.

— Добре според моето разбиране, скъпа, не според вашето.

— А какви са съставните части на вашия идеал за щастлив живот?

— О, съвсем обикновени... Изобщо нищо, което би направило впечатление на издигнатата ви натура.

— И все пак?...

— Ами например да вляза в кабинета на посланика, както това стана днес, и когато той почне високомерно да ме поучава, да имам удоволствието да му кажа: „Вижте, старче: продължете тирадата си в коридора, понеже току-що съм назначен на вашето място и кабинетът в момента ми е нужен!“

— Дребнави, смешни амбицийки... — свива устни секретарката.
— Мечтаете да станете посланик.

— Глупости. Мечтая да имам възможност да натрия носа на един посланик.

— И това е дребно. Вие ми напомняте за малкия ми брат, чиято главна мечта беше да научи добре да се боксира...

В този миг отвън се чува леко почукване. Захлопвам бързо вратичката към съседното помещение и открявам тая към коридора.

В кабината, както съм и очаквал, влиза шафнерът. Мъж към петдесетте, с набраздено от дълбоки бръчки лице и с някак погаснали очи, които избягват погледа ми и изобщо не ми харесват.

— Някой видя ли ви? — питам.

Онзи поклаща глава:

— Коридорът е пуст.

— Седнете — казвам и се изтеглям към прозореца, за да му направя място.

Но шафнерът продължава да стои прав, като леко се полюшва от движението на влака.

— Както ви споменах одеде, идвам с новини от страна на Стария — обяснявам. — Той е доста разтревожен за вас...

— Аз съм още повече разтревожен за себе си — отвърща глухо шафнерът.

— И откъде тия тревоги?

— Ами оттам, че задържането ми е само въпрос на дни... може би дори — на часове.

— Кое ви кара да мислите така? — питам с участие.

— Всичко. Вече на два пъти проверяват багажа ми на Свиленград. По-рано никога не са го правили.

— По-рано ги нямаше всички тия истории с контрабанда на наркотици. А сега зачестиха. Търсили са навярно хашиш или нещо от този род.

— Не са търсили това — отвръща с упорство мъжът.

— Ако търсеха друго, приятелю, те нямаше да ровят багажа ви, а щяха да опипват всяка гънка на бельото ви, включително и бельото, дето го носите на гърба, и то — шев по шев! Би трябвало достатъчно да ги разбирате тия работи...

— Ами това, че подире ми, през ден, през два, се мъкне човек, че подслушват разговора ми, когато седна с приятел в заведение, че ме следят понякога дори тук, във вагона?

— Вие сте просто преуморен и изнервен — констатирам състрадателно.

— Искате да кажете, че фантазирам.

— Не, обаче тълкувате превратно нещата. Депресията винаги върви подръка с безпричинния страх, а безпричинният страх търси причина, за да оправдае присъствието си.

— Извинете, но аз не съм дете.

— Но разберете, приятелю, че ако те наистина ви подозират сериозно, първата им грижа щеше да бъде да не ви алармират прибързано. Митническите проверки, откритото проследяване, всичко това може само да осуети плановете им — ако те имат сериозни планове по отношение на вас, защото ще се подплашите и още при първия рейс ще изчезнете в Истанбул.

— На вас ви е лесно да разсъждавате, понеже нищо не ви заплашва — продължава да упорствува шафнерът. — А моето задържане е може би въпрос само на часове...

Той сменя тъмнокафявата си служебна фуражка и обърсва с ръка потта от плешивеещото вече теме. Сетне отново заговорва, в началото уморено и глухо, а после с все по-нарастващо раздражение:

— Пет години я върша вече тая опасна работа... „Предай еди-какво си... Донеси еди-що си“... Насам-натам, насам-натам... И пет

години Стария и всички като вас ме лъжат, че ще ме прехвърлят оттатък. Един-два рейса още и ще ме прехвърлят оттатък... А рейсовете си минават и въжето все повече се затяга около гръкляна ми и вече идва часът, в който ще ме пипнат, а вие си пеете вечната песен и все така отлагате, и все така ме лъжете... Само че аз наистина нямам вече сили да скачам по жаравата... Не ми останаха сили, казвам ви!

— И ще идете да направите пълни признания, за да ви смекчат присъдата... — довършвам вместо него.

— Не съм казал такова нещо... — трепва шафнерът, но от израза му личи, че ако не го е казал, положително го е мислил. — Искам да ме освободите от това бремене, нищо повече! Да си удържите обещанието, нищо повече! В края на краищата имате дипломатическа поща, работете с нея!

— Когато ни трябва дипломатическата поща, работим с нея. Когато ни трябва вие, работим с вас. Дипломатическата поща минава твърде рядко, за ваше сведение, и изобщо това са наши въпроси, а не ваши.

— А въпросът за живота ми? И той ли не е мой въпрос?

— Да... Вие сте в пълна депресия — въздъхвам като лекар, стигнал най-сетне до нерадостната диагноза. — И нищо, разбира се, не ви грози вън от депресията. Но понеже тя сама по себе си е вече опасност и понеже ние наистина държим на думата си, това ще бъде действително последният ви рейс. Доволен ли сте?

Шафнерът мълчи и вероятно съобразява доколко може да се оплани на думите ми.

— Къде са авоарите ви?

— Авоари!... — изръмжава презрително мъжът. — Дребосъците, дето сте ми ги давали, са оставени на влог в Истанбул.

— Сега за сбогом ще получите и нещо по-едро — заявявам великодушно.

— А жена ми и децата?

— Всяко нещо — по реда си. Най-първо да уредим вашия въпрос, а после ще помислим и за семейството. Има туристически сезон, събори край границата и една дузина други начини да ги измъкнем. Но вие сам разбирате, че това не може да стане веднага.

— Без тях всичко друго е безпредметно — произнася апатично и сякаш на себе си шафнерът.

— И тъй, още с пристигането в Истанбул изтеглете парите си, приберете се във вагона и чакайте човека, който ще дойде от името на Стария да ви прехвърли на Запад.

— А семейството ми?

— Нали вече ви казах: всяко нещо — по реда си. Оставете тоя въпрос на нас.

— Не бих могъл да живея сам — произнася тихо човекът и за пръв път ме поглежда в очите. — Не бих могъл, повярвайте.

— Разбрано: вярвам ви. Но и вие ни вярвайте. Ще чакате тук, във вагона, да дойде човек от името на Стария, ясно ли е? И естествено, не се надявайте да ви осигурим там, на Запад, нещо повече от място на шафнер.

— Друго и не желая. Готов съм и метач да бъда, само да не ми лазят тия мравки по гърба. И да знам, че семейството ми е при мене...

— Чудесно! — усмихвам се ободрително. — Както виждате, ние държим на думата си. А сега можете да си тръгвате. И — внимателно!

— Мерси — избъбря глухо човекът, налага фуражката си и предпазливо се измъква в коридора.

* * *

Шафнерът едва е излязъл и в рамката на междинната врата застава Мери. Тя се е почти разсъблякла, но не е приключила напълно с тая задача, вероятно увлечена от друга, по-интересна.

— Вие, разбира се, подслушвахте — забелязвам.

— Не открих в разговора ви нищо, заслужаващо подслушване.

Не благоволявам да отговоря, а се изправям, събличам самото си и го окачвам на закачалката, защото в купето вече е станало доста топло. Запалвам цигара и се готвя да седна отново на мястото си, когато секретарката ми напомня:

— Вие ме забравихте...

— Прощавайте — промърморвам, подавам ѝ цигара и щраквам запалката.

Жената изхвърля по обичая си струйки дим от вирнатото си носле и ме поглежда.

— Не знам дали някога ще имате щастието да се подиграете с някой посланик, но признавам, че наистина виртуозно се гаврите с дребните хорица.

— Върша си работата — отвърщам сухо и се облягам в ъгъла до прозореца.

— Обаче я вършите с удоволствие. Като истински виртуоз.

— Струва ми се, че всеки трябва да действа така в своята област. Включително и вие.

— А додето траеше целият този разговор, не си ли помислихте, че човекът може наистина да е в опасност?

— И аз понякога се намирам в опасност, но не разигравам нервни кризи — произнасям все тъй сухо.

— Вие имате дипломатически имунитет.

— Да, пред противника. Но не пред своите.

— Изглежда, тая находка с фалшивото злато доста ви трови — сеща се Мери.

— Не познахте.

— Тогава какво ви трови? Късното угризение за убийството?

— Вече ви обясних, мисля, че никого не съм убивал. Макар че, право казано, не ви дължа подобни обяснения.

— Знам отлично, че не сте го убили със собствените си ръце. Убили сте го по другия, подлия начин.

— Вие май сте пили нещо отгътък? — подхвърлям безучастно.

— Възможно е. Обаче не съм оставила труп подире си.

Тя говори наистина по-афектирано от обикновено и в държанието ѝ не е трудно да се долови леката възбуда от алкохола.

— Престанете с тия подмятания — произнасям, като се стремя да подтисна отегчението си.

Обтягвам се още по-удобно на кушетката, без да си дам труд да поканя дамата, и забелязвам:

— Тия ваши постоянни въпроси за това убийство... Можете ли да ми кажете какво целите с тях? И какво всъщност ви интересува в случая: генералът или аз?

— Генералът, разбира се. Вие съвсем не сте ми интересен.

— Е, добре и какво, в такъв случай, ако аз действително съм го убил? И то дори не косвено, а по най-вулгарния начин — с нож в корема? Какво губите вие и какво губи човечеството от тоя акт? И

какво значение има дали вашият генерал е умрял вчера, или умира днес, или ще изчезне утре в някой политически преврат? Защо преди да слагате траур за тоя човек, не ме запитайте човек ли е той изобщо или животно? Защото, скъпа моя, това бе наистина едно животно, алчно и ненаситно, колкото дори не можете да си представите. Той искаше днеска сто и петдесет хиляди, а утре щеше да удвои цената, без, разбира се, нито днес, нито утре да предложи нещо реално срещу тия суми. Той бе готов да продава родината си на метър и на килограм, на дребно и на едро, стига да се намерят купувачи... Той беше...

— И вие решихте да накажете този продажник с риск да обогатите себе си... — прекъсва ме секретарката.

— Можете да правите изводите си наум — съветвам я.

И тутакси подхвърлям:

— Но защо ми задавате тоя въпрос? Нали всъщност се интересувате от генерала, а не от мене?

— Много добре знаете, че се интересувам именно от вас... За което мога само да съжалявам... Защото, колкото повече ви опознавам, толкова повече усещам, че почват леко да ме отвращават... Надявам се, че тая подробност е без значение за вас.

— Абсолютно без значение — потвърждавам, като се намествам удобно в ъгъла си. — Абсолютно без значение... Дори да ви отвращавах по-силно. Бих казал даже, че това отчасти ме ласкае.

— Даже ви ласкае!...

— Естествено. И то като израз на специално внимание. Защото не съм забелязал да изпитвате отвращение например към нашия търговски съветник, чието състояние, както е известно, е натрупано от незаконни проценти върху държавни сделки...

Тя се накланя към масичката, за да вземе цигара от пакетчето, и едрата ѝ гръд по обичая си едва не изскача от комбинезона. Сетне запалва новата цигара от догарящия фас и промърморва:

— Той е гешефтар, а вие...

— И нашият посланик — прекъсвам я, — който харчи за лични нужди безотчетните суми, а лъже, че ги изразходва в обеда и коктейли, също не ви отвращава. Вие дори навярно се гордеете, че работите под шефството на такъв изтънчен дипломат... Не ви отвращават и останалите крадци, с които служите, а в хубавеца Адамс дори сте влюбена, макар и безнадеждно.

— Адамс не е крадец! — възразява остро секретарката.

— Вярно. Обаче запитали ли сте се защо?

— Нямам навик да си поставям глупави въпроси.

— Глупаво е именно това, че не си поставяте въпроси. Адамс не краде, само защото няма нужда от това. А няма нужда от това, само защото баща му достатъчно дълго е крал, за да освободи сина си от подобна грижа.

— Адамс е син на известно и почетено семейство. И тъкмо това вие не можете да му простите, с вашия тъмен анонимен произход.

— Известните семейства също са били анонимни, преди да се прославят с успеха в кражбите си. Адамс-бащата процъфтява в търговията, като граби купувача чрез посредствена стока и като ощетява държавата чрез прикриване на печалбите и спестяване на законните данъци.

— Това вие не може да знаете — възразява вече не тъй уверено Мери.

— Знам го. Както знам и още много неща, които вие също подозирате, но предпочитате да затваряте очи, за да не останете без идеали.

— Аз нямам идеали.

— А младият Адамс? Този красив, изящен, културен и не знам още какъв си представител на нашата висша класа, който за жалост вече е ангажиран от друга дама и който гледа на вас като на един скучен канцеларски мебел?

— Вие му завиждате... и с пълно право — отвърща тя с неприятна усмивка. — Завиждате му на богатството, на хубавата външност, на красивата жена... защото вие никога няма да ги притежавате тия неща...

— Тъй ли? — вдигам подигравателно вежди. — А какво ще кажете, ако например ви съобщя, че съвсем неотдавна съм имал честта да я обладавам тази красива жена на скъпия Адамс?

— Ще кажа, че сте жалък лъжец!

— И още веднъж ще сгрешите. Защото, за ваше сведение, аз наистина спях с нея, за да употребя баналния израз, понеже всъщност за спане не ни остана никакво време... И я обладах на тревата, като някаква слугиня, там, на същото това място, дето по-късно стана срещата с онуй момче, и всъщност по този именно начин го открих

мястото, без да говоря за някои други открития от по-интимно естество.

— Вие наистина все повече ме отвращавате — произнася тя някак уморено.

А после лицето ѝ отново става предизвикателно:

— И какво, ако наистина сте се въргали с тая мръсница? Мислите, че по тоя начин сте се подиграли с Адамс? Или сте се издигнали до неговото ниво? Но вие никога не можете да се издигнете до това ниво по простата причина, че сте самата посредственост и сивота...

— Тая ви оценка съвсем не ме тревожи. Бих могъл дори да ви забележа, че за мене сивотата е професионален реквизит.

— Да, да, принципът ми е известен: да бъдеш от хората, които не привличат вниманието и не се запомнят, които минават и отминават незабелязано... Някои индивиди трябва дълго да се тренират, за да постигнат подобно съвършенство в маскировката, но на вас то ви е дадено даром, защото вие по натура сте самото безличие. Сиви са у вас не само дрехите и обноските, но и мислите ви, и чувствата, доколкото изобщо разполагате с такива. В тоя свят на алчни кучета вие сте баналното гладно псе, в тоя свят на мръсници вие сте обичайният среден мръсник, вие сте средният чиновник, средният кариерист и средният рогоносец...

Тя почва вече да ми действа леко на нервите тая жена и аз вероятно дори без да го съзнавам, съм се надигнал от мястото си, защото я чувам да произнася:

— Искате да ме ударите ли?

— Съвсем не. Побоях се, че ще паднете — промърморвам, като се овладявам.

Отново се отпускам на леглото и тоя път Мери също сяда насреща, сякаш омаломощена от собствената си злоба. Но тя много се лъже, ако си въобразява, че геймът е вече свършен.

— Понеже говорите за средния тип — забелязвам лениво, — бих искал да ви обърна внимание, че всеки средно умен човек може да се направи интересен с малка доза заучени пози и да ви накара да зацвилите от възторг. Така постъпва например вашият Адамс. Така постъпва и нашият общ шеф — посланикът. Единият е общителен, откровен, истински добряк, изобщо горе-долу такъв, какъвто е бил и

вашият съпруг. Другият е човек на друга поза — благородно изискан, резервиран, тържествен. А и двамата са тъкмо тия средни нищожества, за които преди малко тъй вдъхновено говорехте. Само че вие не сте в състояние да го разберете, и то по една-единствена, но твърде важна причина: самата вие сте кръгло нищожество!

— Говорете, не се стеснявайте — промърморва Мери. — Можете да бъдете уверен, че вече с нищо не сте в състояние да ме смяете.

— Извинете, обаче нямам никакво желание да ви смайвам. И изобщо, ако действително поне малко държите на истината, благоволете да слезете за миг от пиедестала, на който сама сте се инсталирали...

— Не съм се инсталирала на никакъв пиедестал...

— А в такъв случай, от висотата на какви лични качества си позволявате да съдите мене, околните и целия този „проклет живот“, както сама се изразявате? За вас аз съм нищожество, мръсник, престъпник... Чудесно, мерси. А вие какво сте? Мъченица!... Жертва на Центъра, на околните, на бившия си мъж и на самия мене. Но ако вие можехте дори само за миг да се освободите от това опияняващо ви чувство за мъченичество, щяхте веднага да разберете, че не превъзхождате нито на косъм своите въображаеми мъчители. Вие твърде строго съдите съпруга си, задето ви е тласнал към една мръсотия... Обаче вие все пак сте я направили мръсотията, нали, и навярно сте я направили с истинско удоволствие, защото оная сатир в известни отношения е превъзхождал мъжа ви, и мръсотията така ви е харесала, че неведнъж сте я повтаряли, а накрая на всичко отгоре сте си доставили и добавъчното удоволствие да се подигравате с мъжа си...

— Престанете! — казва тихо тя.

— Не бързайте, и това ще стане — успокоявам я. — Само че най-първо искам да ви кажа, че вие постъпвате горе-долу по същия начин и с мене, защото, ако имате някакви съмнения по отношение на оная африканска история, те не датират от днес, и ако ме оценявате като среден мръсник, оценката ви не е от вчера, и все пак тия съмнения и тая оценка не са ви пречили да ме имате за любовник, понеже в края на краищата, при липса на някой Адамс, и един среден мръсник може да влезе в работа...

— Престанете... Престанете, за бога! — прошепва наново тя, но тоя шепот звучи почти като вик.

Тя се е отдръпнала в насрещния ъгъл на леглото и е отметнала глава назад, сякаш не ѝ достига въздух или се готви да избухне в плач.

— Както обичате... — промърморвам.

Обаче тая фраза не е декларация за отстъпление. Защото, решен да я унизя докрай, и то вече не с думи, а с действия, аз се вдигам и я обгръщам с ръце, сякаш искам не да я прегърна, а да я задуша.

— Махнете се! Махнете се, не ме докосвайте! — почти извиква тя, като ме отблъсква.

Но аз я обгръщам още по-здраво и тя напразно се дърпа назад, защото назад е ъгълът на кабината, и напразно ме блъска с ръце в гърдите, защото разстоянието между нас става все по-малко. Събарям я грубо на леглото и се хвърлям върху нея, додето тя избухва в истерично хълцане, в плач на безсилна ярост, на болки и унижение, с което само засилва насладата ми на покорител.

Лицемерка.

* * *

Не знам дали защото и по-рано съм бил в Истанбул, или защото имам много работа, обаче градът не ми прави никакво впечатление, нито пъстрата навалица, нито Златният рог, и единственото, което помня от тази заран е, че времето е значително по-топло от необходимото.

Мери изглежда съвсем разнебитена, но и някак успокоена или просто безчувствена и аз я оставям в луксозния апартамент на хотела, понеже за момента нямам никаква нужда от нея.

Взимам такси, показвам на шофьора напечатания на визитна картичка адрес и ние потегляме в неизвестна за мен посока. Подир доста продължително криволичене из тесни улички ние излизаме на някакъв крайградски път сред потънали в зеленина вили и колата спира пред висока желязна ограда, зад която се вижда само гъст храсталак от декоративни растения.

Освобождавам таксито и позвънявам на месинговия звънец до внушителната металическа врата. Входът трябва да е снабден с

някаква невидима за мене наблюдателна инсталация, защото подир минута вратата сама се дръпва и открива дълга алея, покрита с дребен чакъл, водещ към една елегантна бяла вила, сред зеления полумрак на големи дървета.

Човекът, който стои изправен сред широката тераса и спокойно гледа към мене, ми е съвсем непознат, но това не ми пречи да разбера тутакси, че той не е лакеят, а господарят на имението. Телесложението на мъжа е от среден калибър, що се отнася до ръста, и от тежка категория, що се отнася до обема. И все пак той изглежда не толкова пълен, колкото набит, масивен, здрав и, бих добавил, космат като кокосов орех.

Той е предупреден за идването ми, обаче ме наблюдава съвсем безучастно и когато изкачвам няколкото стъпала на терасата, не прави нито крачка към мене и трябва да го доближа съвсем, за да прояви признаци на живот и лениво да ми подаде ръка.

— Господин Томас?

— Аз съм, шефе.

— Да седнем там!

Пълната ръка прави нов ленив жест към другия край на терасата, дето е опънат широк навес на бели и сини ивици. Сядаме в две удобни градински кресла и домакинът изплясква с ръце.

— Донесете ни нещо разхладително — нарежда той на тутакси появилия се прислужник в бял кител.

Подир което млъква, сякаш решил да не се мори с приказки, преди да е разхладил добре вътрешностите си.

Аз също мълча и бегло наблюдавам пълното лице на човека, червено, сякаш е прекалил със слънчевите бани, и обградено със също червеникавите влакна на бакенбадрите и редичката коса. Един истински кокосов орех.

Прислужникът, макар да се отзовава на повикване чрез ориенталско пляскане, е чист представител на англосаксонската раса и на келнерското космополитно съсловие. Той бързо и сръчно ни сервира неизбежното уиски с лед и незабавно изчезва зад широко отворената стъклена врата на вилата.

— Разкажете ми първо за вашия проект — предлага шефът, след като поглъщаме по една ободрителна доза от питието.

Разказвам. Той слуша, без да сваля от мене сивите си замислени очи. А когато свършвам, произнася:

— Не разбрах от думите ви дали вече сте пуснали в действие вашия механизъм или тепърва възнамерявате да го пуснете.

Този кокосов орех естествено всичко е разбрал и фразата му е призвана просто да ме постави в неловко положение и да ми припомни, че нямам право да предприемам операции на своя глава.

— Извършил съм само част от подготовката — лъжа аз, като го гледам с откровения си поглед. — И по-специално тая част, която не е свързана с особени рискове и би ни позволила да спестим време.

Шефът продължава да ме гледа с безизразните си очи, без дори да дава вид, че открива в лицето ми един изпечен лъжец.

— Сигурен ли сте, че момчето или момичето няма да уведомят когото и да било за каквото и да е?

— В момъка съм сигурен засега. А след като влезе в комбинацията, той вече сам ще има интерес да бъде абсолютно дискретен. Колкото до момичето, то няма да е в течение на нищо такова, което би могло да ни изложи на риск. Във всеки случай вече съм подготвил наблюдението и на двамата.

— Подготвили сте го или го провеждате?

— Всъщност провеждам го. Защото без предварителна проверка не бих могъл да предприема и следващите ходове, нали?

— Не споря. Само ви моля да се изразявате точно.

Ясно е, че тоя кокосов орех, докато ме гледа с тия бледи очи, не слуша думите ми, а следи мислите ми. Налага се, прочее, да предприема смъртния скок.

— Щом искате да се изразявам съвсем точно, трябва да ви призная, че операцията вече е в ход. Не дотам, разбира се, че да не може да бъде спряна, ако това ми бъде заповядано, но във всеки случай тя е в ход, понеже не можех да си позволя да пропусна някои благоприятни възможности и понеже наистина трябваше да се печели време.

— Тия думи следваше да ги използвате за увод, а не за заключение — произнася безучастно шефът. Сетне запитва: — А няма ли риск някой да съгледа вашия Тарзан, докато се прекачва от прозореца на момичето в прозореца на кабинета?

— При дърветата, които заобикалят къщата, и при късния час на операциите рискът е минимален.

— Но когато едно действие често се повтаря, рискът почва прогресивно да нараства...

— Затуй операциите ще бъдат сведени до един път седмично. Ние ще се интересуваме главно от документите, които той носи у дома си в събота, защото в събота и неделя разполага с най-много време и следователно логично е да се предполага, че ще има при себе си най-обширните и най-важните документи. А при въпросите, които ни интересуват, сам знаете, че един документ може да даде представа и за редица други, без да е нужно да сме ги видели.

— И така, само в събота?

— Да. Само в събота.

— Този човек е истински роб на работата — забелязва с безцветния си глас и съвсем без връзка червенокосият.

— Оказва се, че действително е такъв.

После той отново минава на въпросите и пита за всичко, включително и за дреболиите, за разположението на помещенията, за привичките на участниците — действащи и потърпевши, — дори и за шперцовете и фотоапаратурата, на която съм се спрял.

— Още едно уиски? — пита шефът, след като установява, може би с известна скръб, че в главата му не са останали вече никакви въпроси.

— Благодаря. Бих предпочел малко сода.

Той налива на мене и на себе си сода, поставя в своята кубче лед и няколко капки уиски за цвят и бавно отпива.

— Вашата комбинация има една страна, която ми харесва: тя е проста, в нея са заангажирани малък брой лица, рискът е ограничен до възможния минимум, а ефектът би могъл да бъде твърде голям. Но трябва да ви кажа, че в оценката ми има и два минуса.

Той замълчава и ме поглежда, за да провери дали се досещам кои са тия два минуса.

— Първо, позволили сте си прибързани действия. Вие само ни уведомихте за възможностите. И тутакси сте пристъпили към използването им, без да сте получили разрешение за това. Така че по този пункт специално бих могъл да се запитам какъв смисъл всъщност

има вашето идване? Защото вие действувате точно като оня момък, който най-първо спал с момичето, а после поискал ръката му.

Той замълчава, обаче продължава да ме гледа и моят израз на покорност и кротко разкаяние очевидно не му прави никакво впечатление.

— Вие, предполагам, четете вестници и вероятно разбирате, че ситуацията в момента съвсем не е подходяща за скандали. Възможностите и настроенията за намаляване на напрежението се засилват, а в такива периоди някои фактори у нас стават твърде придирчиви към дейността ни и всеки гаф ще бъде използван за раздухване на кампания срещу нашите органи. Разбира се, ние с вас знаем добре, че периодите на разведряване са преходни и само студената война е трайна. Обаче това го знаем аз и вие, а някои други хора не го знаят.

Той отново прави пауза.

— Второ: не ми харесва това, че сте прибегнали до наркомани. С наркоманите трябва да се внимава. Удобството при тях е, че лесно се вербуват и още по-лесно се държат в подчинение. Но това са неуравновесени хора. Това са отрепки.

— За нещастие, ние винаги сме принудени да подбираме нашите хора между техните отрепки — позволявам си да забележа.

— Неизбежно е — съгласява се шефът. — И все пак дори и между отрепките съществуват степени. Наркоманите са от най-лошия вид. Ето, вие вече сте принуден да търсите начин, за да се освободите от единия.

— Това не е трудно. Стига да приемете предложението ми.

— Принуден съм да го приема. Вие ме поставяте в такова положение, че искам или не искам, ще трябва да ви дам дъщеря си за жена.

— Много съжалявам... — опитвам се да кажа.

— Съвсем не съжалявате. Така че спестете ми поне излишните реплики — прекъсва ме шефът. Сетне добавя: — А шафнера наистина освободете окончателно. — Той става, за да ми даде знак, че разговорът е приключен, и аз също съм принуден да стана, макар че ми се иска да застъпя още една тема.

— Доколкото съдя по вестниците, оная моя африканска история отново се раздухва — осмелявам се да подхвърля.

— Раздухва се — потвърждава шефът. — И то не във ваша полза. Той отново ми отправя външно безучастния си поглед.

— Съветвам ви, разбира се, да не се тровите прекомерно с тая история и да запазите нервите си за деловата работа. Засега ние възпираме желанието на някои хора да се ровят повече от необходимото в биографията ви... А за в бъдеще всичко ще зависи от вас. В случай, че операцията ви успее... Нали знаете: победителите не ги съдят!

* * *

Шефът е изчезнал нейде във вътрешностите на вилата, а аз съм останал в компанията на някакъв мургав субект в една малка стаичка до преддверието, защото, преди да напусна тия места, трябва да свърша още една работа.

Някакъв невидим звънец заглушително иззвънява в помещението и аз виждам в малкия телевизионен екран, поставен над масата, да се появява образът на момъка с китарата.

— Това вашият човек ли е? — пита мургавият.

— Той е.

Човекът натиска някакъв бутон и аз виждам на екрана как чорлавият прониква през автоматичната врата в градината.

— Бихте могли да го поизкъпете. В сутерена има баня — подхвърля мургавият.

— Боя се, че ще почне да плаче и да вика „Мамо!“ — отвърщам и излизам.

Посрещам чорлавия на алеята и го отвеждам на една скамейка под сянката на дърветата.

— Носите ли ми дозата? — запитва гостът.

— Нося ви много дози. Обаче най-първо работата, а после удоволствията.

И пристъпвам към поставяне на задачата.

Той слуша, но с половин ухо и това ме принуждава да го предупредя:

— Чуйте — казвам. — Ако мислите за други неща, додето аз тук си хабя слюнката, можете да бъдете сигурен, че няма да има никакви

доза.

— Всичко чух и всичко запомних — възразява чорлавият. — Вагонът е изтеглен на странична линия в Западния район...

— Точно така. Ще го различите веднага по надписа. Когато човекът ви отвори, ще кажете: „Идвам от страна на Стария.“ А щом ви въведе вътре, ще насочите бързо това нещо в лицето му и ще натиснете спусъчето.

При тия думи подавам на момъка миниатюрно револверче.

— Какво има в тая запалка? — пита презрително той.

— Бъдете спокоен, не е морфин, обаче е нещо напълно годно да го приспи за десет минути. Тъкмо колкото ви са нужни, за да приберете портфейла му и да преровите джобовете и багажа. Ако намерите някакви хартийки, нещо писано, каквото и да е то, също ще го приберете. Подир туй, без паника и без излишно бързане, ще се върнете по обратния път, ще наемете такси и ще наредите да ви закара в градинката до фара. А в градинката ще ви чака моята секретарка.

— Всичко чух и всичко запомних — повтаря момъкът. — А сега дайте ми ампулите.

— Ще ви дам един малък аванс, нищо повече. Колкото да не бъдете съвсем като дрипа довечера.

Бъркам в малкото джобче на сакото си и изваждам две ампулки.

— А останалото количество?

— Останалото ще го получите от секретарката ми довечера, след като изпълните задачата и само ако изпълните задачата. Подир туй, ако щете, тровете се, ако щете, умирайте!

При тия ободрителни думи се изправям и давам знак на чорлавия да последва примера ми.

— И оставете някъде тая китара — казвам. — Не отивате на серенада.

* * *

Очаквам, че Мери ще поеме своята част от задачата с неизбежните възражения и недоволни гримаси, и затуй съм отложил този разговор за края на обедата, когато пълният стомах с мудната си спокойна работа частично уравновесява напрежението на нервите. Но

жената е в същото състояние на успокоеност или на апатия и слуша мълчаливо упътванията ми.

— ...Ще седнете на някоя скамейка по-близо до входа на градината, за да го видите, когато пристигне. По този час, както ме информираха, градината обикновено е пуста. Боите ли се?

— Дори и да се боя, какво значение може да има това за вас? — запитва с безразличие секретарката.

— За мене може да няма значение, но за работата има. Ще му предадете опаковката ампули, която ще намерите в куфара ми, и ще го оставите. Това е всичко.

— Момчето може да има нужда от пари.

— Дадени са му достатъчно пари. Единственото, от което има нужда, е морфинът. Дайте му го и се прибирайте.

Изпиваме кафето си в мълчание и аз убивам времето, като разсеяно наблюдавам пъстрата космополитна публика в ресторанта — баби с воалетки, дотърпали се тук може би чак от Мериленд или Пенсилвания, пенсионери от английски произход с бастуни и боядисани мустаци, скандинавски двойки с безцветни лица, правещи дългоочакваното пътуване из Ориента, и всякакви други екземпляри от тая скучна туристическа фауна, която само задръства трафика със своето шляене насам-натам.

Сетне се качваме все тъй мълчаливо в апартамента и се усамотяваме всеки в своята стая и на своето легло, и аз използвам свободните часове на този дълъг следобед, за да подремна на пресекулки и да прегледам купчината вестници, с които съм се снабдил заранта.

— Вече е седем часът... — обявявам най-сетне, като заставам на входа между двете стаи. — Не е лошо да слезем да вечеряме.

— Вечеряйте сам. Аз не съм гладна.

Мери още лежи в кревата, обърната с гръб към мене, и дори не си дава труд да смени позата.

— Както обичате — казвам. — Не забравяйте все пак, че точно в осем трябва да излезете оттук.

Тя не благоволява да отговори и аз с известно облекчение слизам сам в ресторанта, защото не ми се иска да си развалям вечерята с гледката на нейната меланхолична физиономия.

Долу е същото сборище, само че във вечерни облекла. На такива аз просто бих им забранил да пътуват, но в момента това съвсем не е проблемът, който ме занимава, и, по-точно казано, нищо не ме занимава, защото в подобни мигове, когато най-важното трябва да се реши, аз изпадам в нещо като вътрешна пауза, усещам се лек и свободен от грижи и живея само с мигновено — с острия съживителен вкус на тая златиста ракия, със свежия дъх на зелената салата, със соления влажен мирис на морския въздух и с всички дребни прелести на този проклет живот.

Сетне пак се връщам в апартамента, отпускам се удобно на креслото до лампата с импозантния абажур в ъгъла и отново разтварям вестниците, защото в тия обемисти вестници винаги ще се намери нещо, което си пропуснал да прочетеш и което може да ти помогне да убиеш още един час.

Минал е точно още един час, когато вратата стремително се отваря и в стаята не влиза, а нахълтва Мери. Лицето ѝ е бледо и обтегнато и в него се прокрадват първите признаци на предстояща истерия.

— С асансьора ли се качихте? — запитвам, обезпокоен от мисълта, че тя е шестувала по дългите и оживени стълби с това разстроено лице.

— Той е мъртъв! — изкрещява тя вместо отговор.

— Кой е мъртъв? — питам изненадано.

— Този с китарата... И другият също... И двамата са мъртви...

— Седнете — казвам, явно обезпокоен. — И благоволете малко да снизите регистъра на гласа си. Допускам, че наистина се е случило нещо страшно, обаче това не е причина да хвърляме в паника целия хотел. Седнете — повтарям — овладейте се и ми разкажете всичко най-точно, защото може би трябва да вземем някои незабавни мерки.

— Мерки!... За какви мерки ми дрънкате, когато ви казвам, че и двамата са вече мъртви! Мъртви, разбирате ли!

— Чухте ли какво ви казах? — произнасям вече значително по-грубо. — Сядайте и говорете свързано! Сега не е време за истерии.

Сепната от острия ми тон, или може би просто омаломощена, секретарката се отпуска на първото изпречило ѝ се кресло и забъбря като в хипноза:

— Дойде в осем и половина... тоя с китарата. Наоколо в градината нямаше никой. Беше като луд... „Той е мъртъв — викаше. — Аз го убих“... „Кого сте убили? — питам. — Кой е мъртъв?“ „Той — вика, — човекът от вагона... Вие ме измамихте... Аз го приспах, но завинаги... Вие ме направихте убиец...“ „Как го убихте?“ — питам. „Ей, така, убих го... Излъгахте ме, че ще заспи, а той умря... Къде е морфинът? Дайте ми една ампула! Не мога повече“...

Тя прави пауза, сякаш нишката на мисълта ѝ се е прекъснала поради някаква дребна авария в мозъка, сетне наново подхваща върволицата от засичащи фрази:

— Подадох му опаковката и той напълни спринцовката си, и заби иглата в ръката си, без дори да запретва ръкава и миг подир туй застина тъй с облещени очи и полуотворена уста... Помислих, че изпада в транс... А той се килна настрани и се търколи от скамейката на алеята и аз се спуснах да го свестявам... да свестявам един мъртъв човек... Той е мъртъв, съвсем мъртъв, разбирате ли?

— По-тихо, моля ви, и без истерии — предупреждавам.

— Той е мъртъв... това не беше морфин... — повтаря отново жената.

— Откъде да знам какво е било. Не съм ги аз пълнил ампулите. Дадох ми го за морфин.

Както седи вцепенена, тя вдига внезапно очи, сякаш за да разбере по-добре обяснението ми, и движението е тъй бързо, че жената, боя се, успява да улови израза на задоволство, който не съм успял да угася в погледа си. Но това късо съединение на погледите е наистина мигновено и лицето ми отново става загрижено и аз посягам към масичката, наливам обилна доза уиски и подавам чашата:

— Пийнете една глътка и се успокойте.

Мери отново, сякаш сепната, ме поглежда, после замахва яростно и блъсва ръката ми. Чашата отскача и алкохолът ме облива и очите ми се насълзват от изгаряща лютивина.

Изваждам кърпичката си изтривам с машинален жест лицето си, докато Мери се сгърчва в креслото, улавя с две ръце главата си и избухва в истеричен плач.

* * *

Спалният вагон леко се полюшва и колелата равно потракват с един ритъм, не твърде подходящ за движението на експрес. Оставям се да бъда люшкан така, облегнат в ъгъла на прозореца, и отдъхвам притворил очи. Това е важното винаги и навсякъде — да се нагодиш към ритъма, да влезеш в него, защото ритъма не ти го създаваш, нито можеш да го измениш и опиташ ли да му се опреш, ще бъдеш изхвърлен, пречупен, смачкан. Да станеш едно с това, което те заобикаля, да се приспособиш към него. А станеш ли едно с него, тогава можеш да плуваш като риба във вода към личната си цел.

Иначе се получава дисонанс във вибрациите. Иначе има друсане. И мъничкият болт, който не ще да се пригоди към ритъма на системата, се скъсва. Като онази жена отгатак. И като ония двамата. И като много други. Като си представиш само колко изпотрошени хора биват изхвърляни всеки ден на боклука, единствено защото не са успели да се нагодят към системата и нейните закони.

Тя е затихнала за момента, онази жена отгатак, след поредната доза морфин. А първата доза аз ѝ я поставих още предната вечер, когато обля лицето ми с алкохол. От съжаление. И от страх, че може да стигне в истерията си дотам, та да вдигне на главата си целия хотел. И когато успях да я убедя да приеме дозата и насочих спринцовката, Мери изведнъж се дръпна и изкрещя:

— Това не е морфин! Това е отрова! Вие и мене искате да пратите на оня свят, нали?

— Глупости — измърморих. — Легнете спокойно... Отпуснете се... и ще видите как ще ви олекне.

— Добре... Свършвайте... Свършвайте най-сетне с мене — прошепна тя, отново изпаднала в апатия. — Отрова или каквото и да било там, свършвайте...

Тя наистина не беше никак добре. Когато човек вика, блъска и вилнее, това още не е голяма беда. Обаче когато у него почне да замира страхът за собствената кожа, туй вече не е никак добре. Защото именно този страх е главното, да не кажа единственото, което ни движи. Не жаждата, не любовта, а страхът е силата, която движи хората.

Но в този момент секретарката е потънала в дълбокия сън на упойката, там в съседното купе, едва озарено от синята мъждива светлина на нощната лампа. И аз мога най-подир да отдъхна след грижите на последните дни. Един идиот, изпречен на пътя ти, винаги

предизвиква неприятности. Но когато тия идиоти станат двама или трима, тогава неприятностите могат да експлодират в катастрофа.

Аз лично съм привърженик на хуманността, в смисъл, че държа да се избягват жертвите там, където е възможно, защото един труп неизбежно поражда въпроси, а възникнат ли въпроси, възникват и усложненията. Тоя вече капитулирал от страх шафнер аз бих го пуснал например да си троши главата из широкия свят, ако не беше семейството. Той всъщност натика главата си в примката тъкмо зарад семейството и поточно зарад младата си жена, значително по-млада от него, но страдаща от някаква си там сложна и рядка болест. И нашите, разбира се, обещаваха скъпи медикаменти и не само обещаваха, а дори ги доставяха и, което беше най-неочакваното, жената накрая наистина оздравя, макар че силата на тия скъпи специалитети обикновено е най-вече в рекламата им. Изобщо тая привързаност към семейството отпърво се оказва в наша полза, обаче сега щеше да се прояви в наша вреда. Ние нито бяхме в състояние, нито имахме намерение да предприемаме трудни и рисковани действия, за да измъкваме навън семейството на тоя или оня. Обаче не е нужен много ум, за да се разбере, че ако този човек веднъж вече бе извършил предателство от глупава сантименталност, той щеше и втори път да го извърши, сега вече спрямо нас, и аз можех съвсем ясно да си го представя как се добира до българското посолство или до някоя консулска служба и прави пълни признания само и само да бъде отново събран с това свое семейство. Така че налагаше се да го похарчим този и без туй амортизиран тип, защото може да е голямо удоволствие да проявяваш хуманност, но човек не може да живее на този свят само в удоволствия.

Почти същата история щеше да ми сервира и оня, чорлавият. Беше му наредено оттук да се прибира право в къщи при мама и при тате, обаче той ни бе излъгал и бе си запазил място в самолета обратно за София и аз знаех отлично какви мисли витаят в тази отдавна немита глава и бях напълно в течение на малката му сантиментална история с някоя си Марго, чиста българка, независимо от френското звучение на името, и начеваща наркоманка също като нашия. И тия двамата навярно бяха положили мълчалива клетва да се свържат до гроб в една нежна двойка морфинисти и тоя с китарата щеше да направи всичко възможно, за да изпроси разрешението да измъкне своята Марго на Запад, ако ще и с цената на известни признания в наша вреда. Такъв

няма как да не го похарчиш, колкото и да не ти се иска да си папаш ръцете.

Те и двамата бяха хлътнали и потънали в сантименталното благо, дете толкова свят се дави не от днес и от вчера. „Любов“, казват, „привързаност“, казват, а не разбират, че тая привързаност те влачи в неизвестна посока и независимо от волята и ума ти, докато те завлече в купчината, дете изхвърлят изпотрошените хора.

А силният човек е винаги сам.

Аз винаги съм бил сам и съвсем не страдам от това, не, никак не се измъчвам от мисълта, скъпа Мери, представи си! Сам бях и в дома на своя лъжебаща, и в ъгъла, дете стоях наказан, и в училището, дете трябваше да лавирам между ритниците на Джеф и шамарите на Ед, и по-късно в школата, и подир туй в службата. Аз никога не съм имал приятели, а само един-двама „почти приятели“, от рода на моя шеф Хубърт, под чието тайно ръководство работех някога като доносчик в школата. Аз никога не съм бил дотам глупав, че да търся приятели, защото ние търсим приятели с надеждата да се опрем на нещо, а не разбираме, че приятелите ни нямат никакво намерение да ни служат за опора, а, напротив, сами се стараят да се опрат на нас, и в тоя смешен свят хората се трупат вкопчани един в друг като слепци и всеки слепец си въобразява, че другият ще го види, и всеки жадува да постигне облекчение, а получава бреме.

А най-жалки от всичко са, разбира се, тия женски истории, в които хората се забъркват, въобразявайки си, че ще намерят решението на своя личен проблем. Защото личният проблем, ако искаш да го решиш, трябва да се решава в единствено число и защото, ако той е труден в единствено число, става съвсем невъзможен, щом почнеш да казваш „ние“ вместо „аз“. Можеш да бъдеш ерген или женен, да живееш като монах или да сменяш всяка седмица приятелките, тия неща са без значение, ако веднъж завинаги си съзнал, че отговаряш единствено за себе си, че си „аз“, а не „ние“.

Аз съм имал също в живота си женски истории и когато понякога се обръщам назад, изпитвам известно учудване, че са станали вече доста на брой, но никога не съм ги приемал по-сериозно от необходимото и никога не съм очаквал да ми донесат решение на проблемите и дори никога не съм държал прекалено на тях, с изключение може би на първата ми история, най-глупавата от всички.

Тя се разви по времето, когато бях в последния клас на гимназията и се чувствувах вече зрял мъж, макар понякога да изпитвах съмнение дали наистина мога да се считам за зрял мъж, щом още не съм бил при жена. Жената всъщност бе налице и аз я виждах нерядко през прозореца на съседната къща на десет метра от себе си, но тия десет метра все пак бяха доста голямо разстояние, за да можеш да твърдиш, че си опознал отблизо жената.

Къщичката бе съвсем като нашата, защото бе част от тая дълга редица еднотипни вилчки, с един и същ еснафски уют от трета категория и едни и същи миниатюрни градинки. А собственицата бе също като майка ми, сиреч разведена и влизаща вече в четиридесетте. Единствената разлика бе, че докато грижите на майка ми все още бяха свързани с бившия съпруг, то помислите на съседката бяха изцяло отправени към бъдещия. Тя по програма посвещаваше утрините на къщна работа, а следобедите — на почивка и козметични занимания — къпеше се, излежаваше се на дивана или оглеждаше критично фигурата си пред огромното огледало. Нейната фигура бе доста старомодна, искам да кажа, свършено чужда на днешната мършава дамска линия. Но в този обширен хол всичко бе старомодно — мебелите с плюшена тапицерия, лампите с копринени абажури и картините по стените. Картините бяха много — или на мене ми се струваха много, понеже у нас нямаше никаква картина. Едната я помня още и до днес, защото в нея имаше полуголи жени, макар че за жалост на предния план бе нарисуван полугол мъж. Мъжът бягаше към зрителя, а полуголите жени и още един-двама мъже летяха във въздуха подире му и всичко това носеше названието „Късни угризения“, от което можеше да се направи изводът, че героят бяга от спомена за съществата, изоставени или пречукани от него.

По силата на едно фатално съвпадение аз ходех на училище заран, а следобед седях в стаята си, така че имах възможност да наблюдавам не домакинските, а козметичните занимания на съседката. Майка ми подир къса следобедна дрямка излизаше всеки следобед, освен в петък, който бе нейният приемен ден, за да посети приятелките си и да продължи беседата на тема „Бягството на тоя подлец“, траеща вероятно и до ден днешен. Така че аз имах пълната възможност да наблюдавам действието в полутъмния правоъгълник на насрещния прозорец. Много често, разбира се, нямаше никакво действие, защото

съседката не прекарваше цялото си време в хола, но аз, наведен над учебниците, не преставах от време на време да поглеждам към прозореца, в очакване там да се появи облечена, полуоблечена или съвсем необлечена едра фигура. И когато това ставаше, предпазливо се примъквах към тюлената завеска, повдигах леко единия край и потъвах в наблюдение.

Предпазливостта ми обаче вероятно е била доста неловка, защото един ден, когато бях излязъл да чета в градинката, съседката ми каза през оградата:

— Хенри, защо постоянно надничаш през прозореца? Виждаш ли нещо интересно?

— Много ми харесват вашите картини — изгърсих глупаво, тъй като въпросът ме завари съвсем неподготвен.

— Наистина ли? — запита тя с особена усмивка. — Но те едва ли могат да се разгледат добре отдалеч...

Подир което ми се разреши да ги видя отблизо. Това беше за мене неочаквана и чудесна възможност, тъй като отдавна изпитвах желание да проуча по-подробно полуголите жени от творбата „Късни угризения“. А най-неочаквано беше, че стана така, та наред с тия жени от боя ми се отдаде да проуча и една друга дама от плът и кръв и да вкуся Великото блаженство върху вълните на нейните пищни телеса.

Два дни по-късно всичко се повтори и аз примирах от щастие, че съм имал рядката възможност да стана тъй бързо истински мъж и да притежавам тая разкошна жена, която за мене тогава бе ни повече, ни по-малко Жената с главно Ж.

В продължение на пет месеца бях доста редовен посетител на домашния музей, между чиито експонати наред със споменатите „Късни угризения“ фигурираха и някои други поучителни табла. А после всичко приключи, уж някак постепенно, но в същото време и доста бързо, и съседката почна да ме връща от вратата с извиненията, че няма време и че е заета, и аз скоро открих ключа на тази загадъчна промяна, защото привечер в съседната къща взе да се появява някакъв четиридесетгодишен дъртак със сериозна физиономия и сериозни намерения, тъй като влизаше съвсем открито, решил навярно твърдо да заеме мястото на изчезналия съпруг.

И аз вече съвсем напразно дебнех зад тюленото перде, понеже прозорецът на хола почти не се отваряше. А вечер обикалях в

тъмнината откъм другата страна на къщата, дето беше спалнята и дето покритият с пъстра завеса прозорец светеше до късно, и в болка и озлобление си представях какво става в тоя миг в стаята зад завесата и не беше особено трудно да си го представя, защото сам го бях изживял с тая дебела кучка.

Додето един ден, като забелязах, че пътната врата е отворена, влязох направо и се инсталирах в хола-музей с твърдото решение да получа поне още веднъж своя пай от Великото блаженство.

— Какво правиш тук, Хенри? — запита без особена топлота домакинята, като надникна от съседната стая.

— Ами... чакам ви... — промърморих.

— Излишно е да чакаш, момчето ми — заяви тя някак обидно-покровителствено. — Изобщо, забрави, което е било, и не ми досаждай повече.

— Но аз... аз... ви искам — избърборих смутен и в същото време упорит.

— Я виж ти! И понеже ме искаш, трябва веднага да ти се предложи тук на дивана, така ли? Я да се прибираш веднага в къщи!

А понеже не мръдвах от мястото си, тя ме хвана за ръка и ме дръпна от стола:

— Не чу ли какво ти казах? И какво си въобразяваш ти, собствено, хлапе толкова? Понеже съм те пустила няколко пъти да лазиш по мене и ти вече си си въобразил, че ме притежаваш!... Хайде, прибирай се и да не си стъпил тук!

И тя ме изблъска навън с тия същите бели заоблени ръце, които тъй добре умееха да прегръщат.

Но аз още тогава бях от хората, дето не прощават, и си казах, подивял от злоба, че ще ѝ го върна, и понеже не можах да измисля никакъв друг начин да ѝ го върна, разказах всичко на майка си, въпреки че не обичах да ѝ се доверявам, а тя ме изслуша със зяпнала уста и почна да охка и да се вайка, че една мръсница от квартала е покварила детето ѝ, и изобщо взе съвсем присърце темата и тутакси тръгна да разтръбява новината по съседите, а съседите на свой ред приеха с горещи обятия новината и изобщо клюките нараснаха в няколко дни до такава степен, че оня със сериозната физиономия насмалко не промени твърдото си решение за брак. В края на краищата обаче изкусителната самка надделя над злата мътва, поне в кантара на

дъртия кандидат, така че победата ми бе малко половинчата, но все пак бе по-добра от нищо. А няколко месеца по-късно аз заминах за школата и забравих любовната си мъка, първата и единствената, мъка по едно тяло, а не по една жена.

И все пак нещичко от раната остана, нещичко от отровата на тая случайно подхвърлена фразичка: „Ако те оставям да лазиш по мене...“ Понеже, мисля, казах, че като малък бях съвсем дребен, обаче може би съм пропуснал да добавя, че и докрай си останах все тъй дребен, поне според оценката на другите, защото както съм свикнал да нося обувки с високи токове, всъщност не изглеждам чак толкова дребен. Днес вече ми се струва, дори и без да слагам в сметката високите токове, че ниският ръст още нищо не значи и че Наполеон едва ли е бил много по-висок от мене, и че изобщо умните хора се срещат значително по-често сред ниските субекти, а не сред високите, които са израсли за сметка на акъла си. Но някога, особено в годините на детството, тоя дребен ръст бе най-голямото ми унижение и тъкмо той бе причината и за най-големите ми страдания, включително и за затварянето в шкафа за бельо, защото едно едро момче не може да бъде натикано в такова тясно пространство, каквото бе долният рафт на шкафа.

Много пъти дори съм си мислил, че именно тоя душен и тъмен шкаф е главната причина, за да остана дребен. Не защото седях непрекъснато натикан в него, а понеже вероятно в оная минута, когато за пръв път изпитах паниката на тясното пространство и на задушаването, нещо ненадейно е станало тук вътре в мене и изведнъж съм спрял да раста. Нещо се е отровило или скъсало вътре в мене и развитието е спряло.

Тоя свят наоколо изобщо е нерядко едно твърде неприветливо място. Но когато си дребен, той изглежда направо страшен. Защото всичко е по-едро от тебе и особено враждебните неща, и всички тия мръсници като баща ти и Джеф, и Ед ти се струват като истински исполини. И трябва да мине време, додето разбереш, че в известни случаи дребният ръст се превръща от слабост в привилегия, понеже ти дава възможност да лазиш и да се промъкваш незабелязан и да изглеждаш за околните като едно невинно джудже, от което не може да дойде никаква заплаха. Макар че въпреки всичко нещо от раната остава.

При липса на по-добро дребната ми фигура и добродушното лице са едничките оръжия, дадени ми от природата. Останалите аз сам съм си ги изработил, за да мога донейде да лавирам между исполините по физика и по йерархия и да премахвам едни или други препятствия. Защото има препятствия, които не могат просто да се заобиколят. Ако ги заобиколиш, те ще тръгнат подире ти и отново ще се изпречат отпред. Значи, трябва да ги премахнеш веднъж завинаги. И не непременно от злоба, а защото няма как иначе да продължаваш пътя си. Каква злоба бих могъл да изпитвам към тая муха — шафнера. Ако зависи от мене, бих я оставил може би да разнася жалкото си бръмчене насам-натат. Както и оня с китарата. Но една-две мухи повече или по-малко, какво значение? И станат ли прекалено досадни, нека се сърдят на себе си. Колкото до мене, не ме заплашва никакъв риск от угризения, нито късни, нито ранни. Защото в края на краищата не нося никаква отговорност. Тя не може тъкмо това да проумее, моята секретарка, че аз не нося никаква отговорност. Това е хубавото при нашата система, че не носиш никаква отговорност. И в това е силата ни.

Може да се случи понякога, разбира се, да направиш нещо и на своя глава. Като оная история с генерала. Но това, представете си, скъпа, съвсем не ми пречи да спя. Моят шеф, понеже е шеф, би могъл спокойно да нареди да очистят тоя черен генерал. А понеже аз утре или други ден също ще бъда шеф, значи, само съм използвал в аванс правата си. И никаква неправда не ми тежи на съвестта. Защото тоя пълководец в пелени бе един изпечен мошеник. А мошеникът по право трябва да получи своето.

И за това, което се случи на тая жена отгатък, дето лежи в мъждивата светлина на синята нощна лампа, аз също не нося никаква отговорност. Тя също не е отговорна, разбира се, не казвам обратното, просто така е устроена, само че аз не съм господ и не съм я създавал, нито съм създавал всичко, което ни трови и спъва тук наоколо, така че излишно е да крещи в лицето ми.

И за това, което тепърва ще се случи, аз също не съм длъжен да отговарям. И ако има риск, той е за всички ни. Защото в края на краищата аз също мога да бъда изхвърлен като парцал на боклука и никой няма да тръгне да ме оплаква, и никой няма дори да си спомни за мене и да забележи, че съм изчезнал. Ще изчезна просто така, сякаш

не съм заемал място в пространството, защото тоя свят е тъй пренаселен с хищници, че заемат мястото ти, преди още да си го освободил.

Което, естествено, съвсем не значи, че ще се предам окончателно. Това е хубаво при нашата професия, че се научаваш да предвиждаш и най-лошото. И това е доброто, когато си сам, че свикваш да не разчиташ на никого.

Засега всичко подсказва, че ще успея да изплувам отново. Ще изплувам и ще натрия носа на тая Елен, която след като три години ме е лъгала по два пъти-седмично с незначителни паузи по време на месечните неразположения, сега има нахалството да негодува, че аз съм я лъгал. Ще ѝ натрия носа. Ще я извикам при себе си, когато ме преместят в Париж или Рим, ще ѝ покажа новия си дом, ще я заведа в един луксозен ресторант, ще прекарам с нея част от нощта, а сетне пътем ще ѝ кажа:

— Повиках те всъщност, за да уредим въпроса с развода.

А ако ме пратят в запаса... Е, ако ме пратят в запаса, нека върви по дяволите тая бакалска щерка. В края на краищата на тоя свят има толкова мръсници, че не можеш да се разплатиш с всички. Във всеки случай няма да се съглася да ме деградират до помощник-архивар в някоя периферна канцелария. Ще се оттегля в едно малко спокойно градче като моето, но само не в моето, дето на всяка крачка ще ме дебнат лоши спомени и дето майка ми ще ми смуче парите. Ще потъна в някое малко градче, ще си купя къщичка с градинка и ако се налага, дори ще ходя в неделя на църква. А около мене ще витае славата на човек от секретните служби и хората ще ми свалят шапка и дори ще се побояват от мене. А това е най-сигурният, ако не и единствен признак за истинско уважение. Наполеон може да е изглеждал дребен по нощница пред леглото на Жозефина. Но в барутната буря при Аустерлиц той съвсем не е изглеждал дребен.

* * *

Пристигаме по обяд и Андрей ни чака в колата, и аз най-първо закарвам Мери в нейната моминска квартира, помещаваща се в мансардата на посолството. Жената е съвсем апатична, дори направо

сънлива, защото своевременно съм облекчил неспокойството ѝ с поредната морфинова доза. Нарещдам на моя боксьор в оставка да отведе секретарката до стаята ѝ. Сетне се отбивам до Бенет, но той е излязъл, И понеже в момента нямам настроение да давам отчет на посланика или да бърбям със симпатичния Адамс, решавам да прескоча до в къщи, за да взема една баня и да отдъхна.

Излизам освежен на балкона и оставям очите си да отпочинат върху обширната зеленина на парка. В този град се диша значително по-леко, отколкото в жегата на Истанбул.

Обаче това е само видимост. Защото дори по този мирен банален маршрут от посолството до къщи имах подозрението, че някой се движи подире ни. Може би съвпадение или мнителност, но черната волга ме изпрати почти до входа на жилището. Обикновена протоколна любезност, която обаче не ми позволи да разменя с Андрей дори една дума по занимаващата ме тема.

А може би тая протоколна любезност се дължи именно на Андрей. Той, разбира се, не може да издрънка нищо съществено, обаче това, което е в състояние да издрънка, ще бъде напълно достатъчно, за да отложи операцията за неопределено време, вероятно някъде докъм второто пришествие. Но ако Андрей си е позволил да влезе в двойна игра, Бенет положително ще бъде в течение. Бенет може да няма въображение, обаче познава правилата на професията.

Долу на шосето са застанали двама милиционери в кафязозеленикавите си униформи. Това са, разбира се, офицери по движението, но тая подробност не пречи по гръбнака ми да полазва оня добре познат и твърде неприятен хлад. Не, в Истанбул въпреки жегата положително се диша по-леко.

Часът е пет, когато се връщам в посолството, поръчвам да извикат Бенет и влизам в мрачните простори на кабинета си. Помощникът ми се отзовава тутакси на поканата и след неизбежното ръкостискане подхвърля:

— Надявам се, че сте доволен от пътуването...

— В общи линии — да... Операцията беше болезнена, но необходима.

Отварям чекмеджето и заедно с цигарите вадя миниатюрното магнитофонче, за да си припомня мотива на оная невинна детска песничка.

— И двете валета ли пожертвувахте? — пита Бенет, в чиято глава, изглежда, непрекъснато се раздават карти.

— По необходимост...

— ...И макар че господ е казал: „Не убивай!“

— На господ му е било лесно — забелязвам. — Силният може да си позволи и лука да не убива. Ние обаче не сме чак толкова силни.

Поглеждам замислено прозореца с опушения калкан, сякаш за да проверя дали е още на мястото си.

— А вие какво имате да ми кажете?

— По-маловажното е, че сварих преди малко Мери горе в мансардата, тъкмо когато си биеше морфин...

— Да-а — произнасям тъжно. — Тя е вече съвсем амортизирана.

— Почва се с алкохол, а се свършва с наркотици — добавя назидателно Бенет, за когото само покерът е признак на душевно здраве.

— Всеки не може да бъде в нашия занаят, Бенет... Той не е за слаби хора. Вземете мерки да бъде върната незабавно обратно. А какво е по-важното, което имахте да ми кажете?

— По-важното е, че снощи вашият Боян за пръв път е преспал у щерката на оня...

— Шшшт! — слагам пръст на устните си. — По-тихо, Бенет, да не изплашите птицата на щастието!

Облягам се на стола си и отново отправям поглед към прозореца.

— Имам чувството, че стената пред нас най-после се пропуква и ние надникваме в светилището на врага — произнасям почти мечтателно. — И после, любовта на тия двама млади... това е нещо, което те улавя за сърцето...

И разнежен от новината и от гальовния мотив на детската песничка, добавям почти свенливо:

— Знаете, Бенет, аз съм наистина един сантиментален тип...

РЕКВИЕМ ЗА ЕДНА МРЪСНИЦА

ПЪРВА ГЛАВА

Тия двамата навярно бяха решили да се поразходят из нощните заведения на Пирея, а после може би да се прехвърлят някъде на запад, ама съвсем на запад, дето е по-културно и дето, както разправят, заплатите са страшно високи, а колите — ужасно евтини.

Тия двамата вероятно разчитаха, че ще успеят да се почерпят с шотландско уиски и с гръцки мадами не по-късно от утре вечер и за по-бързо бяха поели през най-стръмното кестерме на хълма и не може да им се отрече, че наистина твърде бързо бяха се добрали до крайния етап на пътя, оня най-краен етап, който очаква всички ни, само че на различни места, при различни обстоятелства и в различно време.

Сега, когато бързият хаотичен пукот на престрелката бе секнал и вечерта им бе отредила своето едноминутно мълчание, те лежаха в гъстия храсталак, единият — увиснал върху ниската драка с обронена надолу глава, а другият — проснат по гръб. Те лежаха безмълвни и неподвижни, сякаш потънали в дълбоко съзерцание, русокосият — забил поглед в земята, а кестенявият — загледан към звездите, които се мяркаха и чезнеха зад бързо летящите разкъсани облаци.

— Млади хора... — установи спътникът ни, когато силният лъч на джобния му фенер се втренчи върху двете тела.

Те наистина изглеждаха по вид да са някъде около периода на пълнолетието, периода на казармата, която може би бяха искали да избягнат, периода на мечтите за авантюри, когато една идиотска мелодия или една идиотска книга, или един идиотски филм в кварталното кино могат да те накарат да закопнееш по някакъв отвъден, приказен и съвсем несъществуващ свят, да закопнееш дотам, че да задигнеш спестените пари на майка си и парабела на баща си, да вземеш влака за Кулата и няколко часа по-късно да рухнеш сред бодливия мокър храсталак на тоя тъмен хълм. Двама глупаци, но толкова млади, че когато човек ги гледаше така, неподвижни и стихнали в безмълвното си съзерцание, не можеше да не почувствува, че някаква топка засяда на гърлото му и да не се опита да я разкара тая

топка с това дрезгаво покашляне, с което в момента капитанът си прочистваше гърлото.

— Ние тръгваме! — съобщи Любо, защото наистина нямаше какво повече да правим тук.

Капитанът мълчаливо вдигна ръка за поздрав и двамата с Любо поехме назад към пътеката. Само няколко минути по-рано бяхме срещнали капитана в нощните сенки на тая пътека и бяхме спрели да разменим по някоя дума и да изпушим по една цигара, и тъкмо тогава бе екнала престрелката, защото ония двамата тъкмо в тоя миг бяха наскочили на поста и в отговор на предупреждението бяха открили огън, може би просто от страх или от глупост, и бяха изпукали мунициите си, възлизаци на три пълнителя, преди да замлъкнат завинаги.

Но за нас с Любо, служебно погледнато, това бе инцидент, който не ни засягаше, и ние бяхме се запътили към съвсем друга точка на граничния район и ни предстоеше среща със съвсем други хора, а може би и с други изстрели, адресирани сега вече лично до нас. Затова си тръгнахме, прекосихме двестата метра шубраки и отново поехме по пътеката.

Есенната нощ бе хладна и неспокойна и влажният вятър над дерето ту стихваше, ту отново засвирваше глухо, а облаците над нас ту ни захлупваха с мрачина, ту се разсейваха, за да разкрият смътното сияние на луната. Крачехме един подир друг — Любо напред, а аз подире му, понеже пътеката бе съвсем тясна. Крачехме мълчаливо, защото за предстоящото нямаше какво повече да говорим, а инцидентът с тия двамата бе нещо, което, служебно погледнато, не ни засягаше. Крачехме бавно по каменистия улей на вървището, а понякога спирахме да си починем и вдишвахме заморено влагата на нощта, в която се примесваха свежият планински хлад и мирисът на дим от мокри шубраки, идващ нейде откъм низината.

— Добре, че излезе вятър да пресече дъжда — измърморих, като гледах летящите над тъмното било облаци.

— Не бой се, брат ми, пак ще има дъжд — отвърна Любо. — Вятърът скоро ще спре и пак ще завали.

В планината хората говорят за времето повече, отколкото всякъде другаде, може би просто защото в планината рядко можеш да разчиташ на покрив над главата си, а Любо вече три години я обхождаше тая

планина надлъж и нашир, и то не като турист, а като човек от нашата професия и знаеше много повече неща от мене и по въпросите на времето, и по въпросите на професията.

— Това е мястото — съобщи един час по-късно той, като спря.

Билото над нас хвърляше тежка сянка и в първия миг аз дори не можах да различа малкия овчарски заслон, иззидан от едри каменни плочи. Промъкнахме се през тесния отвор, служещ за врата, и едва се бяхме разположили върху струпаното в ъгъла сено, когато дъждът навън заплющя.

Извадих от джоба си цигарите и запалката, но Любо, който виждаше добре дори и в тъмното, прошепна:

— Пушенето не е препоръчително...

Той изчака да скрия с въздишка на досада тютюнджийските си пособия обратно в якето. Сетне на свой ред извади цигари и невъзмутимо запали.

— Нали пушенето не е препоръчително?

— Исках да кажа, че не е препоръчително за здравето ти.

Сетне, като се наслади мълчаливо на гимназистката си шега и като ме изчака да запуша, ненадейно запита:

— Емиле, какво би направил, ако синът ти стане предател?

— Ще го убия — отвърнах, без да мисля и вдишах дълбоко тютюневия дим, така приятно горчив сред нощната влага.

— Като оня... Тарас Булба...

— Да. И като Матео Фалконе.

— Не съм чувал такъв.

— Нали учиш френски? Във френската читанка го има.

— И какво е направил тоя... Фалконе?

— Вдигнал пушката и застрелял сина си. Какво друго?

— Такива бащи ги има само в книгите. Ти не би могъл да застреляш сина си.

— Тогава ще застрелям себе си.

— Това не е решение на въпроса.

— На кой въпрос? На този, несъществуващия? Доколкото ми е известно, нито ти, нито аз имаме синове.

Той замълча, сякаш обезоръжен от аргумента ми, и аз известно време наблюдавах разсеяно огънчето на цигарата му, което ту

помръкваше, ту наново засияваше, осветявайки с неясна червеникава светлина лицето му. Сетне го чух да казва:

— Аз имам син, Емиле. Одеве ми съобщиха, че Мария е родила момче.

— Честито!... Значи мечтата ти се сбъдна.

— Да, брат ми. Само че ти не ми отговори на въпроса.

— За какво трябва да отговарям на глупави въпроси?

— Защо глупави?

— Ами защото нито твоят син, нито моят, ако имам такъв, могат да станат предатели.

Той отново замълча и този път като че съвсем се изличи в мрачината, понеже вече бе допуснил цигарата си. И аз само по тихото му равно дишане усещах, че е тук до мене, потънал навярно в мисли за сина си и за страшната, но съвсем въображаема опасност, надвиснала над невръстната му глава.

Такъв си беше моят приятел Любо Ангелов с неговата слабост към невинните гимназистки шеги, заради които бяхме го кръстили Любо Гявола, и с неговата склонност към абстрактни разсъждения, на които обичаше да се отдава тъкмо в най-неподходящи за подобни занимания моменти.

В същата тая местност, дето се намирахме, щяха да прехвърлят един час по-късно от насрещната страна банда главорези и тия главорези следваше да бъдат насочени от нашите хора по погрешна писта, завършваща с капан, а ако операцията не успееше — да бъдат ликвидирани още тук, на самото място. Ръководството на всички тия действия бе поверено на Любо и аз съвсем не се съмнявах, че Любо ще се справи, както и друг път се беше справял. И все пак сега, в паузата преди данданията, той мислеше не за операцията и за съдбоносните мигове на престрелката и за всичко останало, а си блъскаше главата над проблема, за предателството, разглеждан в един интимно родителски, но съвсем теоретичен аспект.

* * *

Спомням си съвсем без нужда всички тия стари неща, додето крача бавно по заления от слънцето тротоар на Дондуков. Без нужда,

но не без повод, защото целта на кратката ми пешеходна разходка е квартирата на Любо.

Ранна пролет и ранен следобеден час, и почти пуст булевард, свободен от отегчителни навалици, и едно бледо слънце, което засега повече свети, отколкото топли. Всичко това ми се струва достатъчно като основание, за да забавям крачки, макар да знам добре, че истинската причина за неохотното ми движение към познатия адрес е друга.

— Ще трябва да се обадя предварително — бях подхвърлил, додето обсъждах в службата с Борислав предстоящата си визита. — Какъв им е телефонът?

— Няма телефон?

— Как така да няма телефон?

— Те живеят толкова изолирано, че не знам за какъв дявол може да им трябва телефон.

— Те ли се отдръпнаха, или вие ги забравихте?

— Ами че и едното, и другото, нали знаеш как стават тия неща: отпърво те се отдръпнаха, после ние ги забравихме. Началствата се сменят, хората се пръскат насам-натам, изобщо...

И Борислав замахна вяло в пространството, за да покаже, че изобщо нещата са ясни и без думи. После отпусна ръка и затропа леко с пръсти по бюрото.

— Но ти трябва да отидеш.

— Добре, добре — кимнах. — Само не ми поставяй задачи. А ти защо не си отишъл?

— Защото знаеш, че и аз като тебе съм постоянно в движение. И после, аз съм едно, а ти си друго. Ти беше най-близкият приятел на Любо.

Ние наистина бяхме приятели. И аз му бях длъжник не само за тая дружба, а и за професията си, защото аз бях калфата, а той бе майсторът и беше ми подарил всичко, което притежаваше като опит и умение. Всъщност нашия занаят по онова време Любо го владееше в най-грубата му форма — формата на хайките, на засадите и на стрелбата с автомат, изобщо всичко това, което по-късно вече никога не ми влезе в работа. Но аз бях научил от Любо и неща, които щяха да ми служат цял живот, и между другото бях овладял уменията да се разминавам със смъртта без да мисля по това, какво би станало, ако

разминаването не се състои. И в ония години ние двамата с него, застанали рамо до рамо, неведнъж се разминавахме със смъртта, разминавахме се понякога само на косъм разстояние, като при оня гол каменист хълм, където аз трябваше да възлизам нагоре под куршумите с продупчена вече ръка и където Любо го раниха под коляното. По-късно моята рана заздравя, и раната на Любо — също. Но оттогава той винаги леко провлачваше крака си, което, професионално погледнато, не беше от значение, защото минахме на друга работа и ни пратиха по разни школи за преквалификация. И ние се разделихме, и минаха доста години, преди да се срещнем отново, но вече не тук и не по стръмнините край границата, а там, далече, в лятната влажна жега на Венеция.

Срещнахме се, защото бяхме изпратени по една и съща задача и Любо от месеци вече напразно си блъскаше главата върху тая задача, а аз току-що бях включен в комбинацията. Ние седяхме върху мраморната скамейка в сянката на пустия кей и Любо ми излагаше подробностите на ситуацията, а когато свърши, добави съвсем без връзка:

— А аз, брат ми, имам син...

И тогава неволно си спомних за оная нощ в овчарския заслон, когато за пръв път ми бе съобщил една подобна новина, пак тъй ни в клин, ни в ръкав, и пак в такава неподходяща обстановка, и пак пред прага на нещо съдбоносно, което предстоеше да се разрази.

Онази нощ в планината съдбоносното се бе разразило призори и ние бяхме успели сред свиренето на куршумите да се разминем още веднъж със смъртта. А тук, във Венеция, съдбоносното почти не се усещаше, свито нейде в дъното на делничното спокойствие, и Любо се движеше лениво по моста от Венеция за Местре провлачвайки леко крака си, когато смъртта врхлетя върху него като черна кола, като една пияна черна кола, и този път не се разминаха. И Любо остана да лежи отхвърлен към парапета на моста — едно окървавено и все още потръпващо тяло.

— А аз, брат ми, имам син...

Само че на този син, втория по ред, не бе съдено да просъществува. Мария при съобщението за гибелта на Любо бе изпаднала в депресия, детето трябваше да бъде поверено на чужда жена, а малко по-късно някаква болест го отнесе, не помня точно каква

болест, пък и не е важно, защото след като си напуснал тоя свят, без още да си живял, причината за напускането се превръща в подробност.

Така че аз сега не отивам при Любо, дете вече го няма, нито при малкия му син, дете също го няма, а при по-възрастния и при майка му и, искрено казано, никак не бързам за тая среща и ако едва-едва се тътря по Дондуков, то съвсем не е от копнежа да се погрея на бледото пролетно слънце, а от желание да отложа колкото е възможно по-дълго мига на неприятното свиждане.

Именно — неприятно. Както, когато отиваш при болен от рак и си представяш, че ще трябва да седиш в болничната стая цял половин час и да се чудиш накъде да гледаш и за какво да приказваш и да се пазиш да не засягаш тази или онази тема, и да се стараеш да си придаваш бодър вид. Разбира се, ти би отишъл значително по-охотно и дори с повишено самочувствие при болния, ако смяташе, че с отиването си ще го спасиш или най-малкото ще го облекчиш. Но ти знаеш отлично, че не носиш със себе си нито спасение, нито облекчение, и че визитата ти е само традиционен, еднакво тягостен и за двете страни ритуал.

Още първия път, когато посетих Мария при едно краткотрайно завръщане в София, аз знаех, че изпълнявам именно един такъв тягостен и за двете страни ритуал. Тя никога не бе проявявала ни сянка на дружелюбие към мене, и то не само поради тая странна ревност, която някои жени изпитват към най-близките приятели на съпрузите си. За нея аз бях олицетворение на оная невидима инстанция, която бе обсебила мъжа ѝ, бе го откъснала от семейното огнище, бе го превърнала в нещо свое. И сега, след като непоправимото вече се бе случило, глупаво бе да очаквам, че ще ме посрещнат с отворени обятия в този дом, където и преди се усещах като натрапник.

Мария ме прие точно с тая ледена студенина, която бях предвидил, въведе ме неохотно в малкия скромен, ала чисто нареден хол, седна до прозореца и отпусна апатично ръце в скута си, додето аз се инсталирах в ъгъла между радиоапарата и фикуса, като може би несъзнателно избрах най-тъмния кът на стаята.

Жената мълчеше и чакаше аз да заприказвам и това ми създаваше подтиснатото самочувствие на обвиняем, понеже всъщност нямаше за какво да приказвам и единственото, което имах да споделя по

същество, едва ли беше за споделяне, тъй като в къщата на обесения за въже не се говори.

Постарах се да изляза от положението с помощта на темите „Как е Боян?“ и „С какво мога да ви помогна?“.

— С нищо, освен ако можеш да ми върнеш мъжа — сръза ме тя.

— Бих го направил от все сърце, да имах тая власт...

— Да, но я нямаш. Ти и тия като тебе имате власт само да убивате, не да възкресявате.

— Ние не сме убили Любо... — възразих меко.

— Вие го убихте! Вие!...

Премълчах, защото при даденото положение спорът по тоя въпрос изглеждаше съвсем безполезен. Жената също млъкна и ние седяхме известно време така и гледахме в различни страни, и в хола бе тъй тихо, че лекото бълбукане на горещата вода в радиатора на парното звучеше почти оглушително. Отправих неволно очи натам и забелязах, че капещите от крана капки бяха образували малка локвичка върху паркета.

„Радиаторът ви тече“, понечих да кажа, но навреме преглътнах глупавата фраза и в същото време с учудване съзнах, че аз, който тъй често си спомнях за Любо при най-различни обстоятелства и на най-различни места, не можех да мисля за него тъкмо тук, в собствения му дом. Тая жена го изместваше от ума ми, тя ме принуждаваше да мисля за нея, предпочиташ да стоя тъй с празна глава и да се вслушвам тъпо в бълбукането на радиатора.

— Смятам, че ми дължиш поне известни подробности — промълви сухо Мария, когато мълчанието стана прекалено дълго. — Тия ваши изтъркани фрази „при изпълнение на служебния си дълг“ — и други подобни може да са добри за некролога, но за мене не значат нищо.

— Предполагах, че са те информирали...

— Идваха да ме информират, но аз не пожелах да ги слушам. Изобщо нищо не съм искала, нито тепърва мисля да искам от тях...

— Добре — кимнах примирително. — Щом се интересуваш...

— Съвсем не се интересувам. Никак не се интересувам. Ама абсолютно никак, разбираш ли! След като това вече е станало, съвсем не ме е грижа защо и как е станало! Но Любо има син. И тоя син расте.

И някой ден ще поиска да узнае нещо повече за гибелта на баща си. И аз съм длъжна да му отговоря!

Премълчах отново и я изчаках да се успокои. После разказах съвсем накъсо за смъртта на Любо. Жената слушаше равнодушно, като продължаваше да гледа встрани към насрещната стена, дето в тънка евтина рамка бе поставена стара снимка. Не снимката на Любо, а снимката на млада жена с кръгло миловидно лице, дантелена блуза и лека безизразна усмивка като за пред фотограф. Това бе Мария, каквато беше някога.

Млъкнах и в същия миг Мария, каквато бе сега, престана да съзерцава Мария, каквато беше някога, и за пръв път ме погледна в упор:

— А защо го пратихте при тия типове?

— Защото действуваха срещу страната ни. Защото трябваше някой да отиде да ги обезвреди — Любо, аз или друг...

— Само че ти се върна, нали? А Любо остана...

Така мина в общи линии първата ми визита. Колкото до втората, предприета две години по-късно, тя, право казано, изобщо не се състоя. Беше късен зимен следобед и аз забелязах от улицата, че в квартирата на втория етаж свети, но когато се качих горе и позвъних, никой не ми отвори, защото навярно бяха видели през шпионката, че съм аз. Позвъних още два-три пъти, а после си тръгнах. Когато излязох навън и отново погледнах прозорците на втория етаж, те вече бяха тъмни.

А сега ето ни пред третата визита. Излишна настойчивост — би казал някой. При други обстоятелства аз вероятно щях да бъда на същото мнение, защото не обичам да тропам по негостоприемни врати. Но в случая има една подробност. Дребна подробност, пред която личните предпочитания трябва да се смирят и да отстъпят.

Сградата е една от тия казионни безлични постройките, издигнати към началото на 50-те години и които при тогавашната оскъдица изглеждаха като образец на битов уют. Поемам без бързане по неприветливото стълбище, дето вероятно от месеци насам се е застояла тая отвратителна зимна миризма на сгурия от кухненски печки и на развалена туршия от мазетата. Колкото и бавно да се изкачвам, вторият етаж, като всеки втори етаж, не е много далеч. Позвънявам. Един миг тишина, сетне отвътре се чува шум и някакъв

сепнат говор, после пак тишина, а после отново шум, вече в самото антре. Надзъртат през шпионката, мисля си, когато вратата внезапно се отваря и на прага застава строен момък с хубаво, малко начумерено лице. Едно лице, което ми изглежда и познато, и чуждо, едно лице, което ми напомня за Любо и в същото време е тъй различно от лицето на Любо.

— Какво обичате?

— Бих искал да видя другарката Ангелова. Аз съм приятел на покойния ви баща.

— Съжалявам, но мама е болна.

Студен като майка си. Макар и по-вежлив.

— Всъщност бих искал да видя и вас.

— А!...

Междуметието изразява объркване и колебание. И понеже никога не знаеш как може да завърши едно колебание, аз пускам в ход професионалната си безцеремонност и правя крачка напред, сякаш вече съм поканен да вляза. Младежът машинално отстъпва и това е една точка в моя полза, тъй като се озовавам в антрето.

— Ние в тоя момент съвсем не сме за гости — мърмори момъкът, у когото студенината е преминала в смесица от неприязън и смущение — Но щом сте дошли...

Той продължава да отстъпва, като ми отваря неволно път към хола, сетне, озовал се там, изтичва да затвори вратата вдясно, водеща навярно към стаята на болната.

Може би Мария наистина е болна, защото дори моят пушачески нос долавя във въздуха някаква застояла миризма на валериан и изобщо на аптека. Обстановката в хола е изменена до неузнаваемост — към по-лошо, искам да кажа. Посивелите от прах батистени пердета на прозореца, неразборията от съдове и книги върху масата, купчината обувки, струпани в ъгъла, износеният пенъоар, хвърлен на дивана, сметта по пода и нечистите петна по стените — всичко говори за отколешна немара и запуснатост.

— Казвам ви, ние в момента съвсем не сме за гости... — промърморва наново момъкът. — Просто ме е срам да ви приема в такава обстановка... Но щом вече сте дошли...

Аз не само съм дошъл, но и вече съм седнал на любимото си място в ъгъла между радиоапарата и фикуса, чиито листа, както и

всичко наоколо, изпитват остра нужда от един влажен парцал.

— Не се притеснявай, момчето ми — казвам, без да давам вид, че съм забелязал нещо нередно в обстановката. — Аз съм закоравял ерген, така че малко безпорядък трудно ще ми направи впечатление.

Успокоен донякъде от непринудения ми тон, момъкът сяда на края на кушетката и зачаква да узнае повода на визитата ми. До тоя миг той не се е сетил да ме запита за името ми, вероятно защото се досеща кой съм, ала аз решавам все пак да се представя.

— Ти вероятно не ме помниш, защото последния път, когато те видях, беше ей такъв пумпал, но може би си чувал за мене. Аз съм Емил.

— Чувал съм, разбира се — кима младежът.

Той кима съвсем вяло. И в погледа, който ме отбягва, също има нещо вяло. И в целия израз на това хубаво, малко бледо лице прозира някаква отпуснатост или разсеяност, или умора.

— Може би това не те интересува, но някога, когато твоят баща научи за раждането ти, така се случи, че аз бях с него там, в планината, на границата.

— Любопитно съвпадение.

— Отлично разбирам, че за тебе съвсем не е любопитно, обаче съм длъжен да ти го съобщя, за да разбереш другото, което ще последва.

Момъкът покорно навежда глава, за да покаже, че е готов да изтърпи докрай словесните симптоми на склерозата ми.

— Същата тая нощ трябваше да влезем в схватка с група бандити, да се стреляме с тях почти в упор по правилото „или ти, или аз“, а когато призори всичко свърши, знаеш ли какво ми каза баща ти?

Младежът продължава да седи, все тъй безучастно навел глава.

— „Мислех, че отдавна съм претръпнал, Емиле, а тая нощ отново изпитах страх. Уплаших се да не оставя подире си едно сираче.“ И така се случи, че много години по-късно, когато врагът успя да събори баща ти с тоя кален удар откъм гърба, аз пак бях до него в последния му час...

Цялото това почти тържествено встъпление рухва ненадейно, защото в тоя миг откъм затворената врата се чува шум, а подир туй и вик „Бояне!“ и момъкът, без да ме слуша повече, се втурва оттатък, като хлопва подире си вратата.

По всичко личи, Мария наистина е болна и аз почвам да се чувствавам съвсем неловко в ролята си на неканен гостенин и вече съм готов да бия отбой, да се сбогувам набързо и да отложа визитата за по-удобно време. На преди още да се върне Боян, в хола се появява Любо.

Всъщност той не за пръв път ми го прави този номер. И ако точно сега се намирам в тази занемарена квартира, свит тук в ъгъла между допотопното радио и прашния фикус, то е пак заради това ми навик да се изпречва на пътя ми, да ми шепне и да ме убеждава. Не искам да кажа, че го виждам в буквалния смисъл на думата и изобщо, че страдам от халюцинации, но ми се струва да усещам с цялото си същество присъствието му и да чувам вътре в себе си беззвучните му, но напълно отчетливи думи:

„Тук ще стоиш. Няма да отстъпваш.“

„Гледай си работата — отвърщам мислено. — Не виждаш ли, че моментът съвсем не е подходящ,“

„Не се извъртай. Тук ще стоиш.“

„И какво като стоя? Не ме бива за бавачка, не разбираш ли?“

„Няма да отстъпваш — настоява на своето Любо. — Щом си дошъл дотук, няма да отстъпваш.“

Той не разговаря с мене, а просто повтаря едно и също нещо, сякаш за да ми внуши една мисъл, една-единствена мисъл — главната. Упорит човек. Винаги си е бил такъв упорит.

Момъкът отново се появява в хола и отново, също както и първия път, бързо затваря вратата подире си.

— Виждате в какво положение сме... — произнася той с раздражение. — Докато вие сте тук, майка ми няма как да мине през хола.

— Тръгвам си — отвърщам, като се изправлям.

И понеже чувам вътре в себе си настойчивия шепот на Любо, добавям:

— Ще излезем заедно.

— Къде ще вървим? — сепва се Боян.

— Ще идем да изпием едно кафе...

— Не мога, няма как да оставя майка си — възразява момъкът.

— Става дума за някакви петнайсет-двайсет минути.

— Казвам ви: не мога! — инати се младежът.

— Виж какво, момчето ми — произнасям е една мекота, която не предвещава нищо добро. — Аз не съм дошъл тук, за да ти доверявам стари спомени, а за нещо по-важно. Тъй важно, че разговорът, така или иначе, трябва да се състои. И то — още днес.

— Толкова ли е бързо? — вдига вежди Боян.

— Колкото по-бързо, толкова по-добре за тебе.

— Не се грижете за мене, моля ви.

— Не мисля за тебе. Мисля за баща ти.

Той ми хвърля бегъл поглед, сетне отвърща уморено, сякаш упорството му ненадейно е деградирало в апатия:

— Ясно, разбирам: мъртвите, както винаги, са по-важни от живите... Добре, почакайте ме долу.

Няколко минути по-късно аз вече се движа по Дондуков, тоя път в обратна посока и с един несговорчив хлапак от дясната си страна.

— Къде ще прием кафе? — осведомява се машинално момъкът.

— Където кафето не мирише на сапун за пране и където е разрешено да се пуши.

— Тия две условия трудно могат да бъдат изпълнени от едно единствено заведение — забелязва безучастно Боян. — Освен ако ми предложите нещо от ранга на „София“.

„А защо не «Ялта»?“ — готвя се да запитам, но преглъщам тая реплика и заявявам сговорчиво:

— Чудесно. Нека бъде „София“.

* * *

Ние като по чудо сме успели да намерим една празна масичка до самия вход и да получим сравнително бързо поръчаното — двойно кафе за мене и чаша уиски за Боян. Момъкът не изглежда да е голям пияч. Той е налял в уиското си почти половин шише сода и на рядко отпива по една пестелива глътка, сякаш за да удължи консумацията и да не ме вкарва в излишни разноси.

Мястото до входа ни дава добра възможност да наблюдаваме влизащите и излизащи посетители, предимно млади дами и кавалери. Моят спътник обаче съвсем не се стареа да използва тая възможност и изобщо не проявява интерес към околната аудитория. Той пуши,

гледа разсеяно през витрината към площада и по лицето му е изписано отегченото примирение на човек, решил да изтърпи докрай изпитанието, което съдбата му е сервирала.

— Ти навярно отдавна не си ходил на гроба на баща си — подхвърлям нехайно, сякаш казвам „отдавна не си се подстригвал“.

— Изобщо не съм стъпвал там след погребението. Не обичам да ходя на гробища.

— Аз също. Но оня ден изпрацахме един починал колега и пътем се отбих. Пирамидата съвсем се е разглобила и дъждовете почти са изтрили името. Майка ти, изглежда, също не ходи там.

— Не. Никога.

— Това са подробности, разбира се — кимам с обичайната си сговорчивост. — И мъртвите, както сам казваш, съвсем не са по-важни от живите. Но има мъртви, за които не е излишно да си спомняме от време на време. Баща ти е именно от тях. Не се съмнявам, че си спомняш за него и без да ходиш по гробищата.

Момъкът не удостоява бележката ми нито с потвърждение, нито с възражение и продължава да се взира разсеяно към площада, сякаш изобщо, не ме е чул. Сетне бавно обръща глава, поглежда ме бегло и навежда очи към чашата си.

— Знаете... нищо не ми пречи да ви кажа „спомням си“ и това навярно ще бъде еднакво приятно и за вас, и за мене, понеже ще ми спести укорите ви. А всъщност истината е, че не си спомням... или че твърде рядко си спомням... И въобще какво толкова има да си спомняш за един човек, когото почти не познаваш, макар да ти е баща...

Той загасва цигарата, отпива малка глътка от уискито и отново се заема да съзерцава чашата, додето аз размислям върху думите му. Добре наредени думи. Вижда се, че лекциите и дебелите книги вече дават своите стилистични плодове.

— Но сигурно майка ти понякога разказва за него.

— Да. Само не мислете, че ми разказва за подвизите му. Техният брак, целият им брак е бил един безкраен конфликт, защото тя е искала едно, а той е правел друго и на мен ми е омръзнало да слушам как тя неведнъж му била уреждала да се прехвърли на по-спокойно място и как той винаги отказвал, и изобщо как той бил виновен за всичко, и тъй нататък... Какво искате, тя винаги го е обичала и мразила

едновременно и още все тъй го обича и мрази, и все тъй ще го обича и мрази чак до края.

— А ти какво мислиш?

— Какво мога да мисля? Майка ми си е права за себе си. А баща ми... Предполагам, че е гледал да бъде по-далеч от нея... така... защото е искал да избегне кавгите... защото не са се разбирали...

— Но все пак ти знаеш нещо за него, за живота му...

— И какво от това?

Момъкът ми хвърля бегъл поглед, а сетне отново навежда очи и произнася глухо, сякаш обсъжда нещо със самия себе си:

— Защо му е трябвало да гони диверсанти по горите, когато е имал семейство? Защо именно той, а не някой друг, някой като вас, който има да мисли само за себе си?

— Защото беше с чувство за отговорност.

— Отговорност пред кого?

„Пред родината“, понечвам да изрека, понеже това е най-просто, обаче замълчавам. Простите работи понякога най-трудно могат да се обяснят. Кажу ми на такъв „пред родината“ и той ще ти се изсмее наум.

— Отговорност пред хората, Бояне.

— Кои хора? Тия, дето седят в кабинетите?

— Много от тия, дето седят в кабинетите, също са вървели някога с автомат в ръка.

— Да, но някога... Някога, когато не е имало друг избор. А той продължаваше да живее като партизанин и след като всичко се бе променило.

— Точно тъй, като партизанин — кимам. — И това чувство за отговорност е станало най-остро, превърнало се е в рана именно по времето, когато е бил партизанин.

Додето произнасям тия фрази, имам усещането, че те кънтят и падат в празното, без дори да стигнат до съзнанието на младежа, Усещам го и все пак не съумявам да замълча и разказвам с няколко думи оная история, която на времето бях чул от Любо. И през цялото време ми се струва, че фразите ми все тъй кънтят безсмислено и падат в празното.

— ...Те са били една съвсем малка част — петнайсетина души, оцелели от един разбит отряд. И през юли изпращат срещу тях

жандармерия да ги разгроми. И когато долу по шосето се задават камионите, натъпкани с аскер, групата решава да се изтегли, а баща ти го оставят да прикрива отстъплението. И когато камионите спират и жандармерията запълзва по стръмното, партизаните вече прехвърлят билото. И тогава там, отвъд билото, заехтява престрелка, защото още през нощта била разположена войска в засада. И жандармерията от шосето също се спуска към мястото на сражението. И малкият отряд бива ликвидиран до последния човек, ако не смятаме баща ти. А той, който вече се е бил обрекъл на жертва и който навярно вече мислено е бил преживял гибелта си, остава жив, там, сред гората, далеч от сражението, далеч от врагове и от свои.

Замълчавам и гледам известно време пред себе си и виждам не това младо лице, лишено от израз, а набразденото лице на Любо, върху което играят червеникавите отблясъци на огъня. Привечер бяхме наловили черна мряна в потока, а сега я печяхме. Бяхме нагрели с жаравата един полегат плосък камък, пляскахме отгоре му очистените риби, те се залепваха и почваха да се пекат, а Любо чакаше да се изпекат добре, за да ги обърне от другата страна, додето аз трупях жаравата в подножието на камъка. И додето чакаше, заметнат с винтягата и загърбен към хладината на нощта, беше ми разказал тая история.

— ... Баща ти се смяташе за наследник на целия отряд... И това беше неговата отговорност...

„Голяма отговорност, брат ми, да бъдеш наследник на толкова хора“ — чувам някъде в себе си гласа на Любо и виждам наметнатата с винтяга фигура, осветена от трептящите отблясъци на огъня и изрязана върху синьочерното на нощта.

А тоя, младият, седи пред мене с безизразното си лице и мълчи. И едва след като дълго го фиксирам в упор, произнася:

— Не разбирам...

— Че какво има тук толкова трудно, та да не разбираш: всички ние продължаваме делото на тия, дето са били преди нас, а тия след нас ще продължат нашето дело и в това е връзката, в това е единството на живота, в това е вечността. Баща ти е бил наследник на своите. А ти, ти си наследник на баща си.

— Как мога да бъда наследник на човек, когото не разбирам... когото не познавам...

— Но той се е връщал, ти си бил заедно с него.

— Рядко. И винаги за късо време... Може ли?

Последната дума се отнася за пакетчето цигари към което момъкът е протегнал ръка.

— Няма защо да питаш.

Той запалва, вдъхва дълбоко дима, а сетне добавя някак неохотно, сякаш просто за да бъде чист пред съвестта си:

— Сега като си спомням, струва ми се, че искаше да ме приближи до себе си... Правеше ми подаръци, питаше ме за моите работи... но аз трудно свиквам с чужди хора, а той ми беше чужд... идваше от друг свят... и сам беше такъв някакъв, друг... и... и нищо не се получаваше.

— Дааа — произнасям безсмислено, като гледам това младежко, малко бледо, но хубаво лице, наведено апатично над масичката. — А сега, когато баща ти го няма, някой сеца ли се да те пита за твоите работи?

Момъкът отново съвсем бегло ме поглежда, вдигнал леко тъмните си вежди, сякаш не разбира добре въпроса ми.

— Кой ще ме пита... На тоя свят никой от никого не се интересува.

— А ако аз те запитам?

— Ами че питайте... — свива рамене Боян. — Макар че все още не разбирам какъв е смисълът на целия този разговор.

Струва ми се, че смисъла той поне отчасти го отгатва, иначе значително по-отдавна и далеч по-категорично би ми задал въпроса.

Момъкът отново навежда очи към чашата и аз известно време го изучавам разсеяно, като се чудя откъде да започна. Обикновено, когато върша нещо, винаги знам предварително откъде да започна и накъде да вървя, но тая работа на бавачка ми е съвсем чужда и затуй наистина съвсем неуверено правя всяка стъпка, и едва след като съм я направил, мисля за следващата, както и в тоя миг, додето разсеяно наблюдавам младежа. Той е по-строен, по-слаб и някак си по-крехък от Любо, обаче по лице поразително прилича на баща си. Същите черни, леко навъсени вежди, същите тъмни очи, същият прав нос, същата упорита брадичка. Но върху лицето на Любо годините бяха оставили неизличимите си следи, по челото и около устата се бяха врязали браздите от продължително взирание в мъглите и в зноя, браздите от това неволно стискане на челюсти, с което преглъщаме страданието и

болката, браздите от напрегната размисъл и от всичко онова, което той бе свикнал да сподавя, защото се отнася само до него, и, служебно погледнато, не бе от значение. А лицето на момъка, седнал насреща, е тъй чисто, че изглежда почти празно от израз. Животът тепърва има да пише върху това лице и едничката следа, която засега е оставил отгоре му, е лекият осветен белег от някаква драскотина, спускащ се между челото и слепоочието.

— На опасно място са те чукнали — забелязвам, като соча белега. — Спортуване или дружески побой?

— Нито едното, нито другото — усмихва се за пръв път едва-едва Боян. — Паднах миналата година върху заледения тротоар и се одрасках на буца лед. Лекарят каза, че ако одраскването е било по-дълбоко, там съм щял и да остана. Съвсем глупава история: едно подхлъзване, и отиваш на кино.

— Наистина — глупава.

— Като всичко останало впрочем — подхвърля младежът.

— Всичко?

— Ами всичко, разбира се: суетят се хората, обзавеждат се, пестят за апартаменти, купуват коли и додето се обзаведат, току вземат, че умрат. Не е ли глупаво?

— Да, разбира се, ако съдиш за живота само по колите и обзавеждането. Но в живота има и други неща.

— Кои? Хубавите и благородните? — в тона му се усеща лека нотка на сприхавост. — Хубавите и благородните неща ги има главно в книгите.

— Е, добре. Тогава как си го представяш ти твоя живот?

— Никак. По-рано мислех да стана журналист, а сега и за това не мисля... макар че, ако не се окаже много трудно, може и да стана. В края на краищата журналист или учител, какво значение...

— Дааа... — въздъхвам наново и съвсем без нужда.

Сетне, за да спечеля време, предлагам:

— Още едно уиски?

— Тоя път бих предпочел кафе.

Поръчвам две двойни кафета и дочаквам идването им, с което спечелвам още малко време.

— А как върви работата в университета? — запитвам свойски, след като съм отпил от не особено горещата и не твърде вкусна, но все

пак ухаеща на кафе течност.

Момъкът също отпива от чашата си, прави къса пауза, сякаш се колебае дали да излъже, или да каже истината. После признава:

— Нищо особено... Освен дето на януарската сесия получих две двойки...

— Значи ти отнемат стипендията.

— И без стипендия ще преживея някак си.

— А какво правиш през свободното си време?

— Нищо.

— Така просто — седиш...

— Седя.

— По кафенетата?

— По кафенетата или в къщи.

— Четеш ли?

— Чета. Но избягвам учебниците. Не знам защо, но напоследък с учебниците не ми върви.

— А комсомолският живот?

— Комсомолският живот? Есента едва не ме изключиха.

— Защо?

— Ами задето не отидох на бригада... и за още някои дреболии...

— Дааа... — въздъхвам за трети път. — Картината не е много радостна.

— Не твърдя обратното — свива рамене момъкът.

Той протяга ръка и аз му подавам пакетчето цигари.

— Дотук в края на краищата няма още нищо страшно — обобщавам аз и също запалвам. — При условие, че изпитваш поне малко желание да излезеш от батака...

— Смятам, че ще избутам някак си университета. А после...

— Да. Само че батакът при тебе, както знаеш, не се изчерпва с тия неща.

Той не възразява и изобщо не казва нищо, защото очевидно още от началото се досеца за главната тема на разговора. Прочее, аз решавам, че най-сетне е време да мина на тая тема.

— Кафенетата и всичко останало, това още не е твърде фатално — забелязвам. — Но специално кафенето „Ялта“ и съответната там компания могат да се окажат наистина фатални за тебе.

— Нека не драматизираме... — промърморва момъкът.

— Да, да, разбира се — съгласявам се добродушно. — Бедата обаче е в това, че положението ти действително е драматично, за да не кажа — трагично.

— Дотам ли съм стигнал? — вдига вежди Боян.

— За жалост, ти наистина не си даваш сметка докъде си стигнал.

Причината, разбира се, е донякъде в недостатъчната ти информираност. Обаче основната причина си остава това, че просто си загубил чувство за реалност.

Той мълчи, като чака търпеливо да чуе останалото.

— Ти разправяше одеде за случайното подхлъзване, което ти е донесло тоя малък белег. Но слушай, момчето ми: сегашното ти подхлъзване по оная, другата линия, е такова, че наистина може да те прати... не знам къде... На всичко отгоре един от тия твои кафеджийски приятели, някой си Пепо, ти е дал неотдавна хиляда лева.

— Мисля, че това е история между мене и Пепо.

— Мислиш, но се лъжеш. Защото парите, които Пепо е поделил с тебе и с не знам кого си още, той ги е задигнал от баща си. И сега баща му почва дело срещу вас и... Впрочем тия хиляда лева аз вече ги внесох от твое име, за да не те влачат по следователи и съдилища...

— Поставете ме в много неловко положение... Аз не съм искал...

— В неловкото положение ти сам си се поставил... И не заради парите... Парите ще ми ги върнеш, когато можеш. Обаче ти знаеш, че има и друго.

Боян мълчи, навел глава.

— И за това „друго“ вече на два пъти са те викали в милицията, нали?

Той не казва нито „да“, нито „не“, а продължава да седи, все тъй втренчил поглед пред себе си.

Готвя се да продължа, но изведнъж и съвсем без нужда наново си спомням онази вечер в овчарския заслон и хладния дъх на нощта, и плющенето на дъжда навън, и червените светлилки на цигарите, и странния неочакван въпрос на Любо:

„Емиле, какво би направил, ако синът ти стане предател?“

Глупости, драги. Кажы по-добре какво да правим сега, когато синът ти е станал наркоман.

ВТОРА ГЛАВА

— Действията на тая централа в Мюнхен наистина трябва да се пресекат — произнася генералът. — И, разбира се, трябва да се пипа крайно внимателно. Просто не знам кого да пратя...

Той се заглежда в пространството с ясните си сини очи, почти неприлично сини за един генерал. После се обръща към мене, примижава леко и подхвърля:

— Да пратим тебе, а?

Шефът винаги примижава тъй, когато иска да скрие веселите огънчета на сините си очи, но аз така добре познавам привичките му, че не ми е нужно да се взирам в очите му.

— Шегувате се — промърморвам.

— Да. И то с един нещастник, осъден на канцеларска работа.

Не възразявам, защото определението е свършено вярно, поне от моя гледна точка.

— Всъщност ти добре се справяш с тая канцеларска работа.

— Какво друго ми остава... — избъбрям все тъй унило.

Видът ми трябва да е доста съкрушен, защото генералът ненадейно се размива с късия си полугласен смях.

— Кафе ще пиеш ли?

Малко по-късно ние вече сме напуснали строго служебната си обстановка край бюрото и сме се разположили в тъмнозелените кресла край тъмнозелените листа на импозантния канцеларски фикус. На масичката освен двете чашки кафе се мъдри и една малка каничка, пълна със същата течност — безмълвен израз на внимание от страна на секретарката, която знае, че на мене едно кафе не ми стига.

— Ще запалиш ли? — пита генералът и отваря голямата кутия експортни цигари.

Тая тържествена кутия бере тук праха още от миналата година, ако не и от по-миналата, и шефът знае много добре, че никога не съм посягал към луксозните му изветрели цигари, но въпросът „Ще

запалиш ли?“ е в тоя кабинет само една протоколна фраза, която означава просто „Можеш да пушиш“.

Откланям вежливо поканата и запалвам от моите. Генералът отпива от кафето си, поглежда ме отново и отново се размива.

— Смеете ми се... Но ако знаехте.

— Радвам ти се — прекъсва ме шефът. — Подир една такава история като тая в Копенхаген, друг на твое място би бил готов за пенсия. А ти, още година не е минала, и вече не те свърта тук.

— Ами всеки с квалификацията си, другарю генерал.

— Не отричам, само че засега е нужно да се преквалифицираш.

И като вижда, че се готвя да кажа нещо, вдига предупредително ръка и добавя:

— Казах „засега“, а не за веки веков. Преди всичко тия места, дето по-рано си оперирал, за теб са вече забранена зона. А и другаде да те пратим, ще трябва добре да внимаваме, къде, кога и как... Ти си вече белязан човек за тях, Боев.

— Разбирам... И нямам никакви претенции освен една единствена: да не ме третирате като инвалид.

— Не те третирам като инвалид. И между другото затова те извиках...

Генералът поема една от киселите си изветрели цигари, разглежда я известно време, сякаш се колебае да запали или не, сетне я оставя и се обляга в креслото.

— Тая заран говорихме с генерал Антонов от контраразузнаването и се разбрахме да ти възложим една задача, която малко ще те откъсне от бумажната работа. Още повече ти вече имаш, макар и по съвсем друга линия, известни сведения за част от обектите.

Поглеждам шефа с недоумение, но не казвам нищо.

— Имам предвид наркоманите, за които оня ден стана дума по повод сина на Ангелов. Впрочем той скъсал ли е вече с тия типове?

— Почти. Във всеки случай стреми се да ги избягва.

— Е, да: той ще ги избягва, а те ще го търсят... Но за това — после. Та към тая тайфа напоследък се е прилепил някакъв западен турист. Млад човек, майка — българка, баща — чужденец. Идва вече за втори път у нас и все през Цариград. За тях стана мода да ходят в Цариград да гълтат наркотици, но тоя, въпросният, на всичко отгоре се отбива и в България, прекарва по месец и повече, завързал е връзки с

едно момиче от същата тая тайфа и, най-важното, има контакт и с посолството си.

— Ако ходи често там, значи едва ли го използват — забелязвам.

— Да, разбира се. Но той не ходи често. Направил е едно единствено посещение, обаче многозначително: времетраене — четири часа и половина. И не за да прелиства списанията в читалнята. Четири часа и половина — в кабинета на Томас.

— Доста дълъжко за една визита — признавам. — Но твърде е възможно тия четири часа и половина да са минали просто в игра на въпроси и отговори. Томас е тук още нов, при това — съвсем изолиран, и естествено да се опита да изцеди повече информация от този тип, който се шляе насам-натам и вече се е сближил с нашите хубавци.

Правя тая бележка, също както и предишната, не за да изтъкна нещо, което генералът не знае, а просто за да маркирам гласно различните възможности. И това е също един обичаен ритуал в нашите разговори.

— Безспорно — кима шефът. — Засега нямаме никакви данни, че Томас без друго е поставял задача на този, Чарли ли беше, или какъв, не помня... Но когато имаш, от една страна, банда наркомани, а от друга — западен дипломат и по средата им — един такъв Чарли като човек за евентуална връзка, проучването става наложително.

Той също не казва нещо, което да не ми е известно, но това очертаване на положението внася яснота и представлява част от обичайния ритуал, също както и нехайният жест, с който повторно напълвам чашата си с кафе.

— С наркоманите по начало трябва да се внимава — промърморва генералът. — Те могат да бъдат опасни не само по битова линия.

— Да, но те могат да бъдат опасни и за този, който ги използва — продължавам аз да застъпвам другата версия. — А Томас е опитен разузнавач и не може да не знае, че наркоманът представлява нож с две острия.

— Вярно. Само че Томас няма голям избор. И понеже няма избор, не е изключено да прибегне до отрепки с всички произтичащи от това рискове.

Шефът се навежда напред, взема наново една от експортните цигари, но преди да съм понечил да му поднеса запалката, пак я оставя.

— Естествено, по тая линия може и нищо да няма. Въпросът е, че ние трябва да знаем какво има и какво няма. И при всички случаи не е зле да се направи по-внимателен разбор на тоя Томас и на поведението му. Първите седмици след пристигането си той доста се бе разшетал насам-натам, а сега нещо е замрял. Защо?

— Отчаял се е да удря на камък или е намерил, каквото е търсил.

— Да. И дори нищо да не е намерил, вероятно пак не стои със скръстени ръце. Така че, както виждаш, историята не се изчерпва с наркоманите. Впрочем, в службата на Антонов ще ти дадат по-подробни сведения.

Последната фраза означава, че разговорът е приключен. Допивам на една глътка чашата си, за да не отива на вятъра хубавото кафе, и ставам.

— Одеве ти малко уклончиво ми отговори за момчето на Ангелов — забелязва генералът, като също става. — Вдигнал ли си вече ръце от него, или какво?...

— Трудно е да откъснеш човека от една среда, ако не можеш да му предложиш друга — отвръщам неохотно. — Както сам казахте: той ще ги избягва, а те ще го търсят, и изобщо...

— ...И изобщо тия неща не се уреждат с един назидателен разговор — заключава вместо мене шефът. — Разбирам. Но пък и ти не си от хората, дето ще си оставят каруцата в калта, нали?

И той ме поглежда за миг с ясните си сини очи, сякаш да се увери, че не е сгрешил в преценката.

* * *

— Ти, вика, не си от хората, дето си оставят каруцата в калта... А аз съм я зарязал всъщност точно сред калта.

— Ами ще я измъкнеш — забелязва Борислав и смуква шумно и решително от кехлибареното си цигаре.

По-точно казано, той смуква въздух, защото цигарето е празно. Борислав периодично прави печални опити да напусне тютюна и в

подобни кризисни моменти се залъгва с това празно цигаре.

— Тебе ти е лесно да даваш акъл, но ако беше на мое място...

— Нали вече не взима морфин?

— Обеща, че няма да взима. И засега, изглежда, си държи на обещанието. „Засега“... А утре?... А подир месец?... Ти, както виждаш, с един тютюн не можеш да се пребориш, а той...

При тая убийствена реплика бавно разпечатвам втория за тоя ден пакет, изваждам цигара, щраквам запалката и запушвам с наслада.

Бюрата на двама ни са поставени точно едно срещу друго, така че Борислав може фронтално да наблюдава тютюнджийските ми манипулации, и аз усещам, че едва се сдържа да не запрати кехлибареното цигаре към главата ми.

— Трови се!... — измърморва той с леко презрение и опитва да се вдълбочи в книгата пред себе си.

— Лошото е, че не мога да му намеря среда — връщам се пак на същото. — Говорих там да го потърсят по младежка линия... Ходиха момчетата, опитаха се да го привлекат, но той се оказа съвсем неконтактен. Не знам дали по природа си е такъв, или такъв е станал, обаче е съвсем неконтактен. А когато човек е сам...

— Когато човек е сам ли?... — прекъсва ме сприхаво Борислав. — А ти опитал ли си да пресметнеш колко време през тоя живот си бил сам? Не колко дни и месеци, а колко години?

— Е и ти пък... Сега ще вземеш да мериш това момче с такива като тебе и мене! Ние сме самотници по професия.

— Въпросът тук не е до професията, а до характера — отвърща все тъй сприхаво приятелят ми. — Двайсет и една година е навършило това твое „момче“, а още няма характер.

Борислав смуква ожесточено от цигарето и пак се навежда над книгата си. Аз също правя опит да се съсредоточа над моите досиета, тия същите, които съм получил от службата на генерал Антонов и които се отнасят до цяла една галерия от типове, като се почне с вече споменатия културен съветник Томас и се свърши с групата наркомани от български произход.

Вече близо година седя в тази тиха и чиста служебна стая с голи гипсови стени, с огромен млечен глобус, висящ от гипсовия потон, и с широк прозорец, закрит с полупрозрачни бели пердета. Обстановката със скучната си белота напомня болница и аз се чувствавам в тая стая

тъкмо като болен, затворен тук за едно продължително, много продължително и много проблематично лечение.

Когато Борислав ме измъкна от оня капан в Копенхаген и когато пристигнахме тук, аз бях в такова състояние, че не усещах твърде как минават дните и дори, струва ми се, не си давах ясна сметка за обстановката, или по-точно, всичко наоколо ми изглеждаше тъй, сякаш между мене и това „наоколо“ бяха спуснати някакви леко полюшващи се полупрозрачни пердета като тия на прозореца. Иначе външно предполагам, че не съм изглеждал съвсем като идиот, във всеки случай отговарях, общо взето, смислено на въпросите и вършех, каквото ми кажеха. Но всичко, което ме заобикаляше, ми изглеждаше някак смътно, а гласовете, които чувах, сякаш идваха от много далече и едничките неща, които виждах и чувах съвсем ясно, отвратително ясно, бяха лицата и гласовете на току-що отминалия кошмар.

Борислав отново замина по някаква задача, а на мене ми предложиха продължителен отпуск, обаче мисълта да остана сам в ергенската си квартира или в някаква почивна станция подир цялата тая преживяна оттатък самота, направо ме плашеше. Струваше ми се, че още една доза самотия, една дори малка доза, и ще бъда готов за психиатрията. Затуй започнах работа в службата, а след работа, противно на обичая си, прекарвах до късно у тоя или оня колега и ми беше съвсем безразлично дали след вечерята ще гледам телевизия или ще се занимавам с дечурлигата, или ще играя карти. А когато накрая се прибирах в пустата квартира, бързах да легна и да заспя, за да не мисля за миналото, макар че не можех да не мисля за него, а престанех ли най-сетне да мисля, почвах да сънувам.

А после, подир два-три месеца, нещата постепенно дойдоха на мястото си и кошмарът в главата ми се поразсея. И тъкмо тогава отново се появи Борислав. Беше се провалил междувременно някъде на Запад, или по-точно бяха го провалили, и едва бе успял да отърве кожата и също като мене постъпи на лечение в тая тиха бяла канцелария.

Възлагаха ни да проучваме и анализираме поверителни доклади и сведения, изпращани отдалеч от такива като нас, но по-щастливи от нас, и ние продължавахме да плуваме все в тия познати противникови води, само че това бе вече въображаемо плуване, защото нашата работа я вършеха други, а ние вършехме това, което не ни беше работа.

Разбира се, и двамата се надявахме, че някой ден все пак ще ни изпишат, но тоя някой ден изглеждаше като нещо твърде далечно и смътно, както бе смътна и посоката на бъдещия ни маршрут...

— За мене вече пет страни от картата на Западна Европа са зачеркнати — забеляза веднъж без повод Борислав, като вдигна очи от досиетата.

— Не пет страни, а цялата карта е зачеркната — възразих. — Цялата карта... и за тебе, и за мене... Можеш да бъдеш сигурен, че навсякъде са ни открили досиета.

Борислав ме погледна унило. После обичайната му невъзмутимост надделя и той промърмори:

— Нищо. Има и други континенти...

Вън от подобни случайни реплики ние никога не споменавахме за патилата си, защото безсмислено бе да чоплим едва зараснали рани. Седяхме един срещу друг зад бюрата и също както сега съсредоточено проучвахме бумагите.

— Това морфинът е половин беля — забелязвам по едно време, като вдигам глава от сведенията. — Боя се да не хлътне в друго.

— Боиш се да не пропушиш? — подхвърля Борислав. — То аслъ, между морфина и тютюна разликата не е голяма...

— Да не хлътне!... — повтарям, без да давам ухо на глупостите му. — Ако, разбира се, вече не е хлътнал...

— Защо мислиш, че ще се насочат към него? — запитва приятелят ми, който разбира много добре за какво става дума. — Би следвало да се очаква, че ще се насочат към някоя по-лека жертва, към някой съвсем пропаднал.

— Леката жертва не винаги е най-желаната. За какво му е на Томас един морфинист, който дотам е доминиран от страстта, че вече не можеш да разчиташ на него? При това тия тук — аз посочвам досиетата — са всички доста калпави като човешки материал. Празноглавци, фукльовци, бърбровци. Всички освен нашия. И ако Томас наистина е решил да завербува някого от тая тайфа, положително ще се опита да завербува нашия.

— И какво, като се опита? Ще се опита и ще удари на камък. Тоя момък може да е стъпил веднъж накриво, но той е син на Любо Ангелов.

— Само че не Любо го е възпитал.

— Ще ме умориш с тая своя мнителност... — избъбря Борислав и става.

Той се отправя към прозореца, повдига леко бялото полупрозрачно перде и се заглежда навън. Проследявам го разсеяно с поглед и мислено виждам всичко това, което в момента вижда и той, всичко до най-малката подробност — циментирания вътрешен двор, колоната на служебните волги и мерцедеси, групичката шофьори, застанали на приказка край колите, поста до затворената двукрила врата към улицата и петте редици прозорци на насрещното крило. Затворено, тихо и изолирано, също като в болница.

— Но какво може да обещае тоя чужденец на момчето, за да го подхлъзне? — запитва Борислав, като рязко се обръща с гръб към прозореца. — Кутия ампули? Пачка банкноти? Сладък живот отвъд? Ти сам казваш, че младежът не е глупав...

— И Томас не е глупав. Не знам каква въдица ще хвърли и изобщо ще я хвърли ли, а още по-малко мога да знам дали нашият ще се хване. Всъщност нищо не знам, но просто имам предчувствие, че кадрилът ще се завърти тъкмо около нашия. Имам предчувствие, разбираш ли?

— Ще ме умориш с тия твои предчувствия — изпъшква мъченически Борислав. — Синът на Любо Ангелов да стане предател!

Той прави три крачки към бюрото и захвърля празното цигаре върху ръкописите. После произнася репликата, която от някое време вече очаквам.

— Дай една цигара.

* * *

Сградата до Львовия мост за разлика от нашето учреждение е стара, усойна и мрачна. Стените на коридорите са покрити с прясна боя и дървените части са обилно лакирани, без да се пести материалът, но от това обстановката толкова се е освежила, колкото една бабичка може да се освежи с пудрата и червилото.

Изкачвам се без бързане по стълбите, чиито каменни стъпала са леко хлътнали по средата, изтрити от стъпките на безбройни посетители. „Винаги, когато вляза в това здание, изпитвам чувството,

че съм задържан и отивам на разпит при Гешев“, бе ми казал веднаж Любо. Но аз съм малко по-млад от Любо и не съм влизал никога в Дирекцията на полицията, и първият ми спомен от тия стълбища датира от първия ден на свободата.

Тоя девети септември бе ясен и слънчев, както се и полага на един първи ден на свободата, ала тук, вътре, бе пак така усойно и полутъмно, по коридорите мъждееха жълти електрически крушки и припряно се движеха насам-натам цивилни с каскети и с провесени на раменете автомати. Лутах се доста, преди да открия моя бай Павел в кабинета на някакъв началник. Бай Павел също бе станал началник, но за мене той си беше бай Павел и аз без много заобикалки и без да обръщам внимание на човека зад бюрото, побързах да заявя, че искам да постъпя в милицията.

— Глупости. Малък си още — отрязва ме бай Павел.

— Как „малък“? Осемнайсет години скоро навършвам — излъгах, без да мигна, макар че не бях навършил и седемнайсет.

Бай Павел и оня зад бюрото се спогледаха.

— Наше момче. Сираче — обясни моят покровител.

А минута по-късно началникът вече попълваше милиционерския ми лист.

— Как се казваш?

— Емил.

— Какъв Емил? — възрази бай Павел. — Нали си Найден?

— Емил съм! — настоях аз. — Найден ме кръстиха в сиропиталището, а аз съм Емил.

Двамата отново бегло се спогледаха.

— Добре — кимна онзи зад бюрото. — Ще пишем „Емил“. Ти по-добре си знаеш името. Фамилия?

— Боев.

— Така. Емил Боев...

А всъщност аз не бях нито Емил, нито Боев, нито „сираче“, както деликатно се бе изразил бай Павел. Аз бях само едно подхвърлено дете без баща и без майка и в този миг човекът зад бюрото, може би без дори да съзнава това, извършваше акта на кръщението, като ми даваше едно име и една професия за цял живот.

По силата на чиста случайност кабинетът, в който се озовавам сега подир леко почукване, е точно кабинетът на някогашното ми

кръщение. Но човекът зад бюрото ми е съвсем непознат, един висок и слаб мъж, вероятно на моя възраст, тази вече малко меланхолична възраст между четиридесетте и петдесетте. Той е предупреден за идването ми и очевидно ме очаква, защото в стаята се намира и един друг човек, когото познавам и който в момента ми е нужен — оперативният работник, занимаващ се с наркоманите.

Разполагам се на посоченото кресло и бегло се оглеждам. Кабинетът е същият, както преди толкова години, и заедно с туй изглежда някак променен... може би заради прясната боя... или заради шкафа с книги... или... Нужно ми е известно време, додето съзная, че промяната идва главно от снимката на Ленин, окачена на отсрещната стена. Ние толкова сме свикнали с тия портрети по учрежденията, че почти не ги забелязваме. И трябва да видиш снимката на Ленин тук, на такова място, за да я забележиш. Снимката на Ленин в една канцелария, дето някога е седял царският полицай и е подлагал на разпит комунисти.

— Цветята ли гледате? — усмихна се шефът, изтълкувал по своему интереса ми към обстановката. — Нашият домакин е превърнал кабинета ми в цветарница.

В помещението наистина се мъдрят из ъглите няколко саксии с различни растения, които, искрено казано, едва сега забелязвам.

— Малко цветя действуват освежаващо в служебната атмосфера — забелязвам добродушно.

— Да, само че ние тук се занимаваме с други цветя, дето съвсем не са за мирисане — отвърща също тъй добродушно човекът зад бюрото. — Точно от рода на тия, които интересуват и вас.

Последната фраза ни въвежда тутакси в центъра на желаната тема.

— Необходими са ми някои подробности от последните действия на оная компания — казвам. — Но по тоя въпрос можем да поговорим и после с другаря, без да ви отнемам времето. Бих ви молил само да наредите оттук нататък никакви мерки спрямо тази компания да не се вземат, преди да бъдат съгласувани с мене.

— Аз пък тъкмо мислех утре да ги викам по ред на номерата — забелязва оперативният работник.

— Защо?

— Обрали са снощи една аптека.

— Откъде знаете, че са точно те?

— Ами един от компанията е заловен при обира.

— Кой е заловен? — питам и усещам, че нещо ме бодва под лъжичката.

— Заловили са онзи, Фантомас.

Замълчавам и това дава възможност на шефа да си спомни за законите на гостоприемството.

— Едно кафе?

— Благодаря, не искам да ви отнемам времето.

— В такъв случай Драганов ще ви почерпи. А за другото се разбрахме.

Напускам мястото на някогашното ми кръщение и предвождан от Драганов се отправям към кабинета му на долния етаж.

Оперативният работник също е някъде около моята възраст. Тоя невисок човек, с бавни движения, тих глас и невъзмутимо лице, не знам защо ми прилича по-скоро на учител, отколкото на офицер от милицията. След като изпиваме оповестеното вече кафе и след като изслушва въпросите ми, той започва с обичайния си равен тон да разказва бавно и методично за действията на тайфата, като че ли преподава поредния си урок. Много от подробностите, които споменава, съвсем не ме интересуват в момента, но аз го слушам търпеливо, защото не мога да знам предварително кое от казаното ще ми влезе в работа и кое — не.

— ...Доскоро те се снабдяваха направо от аптеките чрез подправени рецепти и с паспорти на болни роднини. Но в повечето аптеки вече ги познават, а и ние въведохме значително по-строг режим за продажбата на опиати. Това ги накара да потърсят друг източник, обаче ние сложихме ръка и върху тоя източник. Касая се за една милосърдна сестра в ИСУЛ — Вера, която системно е изнасяла морфин от склада и която ние само преди седмица заловихме на местопрестъплението. И ето, че изпаднали в безизходица, те замислят и осъществяват снощния обир.

— „Те“... — повтарям като ехо. — Но кой точно е дал идеята? Изобщо кой е мозъкът на бандата?

— Естествено, този, който е и главатарят — отвръща Драганов. — Същият оня Апостол, за когото вече ви бях споменал.

— Той ли е най-умният от всички?

— Не бих казал, че е най-умният — поклаща глава събеседникът ми. — У него има не толкова ум, колкото въображение, ако щете болна фантазия, а може би и частица от тая своеобразна дарба да групираш хората около себе си. Чел е безразборно, има в устата си няколко дузини готови фрази, умее да ги пуска на място, но да има особен интелект... Боян например е значително по-умен от него.

— И все пак не Боян, а тоя Апостол е шефът — подхвърлям, сякаш за да му внуша, че няма защо да изтъква на преден план моя човек.

— Имайте предвид, че Боян е дебютант. Той е съвсем отскоро в компанията. И после той е твърде дръпнат, мълчалив, апатичен, за да стане душа на групата.

Не възразявам и Драганов наново се впуска в различни подробности — повечето съвсем ненужни за мене — и обстойно ме запознава с някои действия на някой си Пепо, с последния конфликт между Роза и родителите ѝ, а също и с разговора, който онзи ден е имал тук, в този кабинет с Лили.

Той ги назовава всички с малките им имена и говори за тях, като че са негови питомци. Той назовава с малките имена и всички други няколко десетки наркомани на столицата и ги третира тъй, сякаш принадлежат към поверения му клас, един твърде особен, неспокоен и болен клас, един кошмарен клас, но който, така или иначе, му е поверен и с който той е длъжен да се справя възможно по-добре.

Слушам известно време разсеяно за разговора на Драганов с Лили, додето една случайна фраза не привлича вниманието ми:

— Значи Лили наистина е приятелка на Боян?

— До... донякъде...

— Защо „донякъде“?

— Ами защото ми се струва, че чувствата ѝ не се радват на пълна взаимност.

— И все пак вероятно тя го е увлякла?

— Не знам. Не допускам. Тя едва ли може да упражни някакво влияние върху него. По-скоро той би могъл да ѝ повлияе.

— Но вие сам твърдите, че Боян е дебютант.

Събеседникът ми мълчаливо и някак безпомощно свива рамене. Аз също мълча, леко ядосан на него и не по-малко на себе си, заради това смътно желание на всяка цена да оневиня моя човек.

— Те, знаете, всички са от един квартал, росли са заедно, движат се заедно и много трудно е да се определи точно кой на кого и до каква степен влияе, като изключим, разбира се, Апостол, защото той играе направо ролята на подбудител.

— Добре — кимам. — И все пак тая наркоманска афера като всичко на тоя свят трябва да има някакво начало...

— О, началото почва от техния абитуриентски бал.

— Искате да кажете, че се тровят още от абитуриенти?

— Не. Но тоя бал е предисторията. Защото някой предложил да се събират всяка година в същия ден и на същото място, а понеже момчетата ги чакала казарма, първата среща станала подир две години и по-точно миналата пролет. И там вече Апостол и Фантомас са се явили с ореола на наркомани и още същата нощ са предали първия урок на Пепо, на Роза и Марго, а по-късно към тях се присъединили Боян и Лили.

— Разбирам — промърморвам разсеяно, понеже в момента ме занимават някои въпроси, далеч по-важни от тая пубертетна история.

— Всъщност животът вече ги е бил пръснал на различни страни — продължава разсъжденията си Драганов. — Но тази абитуриентска среща наново ги събира, и то не за добро.

— Значи те не са спечелили нищо от обира на аптеката? — запитвам, като рязко прехвърлям разговора към събитията от по-ново време.

— Спечелили са точно петдесет ампули морфин по два кубика — възразява спокойно събеседникът ми. — Ампулите липсваха от шкафа Венена А, но не бяха открити и у Фантомас.

— Сигурен ли сте, че не ги е забутал някъде?

— Абсолютно. Фантомас е действувал със съучастници. Те винаги действуват със съучастници, винаги оперират групово, за да бъдат всички заангажирани.

— Какви са фактите?

— Обирът е извършен към два часа след полунощ. Работили са бързо при добро познаване на обстановката. Стъклото, на вратата е било разбито, след като отгоре му е била поставена хартия, намазана с лепило, за да се избегне звънът от счупването. Фантомас прониква в аптеката и оттам в задното помещение, насилва шкафа на Венена А, измъква оттам опаковката с ампулите и вероятно я предава на някой от

чакащите навън. Междувременно обаче един гражданин от третия етаж на съседната кооперация случайно вижда разбиването на стъклото и тутакси съобщава по телефона в милицията. За щастие, наблизо до местопроизшествието в момента се оказва патрулираща кола, която бива насочена натам. И все пак нашите едва ли биха успели да заловят нарушителя, ако Фантомас не се полакомява за по-голяма плячка. След като предава кутията на съучастниците си, той се връща назад и прави опит да разбие шкафа на Венена В. И тъкмо в този миг го сварва патрулът.

— А какви са показанията на Фантомас?

— Възможно най-глупавите.

— И по-конкретно?

— Минавал край аптеката, видял разбитото стъкло и, тласкан от морфинов глад, се изкушил да влезе вътре. Шкафът с отровите обаче се оказал вече разбит и там нямало помен от морфин. Затова Фантомас повторно се изкушил и понечил да разбие шкафа на Венена В. Изобщо версията му е, че обирът не е негово дело...

— ...И че не е имал съучастници.

— Именно. У този род младежи, знаете, чувството за вяност към групата е твърде силно.

— Смятате ли, че дълго ще държи на тая версия?

— Той е твърде вироглав. И съвършено безскрупулен. Той, заедно с Апостол и Пепо — това е всъщност туморът на компанията. Останалите не са чак толкова безнадеждни.

— Ако питате мене, не го притискайте прекалено — подхвърлям нехайно. — Нека си държи на версията. Наказанието, все едно, няма да му се размине. Не притискайте твърде и останалите. Засега не е уместно да създаваме у тях паника.

— Значи да не ги викам на разпит?

— Ако не ги извикате, това също може да ги алармира. След като един от техните е заловен, те отлично разбират, че срещата с вас, така или иначе, е неизбежна. Пратете им призовки, но действайте без особена настойчивост. Нека останат с впечатление, че разпитът се води просто, за да се изпълни процедурата.

— Разбирам.

— Сега, когато тайфата се е снабдила с морфин, тя без друго ще поиска да си осигури и „терен“.

— Теренът вече е осигурен. Тая нощ веднага след обира са били в апартамента на Марго.

— А родителите?

— Те миналата седмица са заминали за Пампорово. Имат виличка там.

— Организирано ли е някакво наблюдение на тоя апартамент?

— Засега не се е налагало.

— Добре. С това ние ще се заемем. А къде се срещат? Все в тая „Ялта“ ли? Или в „Млечния“?

— Не. Смениха местата. След последния разговор, който имах с две от момичетата, решиха да дадат вид, че са сложили край на сбирките. А всъщност само се преместиха по̀ към периферията — в „Ягода“.

— Ще я видим и тая „Ягода“. А вие известно време поне престанете да се тревожите за тях. Мисля, че и без това имате предостатъчно подобни питомци.

— Е, не са чак толкова много — възразява Драганов. — Само няколко дузини са, но белите им са много.

— Бих искал да дойда на разпита.

— Разбрано — кима той.

А след малко добавя:

— Имайте предвид обаче, че присъствието на страничен човек ще ги смути.

— Не е нужно те да подозират присъствието ми.

— Така ще бъде по-добре — кима Драганов. — Това може да се нареди.

И той става да ме изпрати.

* * *

Оперативната група е вече съставена, задачите са разпределени и привечер аз се усамотявам в кабинета с Борислав, за да науча повече подробности около темата „Томас“. Защото Борислав също е включен в групата и на него се е паднала най-едрата риба — дипломатът Томас.

Едрата риба Томас е всъщност дребно човече с добродушно, бих казал приветливо лице и безукорен костюм, доколкото мога да съдя по

купчината снимки, които Борислав е изсипал на бюрото и които разглеждам, додето слушам изложението на фактите, някои вече известни ми от прегледа на досието. Томас в ресторант „София“ в разговор с непознат мъж. Томас на „Златни мостове“ в разговор с непознатата жена. Томас на излизане от радиото. Томас на влизане в Полиграфическия комбинат. Томас в пълен фас, в три четвърти, в профил и в гръб, усмихнат и сериозен, с кола и без кола... Цяла купчина снимки... И все пак единственото, което можеш да кажеш, след като си ги разгледал, се свежда до три фрази: дребно човече с добродушно лице и безукорен костюм. Останалото е баналност. Пълна баналност без каквито и да било отличителни белези.

— И в Чили, и в Нигерия, дето е бил дипломат, той е действувал доста ефикасно, но и доста грубо, додето се е провалил — продължава Борислав изложението си, като подхвърля машинално в ръка празното цигаре. — Така че за него назначението в България вероятно е последен шанс за реабилитация. Затуй навярно и с такова старание се е заел да създава връзки с различни институти веднага след пристигането си.

— Може би е искал просто да се легендира като културен съветник — подхвърлям. — Едно съвсем уместно легендиране, защото всъщност разстоянието между Томас и културата е доста голямо.

— Да, но освен легендирането е целял и създаване на широки лични познанства. Ходил е в радиото, в телевизията, в народната библиотека, в университетската, в половината от столичните редакции и къде ли не другаде, всичко това само за някакви две седмици.

— А после?

— После — затишие и пълен мрак.

— А това какво е? — запитвам, като подхвърлям към Борислав снимката от ресторант „София“.

— Момент от срещата му с професор Беров.

— Кой е той?

— Минава за голям математик. Може и наистина да е силен в математиката, но в здравия разум се е оказал слаб. Поканили го на Запад, сервирали му обичайните комплименти и материални прояви на внимание и той така се разтопил от умиление, че надрънкар маса глупости. А понеже и сумите от страна на домакините, и глупостите от

страна на нашия са били съответно документирани, сега Томас се явява да си прибере вересиите.

— Говорено ли е с професора?

— Той сам дойде и всичко си каза.

— Е, значи здравият разум все пак се е пробудил — промърморвам. — А какво по-конкретно е искал Томас от Беров?

— Нищо конкретно... Само намеци за популяризация на техните успехи... Конкретното вероятно е щяло да дойде по-късно.

— А това какво е? — запитвам, като взимам снимката от „Златни мостове“.

— Секретарката.

— И приятелката?

— Да, и приятелката — кима Борислав.

Той подхвърля високо цигарето и го улавя в ръка.

— Престани да нервничиш — избъбрям. — Вземи една цигара и мирясвай.

— Сатана! — отвърща приятелят ми. После се присяга към пакетчето и запушва.

— Томас има не само служебни, но и семейни неприятности — обяснява Борислав, като изхвърля от устата си заедно с думите и съответно количеството пушек. — Жена му очевидно не е мечтала за София, а за Париж, или Лондон. И едва пристигнала тук, в резултат на някакъв домашен скандал, отново издимява на Запад. Така че Томас е сега сламен вдовец и кавалер на частната си секретарка.

— Какви са нейните функции?

— Функции на секретарка... ако не надзъртаме в интимната част.

— Интимната част не ме интересува. Друго?

— Друго — нищо. Пълно затишие, както вече казах. От къщи — в посолството, и от посолството — в къщи, без да броим обичайните приеми и запиванията по квартири на колеги.

— Надявам се, че нашите от проследяването пипат внимателно...

— Внимателно и съвсем отдалеч.

— Трябва да му оставим поле за действие. Затишието може да означава подготовка. Значи трябва да му дадем възможност да се прояви. Човекът се бори за реабилитация.

— Ще му помогнем, доколкото можем — кима Борислав.

На вратата се почуква и в стаята влиза един лейтенант от групата.

— Провървя ни с апартамента — докладва той. — Точно в насрещната кооперация на същия етаж живеят наши хора. Младо семейство. Геолози. Съгласиха се да заминат веднага в командировка и да ни оставят жилището.

— Кога ще можете да монтирате апаратурата?

— Надявам се до утре вечер всичко да е готово.

— А какво става с „Ягода“?

— Там е по-сложно. Обстановката е неподходяща. Освен ако се ограничим със записи.

— Записите са достатъчни — казвам. — Не си правете труд за другото.

Лейтенантът машинално прави стойка по военному, макар да е облечен в граждански костюм, и излиза. Подир което ние двамата с Борислав отново почваме да разсъждаваме гласно по въпроса как да помогнем на Томас.

* * *

— Имам среща с Рангел — осведомява ме приятелят, когато излизаме на улицата. — Ще идем на мач, а после ще вечеряме в „Рила“. Ела с нас.

— Не ми се ходи на мач.

— Ела тогава направо в „Рила“.

— Не ща, защото и там ще говорите само за мача. По-добре ще се прибера да почета.

— Ти още четеш? На тая възраст! — запитва недоверчиво Борислав.

— По-малко. Съвсем по-малко, за да не ме заболи глава.

И като вдигам вяло ръка за сбогом, добавям:

— Много здраве на Рангел!

Уличните лампи вече светят в синкавата здрачевина на вечерта и когато излизам на „Раковски“, изведнъж потъвам в гъстия поток на пешеходците, защото пролетта отдавна вече е настъпила и въздухът е топъл и свеж, ако не смятаме мириса на бензин, и хората са излезли да

се поразтъпчат, да купят туй-онуй, да се видят с приятели в това кафене или в оня ресторант. Движа се без посока в навалищата, като разсеяно съобразявам, че нито има къде да отида, нито изпитвам желание да отида някъде, и че приказките за четенето са само приказки, защото не ми се чете и не ми се прибира, макар че и навън няма какво да правя.

Мисля разсеяно по тия неща, додето наблюдавам наоколо си цялото това множество от хора, които имат какво да правят. Мисля без съжаление, просто така, за да отбележа една подробност. Пълна запуснатост в личния бит... или преждевременно износване — казвам си. Какво значение... Колкото повече свикваш да живееш без нещо, толкова по-малко изпитваш нужда от това нещо. Всичко е въпрос на тренинг и на привичка и моят случай не е единствен. Случаят с Любо не беше по-добър. Напротив.

Любо не бе от хората, дето ще седнат да изповядват личната си драма. Но от известни недомлъвки и от някои мои лични впечатления аз достатъчно добре отгатвах тая драма, за да се осмеля да му поставям въпроси. Той бе направил обичайната за толкова хора грешка, като в един миг на слабост бе взел гласа на нагона за глас на любовта и бе се оженил за своята Мария. Мария не бе нито лоша, нито добра. Ако не говорим за цъфтящата ѝ физика, тя бе направо никаква — едно безличие, отгледано в безлично еснафско семейство и възпитано в старинния спарен култ на личното благоденствие. Претенциите ѝ към живота се свеждаха до уютно жилище, чуруликаци деца, грижовен съпруг и солидна заплата, внасяна в семейната среда от същия съпруг.

Всъщност Любо бе осигурил на Мария всичко това освен самия себе си. Той не можеше да бъде грижовен съпруг, в смисъл да седи до скута на Мария, да разговаря с гостите ѝ по съдбоносния въпрос за цената на олиото, да обикаля с пазарска мрежа из кварталните магазини и да води на опера жена си всеки път, когато тя си ушие нова рокля. Той се изприщваше само при мисълта, че животът му оттук нататък би могъл да протече по такъв път, и аз бях забелязал, че когато си е в къщи, просто не знае за какво да говори с Мария. Неговите теми ѝ бяха чужди, нейните теми го дразнеха и краткият семеен отпуск се превръщаше във взаимно мъчение. А Мария на всичко отгоре настояваше той да се прехвърли на служба в София, да се прибере

завинаги в къщи, изобщо искаше наместо епизодичните мъчения на отпуските да му осигури една пълна и безпределна тягост за цял живот.

На Любо му бе трудно да й каже, че обича професията си, защото Мария не би го разбрала. Още по-трудно му беше да признае, че не обича нея самата, защото такива неща не се казват. Затуй предпочиташе да се измъква с мъгляви обяснения в смисъл, че всичко щяло да се нареди, но трябвало да мине време. Така че Мария започна да действа сама, без дори да осведомява съпруга си, и с помощта на някакъв влиятелен сродник на два пъти успя да му издействува „добри места“, които Любо тутакси отхвърляше сред бурята на семейните скандали.

Той обичаше тежката си и опасна работа в граничния район така, както добрият дърводелец обича ухаещата си на пресни стърготини работилница. Обичаше в ранната заран, захапал цигарата и свил рамене от утринния хлад, да потропва с ботуши в мократа от роса трева и да дава нареждания на хората си за предстоящата акция; обичаше да кръстосва обраслите в храсталак склонове и големите каменисти баири, да дебне, залегнал в засада, да следи невъзмутимо появилите се на двеста метра бандити и в даден миг да дава късо нареждане за атака; обичаше късно през нощта, отпуснат в изтърбушеното кресло на околийското, да диктува на радиста рапорта за изпълнената задача и да изпитва приятната отмала на майстора, добре приключил работния ден. Имам чувството дори, че обичаше смъртта, по-точно разминаването със смъртта, риска на умирането, следван тутакси от триумфа на възкресението, трудната и опасна радост да продължаваш живота, като непрестанно избягваш смъртта.

Когато се роди Боян, предложиха на Любо да го прехвърлят в София, но без твърде да настояват, защото той бе най-нужен там, където се намираше. Любо разбра и отказа. И едва по-късно мина на друга работа, съвсем различна от тази в граничния район, и успя да се привърже към нея не по-малко, отколкото към предишната. И продължи да живее единадесет месеца в годината далеч от уютния софийски апартамент. Защото, макар да имаше жена и дете, той беше също такъв самотник, какъвто бях и аз.

Завивам по „Граф Игнатиев“, без да съобразявам къде отивам, понеже никъде не отивам, и продължавам още известно време да

мисля за Любо и за себе си, продължавам да мисля точно докато стигна кино Благоев, защото тук разсеяният ми поглед ненадейно открива сред навалищата Маргарита.

Маргарита е спряла до самия вход на киното, увлечена в разговор с елегантен млад мъж, искам да кажа по-млад от самата нея. Това не е, разбира се, Маргарита от преди десет години, но не и тая развлечена домакиня с пазарските мрежи, която бях зърнал преди злополучното си пътуване за Дания. Така, както се е пременила в светлия пролетен костюм, с грижливо направена фризура и с обувките с висок ток, тя изглежда все още стройна и хубава, изобщо апетитна жена, както се изразяват хората, поставящи знак на равенство между една дама и една порция свинско печено.

Колкото и да е увлечена от разговора, Маргарита не пропуска да следи бегло за впечатлението, което прави на околните, и затуй веднага улавя погледа ми. На лицето ѝ се изписва лъчезарна усмивка и тя побързва да се сбогува с младия си компаньон, едно сбогуване, което, изглежда, е съвсем ненадейно за него, защото фронтът остава да стои известно време в недоумение край входа на киното, дори и след като дамата му е обърнала безвъзвратно гръб.

— Емиле! Каква изненада, господи!

— Взаимна е — промърморвам. — И ти си по-красива от всякога.

— Не ме ласкай — усмихва се тя и пламва от удоволствие. — Като си помисля, че вече навършвам трийсет и три!

— За киното ли чакаш?

— За жалост няма билети... Всъщност исках да кажа „за щастие“. Каква среща, господи!

И преди да се сетя какво да отвърна на това горещо възклицание, тя запитва делово:

— Къде ще ме заведеш?

— А семейното огнище? А съпругът?

— Нямам вече съпруг... — прошепва Маргарита, като не без известна мъка успява да придаде на лицето си съответния скръбен израз.

„И тоя ли те заряза?“ — готвя се да запитам, но дамата ме изпреварва:

— Почина преди две години... Съвсем нелепа смърт: банален апандисит, операция, перитонит и...

Тя махва във въздуха с бежовата си ръкавица, сякаш разсейва сянката на покойния съпруг.

— Дааа... — въздъхвам леко аз, както правя винаги, когато няма какво да кажа и когато обстоятелствата изискват все пак някаква реакция от моя страна.

— Така че къде ще ме заведеш?

— Ами, където предложиш...

— Само не мисли, че се готвя да ти се окача на врата — забелязва тя все тъй деловито, изтълкувала по своему колебливия ми отговор. — Не искам нищо друго, освен да поседим и да поприказваме.

— Разбира се — кимам, успокоен донейде от тая декларация. — Кажи само едно име.

— „Рила“... Понеже е най-близко.

„Втасахме я“ — минава ми през ума. — „Ще се разположим в «Рила» и след един час при нас ще цъфнат Рангел и Борислав.“ После се сещам, че на горния етаж в хотела има ресторант за чужденци, и решавам, че това урежда въпроса.

И ето, малко по-късно ние вече седим на терасата в тоя тих ресторант и аз диктувам на келнера обстойната поръчка, докато Маргарита гледа замислено към насрещната градина, дето в езерното огледало плуват пъстроцветните светлини на неоновите реклами.

— Ти си все същият — установява дамата ми, когато келнерът се отдалечава. — Малко си поотслабнал, но това ти отива.

Тя взема цигара от пакетчето, което ѝ предлагам, запалва и запитва:

— Откога си в София?

— От скоро.

— И вероятно скоро пак ще изчезнеш.

— Вероятно.

— Не се ли наскита?

— Поуморих се — признавам. — Обаче има ли нещо, от което човек да не се уморява?

— Вярно — съгласява се Маргарита. — И после, на теб скитането ти е станало втора природа. Така и ще си умреш навярно, на

път...

— Сигурно. Макар че засега още не бързам да умирам.

— Живее ли ти се, Емиле?

Тя ме поглежда с някак странно оживени очи и в гласа ѝ се чувствува някакъв едва сдържан порив.

— На кого не му се живее? — отвръщам уклончиво.

— Искам да кажа истински... така... да се наживееш, пък ако ще и после да изгориш...

— Какъв смисъл да живееш, ако не живееш истински? — забелязвам философски.

Тя не отговаря, очевидно примирена с обстоятелството че не я разбирам.

Келнерът донася водка и съомга хайвер, сервира ни мълчаливо и отново изчезва. Няколкото маси на терасата са всички заети от гръцки туристи и това е вероятно обременително за сервитьора, но приятно за мене, защото дори Борислав и Рангел да се появят, ще трябва да направят кръгом.

— Как е детето? — питам, след като отпиваме по глътка.

— Децата! — поправя ме Маргарита. — Те станаха две.

И небрежно допълва, додето маже препечената филийка с тънък слой масло.

— Растат. Леля се грижи за тях. Взех я при себе си да ми помага.

Яденето на съомгата създава известна пауза в разговора, запълвана от тракане на прибори; звуци на гръцка реч. Къса пауза, защото Маргарита две минути по-късно подхвърля:

— Питаш за децата, а не питаш за мене.

— Какво да питам, когато ти цъфтиш пред очите ми. Изглеждаш наистина великолепно.

— Това нищо не значи.

— Завърши ли филологията?

— Завърших я. Сега работя като преводачка в една дирекция. Половин работен ден. Помагам си на пенсията. Материално съм обезпечена... Ако това е всичко, което те интересува...

— Защо се дразниш?

— Не се дразня, но ти винаги говориш с мене за прозаични неща: децата... филологията...

— Може би ми е неловко да те питам за любовта... А може би е и излишно... След като виждам край тебе такива млади поклонници...

— Говориш глупости. Това... това...

Тя млъква, понеже сервитьорът наново се е появил, натоварен този път с огромния поднос с вечерята.

А после Маргарита сякаш забравя какво е искала да каже и додето се храним, ние говорим за неща без значение и аз, уловил настойчивия поглед на някакъв грък от съседната маса, отправен към дамата ми, припомням на Маргарита как съм се дразнел от подобни прояви на интерес към нея в миналото.

— Други мъже са доволни, че се движат с една желана жена — усмихва се тя.

— Да. Само че аз не обичам да бъда обект на любопитство. Нито аз, нито човекът, който е с мене.

— Това се дължи на професията ти — свива дамата рамене. — Освен ако не е проява на най-обикновена ревност.

— Любовта не може без ревност — пускам аз отново в ход своите банални философии.

— Любовта? Мислиш ли, че наистина си ме обичал?

— А ти как мислиш?

— Мисля, че у тебе имаше съчувствие, за което съм ти благодарна, понеже ми помогна в лош момент... Имаше, разбира се, и онова обикновено влечение... Но любов?

Тя млъква за миг, сетне се навежда над масата и произнася тихо и настойчиво:

— Аз те обичах, аз! До забрава и до полуда!... Как съм те обичала, божичко! А може би и още те обичам.

Тя се дръпва назад и казва вече с безцветен глас и някак уморено:

— Но всичко това е инцидент без последствия. Разминахме се с любовта. Искам да кажа — аз се разминах.

— Защо да сме се разминали? Изживели сме я.

— Да. Като инцидент без последствия.

Наливам вино в чашите, за да внеса малко по-бодър тон на масата, и вече се готвя да се чукна с дамата си, когато забелязвам Борислав и Рангел, застанали на входа на терасата. Те правят две крачки към една освободила се маса до входа, после Борислав ме забелязва, кима ми едва забележимо и хванал подръка Рангел, се

отправля назад към вътрешната част на ресторанта. Една уместна тактичност наистина, но която едва ли ще ми спести утре в службата някоя реплика като например: „Няма нищо по-скъпо от първата любов, нали, Емиле?“

Дреболии без значение, разбира се. И все пак не мога да подтисна у себе си чувството на стеснение, почти на срам, затуй че съм се върнал повторно към нещо, с което съм се разделил завинаги, че седя отново на масата с една жена, на която съм казал отдавна, много отдавна, сбогом. Също като Борислав с неговото постоянно напускане на тютюна.

Когато си тръгваме към полунощ, приятелите ми вече не са в заведението.

— Накъде живееш? — питам, като излизаме на улицата.

— Какво значение? Не искам да ме изпращаш — отвръща Маргарита.

И понеже се готвя да възразя, добавя:

— Искам да идем у вас...

— За да почне цялата тая мъка отначало?

— Не бой се, няма да почне. Знам, че всичко е свършено.

Ние тръгваме мълчаливо към къщи и почти през целия път мълчим, защото няма какво повече да си кажем по този въпрос, и аз се ядосвам на себе си зарад малодушието, зарад поддаването на една привичка, не на едно чувство, а на една привичка, също като Борислав с неговите цигари.

— Тук е чисто! — произнася с учудване Маргарита, когато се озовава в хола на едностайния ми апартамент.

— От време на време идва една жена — обяснявам, преди да се отправя към кухнята, дето държа бутилките.

— Млада?

— Чистачка! — уточнявам.

— Ясно. А приятелка имаш ли си? — продължава да любопитствува дамата, като ме следва в кухнята.

— Нямам, представи си.

— Остави тия шишета, не ми се пие — промърморва тя, като забелязва, че ровя в шкафа с бутилките. — Дай да направя кафе.

А по-късно, когато се разполагаме в хола да пием кафето, Маргарита отново забелязва:

— Тук е чисто, но инак нищо не се е променило. Същата чергарска обстановка...

Не намирам за необходимо да възразя.

— Когато влезеш в една квартира, веднага забелязваш какви са вкусовете на нейния обитател, от какво се интересува той, каква му е професията, кое му е хобито... А при тебе няма нищо освен дузина банални мебели и купчина вестници. Нищо... Нито картини, нито снимки, нито цветя, нито книги...

— Книгите са в килера — обяснявам.

— Да. Те са от десет години в килера. И вероятно половината от тях са моите стари учебници.

— Не е изключено.

— Господи, Емиле! Ти така и ще си умреш като чергарин.

— А кой не е чергарин?

— Ами другите... Хората наоколо... Тия, дето не са като тебе...

— Другите... — избъбрям, като отпивам от кафето. — Те само си въобразяват, че не са чергари. Всички идваме, минаваме и заминаваме. Идваме с празни ръце и си отиваме с празни ръце. Значи същественото не е това, което междуременно си натрупал около себе си...

— Но то ти служи...

— Което ми служи, е тук. А ако друг има нужда от повече, нека събира — не възразявам. Някои си представят живота като един топъл курник, пардон, един уютен апартамент, а пък аз съм свикнал да го виждам просто като един път — изминаваш маршрута, който ти е определен, и си отиваш. Следващият, моля!

Тя ме слуша замислено, може би защото никога досега не съм благоволявал, да й сервирам някакво резюме на моето верую, защото никога не съм разговарял с нея достатъчно сериозно по тия неща.

— Може би си прав — произнася тя сякаш на себе си. — Всичко е вятър!

— Не съм казал това.

— В такъв случай аз го казвам... И все пак от момента, в който идваш, до момента, в който си отиваш, нали ти е отредено време, твое време, което можеш да изживееш... Ах, как ми се живее, но истински, разбираш ли, истински, без тия глупави сметки за утрешния ден, дето ги правех някога...

Маргарита ме гледа наново с тоя странно оживен поглед и с тая настойчивост, сякаш иска да ме хипнотизира с порива си. И в тоя момент от спомените ми изведнъж изниква образът на скъпата Дороти от Копенхаген. Да, именно моята скъпа Дороти, с нейната трескава жажда да опита от всичко, преди старостта да е спуснала безвъзвратно кепенците върху сладкарницата на насладите.

— Разбирам — казвам, като лениво се облягам на дивана. — Но как всъщност го виждаш ти това живеене? В тълпата на случайните приятели, или?...

— Ти пак се връщаш на оня млад глупак — избъбря с досада Маргарита и погледът ѝ угасва. — Остави го... обикновен познат от учреждението... Макар че понякога по липса на по-добро...

Тя с нетърпелив жест угася недопушената цигара в грозния пръстен пепелник. Сетне става, сваля жакета си и почва да разкопчава роклята, сякаш това е нещо, което се разбира от само себе си, сякаш не са минали десет години от последната ни прегръдка, сякаш ние винаги и без прекъсване сме делили с нея тая безлична квартира. И което е най-лошото, аз не изпитвам ни сянка на недоволство пред тая безцеремонност. Напротив.

Бавно и акуратно тя смъква всичко или почти всичко, като сгъва внимателно нещата си и ги поставя върху облегалото на креслото, и като ми предоставя достатъчно време, за да си припомня физиката ѝ и за да оценя качествата на финото бельо.

— Не съм ли много напълняла?

Такъв въпрос настойчиво изисква да отговориш „Съвсем не, чудесна си.“ Което и правя.

Тя застава пред мен, за да мога, след като съм я изучавал в движение, да ѝ се насладя и в неподвижната поза на антична статуя. Една доста заоблена статуя, но още съвсем не за пренебрегване. И като увертюра към очакващата ни нощ на замайващи нежни трепети тя деловито подхвърля:

— Надявам се, че в банята има топла вода?...

ТРЕТА ГЛАВА

При нашата ера на техническа революция, когато апаратурите за подслушване, наблюдение и фотографиране с всеки изминат ден бележат нови и нови епохални завоевания, малкото устройство, предоставено ми от Драганов, изглежда мизерно и демодерирано. Мизерно и демодерирано, обаче върши работа.

Едно обективче, миниатюрно като главичка на карфица, е вградено в стената на стаята, дето се води разпитът. Същото това обективче посредством увеличителни лещи препраща от другата страна на стената в съседното помещение един образ, който вече е достатъчно голям, за да можеш да го наблюдаваш и без да се вираш.

Прочее, аз съм се разположил удобно в това съседно помещение и съзерцавам в малкия екран фигурата на Драганов, седнал зад бюрото с гръб към мене, и фигурата на Апостол, изправена във фас. Това е висок и мършав младеж, готов за баскетболист, ако не беше тъй отпуснат, някак безсилно отпуснат и леко прегърбен, сякаш тънките му нозе едва издържат тежестта на тоя дълъг скелет. Отпуснато е и лицето му, също дълго, бледо като лице на истински апостол от евангелието, ако не броим известна доза нахалство в погледа и в гънките на устата, каквото не знам дали е присъщо на евангелските апостоли. Момъкът е облечен в черен пуловер с висока яка, но с твърде къси за дългите му ръце ръкави, и в омачкан, тесен сив панталон, също твърде къс за ръста му.

— Апостол Велчев... — произнася Драганов със сух, служебен глас.

— Същият — потвърждава невъзмутимо посетителят.

— Апостоле бе, ти докога ще продължаваш да ни създаваш главоболия? — запитва Драганов, като преминава изведнаж и съвсем непринудено от служебния тон към свойското обръщение.

— Защо? Какво пак се е случило, другарю майор? — пита новодошлият с израз на невинност и топла отзивчивост.

— А ти защо смяташ, че нещо се е случило?

— Ами след като говорите за главоболия...

— Кога видя за последен път Фантомас?

Апостол поставя на лицето си печата на дълбока размисъл, премества тежестта на скелета си от левия крак върху десния и отвърща:

— Вчера.

— Изключено.

— Тогава завчера... Вчера или завчера, във всеки случай мярна ми се в „Ялта“, но не влязох, понеже бързах.

— А! Теб ти се случва и да бързаш... И за къде бързаше?

— Ами... — посетителят отново се замисля и отново сменя опорната точка на скелета си, този път от десния крак върху левия. — Отивах у Боян. Бях обещал да му занеса една книга.

— Бърза работа наистина — кима Драганов. — И колко беше часът?

— Не мога да кажа точно. Трябва да беше към четири.

— И оттогава вече не си виждал Фантомас?

— Не съм.

— И дори не знаеш дали това е било вчера или завчера?

— Ами, другарю майор, вие знаете... при моето психическо състояние... — избъбря мъченически Апостол...

— Че щом психическото ти състояние е лошо, дай да те лекуваме, бе Апостоле!... — подхвърля Драганов.

— Мерси... Знаем го вашето лекуване...

— А къде е морфинът? — запитва рязко и ненадейно майорът.

— Кой морфин? — сепва се момъкът.

— Този, същият, дете Фантомас го е задигнал при разбиването на аптеката!

— Каква аптека? — маркира ново сепване Апостол.

— Петдесет ампули морфин!... Петдесет!... — произнася натъртено Драганов, без да обръща внимание на искрената изненада, изписана върху дългото бледо лице на посетителя.

— Но какво съм виновен аз, ако Фантомас е разбил аптека — възкликва Апостол, като той път се опитва да изрази едновременно невинност, безпомощност и засегнато честолюбие.

— Само че Фантомас го пипнахме, а ампулите ги няма — уточнява Драганов. — Значи Фантомас ги е предал на някой от вас. На

кого? Това те питам!

— Нямам нищо общо с тая история, уверявам ви — мърмори младежът все тъй безпомощно.

— Нямах нищо общо с най-близкия си приятел?

— Във всеки случай не съм разбивал аптеката с него.

— Ти още малко ще кажеш, че въобще с морфина нямах нищо общо...

— Не казвам това — избъбря Апостол и отмества поглед встрани. — Но дали съм се тровил с морфин или с друго и изобщо дали се троя или не, кого засяга това, боже мой! Ако някой ден си забия кухненския нож ей тука — той прави красноречив жест към корема си, — пак ли ще ми търсите сметка? Къде? На оня свят?

— Ние не ти търсим сметка, а търсим начин да те спасим.

— Не искам да ме спасявате — произнася навъсено мършавият. — Ако почна да викам за помощ, тогава ме спасявайте.

— А като обираш аптеки, ний какво?... Да седим и да те гледаме, а?

— Не съм обирал аптеки, казах ви.

— А откъде се снабдяваш с морфин?

— Отникъде... Откакто последния път ме заловихте с фалшивите рецепти, просто агонизирам от наркотичен глад... само че вие това не можете да разберете — произнася мъченически Апостол.

— Като те пратим в Курило, тогава ще видиш наркотичен глад...

— За мене цяла София е Курило... Целият свят е Курило... — извиква младежът с нотки на надигаща се истерия в гласа.

— Така ли? А кой го е създал това Курило, бе Апостоле? Ние ли, или такива като тебе? — запитва Драганов, без да повишава тон.

И преди посетителят да отговори, майорът подхвърля на появилия се в тоя миг милиционер:

— Изведете го! Следващият!

* * *

Следващият се оказа от женски род. Момичето е едро, макар и не колкото Апостол, и също тъй отпуснато, само че това е отпуснатост на преждевременна пълнота, пълнота от застоял живот, от леност или

може би просто от неправилен обмен на веществата. Лицето е миловидно, бяло, с една малко болезнена белота, едва-едва навъсено и заедно с това апатично, неподвижно, изобщо съвсем неспособно да се мери с артистичната мимическа динамика на Апостол. Младата дама е облечена с минижуп, не твърде подходящ за едрите ѝ бедра, частично закрити все пак от дълго до глезените леко манто, съобразено с дъждовните капризи на пролетния ден. Като се изключи бялата плът, всичко у тая дама е черно, или почти черно — облеклото, гъстите, небрежно разчорлени коси, очите.

— Лиляна Милева...

Тя не казва нито „да“, нито „не“ и стои неподвижно изправена пред бюрото, сякаш е оставила тук тялото си, а духом е някъде далеч, бог знае къде.

— Седни, Лили — поканва я майорът с обичайния си маниер да минава непринудено от служебния към интимния тон.

Лили сяда, все тъй апатична, като човек под хипноза, и кръстосва импозантните си бедра сред разтворилите се като завеса поли на мантото.

— Как живееш? — пита я дружески Драганов.

— Както обикновено...

Гласът е нисък, леко продран, глас на джазова певица от стария тип.

— Искам да кажа: с морфин или без морфин?

— Знаете, че вече го прекъснах.

— Да се надяваме — кима майорът. — А завчера вечерта, поспециално, какво си правила?

— Завчера? — тя вдига леко черните си вежди, но лицето ѝ си остана все тъй апатично. — Мисля, че бях на кино.

— А, добре... Какъв филм гледа?

— „Багдадският крадец“ — уточнява без колебание момичето.

— Този филм не върви тая седмица в никое кино — уточнява на свой ред Драганов. — Можеш да кажеш това на Апостол или на Боян, или на тоя, дето те е подучил да излъжеш.

Тя мълчи, сякаш става дума за въпрос, който съвсем не я засяга.

— А после след киното, на което не си ходила, какво прави?

— Прибрах се.

— Сама?

— С Боян... ако това има някакво значение.

— Никакво значение... Щом е с Боян... Защото предварително сте си плюли в устата...

Майорът замлъква, сякаш съобразява да продължава ли той безполезен разпит или да го прекъсне. Сетне подхвърля:

— И все пак към колко часа се прибрахте?

— Към единайсет.

— Там, на тавана?

— А къде другаде?

— И повече не сте излизали?

Лили кимна утвърдително.

— Странно... — промърморва Драганов.

Бележката обаче не произвежда никакъв ефект върху момичето.

— Странно... — повтаря майорът. — Защото към полунощ са ви видели да излизате от „Ягода“...

— Е, и какво е странното? — промърморва все тъй невъзмутимо Лили. — Това, че нямам часовник? — тя вдига дясната ръка и заголва китката си. — Ето, вижте: нямам. Продадох го. И изобщо живея, без да гледам часовник. Макар че ако знаех, че ще ме извикате, щях да го погледна, за да бъда точна в отговорите.

— А ампулите?

Лили дори не запитва „какви ампули“, а продължава да седи безучастно, облегната на стола, кръстосала бедра и свела поглед, сякаш готова да се поддаде на настъпващата дрямка.

— Ампулите, които Фантомас е задигнал от аптеката същата тая нощ! — извиква Драганов, за да я събуди.

— Това от вас го чувам.

— Слушай, Лили...

Тя вдига лениво тъмните си очи и сякаш за да му спести напразните усилия, произнася:

— Нищо не знам.

Произнася фразата спокойно, но така, че тя отчетливо прозвучава като „Нищо няма да кажа“.

Драганов натиска звънеца под бюрото и нарежда на появилия се милиционер:

— Изведи я! Следващият!

* * *

Този път следващият е Боян.

— Мислех, че вече няма да се виждаме с тебе, поне тук, в тая канцелария — подхвърля Драганов подир няколко незначителни въпроса.

— И аз така мислех — мърмори момъкът. — И наистина не разбирам...

— А!... Не разбираш...

— Съвсем искрено ви казвам, че вече съм го прекъснал. Ако щете, направете ми анализ...

— Кажи по-добре, прекъснал ли си връзката с тия, дето чакат навън?

— Почти... Освен с Лили.

— Да... Лили... Така и не разбрах на кое кино е ходила тя онази вечер...

— На какво кино не е ходила.

— Но тя каза, че е ходила.

— Нали ги знаете жените: щом се уплаши, и почва да лъже.

— Не ми се видя много уплашена.

— Такава си е, не й личи.

— А от какво има да се плаши?

— Колкото тя знае, толкова и аз... Но щом ни викате...

— Не се и сецаш значи защо ви викам?

— Нямам понятие.

— А кога видя за последен път Фантомас?

— Отдавна не съм го виждал.

— Но оная вечер си бил в „Ягода“...

— Бяхме само двамата с Лили.

— А какво знаеш за обира на аптеката?

— Коя аптека?...

— ...,„И какъв обир?“... — допълва Драганов.

— Но аз искрено ви казвам...

Боян постепенно набляга на това свое „искрено“ и реакциите му са далеч по-естествени от тия на Апостол, но аз не мога да се освободя от впечатлението, че моят човек лъже също тъй, както и Апостол.

— Добре, върви си — махва отегчено с ръка майорът.
Момъкът обаче не си тръгва, а поглежда колебливо към Драганов:
— Бих искал само да ви помоля...
Той млъква и Драганов на свой ред го поглежда:
— За какво става дума?
— Бих искал да ви помоля да не съобщавате на другаря Боев...
още повече аз наистина не знам нищо за тая аптека... и почти съм скъсал с цялата компания... и изобщо...
— А защо се страхуваш от другаря Боев?
— Не се страхувам... Неловко ми е...
— Добре, върви си — повтаря още веднъж майорът. — Я виж ти.
Неловко му било.

* * *

На мястото на Боян се явява Пепо, едно такова нервно хлапе, което, кой знае защо, ми прилича на испанец, може би зарад матовото мургаво лице или зарад къдравата черна коса и острите бакенбарди. Пепо има лош език и се държи арогантно, поне до момента, в който Драганов спокойно му обяснява, че може да го прати да прави компания на Фантомас в ареста. Подир което хлапакът показва, че при нужда е способен да се държи и по-прилично.

После на подиума се явява Роза, привлечена сякаш в компанията, за да служи като антипод на Лили. Роза е поетично безплътна и изобщо кльоцава като манекените от модните журналы. Мършава не само във фигурата, а и в останалите си изяви, включително и в изразните средства. Нейният речник, поне доколкото мога да съдя от разпита, се изчерпва главно с „да“, „не“ и половин дузина възклицания, значително по-смътни по значение. Една съвсем безцветна персона — сиви, сякаш избелели от слънцето очи, пепелява, някак повехнала коса, бледи устни и костюм с широк панталон в неопределен сивобозов цвят.

Последна в кабинета внася физиката си Марго — жената-дете, едно вече доста развито в телесно отношение и доста покварено по битова линия дете, с вирнато носле и сладникаво красиво лице, галена

щерка на богати хора в минало време, в чиито жили тече синята кръв на три поколения търговци на рогат добитък. Марго също като Роза, Пепо и всички останали не знае абсолютно нищичко за обира на аптеката, но тая неосведоменост съвсем не накърнява самочувствието ѝ, напротив, жената дете се фръцка ту на една, ту на друга страна, за да покаже силуета си във възможно най-изгодно положение, и изобщо се държи тъй, сякаш стои пред кинооператор, а не пред майор от милицията. И понеже Драганов и без това е вече на края на търпението си, той я изпраща от естрадата с едно лаконично, но красноречиво „вън!...“, като само поради завидното си самообладание успява да преглътне останалата част на репликата.

— Труден материал... — въздъхвам, когато малко по-късно сядаме в стаята на майора да изпием чаша кафе.

— И да... и не... — отвърща Драганов. — Ако бях водил разговора малко по-настойчиво, бъдете уверен, че в тоя час вече поне едно от момичетата щеше да е направило първите стъпки към капитулацията. На понеже вие наредихте да не ги притискам твърде...

— Именно. Те няма къде да избягат. И все пак материалът е труден, като материал за превъзпитание, искам да кажа.

— И да... и не... — повтаря майорът. — Когато са така, в пакет, наистина са трудни. Но вземете ги един по един и ще видите, че повечето са поправими... Всъщност всички са поправими, освен може би Апостол и особено Пепо.

— „Поправими“, това звучи ободрително — промърморвам. — Но практически погледнато, по-важно е дали наистина ще се поправят.

— Сложен въпрос. И във всеки случай въпрос, който не може изцяло да се реши тук, в тая канцелария. Ако нямаме помощта на околните, на близките...

Той прокарва уморено ръка в сивеещите вече коси, поглежда ме и забелязва:

— Когато ги гледаш отстрани как лъжат и клинчат, иде ти да им удариш по един шамар и да ги пратиш, дето им е мястото. Но когато малко повече ги опознаеш, виждаш, че зад всеки от тия случаи се крие по една човешка драма... Ето тази Лили, да речем... На пръв поглед ще кажете — инат и поквара. А всъщност не е лошо момиче. Но какво искате, когато от малка е загубила майка си и няма никакъв близък човек, и живее сред дрипите в някакъв мизерен таван.

— А бащата?

— Бащата? Той не иска и да я чуе. За него тя е само една мръсница.

— Прав сте — кимам. — Драмите са налице. Въпросът е как да избегнем трагичния епилог.

* * *

Следобедът и този ден минава в служебен разговор с Борислав, само че сега за разнообразие към темата „Томас“ е прибавена и темата „Чарли“.

— Нечист човек... — забелязва приятелят ми.

— Какво точно имаш предвид?

— Всичко... Но най-вече краката.

Борислав изважда от една папка няколко снимки и ми ги хвърля през бюрото.

— Но той е бос! — избъбрям, като поглеждам първата снимка.

— Само когато е в парадна униформа — уточнява колегата ми.

Гражданинът Чарлз Уест — за приятелите си Чарли — е щракнат в пълното си величие в момента, в който излиза от посолството. Слаб и висок, макар не колкото Апостол, той е облечен с артистична небрежност — риза на едри карета, разгърдена почти до корема, измачкано кожено яке и също тъй измачкан ковбойски панталон. Лицето е представено главно от едрият остър нос, доколкото цялата останала част в една или в друга степен е закрыта от буйна къдрава растителност — дълги чорлави коси, рошава брада и увиснали надолу мустаци. Обесената на рамото китара и босите крака щастливо допълват тая парадна външност.

— А! Той е моторизиран — заблязвам, като минавам на следващата снимка, представяща Чарлз Уест в момента, в който възсяда мотоциклета си.

— Докарал е тая стара бракма от Турция и пърпори с нея насамнатам.

— И къде е резиденцията му?

— Живее на Патриарх Евтимий у една старица, сестра на майка му.

— А какви са заниманията му през последните дни?

— Същите: шляе се по кафенетата. В посолството във всеки случай не се е отбивал, ако това имаш предвид.

Той посяга към цигарите ми и запалва с разсеяния вид на човек, който върши съвсем машинално нещо, без дори да го съзнава. Сетне казва, като изхвърля заедно с думите и съответно количество дим:

— Засега това е фигура без значение. Най-банален случай на изтърван хлапак от богато семейство. Един от хилядите скитащи ленивци, дето шляпат по света с босите си крака, понеже смятат, че това е модерно, и понеже скуката и наркоманията не им дават мира.

— Един наркоман не може да намери провизии у нас.

— Е да, но този е намерил Марго.

— Такива като Марго ги има навсякъде... с лопата да ги ринеш.

— Знаеш, че когато човек се влюби, той си въобразява, че неговата Марго е единствена.

— Наркоманите не са твърде силни в любовта.

— Може да не е любов... Приятелство, привързаност, каквото щеш там, но за мен той тип е фигура без значение.

— В живота няма фигури без значение. Също както и в шаха.

— Знам това. Но аз говоря в дадения момент.

Дадения момент... Всъщност ние нямаме никаква представа какво се подготвя в дадения момент, ако изобщо нещо се подготвя. Може той чорлав и безхарактерен Одисей вече да се е превърнал в инструмент на една операция, за чиито истински цели самият той да няма дори и понятие. А може и цялата ни акция да се окаже добре подготвена хайка в една гора, където всъщност отдавна липсва дивеч, хитроумна засада за ловене на призраци, изобщо излишно прескачане в една територия, която интересува не нас, а майор Драганов.

Ние двамата с Борислав сме свикнали да реагираме на действия безспорни и брутални, толкова брутални, че изискват незабавна намеса. Ние сме нещо като пожарникари, а пожарникарят не се мъкне по улиците, за да гадае ще има ли в тая къща пожар, или няма да има. Но понеже задачата ни е вече възложена и понеже някакво професионално чувство ни подсказва, че пожарът не е изключен, ние обсъждаме още известно време вероятностите за този проблематичен пожар, преди да напуснем своята болнична стая.

Оставяме в службата координатите си за в случай, че стане нещо непредвидено, и отскачаме да закусим в „България“. Сядаме на една маса до широката витрина и следим движението на минувачите по булеварда, додето лениво консумираме кренвиршите и бирата си. Късен следобед е, тоест час за разходка, и по тротоара в меката светлина на залязващото слънце бавно дефилират млади хора на двойки или на по-големи групи, бърбят, смеят се и поглеждат към нас, с което ни поставя в неловкото положение на манекени, рекламиращи от витрината кренвиршите и бирата като вкусна и питателна храна.

Така или иначе, но приятно е, след като си се занимавал с болести и с болни хора, да се огледаш наоколо и да видиш, че си заобиколен от един многолюден, жизнерадостен и здрав свят. „Само няколко дузини са“ — бе казал Драганов. И може би дори наум не му минава, че за него, за Драганов, ограничеността на бройката съвсем не е от значение, понеже той е осъден да се занимава цял живот именно с тия няколко дузини, да прекарва по осем и по десет часа на ден само с тях, да се движи сред техните драми и катастрофи, защото те вече са се превърнали в част от собствения му свят.

— Знаеш ли, Емиле — забелязва Борислав, сякаш отгатнал мислите ми. — Понякога изпитвам някаква малодушна носталгия ей по тоя обикновения, ама съвсем обикновения и съвсем мирния живот... Поисква ми се да съм учител или шеф на кантора, или, да кажем...

— Често ли ти се искат такива неща? — прекъсвам го.

— Не, рядко. Съвсем рядко.

— Тогава не е опасно. Мислех да не си мръднал.

Той не отговаря и наново се заглежда към булеварда.

— На времето — казвам — една вечер седяхме в околийското и пушихме, а Любо ми вика: „В нашето градче, брат ми, някога човек не можеше да се размине от плъхове и във всяка къща имаше по няколко капана от тия, простите, телените. А сега целия град да обиколиш, я намериш един капан, я не. Ние с тебе, брат ми, сме като тия капани: като се свършат плъховете, и ние ще идем на боклука“.

— Ако питаш мене — промърморва Борислав, — готов съм веднага да вървя в пенсия, стига да изчезнат плъховете. Уви, засега поне такова нещо не се очертава.

Поръчваме още по една бира и Борислав най-сетне запитва:

— Как е Маргарита?

— В момента е „Веселата вдовица“. Или се опитва да си внуши, че е такава.

— Струва ми се, че сбърка, дето навремето я остави — забелязва Борислав с тая понякога досадна прямота, която се установява между стари приятели.

— Искаш да кажеш, че сега трябва да поправа грешката си?

— Нищо не казвам. Но, струва ми се, не биваше на времето да я оставяш.

— Кой кого и защо е оставил, това, знаеш, е доста сложна история... И твърде стара...

— Добре, добре, само не се впрягай — успокоява ме Борислав.

— Не се впрягам. Просто не съм сигурен, че съм сбъркал, дето съм изтървал едно семейно щастие, което имаше всички изгледи да бъде като семейното щастие на Любо Ангелов.

Борислав ме поглежда, сякаш се готви да отговори нещо, но само избъбря „наздраве“ и вдига чашата си.

Когато излизаме, вече се е мръкнало. Намираме служебната кола в теснотията на Бенковски, дето сме я оставили. Сядам на волана, потеглям и след не повече от десетина минути спирам в тясна, зле осветена уличка.

— Това ли е кооперацията? — пита Борислав, когато слизаме.

— Това е сестра ѝ — пояснявам, защото целият блок е съставен от почти еднакви, неугледни жилищни сгради, строени някъде към началото на войната.

Проникваме в тъмното стълбище, за да излезем тутакси след това през задния вход, пресичаме два разградени двора, хлътваме в друг заден вход и се изкачваме на втория етаж. Прилагам морзовата сигнализация върху копчето на звънеца, вратата леко се отваря, мярва се лицето на един от нашите хора и миг по-късно ние се озоваваме в чудното царство на геологията.

Домакините явно обичат професията си, защото цяла една стена на хола е заета от стъклена витрина с десетки най-различни минерали. Някои от тия камънаци на мене лично ми изглеждат доста сиви и обикновени, за да бъдат излагани в специална витрина. Затова пък кристалите и рудите с техния златист, червеникав или синкав блясък са като истински украшения. Насрещната стена също е покрита от

застъклени рафтове, но тук е светът на книгите. Изобщо тоя чист уютен хол, изглежда, служи не толкова за гостна стая, колкото за работен кабинет, и това е много добре, защото и ние сме дошли за работа.

— Нещо ново? — обръщам се към лейтенанта и помощника му, които в момента са тук на дежурство.

— Нищо, чакаме...

Докато чакат, те очевидно не си губят напразно времето, макар че заниманията им едва ли са пряко свързани с геологията. На масичката е пръснато тесте карти, а върху полето на „Вечерни новини“ се мъдрят на драскани с молив две колони подозрителни числа.

— Кой печели? — пита Борислав.

— Нека той да каже — промърморва скромно лейтенантът по адрес на помощника си.

— Не ми върви карта... — извинява се оня.

— В белота, Илия, майсторът разчита не на картата, а на себе си — произнася поучително Борислав.

И като се обръща към мене:

— Какво ще кажеш, другарю полковник, да им предадем ли един урок на тия момчета?

А понеже аз винаги съм готов да окажа помощ на ближния, ние без повече предисловия се разполагаме около масичката и потъваме в тънкостите на белота.

За жалост, силната карта — сякаш за да опровергае максимата на Борислав — тече все към лейтенанта и помощника му. И момчетата, макар инак да са дисциплинирани служители, не пропускат случая да натупат порядъчно шефовете си.

— Добре, бихте ни, но сега да видим какво ще каже реваншът — забелязва приятелят ми, който съвсем не е от тия, дето се обезсърчават.

Реваншът обаче не казва нищо, защото тъкмо в тоя миг откъм усилвателя се раздава многозначителен шум и нашето внимание се насочва към апаратурата.

Върху екрана на телевизионното устройство, дето е отразен интериорът на един обширен хол — не нашият, а онзи в насрещната сграда, настъпва раздвижване. Вратата откъм антрето се отваря и влиза Марго, следвана от Апостол и от Пепо. Двамата свойски се разполагат по креслата, докато Марго се отправя в посока към нас, вероятно за да

спусне завесите. Излишен труд — но няма как да ѝ го кажем. Завесите на нашия хол също отдавна са плътно спуснати, само че телевизионните устройства не се тормозят от подобни препятствия.

— Дай нещо за пиене — обажда се мършавият.

— Че вие оня ден всичко изпихте — отвърща Марго, която отново влиза в обсега на устройството. — Впрочем мисля, че в кухнята има още малко коняк.

— На мене не ми се пие — заявява Пепо.

— Пие ти се или не, тук трябва да има бутилки, чаши...

— Смяташ, че хората на Драганов могат да довтасат? — пита Марго.

— Не вярвам... но не е изключено — отвърща Апостол. — Де да знаеш какво ще им дойде на ума. Макар че ако питаш мене, не вярвам да си прахосват нощта за нас. Докато не изцеди нещо от Фантомас, Драганов няма да ни закача. А той нищо няма да изцеди от Фантомас.

— Фантомас е гроб! — потвърждава Пепо.

— Мислите само за себе си — промърморва Марго. — А не си представяте какво му е в тоя момент на момчето.

— Защо да мислим за себе си? — възразява мършавият. — Така се е случило, че сега е ред на Фантомас. А утре или други ден може да дойде и нашият ред.

— „Така се е случило“... — повтаря сприхаво домакинята. — Нищо нямаше да се случи, ако не го беше накарал да се върне да разбие и втория шкаф.

— За вас мислех — произнася невъзмутимо Апостол. — Защото утре пак ще почнете да ми хленчите за став... и защото всеки ден не могат да се разбиват аптеки... Хайде, донеси коняка!...

В тоя миг се раздава звън. Марго изчезва към антрето, а след малко наново се появява заедно с Боян, Лили и Роза.

— А, ето кой носи коняка! — извиква Апостол, забелязал в ръцете на Боян една завита в хартия бутилка.

— Водка е — уточнява новодошлият.

— Няма значение какво е. Хайде, дайте чаши и направете мизансцена на гуляя, защото нервите ми ще се скъсат вече.

— Само твоите ли? — промърморва Роза.

Подир което в хола бавно се понася оня нестроен, но доста плътен шум, който се получава, когато шест души искат в едно и също

време да кажат шест различни неща. Марго внася чашите и една полупразна бутилка, но още не сервирала питието, мършавият нарежда:

— Донеси авоарите.

Авоарите, както и следва да се очаква, се оказват от аптечно-медицинско естество. Апостол разтваря картонената кутия, подадена му от домакинята, и оповестява:

— По две ампули на глава от населението!

— Защо по две? — пита недоволно Боян.

— Защото останалите ще стоят тук, в общата каса.

— Да... Та ако рекат да направят обиск, да ги приберат закуп... Нека си ги разделим още сега и толкова.

— Не! — отсича мършавият. — Ако се пръснат из джобовете ни, рискът е по-голям. И без това ще идваме тук — друг терен няма. А за останалото — Марго си знае работата.

Веднъж авоарите разпределени, гостите се пръскат по диваните и креслата на хола.

— Баща ти е доста досетлив човек — подхвърля към домакинята Боян, като се изтегля с Лили на дивана до вратата. — Пригответе ни е доста кушетки...

— Баща ми ли? — процежда презрително Марго. — Всичко тук е от дядо.

Че всичко тук в тоя хол не датира от най-ново време, това си личи и без обяснения. Мебелите, драпериите, лампата с копринен абажур, картината с тиролски пейзаж и гипсовият бюст на някаква антична богиня, лишена от нос, но с добре оформени гърди — всичко говори за плесенясал разкош от времето на буржоазния просперитет.

Само че в момента не тия подробности на обстановката привличат вниманието ми. Участниците в малкото светско сборище, усамотени всеки в своя кът, вадят спринцовки и запретват ръкави. Встрани от нашето зрително поле Роза навярно е пуснала магнитофона, защото в стаята се разнася странна, монотонна и натрапчива с ритъма си мелодия. Но-което засега най-много ме интересува, то е, че Боян, след като напълва спринцовката на Лили, зарежда и втора спринцовка за себе си и с обигран жест я забива в ръката си.

Какъв лъжец!

В хола — оня, насрещният — постепенно настъпва мълчание и само ниските монотонни звуци, напомнящи донейде биене на далечни тъпани, остават да звучат. Гостите са стихнали, полуизлегнати наоколо, сякаш се взират всеки в своята идея-фикс. Единствен Апостол, който, изглежда, е най-трудно податлив на влиянието на морфина, бръщолевина нещо неясно на себе си.

— Това трябва да се формулира... да се предаде на... който има уши, да слуша... не можеш да възкръснеш, ако преди туй не си умрял... трябва да си мъртъв за живота... бракосъчетания, гласа на будилника, бебешки колички, стотинки за тролея... дай ключа от квартирата... кой ще черпи... глупости... смърт на всичко това... за да възкръснеш... възкръсваш и летиш... в синята безпределност...

Той засича на всяка дума, сякаш езикът му натежава при всяка дума все повече, додето замира и отпуска глава на облегалото.

Но тъкмо тогава откъм антрето наново се разнася звън.

Стреснат и повече раздражен, отколкото уплашен, мършавият избъбря:

— Кой са тия досадници?... Драганов? Изгони го!

— Навярно е Чарли — произнася сънливо Марго, като едва се отърсва от вцепенението и става.

— И него изгони! — махва с ръка Апостол. — Освен ако носи став... — И той отново отпуска глава на облегалката.

Неизвестно е дали Чарли носи став или не, обаче той бива въведен в помещението при нула внимание от страна на околните. Единствен мършавият вдига повторно глава и изломотва:

— Аз!... Апостол... Аз, апостолът на наркотика!... — сякаш за да предупреди пришелеца да не се опитва да си присвоява ролята на шеф.

Подир което пак потъва в света на някакви свои и съвършено невидими дори при днешната висока техника образи.

— Скъпо дете... — обръща се Чарли с церемониален жест към Марго.

— Остави ме сега!... — промърморва тя, като отново се отправя към дивана си.

Новодошлият безпомощно се оглежда в търсене на възможни събеседници, обаче всички в хола са в тоя миг еднакво неконтрактни. Той подръпва веднаж-дваж машинално струните на китарата, с която,

изглежда, и насън не се разделя, после се отпуска обезкуражен на кушетката до Боян. Потънал в себе си, Боян също не му обръща никакво внимание, додето оня не го хваща за рамото:

— Колко ампули си впръска?

— Колко искаш да впръскам?... Една.

— И вече си се опулил като сомнамбул!... На мене една ампула не ми стига даже за да дойда на себе си.

Чарли говори съвсем правилно български и само леко провлачва някои гласни.

— Всеки според възможностите си — избъбря Боян. Сетне поглежда косо новодошлия и добавя:

— Дай няколко ампули!

Чарли обаче вместо ампули дава само няколко тихи акорда на китарата.

— Дай де, дай!... Преди тия хищници да са ти преровили джобовете.

— Няколко ампули? — поглежда го Чарли. — Но какво са няколко ампули за цял живот?

— За целия живот после ще мислим.

— Така ли? А утре? А други ден?

И като се обръща към апатично седящата малко по-натам Лили, помолва нежно:

— Спри тоз магнетофон, мило дете... спри го, миличка... аз сам ще ти посвирия.

Лили става като автомат и бавно се отправя нейде навън от зрителното ни поле. Чарли също става, стъпва с крак върху кушетката, накланя се леко към Боян и задрънка с китарата в момента, в който магнетофонът замлъква. Разликата между секналото думкане и токущо зазвучалата мелодия не е лесно доловима с просто ухо. Затова пък репликата, придружаваща музиката, съвсем ясно се долавя:

— Можеш да имаш десетки, стотици, хиляди ампули, мой мили Боян...

— По кой начин? — пита Боян без особен ентузиазъм. — Като дойда с теб отвъд?

Чарли поклаща отрицателно глава:

— Тук, тук, мой мили Боян... Хиляди ампули и едно момиче като богиня...

— Богини не ми трябва — сбърчва чело момъкът. — И тия тук са ми много. Ти дай ампулите.

— Дай работа — ще дам ампули.

— Каква работа?

Чарли се навежда още повече към Боян, обаче в това време на дивана отново се настанява Лили.

— Всяко нещо — с времето! — промърморва чорлавият.

И за да допълни тая си оригинална мисъл, той запява полугласно, като не твърде умело се опитва да нагоди импровизираните думи към монотонната мелодия:

*Има време за пиене,
има време за една... две... три ампули,
има време за смърт
и за малка любовна игра,
ето там, край града, под дърветата...*

„Това е — мисля си, без да слушам повече граченето на чорлавия. — Ето го и другото. Ето го хлътването.“

И в главата ми изведнъж отново прозвучава тих, но странно отчетлив, оня далечен някогашен глас:

„Емиле, какво ще направиш, ако синът ти стане предател?“

„По-полека — казвам. — Не бързай. Още не сме дошли дотам.“

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

— Къде да те закарам? — питам, когато стигаме до гарираната в тъмната уличка кола.

— Да идем в къщи — предлага Борислав. — Елена ще ни опържи шунка с яйца.

— Сега, в полунощ?

— Не се безпокой. Тя чете до късно.

Не възразявам, понеже ми е напълно безразлично къде ще вървя. Сядаме в колата и потеглям, додето приятелят ми обяснява:

— На юни е последната й сесия. Затова чете непрекъснато.

Съвсем излишно е да го питам „Коя е тая Елена?“. По-рано беше Светла, сега е Елена, а след някой месец може да бъде Малина или Теменужка. Той има някакъв щастлив похват да завързва познанства, да ги превръща в трайни връзки без всякакъв ангажимент и да ги прекъсва, преди да са се изродили в бремене, със същата лекота, с която ги е и създал, без кавги и без драми. И целият му живот, като се изключат напреженията и рисковете на професията, минава пак така без сътресения. Без бог знае какви сполуки, но и без сътресения. Един човек на равновесието, който не е нито лекомислен, нито склонен към драматизации, нито буен, нито безучастен, нито женкар, нито отшелник. Един човек спокоен и устойчив дори при нашия неспокоен занаят. Един човек без вътрешни конфликти и раздвоения, освен раздвоението, на което го обрича епичната му борба срещу тютюна. С две думи, един щастлив човек, макар че ако му го кажа, той положително ще измърмори:

„Абе всеки си знае колко е щастлив.“

Когато влизаме в квартирата на приятеля ми, оказва се, че Елена наистина още чете, излегната на дивана в хола.

— Как само ме заварвате — промърморва тя, като става, явно притеснена от тоалета си, състоящ се от блузата на пижамата и един стар панталон, без да броим босите крака.

— Не се стеснявай — успокоява я Борислав. — Това е Емил.

— Известно ми е — кима Елена.

— Не знам обаче известно ли ти е, че Емил в момента е гладен.

— Ще се опитам да ви помогна. Само не очаквайте бог знае какво — произнася дамата, като обува чехлите си.

И изчезва в кухнята.

Апартаментът на Борислав е почти като моя, с тая разлика, че тук освен баналните мебели са налице и два предмета, говорещи за вкуса на обитателя, както би се изразила Маргарита — една огромна многоцветна географска карта на света, закрепена с кабари на стената, и една също огромна кукла, застанала в целофанената витрина на кутията там, в ъгъла върху етажерката.

— За какво си я окачил тая карта? — любопитствувам, като се изтягам на току-що освободения диван.

— Шшшт! — слага многозначително пръст на устните си приятелят ми.

И добавя полугласно:

— Остана от Светла. Тя, ако помниш, следваше география.

— А защо я държиш? За да си отбелязваш върху нея забранените вече зони?

— Красива е. Виж само какви цветове!

Не възразявам.

— А тая кукла и тя ли е от Светла?

— Сега, когато се връщам, я купих от Венеция на Мариана, само че ти Мариана не я знаеш. Мечтаеше за такава кукла и аз ѝ я купих, но когато се върнах, тя вече се беше омъжила.

— В такъв случай ще я подариш на Елена.

Борислав поклаща отрицателно глава и обяснява все тъй полугласно:

— Срегнах един ден Мариана и ѝ казах, че съм донесъл кукла. „Не мога да я взема — вика, — мъжът ми ще пита откъде е.“ „Тогаво — викам — ще я дам на друга.“ „В никакъв случай — вика. — Ще я държиш.“ „Докога — питам — да я държа?“ „Няма значение до кога. Тя е купена за мене.“ И както виждаш, държа я.

Понеже освен картата и куклата обстановката не ни предлага други теми за разговор, ние изпушваме мълчаливо по една цигара, додето вратата на кухнята се отваря и до нас достига гласът на домакинята, съпроводен с ароматния мирис на пържени яйца.

— Хайде, идвайте, че ще изстинат.

Сядаме край малката маса и Борислав подхвърля:

— Ти можеш да си лягаш. И сами ще се оправим.

А когато Елена излиза, той добавя:

— Ще се оправим ли?

— Ако имаш предвид яйцата и шунката...

— Знаеш какво имам предвид.

Не отговарям и ние се съсредоточаваме върху яденето, всеки потънал в мислите си. Най-сетне домакинът донася от печката алуминиевата каничка кафе и поема предложената му цигара с обичайния си в подобни мигове унесен вид, сякаш не съзнава много добре какво върши.

— Ти трябва да помогнеш на момчето. Емиле.

— Готово. Стига само да ми кажеш как.

— Знаеш много добре как.

— Надценяваш ме. От одеве разсъждавам по този въпрос и доникъде не мога да стигна.

— Че тя е проста работа, бе! — възкликва Борислав. — Отиваш при него или го извикваш и му казваш, каквото трябва да се каже.

— Работата съвсем не е проста, само че ти се преструваш на прост. Отлично знаеш, че подобни неща при подобни ситуации не се правят.

— Е, веднъж пък ще ги направим. За сина на Любо Ангелов си струва да ги направим.

— Ако е въпрос да си играем на приказки... — промърморвам с досада.

Отпивам от кафето, поемам две порции дим и добавям:

— Както и да я въртим, генералът няма да се съгласи.

— Зависи как ще му представиш работата.

— Както и да я представя, няма да се съгласи. И ти знаеш това не по-зле от мене. Ние сме в самото начало на една операция, която може да се превърне в сериозен удар за противника. А ти искаш предварително да теглим кръст на тая операция и да идем да обясняваме на евентуалния предател, че добрите момчета не бива да бъдат предатели.

— Но това е синът на Любо!

— Професионално погледнато, това е един евентуален предател, и нищо повече. Една пионка в ръцете на противника и нищо повече. И нашата задача е само да чакаме, за да видим как ще бъде разиграна тая пионка.

— Недей така. Ти би могъл да използваш човека. Да му поставиш задача.

— Във всеки случай — не сега. И при всички случаи — не безусловно. Задача от тоя род се поставя, както знаеш, само на човек, заслужаващ пълно доверие. А към тоя, нашия, аз в момента не изпитвам никакво доверие. Той обеща, че ще скъса с тайфата, и ме излъга. Обеща, че слага край на морфина, и ме излъга. Вчера е взел участие в един обир, утре се готви...

— А ако Любо бе тук, така ли би разсъждавал?

— Кой? Аз или Любо?

— Не ти! Любо. Тебе вече те чух.

— Да ти кажа ли как би разсъждавал? На времето в граничния район бяха ни прехвърлили трима диверсанти... Оставихме ги да минат, защото директивата беше да узнаем с кого ще се свържат и какво мислят да правят. Укриха се у беден селянин — бай Георги, сродник на един от тримата, къщата му беше на края на селото. Взехме необходимите предпазни мерки и зачакахме. На другия ден, помня, седяхме с Любо пред кръчмата, а бай Георги минава и се запътва към бакалницата. „Защо — казвам — не го викнеш да го поразпитаеш за туй-онуй? Ще изгори човекът.“ „Защото, брат ми — казва Любо, — сега негов ред е да играе, не мой. Не можеш да искаш от даскала да ти отмени изпита понеже има риск да пропаднеш.“ „Подскажи му поне малко, дай му знак“ — настоявам. „Не, брат ми — отвръща Любо. — Има в живота такива едни моменти, когато подсказването не влиза в работа и никой не може да ти помогне, ако не си помогнеш сам, и никой не може вместо тебе да вземе решението, и ти единствен го взимаш и единствен носиш отговорност за него“ И когато подир малко бай Георги наново мина край нас, Любо не го погледна дори с крайчеца на окото, а камо ли да подхвърли „А, бе, много цигари си купил бе, бай Георги“ или нещо от тоя род, за да му подскаже нещичко.

Борислав не пита какво е станало с бай Георги, нито как е приключила цялата история, защото в момента мисли за друго. Но това, което той мисли, аз самият отдавна вече съм го премислил и знам

отлично, че изходът е само един, ако това изобщо може да се сметне за изход.

— „Професионално погледнато“... — така щеше да каже Любо — промърморвам. — Той даже и личните си работи ги оценяваше „професионално погледнато“.

— Човекът не може да се оценява само професионално погледнато — възразява Борислав и в раздразнението си запалва още една цигара.

— Може... И трябва... Щом веднъж е влязъл в обсега на разведката. А Боян вече е влязъл. Досега те са го изучавали. Изучавали са го вероятно внимателно и подробно, за да не поемат излишни рискове. И сега вече идва ред на вербовката. Идва ред на изпита и само от Боян зависи дали ще го издържи или ще пропадне.

Преместваме се в хола, но и там разговорът продължава в същия дух, защото моят спокоен приятел, когато си науми нещо, тъй спокойно и неотклонно настоява на него, че ти пробива дупка в главата. Известно време се стремя да оборвам аргументите му, но постепенно ставам все повече слушател, отколкото участник в беседата, а по-късно навярно съм престанал да бъда и слушател, защото, когато в един миг се опомням, откривам, че лежа на кушетката, завит с някакво одеяло, а през тюлената завеса на прозореца вече светлее небето на ранното утро.

* * *

Следващите два дни представляват една дълга пауза. Дълга, защото е пауза на очакване. Компанията е под непрестанно наблюдение, но нищо в нейните действия не заслужава специално отбелязване, освен че вечерта на втория ден е ознаменувана с нова сбирка у Марго.

— До преди четвърт час лежах като трупове — съобщава на заранта лейтенантът. — Чарли и Боян току-що заминаха с мотоциклета.

— Бъди в постоянна връзка с проследяването — нареждам. — Съобщавай ми за всяка промяна в ситуацията.

Цялата сутрин обаче не настъпва никаква особена промяна. Боян се отбива за малко в къщи, после двамата сядат в „Ялта“, а по-късно сменят „Ялта“ с „Варшава“.

Най-сетне към обяд пристига една заслужаваща внимание новина, макар и от друга посока: Томас е поел със секретарката си шосето към Панчарево.

— Навярно отиват да хапнат в „Лебеда“ — казвам на Борислав. — Ние, уви, не можем да последваме примера им. Струва ми се, че не е зле да се прехвърлим в пункта на Проследяването.

В пункта киснем повече от два часа, за да получим само три мършави новини: Боян и Чарли са се преместили от „Варшава“ в бирарията край Дървенишкото шосе; Томас и секретарката, точно според очакванията, са седнали да обядват в „Лебед“; Томас и секретарката напускат „Лебеда“, отминават Панчарево и се разполагат да починат недалеч от шосето.

Цялата тази игра с наблюдения от далечно разстояние, с постоянни съобщения и нареждания по радиото, с телевизионни и подслушвателни устройства, колкото и да ми е добре известна, е нещо съвсем непривично за мене като практик. Защото като практик съм свикнал на съвсем други неща. И преди всичко свикнал съм цялата тази техника да се намира не в моите ръце, а в ръцете на противника, да бъде не проследяващият, а следеният, не той, който поставя капани, а оня, който се стреми да ги избягва. Нищо. Малко разнообразие никога не вреди на нервите.

— Разстоянието между Панчарево и Дървенишкото шосе не е чак толкова голямо — промърморва сякаш на себе си Борислав.

— При всички случаи една разходка на чист въздух няма да ни навреди — допълвам аз мисълта му.

Подир което давам необходимите нареждания и ние с приятеля ми и с лейтенанта се качваме в екипираната кола и потегляме с болезнено свити стомаси и отровени от цигарите уста на малка екскурзия извън града.

Отминаваме разклонението, водещо към Семинарията, и шофьорът натиска газта, за да вземе нанагорнището, когато радиовръзката ни донася съобщението, че Томас и секретарката отново са свърнали по пътя за София. И веднага подир туй идва ново

съобщение: Боян и Чарли са напуснали бирарията и са поели към Дървеница.

— Значи движат се в различни посоки — установява лейтенантът.

— И аз да бях на тяхно място, и аз така щях да се движа — отвърща Борислав. — Иначе как ще разбере дали нямам опашка подире си.

Съвършено вярно. И все пак, докато това движение в различни посоки продължава, по-добре е да изчакаме да се очертае истинската посока, вместо да навиваме километраж. Затуй се отбиваме и спираме край шосето.

Когато излизаме с Борислав да се поразтъпчем, той ненадейно запитва:

— Какво предпочиташ, Емиле? С пълни ли ръце да се върнем, или с празни?

— Мислех, че този разговор е вече приключен — забелязвам.

— Напълно приключен. И все пак, какво предпочиташ?

— Същото, което и ти! — отвърщам троснато. — Да се върна с празни ръце, това предпочитам.

— Успокояваш ме — кима Борислав. — До тоя момент мислех, че само аз откачам.

И тогава от москвича се раздава гласът на лейтенанта:

— Колата на Томас се е отбила от шосето и е спряла в един страничен път...

И миг по-късно:

— Мотоциклетът е направил завой и поема в същата посока.

— Никога недей много силно да искаш нещо, защото в такъв случай винаги става обратното — подхвърлям на Борислав.

И ние хлътваме в колата.

* * *

Изминаваме няколкостотин метра пеша, додето стигаме до волгата с апаратурата, гарирана предпазливо в един храсталак. Всъщност разстоянието между нас и мястото на действието е твърде голямо, за да има опасност ония да ни видят. Затуй пък ние много

добре ги виждаме през хрусталака с помощта на съответното устройство.

— Искате ли да слушате? — пита техникът.

— Затова сме дошли — казвам.

Наистина затова сме дошли. И нашето присъствие, служебно погледнато, както би се изразил Любо, съвсем не е наложително, защото малко по-късно всичко ще ни бъде сервирано като звукозапис, а още малко по-късно и като серия от снимки.

Техникът ми подава един миниатюрен приемател и обяснява с едва скритото задоволство на добрия специалист:

— Сложих му едно елементче в мотоциклета и връзката е готова.

Но аз едва го чувам, защото, излегнати в хрусталака с Борислав, ние вече изцяло сме заети с приемателя.

Участниците в действието са разделени на две групи. Томас и Чарли са застанали до колата, чийто капак е вдигнат, за да симулират при нужда момент на авария. На десетина метра по-нататък под сянката на дърветата седят полуизлегнати Боян и секретарката. Томас и Чарли от време на време разменят по някоя дума на матерния си език, но за мене значително по-важен е разговорът, който се води между дамата и кавалера на български:

— Не е ли по-добре да почнем от съкровището? — произнася в тоя момент Боян.

— И това ще стане — успокоява го секретарката. — Но в случая се касае за нещо значително по-важно: за нещо, което може да бъде далеч по-ценно за вас.

— Ценното всеки го разбира по своему — възразява момъкът. — Аз лично го разбирам като морфин.

— Ваша работа. Само че морфинът ще се изразходва бързо, а след туй ще са нужни нови дози и после ще имате нужда пак от други дози и изобщо след всяко ново засищане ще идва и новата криза. Докато ние ви предлагаме щастливия и окончателен изход.

— Бягство в западна посока?

— А защо не?

— По кой начин?

— Трябваше да запитате най-първо: срещу какво?

— „Срещу какво“? Това е без значение. Без значение е и вашият Запад. Дори с риск да бъда вулгарен, ще ви кажа, че плюя на вашия

Запад освен по една точка: там снабдяването става малко по-лесно.

— Значи вашата цел се изчерпва с възможността да се тровите?

— Не да се тровя, а да блаженствувам. Но това е въпрос на терминология.

— Ваша работа — свива рамене секретарката. — И понеже вече изяснихме въпроса откъм края, не би било зле да го разгледаме и откъм началото...

Тя вади нещо от чантата си и го показва на младежа.

— Познавате ли тази млада дама?

— Не. До ако ми дадете адреса...

— А как бихте се запознали?

— Ами ще позвъня на звънеца, а когато тя ми отвори, ще кажа: „Здравей, бонбон! Какво, ще правим следобед?“

— Така може да успеете, но може и да не успеете — поклаща глава жената. — А връзката трябва да се постигне на всяка цена, разберете. Затуй ще ви моля да бъдете крайно внимателен и да се придържате точно към нарежданията ми.

— Мисля, че момичето изглежда доста посредствено, за да се горещите толкова около него — забелязва Боян.

— Нас ни интересува не момичето, а бащата. Но за да стигнете до бащата, това момиче трябва да стане ваше, да бъде готово на всичко за вас, разбирате ли?

— Безумната любов днес не е твърде на мода — възразява младежът. — Но нищо не пречи да опитаме.

— Само че нека безумието, ако има такова, се проявява само от нейна страна. Що се отнася до вас, вие следва да бъдете изключително предпазлив и дискретен. Вече сте уведомен, че ние възнаграждаваме щедро добрата работа, но ставаме неумолими дори при най-малката недискретност.

— Оставете заплахите — промърморва момъкът. — Аз не съм твърде боязлив. Ако бях боязлив, нямаше сега да се намирам тук.

— Ако бяхте боязлив, ние сами нямаше да прибъгваме до вас. Но в случая не става въпрос за смелост или боязън, а за здрав разум. Запомнете, че отсега нататък, докато не приключите със задачата, вие сте в наши ръце, а нашите ръце и тук, и навсякъде са достатъчно дълги и достатъчно ефикасни.

И понеже младежът не възразява, тя добавя вече по-меко:

— А сега слушайте ме внимателно и се постарайте да запомните всичко до последната подробност.

И минава най-сетне към задачата.

* * *

Погледнато отстрани, има нещо доста комично в сериозността, с която секретарката поставя на младежа една задача, вече всъщност напълно и безвъзвратно обречена на провал. Но макар да седя именно отстрани, аз почти не съм в състояние да се насладя на този комизъм. Защото през цялото време, додето наблюдавам сцената под дърветата и додето се вслушвам в приятния женски глас, идващ от приемателя, аз оценявам не толкова различните страни на задачата, колкото етапите на трагичния финал, заплашващ нейния изпълнител.

През цялото това време аз почти не давам ухо на редките и откъслечни думи на ония двамата. И едва когато монологът приключва, улавям гласа на Чарли:

— Моят човек и в огъня ще влезе за вас, ако трябва.

На което Томас благоволява да отвърне:

— Излишно е да влиза в огъня. На мене не са ми нужни пожарникари, а хора с акъл.

— Той има достатъчно акъл... И е като гроб... — продължава Чарли да хвали приятеля си, като че продава кон. — А вие носите ли моята част, или ще трябва да идвам в посолството?

— Казах ти, че вече нямаш работа в посолството. Нито ще идваш, нито ще се обаждаш по телефона. Ако стане нужда, ние ще те търсим. Колкото до твоята част...

Томас се напъхва до кръста в колата, изважда от там някакво пакетче и го подава на Чарли.

А малко по-късно секретарката бръква в чантата си и прави същия този жест на великодушно дарение по адрес на Боян.

— Библейската паница леща прие формата на опаковка морфин... — избъбря до мене Борислав.

Томас и секретарката се качват в колата и запрашват към шосето. Чарли и Боян поемат с мотоциклета в обратна посока. Волгата с

апаратурата също потегля, а ние с приятеля ми тръгваме бавно към оставения по-нататък москвич.

— Тя му натика главата в примката с нежните си ръце, а този хапльо дори не разбра какво се е случило — обобщава Борислав.

— Не знам дали не разбира какво се е случило, или разбира, но му е безразлично. Имам чувството, че се е примирил с всички рискове. Имам чувството, че живее като обречен.

— Остави тия разбори. Кажи по-добре, какво мислиш да правиш?

И понеже не отговарям, той сам предлага:

— Имам един план: да го затворим в клиниката, а после...

— Аз също имам един план: да спрем някъде да изядем по три кебапчета на крак. А после... А после ще ида да докладвам на шефа.

* * *

На шефа не му е само до нашата история и когато най-сетне ме приема, работният ден отдавна е минал. Полилеят облива кабинета с мека златиста светлина, тежките тъмнозелени завеси на прозорците са спуснати и генералът стои сред стаята с ръце на кръста, сякаш преди миг е разкършвал вцепенения си от седене гръбнак.

— Сега вече имаме достатъчно време — произнася той, като ми показва познатото кресло до фикуса. — Сядай и разправяй.

Той на свой ред се отправя към другото кресло, но преди да седне, се сеца и запитва:

— Кафе ще пиеш ли?

И понеже знае, че въпросът е съвсем излишен, натиска звънеца за секретарката.

Излагам най-последните новости в развитието на събитията и когато стигам до разговора под дърветата, забелязвам:

— Може би в същност ще предпочетете да чуете самия запис?

— Разбира се — кима генералът. — Сега поне имаме време.

И той наново натиска звънеца.

В скоби казано, на шефа това му е доброто, че владее изкуството за всичко да намира време и то по един свършено прост начин: не поставя никакви рамки на работния ден.

Лейтенантът внася апаратурата и изчезва, а ние с генерала оставаме да пием кафе и да слушаме магнетофона. Също като на рожден ден.

— Е, какво смяташ? — запитва шефът, когато записът свършва.

— Проектът, поне на пръв поглед, изглежда изработен доста смело, бих казал, дори прекалено смело. Този Томас или е склонен към авантюризм, или подценява трудностите на обстановката у нас.

— Има такова нещо — съгласява се генералът.

— Той очевидно жадува за реабилитация и бърза да блесне пред началството си. Затова поема и риска.

— Всъщност сам Томас не поема бог знае какъв риск — забелязва шефът. — Големият риск, както винаги, е предоставен на изпълнителя. Колкото до Томас, той дори не е влязъл в личен контакт с Боян и в случай на провал ще се опита да си измие ръцете със секретарката или светкавично ще я прехвърли оттатък. Но това е друг въпрос. По-важното е, че засега, ние изучаваме проекта само на пръв поглед, както се изразяваш, и може би още нямаме представа за всичките му аспекти.

— Възможно е, но планът е достатъчно опасен и в сегашния си аспект... в случай, че би сполучил, разбира се.

И понеже генералът мълчи, замислен за нещо си, аз минавам към същността на проблема:

— Как ще наредите да действуваме?

— А ти какво предлагаш?

— Струва ми се... Не знам... Може би това не е съображение, обаче...

— Какво почна да заекваш? — вдига вежди генералът.

— Имам предвид обстоятелството, че Боян все пак е син на Ангелов...

— Жалко наистина, но туй не може да бъде съображение за действията ни. Син на Ангелов или мой син... Щом е стигнал дотам...

Това е всъщност единственият въпрос, който в случая ме интересува. И това е точно отговорът, който съм очаквал. Преглъщам прочее и започвам да излагам проекта си за контраоперацията.

Генералът ме слуша търпеливо, прави тук-там къси бележки, а накрая заключава:

— Планът в общи линии се държи. Ще поговоря с Антонов, а утре по някое време ще се съберем да го обсъдим.

И той става, за да разкърши още веднъж вкочанения си гръбнак.

* * *

— Чашата ми от половин час е вече празна, а вие още не сте ми поръчали второ уиски — произнася девойката.

— Веднага ще си поправа поведението — отвърща момъкът.

Разговорът се е водил същия следобед в „София“, но ние с Борислав го слушаме вечерта в кабинета с белите завеси и белия глобус.

— Нетактична съм, нали? Може би нямате пари...

— Имам, не се безпокойте — уверява я младежът. И ние чуваме миг по-късно:

— Още две уиски, моля!

Пауза, запълнена с кадифения шум на движещата се лента.

— Ония от онази маса ще си счупят вратовете да гледат към нас — установява Боян.

Защото това е Боян.

— Ами че те са от моята компания — обяснява Ана.

Защото това е Ана.

— Дано и тримата едновременно не ви ревнуват. Трима наведнъж, ще стане твърде сложно.

— Бъдете спокоен: нито един не ме ревнува. Достатъчно сме си омръзнали. Само умират от любопитство да знаят кой сте. Мисля, че най-хуманно ще бъде да се преместим при тях.

— Не.

— „Още не“ или „изобщо не“?

Въпросът се слива със звъна на чаши. Навярно сервитьорката е донесла уиското.

Пауза.

— Струва ми се, че ще се почувствувам донякъде унижен сред тях.

— По каква причина?

— По причина на костюма. Те и тримата са като току-що изписани от модната централа.

— Толкова ли държите за мнението на другите? — пита Ана.

— Никак не държа. Но боя се, че вие държите.

— Глупости. Пет пари не давам за никого.

Къса пауза.

— Да, моите момчета са наистина позьори и лекета — признава девойката. — А вашите какви са?

— Никакви.

— И по-точно?

— И по-точно — наркомани.

— Наистина ли? Това трябва да е ужасно интересно...

— Ужасно е, без да е интересно.

— Значи вие не сте наркоман?

— Не. Пълен бездарник съм по тая част.

— Тоест как?

— Ами опитах, но не ми провървя.

— Трябва и аз да опитам. Обещайте, че ще ми помогнете да опитам!

И други глупости от тоя род, почти до края на лентата.

— Сложи и втората бобина — казвам, когато Борислав спира магнетофона.

— Не е твърде интересно — избъбря приятелят ми, додето сменя ролките. — Бих предпочел ние да сме в „София“, а те да седят тук и да ни слушат.

— И това няма да е забавно.

— За тях — не. Но за нас... Бих си разквасил гърлото...

Той млъква, защото отново се разнасят гласове. Същите гласове, записани един час по-късно:

— Вие настина никак не ме глезите. Чашата ми е пак празна — напомня Ана.

— Изглежда, обичате да ви глежат.

— Не знам дали обичам, но съм свикнала. Всички ме глежат.

— Кои всички? Ония тримата?

— Ония? Глупости! Те нямат средства да глежат себе си, та ще глежат мене.

Къса пауза. Щракане на запалка и очакваният призив:

— Две уиски, моля!

— Имам предвид баща си и майка си — обяснява девойката. — Те всъщност са отдавна разведени.

— Защо?

— Ами както става обикновено: без сериозни причини. Баща ми е роб на работата си. А майка ми искаше да бъде неин роб.

— Вече не сме в робовладелческия строй.

— Е, ако не роб, то най-малкото разводач: да я води, накъдето тя си иска и най-вече по ресторанти, гости и театри. А баща ми, горкият, не знам дали въобще би могъл да изтърпи една пиеса, ако не я проспи.

Пауза, запълнена вероятно от действията на сервитьорката.

— Така че разделиха се и аз много плаках, защото бях още глупава и не разбирах, че само печеля от цялата история. Сега баща ми е гузен пред мене, защото се е развел. А майка ми също е гузна, понеже се омъжи втори път. Истинско щастие — да живееш между двама гузни родители. Всеки се стареа да надмине другия по доброта.

И пак пауза.

— А твоят баща? — пита Ана.

— Почина.

— А майка ти?

— Тя е още жива. Все още...

И други от тоя род. Чак до края на лентата.

— Доста празен разговор, професионално погледнато — преценява Борислав.

— Но обещаващ.

— Да, обещаващ катастрофа. И то — съвсем близка. Момчето е сърчно, не губи излишно време.

— Едно сърчно момче и едно вятърничаво момиче... Идеалната комбинация за Томас.

— Смяташ ли, че ще се окаже вятърничаво чак дотам? — пита приятелят ми.

— Знаеш, че аз бавно смятам. Така че трудно ми е да отговоря веднага. Особено, когато материалът ми се поднася накълцан на парчета като тас кебап. На една страна — снимките на Ана Раева, на друга — писмена справка за същата, а на трета — запис на звънкото ѝ гласче. Струва ми се, че ако разменя пет приказки с тази Ана, но така

— лице в лице, ще си съставя много по-точно мнение за нея, отколкото чрез купища звукозаписи и визуални документи.

— Взе ми думите от устата — забелязва Борислав. — Тая техника може да е много полезна, но понякога почва да ти играе по нервите. Особено, когато всичко става само техника и ти вместо да действуваш, да се движиш, да се срещаш очи в очи, само седиш вкочанен между четири стени, сменяш ролки, пускаш видеозаписи и прелистваш досиета.

И той захвърля в знак на протест празното цигаре върху бюрото.

* * *

— Е, сега вече няма да се оплакваш, че седиш затворен между четири стени — казвам на Борислав, когато влизам на следния ден към обяд в кабинета. — Път ти се пада...

— До Панчарево или до Дървеница? — пита скептично приятелят ми.

— Малко по-далеч. До Истанбул.

— По какъв повод?

— Поводите са два: Томас и Чарли. Първият заминава с влак, а вторият със самолет. Причината засега не е известна, но съвпадението е вълнуващо.

— И ти правиш тоя жест да пратиш мене, вместо да идеш сам? — пита Борислав, изпълнен все още с недоверие.

— Няма жест. Аз вземам влака, а ти — самолета. А сега не е зле да се поразтъпчем. Чарли има среща с Марго в собствената ѝ квартира.

Двадесет минути по-късно ние сме в семейното гнездо на геолозите. Лейтенантът ни посреща с малко сънлив вид, а помощникът му се събужда и става от кушетката едва при влизането ни.

— Цяла нощ са вилнели — съобщава офицерът. — Пак са свършили морфина и вече се чудят какво да правят. Гълтат разни таблетки, наливат се с коняк, не разбирам как досега още не са се изтровили.

— Едва към пет часа се пръснаха — добавя помощникът.

Ние заемаме места пред телевизионната апаратура и тъкмо навреме, защото в насрещния хол откъм антрето се появяват мъж и

жена, вече попрезрели, но все още с претенции за младост. През тия дни в обстановката са настъпили известни изменения, нещо, което забелязват и новодошлите, защото спират леко озадачени напред помещението.

Копринените гарнитури на диваните и креслата са смъкнати и развлечени насам-натам, някои столове, вероятно вследствие на неловка циркулация, лежат преобърнати. Навсякъде са пръснати празни бутилки, чаши, пепелници. Гипсовият бюст на античната богиня е увенчан с каскет, а върху тиролския пейзаж е залепена снимка на гола секс-бомба, откъсната от някакво списание.

— Тая твоя дъщеря вече съвсем е побесняла! — установява бащата, но в тона му се усеща примирението на човек, свикнал вече на подобни гледки.

— Колкото е моя, толкова е и твоя. И не съм я учила аз на оргии, ами ти с твоите гуляи — възразява свадливо майката, като пътем се опитва да постави някой и друг стол на мястото му.

— Без кавги, деца! — чува се в тоя момент гласът на самата Марго, която се появява отляво в обсега на екрана.

„Побеснялата“ вероятно току-що се е вдигнала от леглото. Разчорлена и облечена в пижама, тя разтърква още сънливото си уморено и бледо лице и се прозява в очакване да мине малката семейна сцена.

— Ние наистина трябва да сме същински деца в сравнение с тия покварени типове, дето ги водиш — забелязва бащата.

— Не можеш да си намериш някой свестен човек и да си седнеш на задника... — допълва майката.

— Може и да съм си намерила — подхвърля Марго.

— Кажй поне кой е?

— Кво да ви кажа, като не го познавате. Чужденец...

— Чужденец? Истина ли?... — възкликва тихо, но с явно вълнение майката.

— Какъв е? Румънец или чех? — пита скептично таткото.

— За твое сведение — капиталист.

— Капиталист? Истина ли? — продължава с развълнуваните си, но доста еднообразни възклицания майката.

— Докато не видя, не вярвам! — все още не се предава таткото, който очевидно е скептикът на семейството.

— Ще го видиш още днес на обед. И ако си ми баща, още днес трябва да почнеш да действуваш. Паспорт ми трябва! Разбираш ли, паспорт! Измисли една екскурзия с Балкантурист или някаква сложна болест, или каквото искаш там, но ми намери паспорт. То аслъ това ще ми бъде и зестрата!

И след тази наставническа тирада щерката отново изчезва от полезрението ни, като оставя на родителите си грижата за разстребване на хола с оглед предстоящата визита на чужденеца.

* * *

Една бегла справка с досието на миловидната жена, дето тутакси показва, че тя спада към категорията „Момиче, което чака“. Едничкият личен акцент при Марго е тоя, че тя чака чужденец. Доколкото тая мечта е родена в къдрокосата глава на жената-дете и доколкото тя е наследство от родителите — това е въпрос, по който досието не се произнася, но вероятно тук и двете страни имат своя дял от заслуги. Моделът на мечтата в грубия си вид е дошъл от мама и тате, а съвременният му вариант е бил доизваян от Марго.

Ако древните хора на Изтока са сътворили мита за летящото килимче, то момичетата от рода на Марго са създали легендата за летящия креват. Защото за тях брачното легло не е нищо повече от удобно превозно средство, годно да ги отведе нейде по на запад. Едничкото превозно средство, на което биха могли да разчитат за подобен маршрут.

Родителите на времето мечтаеха Западът сам да дойде у нас. Дъщерите обаче се оказаха по-големи реалисти и решиха, че щом планината няма възможност да дойде при Мохамед, то налага се Мохамед сам да се приготви за път. И те седят готови, тия няколко дузини или няколко десетки дузини момиченца, щерки на бивши хора, и чакат летящото брачно легло, което ще ги отведе към страната на техните блянове, и изобщо, нейде по на запад. Чакат и се стараят според силите си да подпомогнат действията на съдбата, разхождат нагоре-надолу прическите и задните си части, мотаят се по големите заведения, по плажовете и изобщо навсякъде, дето съществува шанс да се появи тая странна и глупава птица — женихът чужденец. А понеже

птицата не бърза да се появява и понеже чакането е по начало доста отегчителна работа, щерките се развличат да трупат брачен опит в извънбрачни отношения с туземци, които само по облеклото и маниерите приличат на чужденци.

В случая обаче чуждоземната птица е налице. Тя се появява в хола, преди още да съм изпушил две цигари, и нейната поява е действително потресаваща. Защото чужденецът, разбира се, е все тоя Чарли, с дългата си нечиста коса, рошавата брада, разкопчаната риза на карета, измачканите тесни панталони и босите крака.

— Здравейте — кима той, снизходително по адрес на родителите. — Аз съм Чарли!

И в очакване да види какъв ефект ще произведе това заявление, застава в стойка „свободно“, като разсеяно потропва с пръсти по обесената на врата китара.

— Ааа... — промучава неясно слисаният баща.

— Заповядайте, седнете — отзовава се майката, като опитва да се отърси от шока на първото впечатление.

Чарли сяда, все тъй снизходителен, сякаш се е озовал между малки деца, кръстосва нозе и временно заменя потропването на китарата с машинално ритмично движение на мръсния си крак. Тоя динамизъм на долния крайник спонтанно привлича вниманието на бащата. Така че известно време домакинът фиксира стъпалото на госта си, докато гостът равнодушно наблюдава домакина.

— Смуцавам ли ви? — сеца се Чарли, уловил погледа на родителя.

Той улавя с ръка крака си, сякаш го приканва с тоя жест да мирува, и пояснява:

— Това нервно време ражда у всички ни разни тикове...

— Наистина, какви времена, божичко! — залавя се охотно майката за подхвърлената тема.

— Времената — после! — казва сухо Марго, която пуши, изправена до вратата. — Дай сега кафето!

* * *

Кафето е изпито, родителите тактично са се оттеглили в покоите си и това е дало възможност на госта да се излегне удобно на дивана и поставил единия крак върху другия, да остави крайникът си да се наиграе до насита, несмуцаван от никого.

— С морфина нищо не излезе — мърмори той. — Още един празен ден и ще почна да креця и да си късам ризата.

— Защо не отидеш при своя приятел в посолството?

— Тая заран бях там, обаче не можах да го видя. Прие ме помощникът му. Възложи ми дори една задача, но морфин — нито капка. „Ще го получиш на цели опаковки — казва, — само че след като свършиш работата.“ Тия глупаци мислят, че морфинът ми пречи на работата, и не искат да разберат, че без морфин съм просто като парцал.

— А каква е задачата?

— Не знам. Ще я науча в Истанбул.

— Заминаваш за Истанбул?

— Мисля, че ясно се изразих.

— А аз?

— Мога да взема и тебе — избъбря великодушно Чарли. — Паспорт имаш ли?

— Знаеш, че нямам.

— Тогава какво питаш?

И понеже Марго мълчи намусена, Чарли обяснява по-меко:

— Отивам само за няколко дни. Оставям всичко тук — мотоциклета, багажа...

— Би могъл да почакаш — прекъсва го Марго, все тъй намусена. — Татко може би ще изкопчи и за мене един паспорт до Цариград.

— Не мога да чакам, работата е бърза, така ми казаха в посолството. Те имат нужда от мене... И, знаеш, доста ме ценят... Пет пари не давам за това, разбира се, но то няма да е без значение, когато ще трябва да уредим заминаването ти. Така че вместо да правиш тия физиономии, мисли за паспорта.

— Ще мисля...

Уморен да лежи, гостът сяда на дивана, взема поставената на пода китара и като подръпва машинално струните, произнася замислено:

— Един режим на дезинтоксикация ще ни оправи и двамата, мисля... Като се приберем там, у нас... Един режим...

— На мене не ми трябва режим. Аз вече спрях.

— Откога, от оная вечер?

Марго кима.

— Аз също спрях от тогава... по липса на ампули — забелязва Чарли и се размива тихо и малко дрезгаво.

— Не се смей. Казвам ти, че вече спрях.

— Аз също бих спрял — заявява Чарли, като продължава да подръпва струните. — Но има една работа... Тая същата работа... Не мога да спра, додето съм в Истанбул... Нервите ми го искат...

— Кажу ми най-после нещо, де! — произнася капризно Марго. — Все трябва да си понадушил нещичко...

— Шшшшт! — прави знак с пръст на устните си гостът.

И като навежда глава към китарата, подхваща с малки изменения познатия вече речитатив:

*Има време за всичко:
и за малки признания,
и за малко любов,
и за малко умирање*

ПЕТА ГЛАВА

Влакът като по чудо заминава точно по разписание. Това е същият тоя стар Ориент-експрес, прочут някога като комфортно средство за пътуване към екзотичния Изток.

Времената обаче са се изменили. Изтокът вече не е тъй екзотичен и Ориент-експресът не е твърде комфортен. Богатите пътници предпочитат самолетния превоз, а бедните не са рентабилни, защото нямат навика да пътуват в спални купета. На всичко отгоре на Балканите има социализъм. И ето че някогашният символ на бързия и удобен транспорт се е превърнал в обикновена и доста занемарена пътническа композиция, която пълзи и пухти, сякаш е болна от астма, спира да си почива пред всяка керемида и прави закъснения между половин час и половин денонощие...

В спалното купе все пак са оцелели някакви помръкнали остатъци от някогашния уют. Шоколадената кадифена тапицерия, полираните части от червеникаво дърво, малиновият филц на пода и кожената облицовка на стените, украсена с монограмите на Кук, всичко това напомня за времето, когато линията Париж-Истанбул е представлявала наистина златна жила за реномираната фирма на Вагон-ли. И цялата тая старинна обстановка, напоена с вечната железопътна миризма на дим и сгурия, ми напомня за други стари неща, свързани с други пътувания, в ония времена, когато още не броях годините си.

Навън вече се здрачава и силуетите на дървеса и сгради прелитат край прозореца на купето, синкави и неясни, и аз се вирам в тях, без твърде да ги виждам, и слушам тропота на траверсите и звъна на чашите в шкафчето, без твърде да го чувам.

На вратата се потропва и влиза шафнерът, вече не млад мъж с уморено лице, с тромаво тяло и с кафява формена фуражка, която изглежда му е малка. Той прибира билета ми, хвърля бегъл поглед на моя паспорт, оставен върху масичката, и предлага услужливо:

— Ако искате кафе или нещо за пиене...

— Бих взел едно кафе — кимам.

Малко по-късно той донася голяма чаша от масивен син порцелан с вензела на Кук, поставя грижливо между чашата и чинийката книжна салфетка и отново произнася услужливо:

— Ако нещо ви е нужно, можете да натиснете звънеца.

Благодаря му и го отпращам. В гласа на тоя човек има една нотка, която не ми допада твърде, нотка на угодливост, надхвърляща обикновената служебна учтивост.

Изпивам кафето без особено удоволствие, понеже това е най-посредствено нескафе, издъхващо като всичко наоколо тая железопътна миризма на дим от каменни въглища. Сетне спускам пердето на прозореца, поставям веригата на вратата и се обтягам на леглото.

Моето купе е точно до служебното отделение на шафнера. В целия вагон са заети всичко на всичко само още четири купета, но мене ме интересува по-специално онова, което се намира в другия край на коридора. И за да задоволя тоя си интерес, вадя миниатюрния приемател и натискам бутона.

Неизбежният шум на пътуването — тракането на колелата по траверсите, скърцането на старата каросерия и разнородните звуци, издавани от чаши, бутилки и закачалки за дрехи — до голяма степен удавя звуците на разговора, воден почти полугласно. Разбира се, впоследствие, записът ще бъде съответно прочистен от тия паразитни шумове, но аз не мога да чакам дотогава.

Всъщност откъслечната беседа, която долавям още поткъслечно и която явно се води между Томас и секретарката, засега поне не ме вълнува особено и аз на няколко пъти изключвам и наново включвам приемателя, като изчаквам появата на нещо по-любопитно.

Вече минава полунощ и аз изпълнявам приемателните си операции в полудрямка, заплашваща да премине в здрав ободряващ сън, когато най-сетне любопитното излиза наяве. Гласовете и тоя път са два, ала сега и двата са мъжки.

— Някой видя ли ви? — чува се доста ясно гласът на Томас.

— Коридорът е пуст — отзовава се гласът на шафнера.

След което разговорът изведнъж става съвсем тих и аз, колкото и да напругам слух, долавям сред паразитните шумове само отделни думи.

— ...Новини... от страна на Стария... — чувам съвсем откъслечно репликата на съветника.

Отговорът е тъй тих, че не разбирам нито дума.

— ...Защо тия тревоги? — разнася се отново и малко по-членоразделно гласът на Томас.

— ...Задържането ми е въпрос на дни... — повишава за миг тона шафнерът.

Сетне следва цяла поредица от реплики, реплики на хора, които явно спорят за нещо, но не си дават труд да говорят малко по-високо и по-ясно, та всеки да ги разбере. И само когато под влияние на възбудата гласът на шафнера стане по-остър, ухото ми улавя отделни думи. Някои от тия думи са съвсем без значение, но други, макар и откъслечни, изглеждат доста съществени. Така в продължение на десетина минути в главата ми се натрупва малка колекция от словесни отломъци.

„Не са търсели това... следят ме понякога и тук... смятате, че фантазирам... не съм дете... нищо не ви заплашва... може би въпрос на часове... пет години... да скачам по жаравата... жена ми и децата... без тях е безпредметно... да бъда и метач...“ — и други подобни все от страна на шафнера.

Колкото до Томас, неговият принос към колекцията от отломъци също не е без значение:

„Контрабанда на наркотици... щяха да опипват бельото ви... шев по шев... преуморен и изнервен... и ще направите признания... дипломатическата поща... наши въпроси, а не ваши... последния ви рейс... ще ги измъкнем... човекът от името на Стария...“

Подир което същият глас произнася с необичайна яснота:

— А сега можете да си тръгвате. И — внимателно.

Колекцията, съставена в главата ми, е доста оскъдна за един обстоен служебен доклад. Но тя е повече от достатъчна, за да се долови поуката от цялата история. Старата история. Историята за предателя и за неизбежния конфликт между предателя и неговия господар.

Нашите служби нямат никакви специални подозрения към тоя износен и уморен човек, облечен в кафявата и също поизносена униформа на Кук. Син на средно заможно семейство, той влиза в живота с едничката квалификация, която може да му даде следването в

чуждестранния колеж — знанието на два чужди езика, ако не броим привичката да живееш, без да се преуморяваш. Тия познания и тая привичка подир различни служебни перипетии му осигуряват скромното място на работник в спалните вагони, инертен, но, общо взето, порядъчен по всички линии.

Към тоя банален и безинтересен портрет в последно време се прибавят известни черти на страх и безпокойство, наподобяващи началната фаза на една кротка мания за преследване. И това е всъщност единствената подробност, отбелязана от нашите служби, които не могат в една или друга степен да не държат под око такъв човек, движещ се периодично с международните влакове.

Да, един безпричинен страх, проявяващ се даже в тия нотки на сервилност към някакъв случаен пътник с дипломатически паспорт. Един безпричинен страх, чиято причина изведнаж излиза наяве.

Изчаквам малката стрелка на часовника ми да се забодее в цифрата едно и натискам звънеца. В тоя час съществуват всички шансове прислужникът да не се отзове на сигнала по простата причина, че е заспал или че счита за по-удобно да се прави на заспал. Но когато човек се бои от нещо, той трудно може да се въздържа да не провери дали страхът му е основателен, или не. Затуй откачам веригата на вратата и минутка по-късно без изненада установявам, че тя се отваря и в пролуката се показва главата на шафнера, сега вече освободена от тормоза на тясната фуражка.

— Влезте и поставете веригата — казвам.

— Защо... какво... — недоумява служителят.

— Влезте и поставете веригата — повтарям.

— Но аз... Но вие...

— Местоименията ще ги изреждате после — произнасям, без да повишавам тон. — А сега направете, каквото ви казах.

Тия фрази без значение дават достатъчно време на шафнера, за да съобрази, че всяка съпротива от негова страна би могла само да усили подозренията от моя страна. Той покорно влиза, заключва и закачва предпазната верига.

— Седнете... Отпуснете се... Ако щете — запалете цигара. Изобщо пригответе се за един по-обстоен разговор, чието времетраене до голяма степен ще зависи от вас.

— Бих запушил наистина, ако разрешите, макар че не разбирам...

Подавам му пакетчето цигари и запалката и го изчакам да вдъхне две-три освежителни порции дим.

— Вие всичко разбирате — казвам кротко, — и аз също всичко разбирам, затова нека още отначало се условим, че няма да прибъгваме до дребни детински хитрости при един мъжки разговор. Както вероятно отдавна се досещате, ние знаем доста за вашата дейност, не тая — по оправянето на леглата и наливането на прясна вода в шишетата, а оная, другата, от областта на шпионажа. Липсваха ни някои съвсем дребни детайли, но сега вече и те са налице в резултат на току-що приключилия ви разговор с Томас...

И за да придам по-голяма убедителност на думите си, вадя малкия приемател и небрежно го подхвърям в дланта си.

— Тая кутийка съдържа точен запис на споменатия разговор, който, както сам знаете, е от такова естество, че може да изиграе ролята на пълни самопризнания.

Шафнерът разглежда миниатюрната апаратура и от израза му личи, че си дава достатъчно ясна сметка за нейното значение.

— Така че — продължавам — ние лесно ще минем и без вашите самопризнания. Но ако те не са нужни за нас, за вас самия те са от съдбоносно значение. Разкаянието, стига да не дойде прекалено късно, винаги може да смекчи участието на прегрешилия.

Служителят мълчи, сякаш преценява дали наистина разкаянието може да му донесе нещо, или не. И както седи до прозореца в евтината си бяла риза, леко прегърбен, с уморено лице и с цигара, забравена в ъгъла на устата, той предизвиква у мене някаква глупава тръпка на съчувствие, от която напразно опитвам да се отърся.

— Вие казвате... разкаянието да не дойде много късно... — проговаря най-сетне той. — Но след пет години всичко вече не е ли много късно...

— Не съм юрист и не мога да ви информирам в подробности. Това, което имам предвид, е да избегнете най-тежкото наказание.

Човекът кима унило. Вероятно преситен от красиви лъжливи обещания, шафнерът приема с известно доверие моето не дотам изкусително, но правдоподобно предложение. Той обаче продължава

да мълчи още няколко минути, сякаш претегля всичките „за“ и „против“ на едно пълно самопризнание.

Решавам да му помогна:

— Имайте предвид, че никой, включително и човекът от татък, вече не е в състояние да ви помогне. Вие сте изцяло в наша власт оттук чак до Свиленград, където вероятно и ще завърши пътуването ви, така че преди да пристигнем там, нашият разговор трябва да е приключил и аз трябва да съм направил своите изводи.

— Но, аз дори не знам кой сте вие...

— Може да не знаете, но се досещате. Не е нужно много мислене, за да разберете, че ако бях от Външна търговия, нямаше да си прахосвам нощта заради вас.

Той отлепя от устните си загасналата угарка, хвърля я в пепелника и отново свежда поглед към нозете си, обути в евтини износени чехли. Аз също мълча и чакам, но не чувам нищо повече от тракането на колелата по траверсите и звъна на чашите в шкафчето.

— Откъде да почна?... — произнася най-сетне глухо човекът.

— От вербовката.

— Само не мислете, че те просто така са ме купили срещу пачка банкноти.

Не отговарям и продължавам да чакам.

— Те ме измамиха и аз хлътнах, без даже да го съзнавам... ей така, хлътнах, все едно че падаш в трап, без да си го видял.

Той захлупва лице в едрите си шепи и машинално разтърква с пръсти слепоочията си. Сетне вдига глава и продължава:

— Преди около пет години жена ми заболя от левкемия. Лекарите смятаха, че няма да изкара повече от няколко месеца. Намерих се в чудо. Не искам да говоря за чувства, но за мене тя и децата са всичко на тоя свят...

Шафнерът млъква, обхванат вероятно от това противно усещане за самосъжаление, и в купето за известно време се чува само тропотът на колелата и звъntenето на чашите.

— Тогава Бертен, един чужденец, който работеше в агенцията, ми каза, че на Запад вече бил пуснат някакъв ефикасен специалитет против левкемията, но тоя специалитет бил фантастично скъп. Обърнах се за съдействие към здравните органи, обаче ми отговориха,

че въпросният специалитет нямал никакъв сигурен ефект и всичко било рекламен шум.

„Така разправят, защото им се свиди валутата — рече Бертен. — За такива като тебе валута не се харчи“. „Тогавя услужете ми вие — викам. — За година-две ще ви се издължа.“ „Фирмата не може да поема такива разходи — отвърна Бертен. — Но понеже се касае до човешки живот, аз лично ще ти помогна. Ще ти дам бележка до един познат в Истанбул и той ще ти набави медикамента.“ Така и стана.

Шафнерът замълчава и многозначително поглежда към пакетчето цигари, хвърлено на леглото. Подавам му го и сам запалвам.

— Колкото и да е невероятно, дозата помогна — произнася човекът, след като изхвърля гъста струя дим от устата си. — Не знам в специалитета ли бе причината, или в другите процедури на лечението, но се получи някакво стабилизиране. Само че това бе една доза, а имаше нужда от повече дози, от много повече. И Бертен продължи да ме праща при познатия си. Отпърво ми даваше отворени бележки до него, сетне — малки, добре запечатани писъмца. „Вземи това — вика — и го скрий нейде в хастара на куртката“. „Защо трябва да го крия? — питам. — Нещо секретно ли е?“ „Нищо секретно няма — вика, — за мои лични работи пиша, но не е нужно митничарите да са в течение.“ И аз криех писъмцата и ги носех все на същия тоя познат и дори да изпитвах известни съмнения, няхах кураж да отказвам, защото Бертен правеше такива жертви за мене и защото жена ми се нуждаеше от още няколко дози. И чак когато тя отчасти се възстанови и лекарят нареди да спрем специалитета, нещата излизаха съвсем наяве.

Той прекъсва разказа, сякаш за да си припомни как точно нещата са излезли наяве, и пуши мълчаливо, вперил поглед пред себе си.

— Специалитетът бе вече прекъснат, когато веднаж Бертен отново ми подаде едно от малките писъмца. „Знам, че много съм ви задължен — викам, — но не мога повече да ви служа за куриер. Тая работа е съвсем противозаконна и вие знаете...“ „Я виж! — рече французинът. — Че откога работата стана тъй противозаконна? Май че от момента, в който ти получи каквото ти трябваше, а?“ Той беше прав, разбира се, но аз също бях прав за себе си и затова повторих, че повече не мога да служа за куриер. „Какво, страх ли те е?“ — попита Бертен. „Ами страх ме е, естествено“ — рекох. „И ти мислиш, че като спреш да ми правиш услуги, вече си спасен за цял живот?“ — попита отново

той. „Не искам да се забърквам в такива неща — рекох.“ „Ами че ти — вика — вече си забъркан до гуша в тях и нямаш никакъв начин да се измъкнеш.“ Той отвори чекмеджето, извади една плоска кутия и ми я подаде. „Ето — вика — записи на разговорите, когато съм ти връчвал писмата. Ето ти и снимки от момента когато ти си връчвал тия писма в Истанбул. И бъди сигурен, че човекът, на когото си ги връчвал, е добре познат на вашите. И бъди също тъй сигурен, че цялата тази кутия, както я виждаш, може за четвърт час да се озове в ръцете на милицията.“ „Няма да го направите — рекох. — Нямам интерес да го направите.“ „Вярно — вика, — но само дотогава, докато можем да разчитаме на тебе. След като станеш излишен, нищо не ни пречи да те похарчим. Аз съм чужденец. Заминавам — и толкова. А на другия ден след заминаването ми ти също ще заминеш, само че към затвора.“

Човекът угася с нервен жест цигарата в пепелника и продължава:
— Той здравата ме бе заклешил и ми даде хубавичко да го разбере, и най-първо ме изплаши, а после взе да ме успокоява. „Страх те е да не те хванат? — вика. — Добре, влизам ти в положението, край на писмата. Оттук нататък ще носиш не писмо, а едно копче. Едно ей такава кафяво копче, зашито на куртката. Ако и това е опасно, тогава вече не знам!“ И още: „Мислиш, че вършиш бог знае какво ли? Ами че ако искам нещо да предам, аз и без тебе ще го предам — има посолства, дипломатически куриери, десетки начини... Ти си полезен, признавам, но не смятай, че си незаменим и че вършиш някакви страшни работи.“ И още: „Ти така си ми задължнял с това лекарство, че и за пет години не можеш да се издължиш. Е, добре, смятай, че си се издължил. Нещо повече: смятай, че оттук нататък за добавъчния труд ще ти се плаща добавъчно.“ „Да — викам, — докато ме хванат. Защото тая работа стане ли редовна, все някой ден ще ме хванат.“ А той: „Ние — вика — знаем да си пазим хората. Тия задачи няма да траят дълго. А в случай, че се яви и най-малка опасност, ще те прехвърлим отвъд, и тебе, и семейството ти.“

— Къде е сега Бертен? — питам, защото останалото е ясно.

— Замина си още преди две години.

— Оттогава с кого поддържаш връзка?

— Със Стария.

— Кой е той?

— Не знам.

— Как така „не знаеш“?

— Не знам. Никога не съм го виждал. Но Бертен, преди да заmine ми каза, че нарежданията вече ще идват от Стария. И те идват от Стария.

— А кой ти ги предава?

— Никой.

— Как „никой“?

— Искан да кажа, че нямам пряка връзка с никого. В случай, че предстои да заминавам, трябва да забележа по особен начин пердето на прозореца. А след това чакам. Ако има нещо да нося — получавам го през нощта в плик, пуснат под вратата. Но в плика обикновено няма нищо друго освен едно такова кафяво копче, което зашивам на куртката си. Само на два пъти съм получавал съобщения, натракани на машина, когато се е налагало да предам копчето на друг адрес.

— А ти на кой адрес се обръщаш тук, ако имаш да съобщиш нещо?

Шафнерът избъбря някакъв адрес на Евлоги Георгиев.

— Но аз не познавам никого там. Казано ми е само, че ако има нещо важно, ама наистина важно, трябва да напиша едно съвсем обикновено писмо и да вмъкна в него една фраза, ако се касае за опасност, и друга фраза, ако се налага лична среща, а после да пусна писмото в кутията на Касабова.

— Колко пъти и кога си използвал пощенската кутия?

— До миналата година нито веднъж. Но понеже напоследък нещата около мене се сгъстиха, изпратих едно подир друго пет писма — всеки месец по едно.

— Е, и?...

— И — нищо. На съобщенията за опасност ми се отговаряше, че са взети мерки и че ако се наложи, ще бъде изтеглен. А на молбите ми за лична среща изобщо не получавах отговор.

— А как получихте връзка с Томас?

— По обичайния начин. Тая нощ намерих бележка, с която ми се съобщаваше, че ще бъде потърсен по време на пътуването.

— Запазихте ли бележката?

— Как ще я запазя! Изгорих я.

— И после?

— Ами когато влязох при чужденеца да му оправям леглото, той ми пошушна да ида при него по-късно, щом всичко утихне, и в случай, че във вагона няма гранични офицери или други такива лица.

— За мене съобщихте ли му?

— Вие още не бяхте дошли.

— И сега Томас ти предлага спасение, а? — запитвам, като се ползвам от оскъдните данни на словесните отломъци.

Шафнерът мълчи.

— И ти му вярваш?

— Отдавна съм престанал да им вярвам — произнася той, като бавно вдига глава. — Но какво друго ми остава?

— Другото ти си го проиграл... още преди години... още много отдавна... Ако беше събрал смелост да дойдеш и всичко да признаеш... Но това е минало. Кажи по-добре как си го представяш бъдещето.

— Какво има да си го представям... — промърморва унило мъжът.

— Искам да кажа: в случай, че не бях се намесил. Ще се озовеш оттатък, след месец-два ще ти прехвърлят и семейството и ще заживееш нов живот... така ли?

— Ами...

— А не си ли се запитвал за какво им е притрябвало да спасяват тебе и семейството ти, след като вече не си им нужен?

— За да ме държат на своя страна... За да не ида в нашето посолство и да издам комбинацията им...

— Искаш да кажеш, че все още представляваш известна опасност за тях... Вярно. Само че тая опасност те могат да я отстранят и наистина са решени да я отстранят, не като те държат при себе си, а като те премахнат. Това е по-евтино, по-изгодно и най-важното по-обичайно, защото такива им са методите.

Шафнерът мълчи и мислено преценява думите ми.

— Сигурно така са смятали да я наредят... — промърморва най-сетне той.

А след малко добавя:

— Но това вече няма значение... И дори да бях се прехвърлил оттатък и да ме оставят на мира, пак няма значение... Щом жената и децата не са при мене, нищо няма значение...

— Засега нека прескочим вайкането — казвам. — Ти веднъж вече си извършил голямо престъпление, въобразявайки си, че го правиш от любов към своите. Сега е дошъл ред наистина да направиш нещо и за тях, и за себе си.

Човекът отново вдигна бавно глава и някакъв несигурен проблясък на живот се мярва в очите му.

— Не става дума да сложим кръст на всичко с един замах — бързам да го предупредя. — Така или иначе, ти ще понесеш наказание, защото в тая страна има закони. Но степента на наказанието може да бъде различна и тя ще зависи именно от поведението ти.

— Кажете какво искате от мене? — запитва шафнерът все с тоя несигурен блясък в погледа.

— Да продължиш пътя си до Истанбул.

— Но няма... Но как...

— Така: сякаш нищо не се е случило.

— Аз може вече да не се върна обратно... — поглежда ме изпитателно човекът.

— Твоя работа.

— А ако те ми попречат да се върна?

— Ние ще ти помогнем.

— А ако се опитат да ме ликвидират?

— Това ти е рискът. Но ти вече си предупреден и ще можеш да се пазиш. Става дума само за едно денонощие — сетне се връщаш обратно. Главното е да не даваш вид, че нещо е станало и че си променил намеренията си.

Шафнерът отново потъва в размисъл. Сетне изведнаж решава:

— Добре. Готов съм.

— В такъв случай — казвам — да изгорим по още една цигара и да видим по-подробно как стоят нещата.

* * *

Гарата на Истанбул. Нищо за отбелязване освен блъсканицата, шума и жегата, които също не са за отбелязване. Из вратите на второкласните купета с припрени викове един по един къде се свличат, къде биват избутвани навън пътниците. Избутването върви бавно,

защото всеки пътник има около осем-десет куфара, задръстващи изхода на вагона. Нетърпеливците изнасят имуществото си от прозорците, подпомагани от ентузиазираниите посрещачи. Новопристигащите са все гурбетчии, завръщащи се от Швейцария, ФРГ или Дания.

Някога хората отиваха на гурбет, въоръжени с майсторство и занаят. Днес единственото изискване е да имаш здрави ръце и да си готов да се хванеш на оная тежка работа, която за изтънчените европейци е прекалено груба и която се свежда обикновено до копане и пренасяне на тежки предмети. А след като си работил години и след като здравата си пестил, можеш да събереш достатъчно средства, за да напълниш мукавените куфари с долнопробна преоценена стока и да се върнеш триумфално в родината.

Изправен в коридора до прозореца на вагона, наблюдавам освобождаването на влака от победители и трофеи, като търпеливо очаквам в навалищата да се появи моят човек. Няколко прозореца по-нататък Томас със секретарката си също очаква посрещачи. Не давам вид да го забелязвам, а и той, струва ми се, не ми обръща никакво внимание.

Томас е по-щастлив от мене. Висок мъж с тъмносиня шофьорска фуражка си пробива път през множеството и поема от ръцете на дипломата двете малки куфарчета. Минута по-късно изниква и моят човек и ние през жегата, навалищата и грамадните куфари успяваме да доплуваме до мястото, дето е гариран нашият мерцедес.

Един разсеян поглед ме убеждава, че дипломатът и секретарката вече потеглят в някакъв черен буик и че малко по-нататк Борислав в компанията на непознат младеж дреме в едно луксозно такси. Тия неща обаче в момента не ме засягат и аз давам знак на моя човек да потегли към хотела.

— Трябва на всяка цена да видя приятеля си — казвам полугласно. — Трябва да го видя, макар и за минутка. И колкото по-бързо, толкова по-добре.

— Първата условна среща е подир час — осведомява ме човекът на кормилото, когото познавам бегло по лице, макар да не съм знаел допреди малко, че тъкмо той е Манев. — Каква жегата, а?

И ние заговаряме за жегата.

Хотелът се оказва от категория над средната и под луксозната, както се и полага за служебното положение, вписано в паспорта ми. Барът на заведението обаче просто няма цена с уютността, спокойството и най-вече с хладината си. Отдавам му дължимото, като убивам точно час и четиридесет минути в пиене на кафе и четене на френски вестници с вчерашна дата.

Точно след час и четиридесет минути Манев се появява на входа и ми прави знак за тръгване. Качваме се отново в мерцедеса и след известен брой предпазни обиколки се изравняваме с тротоара, дето Борислав ни очаква в мършавата сянка на едно дърво.

— Томас ми се изплъзна — разказва приятелят ми, като сяда до мене на задната седалка. — Изплъзна ми се, понеже спазвах инструкциите ти...

— Правилно си постъпил — кимам, като преглъщам любезния намек.

— Едва отседна в хотела и наново излезе, спря едно такси и потегли нанякъде. Додето се движеше из града, все още можех да го следвам, но после пое навън от града и по всичко личеше, бе нащрек и трябваше да свия знамената, за да не рискувам да ме открие.

— Правилно си постъпил — повтарям.

— За щастие — продължава Борислав, без да обръща внимание на одобрението ми, — както бяхме спрели встрани от пътя, изведнъж видяхме да минава оня с китарата в някакво раздрънкано такси. И понеже за него не си ми дал толкова строга инструкция, сподирихме го. С две думи, узнахме адреса на вилата.

— Къде е сега Томас?

— Върна се в хотела.

— А оня, чорлавият?

— Хлътна в някакъв вертеп, дето половината клиенти си дупчат ръцете с игли, а останалата половина пушат марихуана.

— И двамата под око ли са?

— И тримата — поправя ме Борислав. — Забравяш секретарката.

— Чудесно. А сега слушай и записвай в главата си.

Разказвам му накъсо за разговора с шафнера. Съвсем накъсо, понеже Борислав има хубавата черта да разбира от малко.

— Така че, първо, те може да се опитат да премахнат шафнера. Второ: вероятно ще се опитат да ликвидират и чорлавия. Иначе е

трудно да се обясни за какъв дявол им е притрябвал този тип в Истанбул. Трето: много е възможно с оглед за по-голямо удобство да са решили да премахнат единия посредством другия. Навярно затуй Томас е определил и среща на Чарли в оная вила. А тия три възможности изискват да подготвим и съответните контрадействия.

— Вие какво, в качеството на спасителна команда ли идвате? — не се стърпява да забележи Манев, напълно в разрез с обичаите на професията.

— И аз не знам — промърморвам. — Понякога е трудно да решиш дали едно нещо е спасителна акция, или катастрофа. Всичко зависи от гледната точка, от която наблюдаваш пейзажа.

* * *

— Мисля, че не е зле да посетим някоя и друга фирма — казвам на Манев, след като приключваме с обрета на обета в ресторанта на хотела. — Смятам, че това е редно за един служител в командировка.

— Ще уредя нещо — кима Манев, — но туй ще стане, като попремине жегата. Така че имате достатъчно време да си починете.

Качвам се в стаята си, прохладна и приятно здрачна с тия спуснати на прозореца зелени жалузи. Обтягам се в пастеленозеленото кадифено кресло и се опитвам да дочета една статия за спътниците шпиони, започната заранта. Но тоя следобед не ми върви в самообразованието. Вестникът леко се изплъзва от ръката ми и пада на килима.

Моето участие в операцията фактически е приключено, ако не се смята най-неприятната част — очакването. Оттук нататък всичко е в ръцете на Борислав, на младия му помощник и на случая. И от тримата не се иска много, касае се за възможно най-прости действия, но при тукашната обстановка неуспехите не са изключени. Едничкият гаф, който ни е абсолютно запретен в момента, е гафът на преждевременно саморазкриване, и тъкмо това се опитвам през цялото време да втъпя в малко упоритата глава на Борислав. Тоя иначе спокоен човек подир дългото бездействие е изпаднал донейде в оживлението на ловец в началото на ловния сезон. Томас... вилата... Като че ли това ще го доведе до разконспирирането на някоя централа от съдбоносно

значение. Томас... Важното е Томас дори за миг да не се усъмни, че сме по дирите му. Защото ако това стане, всичко отива по дяволите.

Към четири часа Манев се явява да ме вземе и аз правя малкото си посещения на добра воля в три експортни фирми, като предоставям грижите по разговора главно на спътника си. Подир което Манев предлага да ме разведе из града и да ми покаже някои забележителности.

— Ако е чак толкова наложително... — промърморвам без ентузиазъм.

— Разбира се, че не е наложително... Но защо да не видиш поне как изглежда отблизо Света София.

— По-добре би било да видя как изглежда отблизо София Лорен — избъбрям все тъй унило.

Но понеже времето до девет часа все някак трябва да се убие, сядам покорно в мерцедеса. Спираме тук-там пред разни джамии, пред порутени от влагата стени, зеления кубета, закрити пазари и Манев добросъвестно ми дава съответните исторически справки, обаче аз през цялото време мисля за другото, което става може би тъкмо сега в същия този град и което решава съдбата на операцията.

Точно в девет пристигаме на гарата, значително по-тиха в тоя вечерен час. Спалният вагон е вече друг и шафнерът също е друг, защото оня вагон и оня шафнер ще пътуват едва утре, ако изобщо пътуват. Качваме се с Манев в купето да изпушим по една цигара, тъй като влакът тръгва чак в девет и двадесет. Борислав обаче го няма.

— Борислав го няма — забелязвам без всякаква нужда, когато сядаме върху оправеното вече легло.

— Има време — отвръща успокоително познатият ми, но лицето му е също тъй напрегнато, както вероятно и моето.

— Да, Борислав го няма — произнася вече с друг тон Манев четвърт час по-късно. — Трябва да изчезвам.

Подаваме си ръка и разменяме по един не твърде бодър поглед. Познатият ми слиза, но остава да стои на кея, а аз съм се облакътвил на прозореца и обхождам с очи перона.

Железничарите вече затварят с трясък вратите на вагоните, когато от изхода на чакалнята изниква фигурата на Борислав, прекосява с едри крачки перона и скача на стъпалото на вагона няколко

секунди преди влакът да потегли. Манев вдига ръка за сбогом и на лицето му се явява нещо като усмивка.

* * *

Борислав се е излегнал до прозореца на половината легло, като е предоставил на мене другата половина към вратата. Той си налива четвърт чаша уиски, отпива едра глътка и установява:

— Не е лошо. Манев ли ти го даде?

— Да — кимам. — Но не е казал, че само ти трябва да пиеш.

— Прощавай, тая вечер съм малко така...

Той прави красноречив жест към главата си, поема втората чаша, налива щедро от златистото питие и ми я подава.

— И повече да си мръднал, пак не е страшно — успокоявам го. — Свой човек си, няма да те оставим.

Той отново отпива. Сетне се оглежда и на лицето му се появява някакво стеснително изражение, чийто смисъл ми е добре познат:

— Дай една цигара, че съм си забравил цигарето и просто не знам де да си дяна ръцете.

— Добре, добре, без оправдания — промърморвам и му хвърлям пакетчето.

Той пуши, притворил очи, като мисли за нещо си или просто дреме. Сетне угася цигарата и избъбря неясно:

— Едва не изтървах влака...

— Ако това е единствената беда, която те е заплашвала...

— А какво друго?

Нямам намерение да се впускам в подробности по тоя въпрос, защото, когато си в един чуждестранен влак на чужда територия, не можеш да знаеш кой откъде и защо те подслушва. И ние задрямваме всеки в ъгъла си, макар че над главите ни има второ и съвсем свободно легло с меки одеяла и свежи чаршафи.

Малко преди разсъмване слизаме в Свиленград, където ни очаква наша кола. Шофьорът също е наш човек от групата и едва потеглили, аз запитвам Борислав:

— Освен дето едва не си изтървал влака, нещо друго имаш ли да кажеш?

— Всичко мина почти според очакванията — отвърща приятелят ми, вече разсънен. — Китаристът е останал в оня вертеп чак до вечерта. Моят човек лесно е успял да се запознае с него и със съдържанието на джобовете му. Аз пък влязох в контакт с другия. Сетне отидох да се осведомя за Томас. През целия следобед не бе напускал хотела. Точно в осем вечерта обаче излезе секретарката и се качи в едно такси. Ние с моя човек направихме същото. Таксито въртя по разни улици около четвърт час, после спря на някакъв тъмен ъгъл. Тя слезе, а шофьорът остана да чака. Ние с моя човек подминахме малко и направихме същото. Сподирих я и видях, че влиза в някаква градина. Градината бе пуста и доста тъмна, така че не беше мъчно да си намеря наблюдателен пост. Жената седна на една скамейка и след малко пристигна оня с китарата. Не пристигна, а връхлетя.

„Той е мъртъв — вика, — мъртъв! Аз го убих!“

„По-тихо! — шепне секретарката. — Кой е мъртъв?“

„Той, човекът от вагона... Вие ме измамихте... Вие ме направихте убиец... Ще го приспиш само — вика Томас... И аз го приспах, но завинаги.“

„Седнете, успокойте се — дърпа го секретарката. — Как сте го приспали, с какво?“

„Ей с тая играчка“ — вика оня, като вади нещо от джоба си.

После се тръшва на скамейката и пак започва:

„Убийци!... Излъгахте ме, че ще заспи, а той умря...“

„Но аз нямам понятие... аз наистина не съм в течение“ — заеква секретарката.

„Тогава какво търсите тук?“

„Просто чакам да ви предам опаковката.“

„Дайте я тогава... Дайте ми морфина... Ох, не мога повече!“

Тя му даде някакъв пакет и той го разкъса и изглежда взе да си приготвя инжекцията, не можех да виждам ясно какво прави, само го видях, че малко по-късно се изпъна назад, а сетне рухна и се свлече от скамейката... Жената се наведе над него, после изхълца глухо и се спусна да бяга... Отидох на мястото. Мъртъв. Подир туй се върнах при колата и макар че шофьорът бясно караше, едва не изтървах влака.

— Тая подробност вече ми е известна — напомням. — А опаковката?

— В чантата ми е. Не знам всъщност трябваше ли да я вземам, но я взех.

— Не вреди — казвам. — Може да ти потрябва... Искам да кажа, като средство окончателно да напуснеш тютюна.

ШЕСТА ГЛАВА

— Тая Касабова трябва да бъде проучена обстойно и възможно по-бързо — казвам, като потупвам с пръсти книгата пред себе си, които всъщност нямат нищо общо с Касабова.

— Слушам — отвърща лейтенантът.

— Какво ново при наркоманите?

— Компанията се разпада — докладва офицерът. — Няма морфин, няма свободен апартамент, Марго се е отдръпнала, Боян — също. Останалите се събират най-често в „Ягода“.

Кимам на лейтенанта и той излиза.

— Значи — казвам на Борислав — Боян вече направо влиза в действие...

— Щом снощи е спал с Ана във вилата...

Телефонът извънпява. Вдигам слушалката, за да чуя един добре познат женски глас:

„Ти ли си?... Най-последно... От два дни напразно те търся.“

— Нещо случило ли се е? — питам с тоя тон на гласа си, който пазя обикновено за служебни разговори.

„Случи се. Бях решила да не те срещам вече... и изведнаж промених решението си.“

— Дано да е за хубаво... — мърморя колебливо.

„Ако не е за хубаво, няма да е и за лошо. Изобщо искам да се видим още веднаж, преди да си заминал.“

— Това е най-лесната работа.

„В такъв случай кажи къде и кога.“

— Довечера в осем. На същото място.

— Май че чух женски глас — подхвърля Борислав, след като затварям телефона.

— Маргарита... Интересно откъде е научила служебния ми номер — произнасям, като го гледам втренчено.

— Няма защо така да се блещиш... Разбира се, че аз й го дадох. Срещна ме оня ден, попита ме и аз й казах. Не вярвам да съм издал

държавна тайна.

— Служебният телефон е за служебни цели — напомням сухо.

— Абе, Емиле, нали знаеш, че щом една жена е тръгнала да те търси, значи непременно ще те намери...

— Добре, остави това. Провери по-добре дали материалът е вече готов.

Борислав излиза, за да се върне подир малко и да съобщи, че ни очакват. Отиваме в прожекционната стая и наистина заварваме там двама от техниците.

— Какво да пуснем по-напред — записа или филмовия материал? — пита старшият техник.

— Карайте по хронологията — нареждам.

— Там е, че началото и краят са заснети, а средата е записана — обяснява онзи.

— Ами тогава първо да слушаме и после да гледаме — обажда се Борислав.

Свивам рамене. В последна сметка всичко това е без значение. Но понеже ние с Борислав сме лаици в тия технически методи и понеже и без туй се дразним, че всичко ни се сервира на парчета, иска ни се поне тия парчета да се поднасят подред, а не разбъркано.

Техникът приближава до масичката с магнетофона и обяснява:

— Всъщност първият филмов материал представя само как Боян се вмъква в стаята на Ана през прозореца. Стаята е на първия етаж на вилата. Ана му хвърли въже и той се качи по въжето.

— Разбрано. Дай да чуем нататък.

Техникът пуска в действие магнетофона и след късо механическо съскане в помещението прозвучава звънливият момински глас:

— Ти си истински алпинист!

— Не те ли е страх, че ще разбудиш баща си? — раздава се гласът на момъка, не тъй висок и не толкова ентузиазирани.

— Между нас казано, баща ми никога не влиза тук, когато чуе, че вътре има друг човек — обяснява Ана.

— Тогава защо ме накара да се катеря като маймуна?

— За да те изпитам — размива се девойката. — Миналата година излъгах по същия начин едно момче, като му казах, че ако баща ми го усети, ще го претрепе... И, представи си, това леке изобщо не посмя да дойде, а камо ли да се катери. Не обичам пъзливците...

— Ясно. А колко души горе-долу си карала да се катерят по въжето?

— Само тебе и оня хапльо... понеже държах на вас... Ако не държа на някого, защо трябва да го изпитвам?... Такъв го пускам направо през главния вход.

— Аха, значи от там влиза навалицата?

— Е, чак навалица!... Надявам се, че не се дразниш зарад няколко глупави връзки... Макар че това би трябвало да ме ласкае.

— Не съм ревнив.

— Наистина ли? Жалко...

— Искам да кажа, че досега не съм бил ревнив. Понеже не съм обичал. За в бъдеще мога да стана, не гарантирам.

— Значи аз трябва да те направя ревнив? Да ти размътя главата, да те накарам да изгаряш от копнеж, да тръпнеш, да оглупяваш, да забравиш всичко и — и какво още беше там? Кажете по кой начин искаш да те шашна, скъпи?

— Знам я рецептата — обяснява момъкът. — Първо...

Къса пауза.

— Цялата съм слух — извиква девойката. — Първо?

— Първо, престани да се гевезиш.

Отново къса пауза.

— А, че аз на това най-много разчитам — отвърща Ана с лека въздишка.

Гласовете спират, заменени от лекото съскане на лентата.

— Следващата част от записа е направена подир четиридесет и шест минути пауза — обяснява със служебна педантичност техникът.

— Нещо като многоточията в любовните романи — подхвърля Борислав.

Техникът вдига предупредително ръка, защото в тоя момент от апарата се разнася гласът на Боян:

— Искаш ли глътка коняк?

— Милият... Не само героичен, но и съобразителен... — забелязва Ана.

— Вземаш ме на майтап...

— Радвай се. Ако те взема на сериозно, ще бъде по-зле за тебе. Сериозните работи, както знаеш, завършват обикновено с брак и изобщо зле.

Вероятно девойката междуременно е приела предложеното питие, понеже чуваме:

— Чудесно е...

И малко по-късно:

— Кажи, мили, да не си сложил вътре наркотик, за да ми направиш сюрприз?

— Още не сме дошли до сюрпризите — отвърща Боян.

Техникът щраква копчето на апарата и обяснява:

— Тук свършва записът. Втората част на филмовия материал, който ще видите, е направена двадесет минути по-късно.

Другият техник загася лампите и пуска в действие кинопрожектора. На екрана се появява фасадата на кокетна двуетажна вила, открояваща се сред листовината на дърветата.

— Филмът е заснет на инфралента, затова изображението е така ясно — обяснява вторият техник. — В действителност нощта беше доста тъмна.

На прозореца на първия етаж се показва Ана, оглежда се, сякаш върши някакво твърде секретно действие, и хвърля единия край на въжето. Долу между дърветата се появява Боян. С ловки движения и едва опирайки нозе в стената, момъкът се изкачва по въжето и влиза през прозореца.

Върху екрана пробягва отражението на някаква издраскана лента, сетне отново се появява фасадата на вилата.

— Това е втората част — обяснява техникът.

Сеансът на алпинизма този път се осъществява без помощта на въже. Боян се появява на прозореца, стъпва върху перваза, хваща се с ръце за балкончето на таванския етаж и с няколко леки движения се добира до него. Младежът прескача преградата, отправя се към балконската врата, вади нещо от джоба си и, по всичко изглежда, се заема с ключалката. Малко по-късно вратата се отваря, Боян влиза в тъмното помещение и затваря зад себе си.

Като епилог ни бива прожектирано слизането по обратния път от балкончето на таванската стая до прозореца на Ана.

— Времето между двете действия е точно пет минути — обяснява техникът.

— Само пет минути? Как е възможно? — възкликва Борислав.

А мене ми се струва, че чувам гласа на Любо:

„Емиле, какво би направил, ако синът ти стане предател?“

* * *

Обаждам се в „Рила“, за да запазя маса на терасата, понеже е събота вечер, и отивам няколко минути по-рано, както се изисква от възпитания кавалер. Ако се гледа календарът, още сме в края на пролетта, но ако се съди по термометъра, вече е началото на лятото. С това се обяснява и фактът, че Маргарита изгрява на входа на терасата в лека елегантна рокля — едри бели цветя на син фон, или сини цветя на бял фон, изобщо нещо от тоя род. Масите на терасата са вече заети от разнородна публика и когато тръгвам да посрещна дамата, установявам със сянка от някогашната си досада, че мъжката част от публиката вече оглежда телосложението на приятелката ми.

— Ослепителна си... — прошепвам. — Синята Маргарита...

— Стига си се занасял — отвърща тя, но лицето ѝ засиява доволно.

Отвеждам я на масата в самия ъгъл, която предвидливо съм избрал, и ѝ подавам листа.

— Продължават да те гледат — избъбрям, додето Маргарита обмисля съдържанието на вечерята.

— Няма да е задълго... Както почвам да пълнея...

„Почвам да пълнея“ е в случая доста скромно казано, обаче аз не съм педант.

— Нали знаеш поговорката на французите: „Мъжете излизат с тънки жени, а се прибират със закръглени“.

— Кое то на прост език значи, че ние закръглените сме добри главно за в къщи и по-точно за леглото... Ако смяташ това за комплимент...

Тя отново сбърчва чело над листа и решава:

— Раци... Телешко филе... Салата. А ти?

— Същото. Какво ще бъде питието?

— Това оставям на тебе.

Вечерята минава приятно, сиреч без много приказки, но към края аз ставам донейде меланхоличен, защото знам от опит, че краят на яденето е обикновено начало на сериозните разговори, а ако

Маргарита е дошла за сериозен разговор, мога предварително да се обзаложа за характера му.

— Какво се вкисна? — пита дамата.

Това му е лошото на дългото съжителство, че хората почват взаимно да се познават като петте си пръста.

— Нищо не съм се вкиснал. Просто преядох.

— Не бой се, не мисля да ти се окачвам на шията, казах ти го вече.

— Ти малко ме надценяваш като страхливец.

— Понякога, знаеш, изпитвам такива пристъпи на самота, че я усещам съвсем като физическа болка тая самота...

— Не си изключение — успокоявам я. — В наши дни все по-голяма част от хората се чувствуват самотни. Колкото до останалите, те пък напразно мечтаят да останат сами. Изобщо по тая линия рядко може да срещнеш доволен човек.

— Ти винаги се подиграваш.

— На кого? На себе си?

— През тия последните години аз много се промених — забелязва тя, сякаш не ме е чула. — Оная катастрофа с Тодоров... А после и тоя брак, който се оказа не по-малка катастрофа...

— Това, второто, досега не си ми го казвала.

— Защото ме беше срам... И защото може би дълго време не смеех да го призная и пред себе си.

Тя се заглежда замислено към насрещната тъмна фасада, върху която грее зеленият надпис на голяма светлинна реклама. Един доста тайнствен надпис, тъй като две от буквите са изгорели и хвърлят пълен мрак върху смисъла на думата.

— Всъщност в битово отношение това бе един съвсем приличен брак с един приличен човек на добра длъжност и с добри привычки. От къщи — на работа, и от работа — в къщи, с половинчасово отбиване за една ракия с приятелите. Изобщо един човек не като тебе, дето кога си тук, кога те няма... и дето можеш някой ден да заминеш и да не се върнеш...

— Някой ден... — повтарям. — Някой ден това на всекиго може да се случи. Падне керемидата, удари те...

— Какъв съпруг само... — продължава Маргарита да се рови в спомените си. — Кротък, тих старателен...

— На идеален мъж си попаднала, бог да го прости.

— ...Особено старателен беше в сметките. Любимото му занимание след вечеря беше да преглежда сметката на домашните разходи през деня... Със съответните критически коментарии, разбира се... А каква мъка, господи, додето му измоля някоя нова рокля. И когато най-сетне я измоля, ще се окаже, че сезонът почти е минал...

— Грешката е твоя: трябвало е през зимата да молиш за лятна рокля и обратното.

Пускам тия глупави бележки с надежда да прекъсна прилива на спомени, тъй като ми е неловко и безинтересно да надничам в чужди работи. Но що се отнася до Маргарита, тя не изпитва никаква неловкост, защото толкова е свикнала с мене, че ме смята по-близък от всякакъв съпруг и защото има хора, които като им се натрупа много нещо тука вътре, все едно, някой ден трябва да го изприказват.

— ...Тих и кротък, истинска муха... — продължава жената. — Като приключи със сметките, ще извади вестника и ще прегледа програмата на телевизията. Ако има мач или някой криминален филм, ще пусне апарата. Ако не — ще се изтегне на дивана, додето изчете спортната колона. А после ще стане и ще обяви: „Аз си лягам“, сякаш до тоя момент не е лежал... Един човек, с когото просто дума не можеш да замениш освен по домашните разходи, разбираш ли?... Отпърво наистина говореше... за мачове и за любимия си отбор... А после, като му казах, че не ме интересуват мачове, млъкна. Един чистичък спретнат апартамент... и един тих, старателен съпруг... една къща, в която само се мълчи... божичко!...

Тя отново поглежда към тъмните фасади и към тайнствената зелена дума с две неизвестни.

— Мислеше само за спорт, а бе хилав и с хлътнали гърди и носеше дълги до глезените гащи, за да не би да настине, а зимно време непрестанно се мажеше с някаква мас, която уж предпазвала от простуда, и цялата къща бе вмирисана на тая мас...

„Дано да не почне да ми разказва и как е правел любов тоя тиквеник“ — помислям почти в паника.

— ...Един съвсем приличен брак — повтаря тя. — ...И една пълна катастрофа.

— А децата? — опитвам да я изведа на по-здрава почва.

— Децата?... Вие като кажете „децата“, смятате, че това решава всичко. Като че жената няма право на друго, освен на майчински чувства.

— Не съм помислял подобно нещо. Казах го просто, защото си спомних как копнееше навремето да имаш дете.

— Копнеех за дете, понеже имах другото... имах тебе... или си въобразявах, че те имам... А когато имаш само две деца на ръцете...

— ...И то — на ръцете на леля си...

— Не съм ги зарязала чак дотам, не бой се. Но не мога и по цял ден да седя до тях. Още повече, имам чувството, че когато седя до тях, това не ги развлича особено.

Тя млъква за миг, поставя бялата си ръка малко над едрия бюст и казва едва чуто:

— Празно ми е тук, разбираш ли... празно... Това проклето усещане за празнота...

— Това проклето усещане за празнота изчезва едва когато се появи гръдната жаба — забелязвам философски.

— Ти си невъзможен — въздъхва жената. — За убиване си.

— И други са ми го казвали. Предимно мъжете, естествено.

После добавям:

— Ти постоянно питаш: „Разбираш ли?... Разбираш ли?...”
Добре, разбирам. Но кажи ми, какво очакваш?

— Нищо не очаквам — произнася все тъй тихо Маргарита. — Там е, че нищо не очаквам. И тъкмо затова оня ден поисках да те видя отново... така, без особена причина... След няколко години, викам си, ще се сетиш, че си могла да бъдеш с него още един-два пъти и не си била, и ще се ядосваш, че си пропуснала случая...

Тя ме поглежда, обаче очите ѝ са някак разсеяни и може би дори не ме виждат.

— Странно, но като се сетя сега... ние с тебе също не сме говорили за много неща... изобщо не сме говорили много... и ти винаги си имал тая слабост да мълчиш като дърво или да се правиш, че не разбираш за какво става дума... и все пак не съм чувствувала, че нещо ми липсва, защото тук ми беше пълно, и пълно не с твоята гръдна жаба, а с онова, другото...

— Пълно ти е било с илюзии.

— Не — поклаща глава Маргарита. — Илюзиите бяха тук — и тя посочва с ръка грижливо оформената си фризура. — Тук бяха и всичко развалиха... Илюзии за спокойно семейство и за уютен дом... Аз го получих това спокойно семейство... съдбата ми го натри в носа...

И тя също като предния път ме поглежда внезапно с някак странно оживен поглед и произнася полугласно и заедно с туй поривисто:

— Колко време трябваше да мине, за да разбера, че съм готова да тръгна през кал и през вятър, и през всякакви промеждия с един човек, но с оня единствения човек, защото какво друго и какво повече можеш да искаш на тоя свят от един истински скъп и близък човек, господи!

„Да го беше казала преди десет години... преди пет години“, отвърщам на ума си.

И сякаш отгадала тая безмълвна реплика, жената отмества очи и добавя уморено:

— Минали истории...

Тая фраза слага край на разговора, на този разговор, искам да кажа, и ние минаваме към по-неутрални теми.

Подир един час тръгваме към къщи, без да се питаме къде отиваме, и бавно се движим по стихналия булевард, и аз разсеяно следя как под светлината на уличните лампи сенките ни постепенно се удължават, а после внезапно отскачат назад и сетне отново почват да растат и пак отскачат — две сенки на мъж и жена, на двама души, които случаят е свързал и разделил, и пак свързал, за да ги раздели отново.

— Ти си още млада... — чувам се да казвам малко ненадейно и за самия себе си.

— На трийсет и три...

„Трийсет и пет“, поправям я наум.

— Във всеки случай млада си. И вместо да се тровиш за хубавото, което не е дошло, по-добре е да мислиш за хубавото, което е възможно да дойде...

— Щастието?... — тя тихо се изсмива.

— Направила си един нещастен опит. Други правят и по повече.

— Нямам вече кураж за опити... И няма с кого да ги правя, ако не смятам някой млад глупак, с когото още от първи път ми

доскучава... И изобщо не съм те потърсила, за да ме успокояваш. Искам просто да бъда още малко с тебе.

— Да, но подир това малко време с мене ще има още друго време, още много време.

— И какво от туй? Ти чакаш ли хубавото, дето може да дойде?

— Искрено казано, не мисля по тия неща.

— Искрено казано, не чакаш нищо — поправя ме тя. — Аз — също. Така че няма какво да ми даваш кураж, защото и двамата сме един дол дренки. Вървим по пътя си, без да чакаме нищо особено.

И тъй, ние продължаваме да вървим по пътя си из пустия булевард заедно с тези две сенки, две сенки на мъж и жена, които се появяват, растат, а сетне изчезват, сякаш никога не са съществували.

* * *

Не знам колко е точно часът, защото когато спя, не гледам часовника, но внезапно усещам, че някакъв свредел се забива в главата ми и почва да дълбае — веднаж, още веднаж, още веднаж. Протягам ръка, без да отварям очи, тъй като той свредел ми е добре познат, и вдигам слушалката на телефона, поставен до възглавницата.

— Другарят Боев? — чува се от другия край на жицата.

— Същият. Кой е?

— Боян... Боян Ангелов... Бих искал да ви видя, и по възможност — веднага. Знам, че часът не е подходящ, но...

— Защо не! — промърморвам, като отварям очи и поглеждам светещия циферблат на часовника си. — При бърза работа всеки час е подходящ.

— Само че аз не ви знам адреса...

Давам му адреса и обяснявам:

— Мини през антрето на стълбището, влез в двора и чакай там.

— Кой е?... Какво има?... — чувам до себе си сънливия глас на Маргарита.

— Всичко е наред, скъпа. Спи спокойно.

— Спокойно?... С тебе?... — избъбря тя, но сънят, изглежда, се оказва по-силен от иронията, защото жената се загръща в завивката и ми дава гръб.

Часът по-точно казано е три без нещо. Обличам се, сварявам кафе, а сетне слизам долу. Адресът, който съм дал на Боян, не е моят, а на една кооперация в съседната улица. Когато стигам до задния вход на дома, момъкът вече ме очаква.

— Ако друг път ти се случи да идваш при мене, минавай по същия път и гледай да няма никой подире ти — казвам, като го въвеждам в кухнята.

— Едва ли ще ми се случи — произнася мрачно Боян. — Вие бихте могли да идвате при мене, но аз при вас — никога.

— Тъй ли? Че защо?

— Ами защото навярно ще ме натикат в затвора.

— Да не си обрал някоя аптека?

— Не — поклаща глава младежът. — Извърших шпионаж.

— А, това е друго — забелязвам без особен драматизъм. — Тогава седни на тоя стол и обясни по-точно за какво става дума.

— Тя е дълга история... — казва тихо Боян и се отпуска на стола.

— Няма значение — отвързвам, като наливам кафето. — В събота срещу неделя имам време дори и за дълги истории.

Той изважда от джоба си цигари и кибрит, но се сеца:

— Тук пуши ли се?

— Пуши се, и то много — успокоявам го и сядам от другата страна на масата.

— В оная компания от „Ялта“ идва от известно време и един чужденец — Чарли... Майка му е българка и той има тук роднини. От него почна цялата история...

И момъкът бавно и не съвсем последователно ми я разказва тази история, която ми е добре позната и която все пак слушам търпеливо и внимателно не само за да преценя доколко е откровен човекът насреща ми, но и за да разбере как изглежда тази история откъм другата, неговата страна.

— ...Имал някакви познати сънародници, които работели с наши фирми. „Богати хора — вика, — от тия, дето дават едри пари за дребни услуги и най-важното — могат да платят в ампули“...

Подир някои предварителни обяснения от тоя род Боян минава към срещата във от града и доста точно разказва за ония неща, които вече съм видял и чул.

— ...Операцията не бива да се повтаря всяка вечер — вика жената. — Това е опасно и безполезно. По наши сведения най-интересните документи той ги носи у дома си в събота, за да работи над тях през неделята. Затова ще действувате винаги в събота и само в събота. А когато поисках да знам какви са все пак тия документи, тя ми отговори: „Стопански... търговски... Такива, каквито можем да си осигурим по хиляди други пътища, само че с повече труд и време... Изобщо не си въобразявайте, че ви караме да вършите предателство“ После взе да ме сплашва: нейните хора щели да ме следят и да се разправят с мене в случай, че не бъда изпълнителен и дискретен. После извади миниатюрното фотоапаратче, филмчетата, инструментите за отключване и взе да ми показва как да действувам с тия дреболии. А накрая ми поднесе и опаковката с морфина.

Момъкът говори спокойно, но изразът на лицето му е напрегнат и някак сепнат, израз на човек, който едва сега си дава сметка за нещо, вече извършено и невъзвратимо.

— Е, какво? Всичко за една опаковка морфин ли беше? — питам.

— Е, не за една... Жената ми каза, че ако работя добре, ще получавам и други опаковки... Ще ги получавам на същото място, на което ще оставям и негативите. А негативите тя ми нареди да оставям в пощенската кутия на някоя си Касабова на Евлоги Георгиев. Да ги оставям в неделя призори, след като съм изпълнил задачата.

— Е, какво? Изпълни ли задачата?

— Искате да кажете дали съм се удавил? Удавих се.

Той вади от задния си джоб миниатюрна касетка, не по-голяма от цигарен фас, и я оставя на кухненската маса.

— А защо не я пусна в кутията на Касабова? — питам небрежно.

— Ами защото, докато снимах тия документи, видях, че на тях пише „ПОВЕРИТЕЛНО“, на всичките пише „ПОВЕРИТЕЛНО“ или „СТРОГО ПОВЕРИТЕЛНО“, а аз мислех, че са най-обикновени търговски сведения и...

— ...И това ли е всичко? — питам, понеже Боян замълчава.

— Не знам... Не е всичко... Но просто не мога да ви обясня — произнася някак стеснително и на пресекулки момъкът. — Онзи път, преди два месеца, когато седяхме в „София“, нещо като че стана с мене... Всъщност нищо не стана... Но аз го бях забравил този човек... баща си... Може би даже съзнателно го бях забравил, понеже бе

причинил толкова страдания на майка ми... А вие ме накарахте да си спомня за него... и тия неща, които ми разправихте... и тия думи, че съм негов наследник... Не знам, но особено подир срещата с оная жена там, извън града, все по-често се сещам за тия неща... и особено тази нощ... особено след като всичко вече е свършено... непрестанно си мисля какво ли би казал той, ако можеше да ме види отнякъде... да ме види докъде съм стигнал...

— Ами че той те вижда. Вижда те чрез мене... и чрез колегите си, пред които утре може да се изправиш... И не мисли, че му е леко.

В кухнята изведнъж е станало съвсем тихо. Толкова тихо, че звънко и отчетливо се чува падането на капките върху умивалника и аз се сещам, че трябва най-сетне да я оправя тая чешма, дето непрекъснато капе.

— Дааа... — пускам в ход своето нищо неозначаващо възклицание. — А сега накъде?

Момъкът мълчи, замръзнал на стола и сякаш загубил всякакво чувство за място и време.

— Добре, тази нощ си правил снимки. А предната вечер какво прави в мансардата?

— Взех отпечатъци от ключалките. Жената ми каза, че щом оставя отпечатъците в кутията на Касабова, още същата вечер ще намеря там ключовете и че така ще бъде много по-добре, защото с инструментите се губи излишно време и е рисковано да ги мъкна у себе си.

Момъкът отговаря като автомат, сякаш без да мисли. Но мисълта вероятно изведнъж заработва в главата му, защото на бледото отпуснато лице ненадейно се изписва израз на изненада:

— Но вие знаете, че предната вечер съм бил в мансардата... Вие сте ме следили...

— А ти как мислиш?

— Значи всичко това, което ви казах, е за вас съвсем без значение, вие и без мене го знаете...

— Едно е ние да го знаем, друго е ти да ни го кажеш. И особено да го кажеш, преди сами да сме те запитали и преди да си пуснал тази дреболия в кутията на Касабова.

И като посочвам лекия белег до слепоочието му, добавям:

— Също като историята с тая драскотина. Лошо си се подхлъзнал, момчето ми... паднал си... Но раната не е смъртоносна... Ще се изправиш и пак ще тръгнеш.

— И къде ще вървя? — пита апатично момъкът, обаче изразът на напрежението вече се е стопил.

— Да, това е уместен въпрос. Съдбоносен въпрос. Но преди да стигнем до него, аз също имам един въпрос: Толкова ли е силна у тебе жаждата да се тровиш, че си готов да извършиш и най-страшното зарад няколко дози морфин?

— Аз не се тровя.

— Бояне!... — вдигам предупредително показалец. — Понеже вече си надникнал в нашата кухня, не тая тук, а оная, служебната, ще ти кажа, че аз със собствените си очи съм видял как си забиваш иглата...

— Това не е морфин — прекъсва ме с лека досада момъкът. — Аз един единствен път съм взимал морфин и ако искате да знаете, само ми прилоша от него. Оттогава си слагам витамин С — същият жълтеникав цвят и същата опаковка от два милиграма.

— А, ти се поддържаш с витамини... А за какво ти е морфинът?

— За майка ми...

Ако той беше ми сервираше не този отговор, а един пистолет, насочен в главата ми, това по-малко би ме изненадало. „За майка ми...“ Едно съвсем ненадейно решение на една съвсем банална загадка, твърде лека за решаване и все пак останала нерешена до тоя миг, просто защото не сме се сетили за нейното съществуване.

Момъкът ме поглежда, озадачен от мълчанието ми и сякаш недоумяващ дали не съм го чул, или не съм повярвал.

— По-рано, додето бях при нея, тя намираще успокоение, като си изливаше гласно мъката и разправяше колко неща е правела за баща ми и как той винаги всичко е развалял, и го оплакваше или го проklinеше, и чумосваше, и него, и вас... Тя е от тия хора, дето могат да повтарят едно и също нещо по сто пъти, по хиляда пъти все с едни и същи думи, все по един и същи начин, така че може да полудееш, докато я слушаш, а тя самата се успокоява... изприказва се, изтощи се и утихне... за един или два часа... а после — пак. Но аз търпях, защото ми е майка и защото нямаше никакъв близък човек освен мене, и защото правото беше на нейна страна, мислех, че правото е на нейна

страна, макар че сега вече не знам доколко това е така и доколко — не... А после отидох в казармата и тая раздяла бе истинска трагедия за майка ми и тя все повтаряше, че като се върна, няма да я намеря жива... Намерих я жива, но в какво състояние... Цялата кожа и кости и един поглед... едни такива очи... като че не е тя... като че не е на себе си...

„Като че ли е луда“, вероятно се готви да каже Боян, ала преглъща фразата, помълчава малко и продължава:

— Докато ме нямаше, беше се сдружила с някаква позната от младини и беше научила от нея тайната да успокоява мъката си. Онази използваше квартирата ни като „терен“, за да се крие от близките си, и носеше на майка ми ампули, получавани от някаква лаборантка. Отпърво майка ми разправяше, че инжекциите, дето си слага, са ѝ предписани за лекуване на нервите, но после онази лаборантка я изхвърлиха и вече нямаше никакъв източник на морфин и истината излезе наяве, защото майка ми почна да ме моли и да ме заклева да ѝ намеря морфин, и казваше, че ще полудее, ако не намеря морфин, че ще се отрови, че ще се хвърли от прозореца... и веднаж наистина едва успях да я смъкна от прозореца... и оттогава тая мисъл, че някой ден, като се прибирам, мога да я намеря просната на тротоара с разбита глава, така ме преследваше, че предприемах всичко, каквото можех да измисля, за да ѝ осигуря морфин, и най-сигурното средство беше тая компания, дето я знаете, и дето влязох, само за да мога да си доставям ампули, а понеже тия не търпят външни хора и зяпльовци, трябваше да се преструвам, че и аз съм като тях...

— Ясно — кимам, когато момъкът млъква. — Ти си мислел, че спасяваш майка си, а всъщност тя те е погубвала.

— Тя е една нещастна жена — произнася тихо Боян.

— Не твърдя обратното. И добре разбирам синовните ти чувства — казвам не твърде уверено, защото никога не съм имал майка. — Но тя се е оказала слаб човек...

— Слаба, съвсем безпомощна — потвърждава младежът.

— А тия, слабите, момчето ми, понякога крият опасна сила: освен че закопават себе си, но могат да закопаят и тебе.

— Тя е една нещастна жена — настоява Боян на своето.

— Съгласен. Само че пътят по който си тръгнал, за да я отървеш от нещастиято, не води до добър край. Майка ти трябва да се лекува.

— Недейте! — извиква момъкът и този вик е първата му поривиста реакция. — Тя ми е казала, че има някъде скрит цианкалий и ще се самоубие, щом само опитат да я отведат.

И понеже мълча и размислям, той ме поглежда, като че съм дядо господ:

— Недейте, моля ви! Оставете я поне засега на мира. Тя има в момента достатъчно ампули... взима си дозата и кротува... защо трябва да я погубвате?...

— Добре — кимам. — Ще отложим тоя въпрос за по-удобно време.

— А с мене какво ще стане?... Какво ще правя аз?...

— Нищо. Ще продължиш да шпионираш.

Той ме гледа като треснат.

— Точно така: ще продължиш да шпионираш.

Ставам и се опитвам да завинтя крана на тая чешма, дето непрестанно ми тропа по нервите с вечното си кап-кап. Но колкото и да я завинтвам, тя продължава да капе и явно е, че трябва тия дни да се заема по-сериозно с нея. Зарязвам я, облягам се на стената и отправям поглед към Боян.

— А сега слушай внимателно: дотук всичко при тебе е било батак, неразбория, серия от злополуки. И дори да приемем, че подбудите ти са били съвсем човешки, това не променя картината по същество. Първата ти мъжка постъпка е тази, сегашната, когато се яви и всичко ми разказа. Затуй и аз ще говоря с тебе по мъжки. Ти си спрял в началото на провинението си, но играта е вече започната. И тая игра не е с никакви си търговци, а с организирана противникова агентура. Затова играта трябва да продължи до пълно разкриване на агентурата. А за да продължи, онези не трябва да знаят, че ние сме в течение на операцията им. Следователно всичко трябва да става и за в бъдеще тъй, сякаш ние не сме в течение. С една единствена разлика: твоята шпионска дейност няма да бъде действителна, а мнима. Ясно ли ти е?

И за да му бъде напълно ясно, уточнявам:

— Негативите, които ще оставяш в кутията на Касабова, ти ще ги получаваш от нас. А горе в мансардата няма нищо да снимаш, но ще стоиш толкова време, колкото ти е нужно, ако наистина снимаш.

— В такъв случай защо трябва напразно да се катеря догоре?

— Защото вероятно ще бъдеш наблюдаван. И вече не от нас, а от ония. И понеже засега не знаем нито кога, нито от кого ще бъдеш наблюдаван, и понеже не трябва да предизвикваш ни най-малко подозрение, налага се да вършиш всичко тъй, както би го вършил, ако действително шпионираше.

— Разбирам.

— Трябва да разбираш и още нещо: заплахите на оная жена, която не е никаква съпруга на търговец, а секретарка на чужд дипломат, не са празни приказки. Така че, следва да си отваряш очите, за да не изпаднеш в опасно положение.

— Не ме е страх от тях.

— Това е хубаво, но не бива да бъде причина за безразсъдни действия. Пак с оглед на тия съображения ти повече няма да идваш в квартирата ми. Когато се наложи, ще ме търсиш по телефона или тук, или в службата. Ще се обаждаш от улична кабина и така, че никой да не чува разговора. Ако обстоятелствата изискват свиждане, аз ще ти посочвам къде да стане то.

Запалвам цигара, сетне вземам касетката и я пускам в джоба на панталона.

— Часът е пет — казвам. — Налага се да изляза, за да отнеса тази дреболия където трябва и да ти донеса друга, която ще оставиш в кутията на Касабова. Ако ти се пие нещо — в шкафа има бутилки. И ако чуеш отгатък шум, не се стряскай. Аз, знаеш, не съм сам в квартирата.

Шумът, доколкото го има, навярно е причинен от мене, когато се обличам в спалнята, защото Маргарита се размърдва в леглото и запитва сънливо:

— Какво?... Какво пак има?...

— Всичко е наред, скъпа. Налага се да прескоча за малко до службата. Съвсем за малко, бъди спокойна.

— Спокойна?... С тебе?... — промърморва тя, обръща се на другата страна и отново се унася.

СЕДМА ГЛАВА

— Ти, Бориславе, ми приличаш с това празно цигаре на ония бебета, дето майките им ги лъжат с празен биберон — произнася добродушно генералът, додето седим в тъмнозелените кресла край тропическата листовина на тъмнозеления фикус.

Тая забележка не се формулира за пръв път, както не идва за пръв път и обяснението на Борислав:

— Напуснах тютюна, другарю генерал, но с ваше разрешение ще запаля по случай добрата новина.

Той посяга колебливо към изветрелите луксозни цигари, сетне променя решението си и запущва от моите.

— Да, новината наистина е добра — потвърждава шефът. — Радостна, от човешка гледна точка, и приятна — от служебна. Това ни дава по-широк простор за действие.

Той отпива глътка кафе, посяга на свой ред към импозантната кутия, взема една цигара, разглежда я замислено, после наново я оставя.

— Наблюдението на наркоманите, макар да е обременително и да се очертава като напълно безполезно, трябва да продължи. За Томас, така или иначе, те представляват един евентуален резерв и ние не знаем дали някой от тях няма да бъде използван примерно за наблюдение на Боян или за нещо друго. Що се отнася до Касабова, мисля, че тия дни би могло да ѝ се направи една визита от куртоазия.

— Тя едва ли представлява нещо повече от пощенска кутия в буквалния смисъл — подхвърля Борислав.

— Вероятно. Обаче съществуват пощенски кутии, които знаят добре кого точно ползват. Така че изчакайте проверката и дайте предложенията си за действие.

Той става, прави няколко крачки към бюрото и донася два машинописни листа.

— На нашето запитване за шафнера ни се отговаря, както и очаквахме: „безследно изчезнал“. Колкото до убийството на онзи,

наркомана — едно късо съобщение от десетина реда във вестниците с едно удобно за всички заключение: отравяне вследствие на превишаване морфиновата доза. Така че и двете произшествия навярно ще бъдат погребани в архивата, което също е удобно за всички.

— А какво да правим с майката? — казвам, след като сме изчерпали другите въпроси.

— Нищо. Засега не създавайте сътресения там, дето и без туй ги е имало достатъчно.

Напускаме кабинета и едва излезли в коридора, Борислав подхвърля:

— А защо не го запита какво да правиш с Маргарита?

— Гледай си работата — срязвам го. — Не можах да те науча да не смесваш служебните неща с личните.

* * *

Обстановката в апартамента на Евлоги Георгиев е доста пищна, макар и леко поизносена. Стопанката — също.

Жената ме е посрещнала на входа съвсем студено, после в антрето, при показване на съответния документ е станала малко по-топла, а сега е седнала върху дивана насреща ми почти усмихната, кръстосала гостоприемно краката си във фини прозрачни чорапи. Справедливостта изисква да се признае, че краката имат наистина младежки вид за разлика от лицето, което въпреки грижливите козметически манипулации издава възраст, близка до моята.

Правя лека обиколка с поглед из интериора: стилна мебел с дървени части в сребристосив цвят и тапицерия от бледолилаво кадифе, два още запазени персийски килима в хола и в холната стая; няколко картини от неизвестни на мене, а може би и на останалата част от човечеството, майстори, кристални фруктиери, порцеланови вази и едно огромно огледало в златна рамка, което може би е имало щастието да отразява образа на стопанката при по-голяма степен на запазеност.

— Хубаво жилище имате — признавам. — Вероятно фризьорската професия е доста доходна.

— Не се оплаквам. Но ако мислите, че всичко това може да се купи с правене на фризури...

Тя накланя към мене бюста си и не без сянка на гордост сервира обяснението:

— Покойният ми мъж беше дипломат.

— Царски дипломат?

Бюстът се оттегля на изходната си позиция.

— Служеше на страната си, доколкото силите му позволяваха.

— В такъв случай той трябва да е бил доста възрастен.

— Да, наистина. Но нали знаете, че любовта не признава възраст.

И тя още по-високо оголва бедра, сякаш за да ми внуши, че това правило може да бъде в пълна сила и днес.

— Права сте — кимам. — Обаче ние се отклоняваме от служебната тема. А служебната тема е вашата пощенска кутия.

Жената не прави грешката да ме погледне стреснато и изобщо в леката изненада на лицето ѝ няма нищо подозрително, и все пак аз долавям, че под изискания грим на това лице напрежението изведнъж е нараснало.

— Пощенската кутия?... Какво е станало с пощенската кутия?...

— С нея нищо не е станало — казвам успокоително. — Обаче вътре в нея стават наистина странни неща: появяват се и изчезват материали и съобщения от съвсем секретен характер. Така че моят въпрос се свежда до следното: кой поставя и кой прибира тия материали от кутията ви?

— Но аз нищо не знам за такива материали! — произнася жената, като вдига вежди и ме поглежда открито в лицето.

— Признавам, че за пръв отговор друго и не съм очаквал — кимам. — Така че нека този отговор просто не го слагаме в сметката.

Физиономията на дамата приема израз на сдържана обида:

— Известно ми е, че хората от вашата професия не вярват на нищо и на никого, но аз наистина...

— Чакайте — спирам я. — Не си хабете напразно думите и оставете засега служебните характеристики. Изобщо разберете, че ние знаем малко повече по въпроса, отколкото предполагате, и че ако съм дошъл тук, то не е за да науча нещо, а за да потвърдите нещо, което ни е вече напълно известно.

Запалвам цигара, за да ѝ дам време да смели този пасаж под фризурата си, а после минавам на следващия:

— Ако вашата пощенска кутия беше използвана един-два пъти, тоя отговор „нищо не знам“ би могъл да влезе в работа. Само че кутията ви е използвана многократно и в продължение на дълги години и няма такъв наивник, който да повярва, че през всички тия години вие ни веднаж не сте попадали, та макар и случайно, на някой от тези материали и не знаете нищо за тях. От друга страна, следва да добавя, че не ще се намери и наивник, който да използва една чужда кутия за секретни цели без знанието на нейния собственик, защото това е не просто опасно, а направо глупаво.

Жената мълчи, вперила поглед в носа на елегантната си обувка — признак, че мисловната дейност под фризурата продължава.

— Но аз дори не съм допускала, че това могат да бъдат секретни материали... — произнася най-сетне тя полугласно и с лек нюанс на разкаяние.

— А! Това е вторият очакван отговор — установявам. — Но преди да ви кажа мнението си за него, и понеже все пак сме направили крачка напред, позволете да запитам какви са били, според вас, тия материали, щом не сте ги смятали за секретни.

— Ами че любовни писма!

В тоя дом, по всичко личи, любовните проблеми с заели трайно място.

— Любовни писма от кого и до кого?

— Нямам понятие...

— Вие, какво? Искате да почнем пак отначало ли?

— Казвам ви съвсем откровено: не знам. На времето имах една клиентка, омъжена жена, която преживяваше някаква там авантюра, и беше ме замолила да ѝ разреша да използва пощенската ми кутия, за да поддържа връзка с приятеля си... После, авантюрата като всяка такава авантюра мина... Обаче един ден клиентката наново ми се обади и наново поиска същата услуга, само че вече не за себе си, а за някаква своя позната. И изобщо оттогава, когато се е случвало да намеря в кутията нещо, адресирано не до мене, оставяла съм го да лежи там и, разбира се, не съм се учудвала, че след това то е изчезвало.

„Мисловната работа под фризурата явно не е протекла в моя полза“, казвам си наум. А гласно произнасям:

— Името на вашата позната?
— Йорданка Бисерова... Данчето...
— Адрес?
— Гробищата. Тя почина.

„Да. Мозъчните реакции са се развили изцяло в моя вреда.“

— Оставих ви да си помислите — промърморвам, — но изглежда времето не се е оказало достатъчно. Очевидно ще се наложи да ви отведе на по-спокойно място и да ви предоставя повече време, колкото щете време, за да проумеете, че лъжите пред органите на властта могат само да отегчат положението ви.

Тя мълчи и моторът под прическата, напомняща бароков дворец, наново заработва с пълни обороти.

— Не забравяйте — казвам, — че ние знаем всичко и че признанията ви ще бъдат от полза по-скоро за вас самата, отколкото за нас.

— Тогава какво ме питате? — произнася тя тихо, но с нотка на предизвикателство.

— А, вие искате и да не ви питаме? Да ви оставим да правите каквото си щете, без да задаваме въпроси? Или да дойдем и да заявим: знаем това и това и имаме необходимите доказателства, но все пак ще бъдете ли тъй любезна да го потвърдите?

Загасим цигарата в масивния пепелник от розов венециански кристал. Кристалите „Мурано“. Стара история... от времето на Любо...

— Впрочем, ако толкова ви е трудно да си дадете сметка за реалността, аз съм готов да ви подсказва нещо. Например едно име... Не името на Данчето, бог да я прости, а примерно името на Жул Бертен... Жул Бертен, чухте ли добре?...

— Но аз нищо не съм знаела за характера на тия материали! — простенва мъченически домакиня.

— Сега не ви питам за характера, а за източника!

— Ами че като всичко знаете, какво ме питате!... Така е: Бертен ми поиска услугата. Ходех у тях да правя фризури на жена му... сблизихме се постепенно... и един ден ми поиска тая услуга...

— За да праща любовните си писма?...

— „Лични писма“, така ми каза... от съвсем интимен характер...

— А какво получихте срещу услугата?

— Е, даваше ми по нещичко... дреболии...

— Но Бертен отдавна е заминал, а движението в кутията ви продължава...

— Ами тъкмо преди да замине, той ми довери, че всъщност кутията била ползувана не от него, а от някакъв негов приятел, който искал да я ползува и за в бъдеще...

— А възнаграждението?

— Е, от време на време намирах по нещичко — пак в кутията... Дреболии...

— И нямате представа кой е този приятел на Бертен?

— Наистина нямам понятие, повярвайте ми!

Не знам защо, но този път съм донейде склонен да ѝ вярвам.

— Имам впечатлението, че вие прекалено много залагате на своята неосведоменост — казвам. — Обаче в каквато и степен да сте неосведомена, това с нищо не намалява отговорността ви. Вие съзнателно и срещу заплащане сте станали инструмент на един чуждестранен поданик и за да бъда по-точен, на един западен шпионин, подпомогнали сте го в неговата шпионска дейност и продължавате да подпомагате по същия начин други шпиони чак до днешна дата.

— Но аз нямам понятие... Аз...

— Нали това тъкмо ви обяснявам, че вашето „нямам понятие“ в случая е без всякакво значение. Вие сте извършили тежко престъпление, за което врагът ви е заплатил. Сега следва да очаквате и заплащането от наша страна. И ако от врага наистина сте получили дреболии, трябва да знаете, че от нас ще получите нещо значително по-едро.

Тя седи като вцепенена и, изглежда, едва сега съзнава докъде е хлътнала в блатото.

— Ще ме натикате в затвора?

— А вие какво очаквате? Два лева глоба?

— И колко ще лежа?

— Предполагам, че доста. Но това съдът ще го реши, не аз.

Замълчавам и запалвам, за да ѝ дам възможност да се окопити.

— Излишно е да ме фиксирате с този убийствен поглед — забелязвам. — Затвора вие сама сте си го осигурили. Ние ви

осигуряваме само транспорта. А що се отнася до мене, аз даже съм готов да облекча частично участието ви при две условия.

— Кажете ги! — отзовава се тя по-бързо от очакваното.

— Първо: че ще запомните тая дума „частично“, защото не съм чудотворец и не обичам да обещавам невъзможни неща. Второ: че ще ми помогнете да открием човека, който ползува пощенската кутия.

— Но как да ви помогна? Как?

— Чакайте! Спокойно! Тази кутия е била ползувана по два начина: едни са идвали от време на време да вземат или да пуснат нещо, а друг е поставял съответните директиви и е прибирал оставеното. Следователно този другият е имал значително по-често работа с кутията. За външен човек обаче един често повтарян риск се превръща в голям риск. Освен туй фактът, че Бертен се е спрял именно на вас, вероятно също не е случаен. Твърде е възможно изборът да е паднал на вас, тъкмо защото в същия дом живее човек, подходящ да използва кутията ви.

— Че защо ще използва моята кутия, когато може да използва своята? — запитва не без известна логика Касабова.

— Защото се бои да не би някой да проверява неговата кутия или просто защото ползува обща кутия. Помислете прочее и ми кажете кой или кои може да са хората от вашия жилищен дом, способни да се нагърбят с подобна задача?

— Не виждам такива — отвръща жената подир къса размисъл. — Тук са все спокойни хора, дето няма да вземат да бъркат с ръце в огъня.

— А вие как сте бръкнали?

— Подведоха ме...

— Щом са подвели вас, могат да подведат и друг. Помислете по-добре. Почнете от партера и вървете апартамент по апартамент нагоре, чак до тавана.

— Коко е! — извиква в тоя момент домакинята. — Ако е наистина някой от нашата кооперация, значи само Коко е и никой друг.

— Никой друг?

— Никой, казвам ви! Аз от петнайсет години съм в тая кооперация...

— А какъв е тоя Коко?

— Никакъв. Развейпрах. Наследи апартамента от майка си и, представете си, продаде две от стаите на братовчед си, за да купи мерцедес! Акъл! После взе тайно да превозва пътници от гарата, за да печели пари, но го спипаха два-три пъти и трябваше да спре. А после продаде и мерцедеса и го пропи с разни приятели. Сега е таксаджия на пиацата.

— Да знаете иначе как живее, какво прави?

Пет минути по-късно аз вече съжалявам за необмисления си въпрос. Едва ли бих го задал, ако бях се сетил навреме, че разговарям с фризьорка. Касабова почва да бълва срещу мене такава обилна струя от всевъзможни сведения, та аз вече имам чувството на удавник, потъващ сред водовъртежа на тия неизчерпаеми сплетни за нощни гуляи, за игри на покер, за връзки с тази и с онази, която по-късно тръгнала с еди-кой си, не знам дали сте го чували, той миналата година катастрофира при Панчарево, даже вестниците писаха, но му се размина, понеже жената, дето беше я съборил, имаше само две счупени ребра и той, разбира се, заплати обезщетението, ама кел файда от обезщетение, като ти счупят ребрата... и т.н., и т.н....

— Вие за кого, за Коко ли?... — опитвам се да изплувам от въртопа от време на време.

Но получавам неизменния отговор:

— Не, не за Коко, а за приятеля му, ама не за тоя, за когото ставаше дума преди малко, а за онзи другия. А за Коко, не бойте се, аз тепърва има да ви разказвам. Само че този Стефо, нямате представа каква капия е той, взе, че се сдърпа с Коко за Лена и Лена тръгна с него, понеже получаваше долари от вуйчо си и беше пълен с пари, защото ги сменяше с корекомски бонове и ги продаваше по четири лева долара, но после вуйчото спря да праща и край на цялата комбинация и Лена му каза „чао, чао, бамбино“ и отново поиска да се върне при Коко, само че Коко няма да седи да я чака, той хич не е от тия, дето ще седнат и ще чакат, и вече беше тръгнал с оная, Жанет, каква ти Жанет, тя си е най-обикновена Иванка, ама иска да ѝ викат Жанет, и, разбира се, нищо не работи, освен дето харчи парите на баща си...

И аз отново усещам, че въпросът ме поема и ме увлича бурно надолу в дълбините на това словесно море.

— Стига, достатъчно! — набирам сили да кажа по някое време.
— Вие бяхте наистина похвално изчерпателна. И изобщо притежавате изключителен дар слово. Не знам само дали владеете и уменията да мълчите.

— Когато е необходимо...

— Тъкмо сега е необходимо. Необходимо — за нас, а най-вече — за вас. Ако искате да прекарате поне още известно време тук, в този уютен апартамент, а не в затвора, и ако държите да си изпълня обещанието, трябва просто да забравите, че между нас е имало някакъв разговор и че изобщо съм идвал при вас.

— Добре. Забравям го.

— И внимавайте — казвам — да не се изкусите да пуснете нещо в кутията.

— Какво да пусна?

— Знаете какво: някой вик за помощ, сигнал, дори намек. Като се изключат служебните лица, никой освен вас не е в течение на тази история с пощенската кутия. Така че ако противникът се научи, ще бъдем хиляда на сто сигурни, че предателството е дошло от вас. И тогава...

— Няма защо да ми обяснявате — прекъсва ме тя. — Не съм дотам изкукуригала, че да си правя харакири.

* * *

„Бих искал да ви видя“ — чувам гласа на Боян в слушалката.

— Важно ли е?

„Засега не е важно, но може да стане“ — отвърща неопределено той.

— Добре — казвам. — Ще се видим в седем часа.

И му давам адреса на една служебна квартира.

Този ден е понеделник и операцията в събота срещу неделя във вилата на Раев е протекла нормално, така че не ми е ясно защо момъкът иска да ме види. Но дори поводът да не е чак толкова важен, една среща с момчето съвсем не е излишна, поне за да му поддържа духа.

Квартирата, както казах, е служебна, мебелирана със стандартната мебел от преди две десетилетия — тежка, обемиста, мрачна и респектиращо грозна. С други думи, все едно че се намирам в обичайната си домашна обстановка, с тая разлика, че у нас е все пак малко по-проветрено. Изтягам се на твърдия като дъска диван, обзет от това неповторимо чувство за ергенски уют, и вероятно задрямвам, защото когато на вратата се позвънява, аз машинално протягам ръка, за да вдигна слушалката на един несъществуващ телефон.

Боян влиза леко задъхан и леко възбуден, като бърбе някакви извинения, задето ми бил отнел времето.

— Провери ли дали някой не върви подире ти?

Той кима.

— И не си се оглеждал твърде, надявам се...

— Проверих точно както вие ме посъветвахте да го правя.

— Тогава сядай и разправяй какво е това, което не е важно, но може да стане важно.

— Лили — отвърща лаконично той и се тръшва на един стол.

— Коняк ще пиеш ли?

— Благодаря, не мога. Одеве изпих два.

— Значи, Лили! — питам, като си наливам половин чашка от бутилката, която съм донесъл. — И какво става с Лили?

— Ами мъкне се след мен като опашка.

— Как си обясняваш това?

— Какво има да си обяснявам...

Той замълчава неловко. Сетне изтърсва:

— Тя е влюбена в мене.

— И какво прави? Следва те по улиците?

— Е, не е, стигнала чак дотам. Но оня ден, в събота, точно когато бях седнал с Ана в „София“, Лили дойде и също седна на една близка маса. Тя никога не е идвала в „София“, но понеже ония, за да я дразнят, са й казали, че ходя там, пристигна и се инсталира на три крачки от нас и седя така през цялото време, додето ние бяхме там.

— Седя си мирно и тихо?

— Е, да, мирно и тихо, обаче хвърляше такива погледи към нас, че работата стана съвсем прозрачна. Аз, естествено, се правех на хремав, но Ана всичко разбра и настроението й се развали, и след като си тръгнахме, то се знае, почнаха обясненията и едва успях да я

успокоя. А вчера Лили пак се появи и пак седна под носа ни. И днеска — същото, само че днес не можа да намери свободно място, затуй пък най-малко десет пъти мина край терасата и все поглеждаше към мене. И — отново разпавии с Ана. Ако продължава така, можем да стигнем до пълно скъсване и тогава задачата ми във вилата ще стане съвсем трудна.

— Да, това няма да е много добре за нас, а предполагам и за тебе.

— О, ако имате предвид Ана, мисля, че малко преувеличавате. Вярно, че тя е някак по-чиста, по-различна, искам да кажа повече дете от тия нашите, но такова глезено и капризно дете, че понякога до тук ми идва от глезотиите ѝ.

— Това са си твои проблеми — казвам. — Само че когато две приятелства се застъпят, усложненията са неизбежни. Защото все пак Лили ти е приятелка, нали?

— И да, и не — отвърща момъкът уклончиво.

Той вади едно вече доста изтъняло пакетче и запалва цигара.

— Работата е там, че в приятелството единият често влага повече, а другият — по-малко. И какво съм аз виновен, че тя влага повече, а аз — по-малко. Не съм ходил да я гоня и да я кандардисвам, тя сама дойде.

Боян замълчава и ме поглежда:

— Но това наистина са лични проблеми, както казвате, и аз доста се разбъбрах, навярно от двата коняка, и сигурно вече ви отегчавам.

— Съвсем не. Просто не искам да мислиш, че надничам в тайните ти.

— Тайни! — той махва небрежно с ръка и поема гъста струя дим. — Мизерни тайни, без всякакво значение. Всичко почна всъщност от тоя абитуриентски бал... Имам предвид себе си, защото кашата при Лили бе почнала още преди това. Всъщност вие навярно сте запознат с досието ѝ...

— Е, чак пък досие... — избъбрям. — Ако вземем и за такива като вас да отваряме досиета... Чел съм нещичко за нея в една справка, дете бяхте изредени всички от тайфата.

— Тя е всъщност едно нещастно същество...

„Като майка ти“, минава през ума ми.

— По-рано, искам да кажа, преди тоя бал, я познавах едва-едва, просто защото беше от квартала и защото като минаваше по улицата,

хлапетиите се мушкаха в ребрата и си шепнеха „жена и половина“, като го разбираха в преносен и в буквален смисъл, защото, ако сте я виждали, тя е доста едра. Живееше само с баща си, тъй като майка ѝ бе починала — от ядове, както Лили казваше, — понеже баща ѝ никога не могъл да прости на жена си, че му е родила момиче. Има ги все още такива типове, знаете, и баща ѝ бе тъкмо от тях, и не стига, че бе превърнал Лили на слугиня, но я и ругаеше непрекъснато за слабите бележки, а тя от пране и от чистене къде ще има време да си приготви добре уроците. На всичко отгоре, като поотрасна, взе да я държи под ключ — до училището, до бакалницата — и нищо повече. Само че той работеше в някаква администрация или експедиция на един вестник и работата му изискваше често да пътува и в такива случаи поверяваше Лили на съседката, а съседката, разбира се, няма да тръгне да върви подире ѝ, тъй че един ден кашата се забъркала...

Момъкът млъква, поглежда почти пълната бутилка и запитва:

— Може ли все пак малко коняк? Съвсем малко, една глътка...

— Разбира се, нали сам ти предложих — промърморивам и му наливам половин чашка.

Той отпива наистина съвсем малко и отново се връща към историята си:

— Те имаха една таванска стаичка и бащата я даваше на студенти, за да си помага на заплатата, и тоя студент, дето живееше тогава у тях, взел, че се повеселил с Лили един-два пъти, когато бащата отсъствувал, и тя за късмет забременяла. Когато разбрала какво е станало и казала на студента, оня почнал да извърта в смисъл „не е от мене“, макар че тя преди него не била виждала друг мъж, и така се уплашил, че една нощ изчезнал от квартирата и повече не се вестил. Приятелките посъветвали Лили да иде в поликлиниката, понеже не била навършила осемнайсет години, и тя отишла, и всичко щяло да мине и замине, но ония от поликлиниката не знам с кой акъл взели, че уведомили бащата и оня се върнал в къщи като див звяр. А точно в това време шивачката от квартала била донесла на Лили абитуриентската рокля и тъкмо ѝ я пробвала, а оня тип се хвърлил върху Лили и почнал да я бие и да дърпа и да къса роклята. И Лили, разбира се, побягнала, а той я сподирал чак до стълбището и викал „марш, мръснице, от дома ми, да не си стъпила вече тук, мръсница такава“, и разни други от същия буквар.

Боян смачква цигарата в пепелника и наново ме поглежда:

— Да продължавам ли?

— Така не се пита — казвам. — Един разговор или се почва и свършва, или изобщо не се почва.

— А... добре... Мислех просто да не ви отегчавам... Всъщност всичко това го научих после от Лили. А в деня на самия абитуриентски бал при мене идва Роза, тая слабичката, сигурно я знаете, и вика: „Съгласен ли си да бъдеш кавалер на Лили, горката, много е нещастна. Събрахме пари — вика — и ѝ купихме една рокля, не бог знае какво, но все пак нова е, и искаме да я доведем на бала, защото е в толкова състояние, че не знам какво може да направи, така че ако си съгласен да ѝ бъдеш кавалер...“ „Защо не — викам, — ако смяташ, че това ще бъде някаква утеха за нея.“ Така че, казах да ѝ съобщят, че ще я чакам вечерта в градинката при Военния клуб, а когато отидох, тя вече бе там, пременена в нова рокля, една съвсем проста рокля на някакви зелени карета, и на всичко отгоре тясна, и в тая рокля Лили ми се видя по-едра отвсякога и ми стана даже неудобно, като си помислих, че ще вляза с толкова момиче, какво ти момиче, с такава жена на бала, но понеже и аз не бях особено ослепителен в моя костюм конфекция, рекох си, какво пък толкова, и двамата сме една стока, и я поведох към ресторанта.

Боян отпива още четвърт глътка, запалва нова цигара от смачканото пакетче и продължава:

— Поведох я към ресторанта, а тя на всичко отгоре пита: „Не съм ли съвсем невъзможна в тая жабешка рокля?“ — „Защо да е жабешка — казвам, — съвсем редовна си е роклята.“ А тя: „Да имах малко повече пари, щях да си взема една друга, малко по-прилична, дето поне нямаше да ме стяга и да се боя, че ще се пръсне по шевовете.“ „Да имах повече пари — викам, щях да те инсталирам в един червен ягуар и да слезем сред ония зяпльовци и тия с фиатките да се пукнат от мъка.“ Но понеже приличната рокля я нямаше, а за ягуара и да не говорим, ние се промъкнахме иззад навалищата и влязохме незабелязани и когато седнахме в един ъгъл, дето вече се бе настанил нашият Апостол, малко ни поолекна и изобщо вечерта мина някак си, а през нощта спяхме у Марго, понеже техните ги нямаше и Лили изглеждаше почти щастлива, а аз, право казано, от цялата нощ съм

запомнил само, че чорапите ѝ се бяха скъсали над коляното, понеже и те ѝ бяха тесни... Изобщо така почна...

Той пак ме поглежда, но тоя път не се осмелява да запита „Не ви ли отегчих?“

— Баща ѝ дълго време не искаше да я чуе, обаче той е един от тия мизерни еснафи, дето колкото повече вървят срещу приличието, толкова повече държат на него, и понеже съседите постоянно му говореха, че е срамота да изгони дъщеря си, той най-сетне премести парцалите ѝ в таванската стаичка и ѝ разреши да се засели там, но без да го безпокои за каквото и да било, а под „каквото и да било“ той имаше предвид храната и парите. И понеже дипломата ѝ беше ниска, трябваше да почне каквато и да е работа и добре, че знаеше да готви, та постъпи в кухнята на някакъв стол.

— Тя сега работи ли някъде?

— Работи си... пак там... От седем заранта до два...

— Значи не е съвсем изтървана?

Боян ме поглежда озадачено:

— В какъв смисъл?

— Известно ти е в какъв смисъл...

— А... Вие за морфина ли?... Че тя едва ли е взимала повече от два-три пъти, и то от немай-къде.

— Тъй ли?

— Уверявам ви. И се мъкне в компанията само зарад мене. И си бие витамин С, за да пази ампулите за мене, защото единствена тя знае тайната ми.

— Тогава ти си ѝ задължен в известен смисъл...

— Е да, задължен съм. Но с какво да ѝ се отплатя? С любов ли? А какво да правя, когато любовта не иде насила? Веднаж ми каза, че съм бил приветлив като некролог... „Тогава защо ходиш с мене?“ — викам. А тя: „Ами има хора, дето обичат да четат некролозите“. Само че и нейната физиономия прилича на некролог. Тя и аз — каква двойка, представяте ли си? Два некролога, които взаимно се четат. Мила ми е понякога... съжалявам я... но тя не иска това, тя би ме намразила за това, тя иска любов! Вкопчила се е за мене, също както майка ми, а аз искам да се откопча, разбирате ли, от майка си не мога да се откопча, понеже ми е майка и понеже не искам смъртта ѝ да ми тежи на съвестта, но от Лили трябва да се откопча, защото както съм притиснат

от тия две жени, все едно че от една страна ме прегръща истерията, а от друга — меланхолията...

Той прекъсва разказа, сетне запитва:

— Вие сте я виждали, нали?

— Коя точно? Истерията или Меланхолията?

— Лили.

— Само веднъж. И съвсем бегло.

— „Само веднъж“ тя може и да направи известно впечатление. Има мъже, които харесват такива жени. Но какво да правя, като на мене не ми харесва!... Това едро тяло и тая бяла кожа, и тая пълна ръка с не много чист маникюр, и тоя дъх на кухня и на жена... Не казвам нищо, знам, че не може да се къпе по два пъти на ден в тоя мизерен таван и че се мъчи, доколкото може, да бъде чиста и спретната, но тази миризма на кухня сякаш е просмукала и нея, и тоя мизерен таван с купчината стари книги и стари вещи, навяващ меланхолия като самата нея, с нейната любов към черния цвят и към демодираните любовни романи, и към меланхоличната музика...

— Вкус, какво да се прави... — промърморвам, колкото да запълня паузата.

— Всичко това не е важно — забелязва изведнъж Боян. — Тя може да се къпе в одеколон. И да си прави ослепителен маникюр. И да си купи за трийсет лева една пъстра рокля като цветна градина. И да ходи всеки ден на фризьор. И дори да скрие тия предизвикателни бедра. И аз пак няма да я обичам. Защото винаги ще ми напомня за самия мене, за нещо от мене, от старите ми неща, от майка ми, от тоя ампулено-аптечно-морфинен свят, от бъркотиите ми, от всичко това, което искам да забравя, да изтрия, да преодоля, разбирате ли?

— Мисля, че разбирам. Но не забравяй, че и нея все някой трябва да я разбере.

— Ами нека си го намери тоя някой. Нали ви казах, има мъже, дето я заглеждат. Да си намери един и да си уреди живота. А тя си втълпила да търси опора в такъв като мене, който и сам едва се държи на краката си. Или вие смятате, че трябва да се жертвувам?

— Не съм казал подобно нещо. И изобщо това са въпроси, които всеки сам си ги решава. Просто имай предвид, че тя е едно нещастно същество, както сам се изразяваш. Един човек, на когото никога в нищо не е вървяло.

— Също както и на мене.

— Вярно. Обаче ти си на път да се измъкнеш, сигурен съм, че ще се измъкнеш. А тя тъкмо сега е може би по-зле от всякога. Така че би могъл да я щадиш в границите на възможното.

— Как да я щадя?

— Ами например защо трябва непременно да се срещате в „София“, щом виждате, че Лили идва там, гледа ви и се дразни.

— Тя не се дразни. Тя направо боледува.

— Тъкмо затуй трябва да смените мястото. Това е уместно, ако щеш и професионално погледнато, понеже утре-другиден между двете може да стане и някакъв скандал и да усложни обстановката.

— Добре. Ще се постарая да сменя заведението. Макар че това не е лесно при такова капризно женче като Ана. „Аз съм си свикнала да ходя в «София»... Тук са ми познатите... Няма да капитулирам пред тая твоята“ — и други подобни.

— Знам, знам, но ти ще се справиш.

— Надявам се. И наистина съжалявам, че ви отнемам време с тия женски истории.

— Те се налагат отчасти от самата операция. Когато трябва да се използва дъщерята, за да се стигне до бумагите на бащата... Впрочем, как ти изглежда бащата?

— Харесва ми. Сериозен човек, спокоен. И най-вече — съвсем не се интересува от нас. Когато веднаж се сблъскахме в антрето и стана нужда Ана да ме представи, той измърмори: „Мисля, че вече сме се виждали...“ А тя: „Татко! Онзи, когото си виждал, беше Павел, а този е Боян.“ А той: „Възможно е, възможно е, не споря...“ После кимна с глава и си излезе. Сигурен съм, че ако на Лили се беше паднал такъв баща, нямаше да се извъди такава меланхоличка.

Разменяме още няколко думи по деловите задачи и момъкът става. Аз също ставам да го изпратя и едва тогава се сещам:

— Щях да забравя: вчера заранта не намери ли нещо в кутията?

— Да, наистина. Пак бяха оставили морфин. Тук е, нося го.

Боян вади не твърде охотно две кесийки с ампули и ми ги подава.

„Надявам се, че не си вземал от тях“ понечвам да запитам, но премълчавам. Сигурен съм, че и тоя път, както навярно и миналия, той е заделил нещичко за майка си.

* * *

— Какво ще кажеш за тоя Коко? — пита Борислав.

— Името звучи детински-невинно. Колкото до поведението...

— Според мене работата е ясна — отсича приятелят ми, като ми връща обратно сведенията и снимките.

— Ясна за тебе и за мене. Обаче фактите още ги няма тук, в папката.

Засега съдържанието на папката наистина е бедничко. Няколко снимки на Коко в таксито и вън от него, няколко визуални момента от контактите му с различни клиенти плюс лаконична справка за действията му от последната събота насам. Химикалката ми си е позволила да постави знак върху следните пасажи:

„Условията за директно наблюдение на стълбището са твърде неблагоприятни, особено при изискването за крайна предпазливост. Наблюдението ще може да се осъществи ефикасно едва подир съответно оборудване, което вече е подготвено.“

„След като в неделя заранта в пощенската кутия на Касабова бе поставен материалът, не можа да се установи поради посочените причини дали някой е отворил кутията и прибрал материала. Напълно е възможно това да е станало в нощта на неделя срещу понеделник.“

„Неделята беше почивен ден на Коста Щерев (Коко) и пред целия този ден, както и през следващата нощ, той не е напускал дома си.“

„В понеделник Щерев застъпи на работа на пиацата на бул. Руски в шест часа заранта. В отделни справки са дадени точни часове, в които Щерев е вземал пътници, местата на потегляне, посоката на отделните рейсове и имената на идентифицираните пътници.“

Изобщо подробна и съвестна справка, от която няма никаква практическа полза с изключение на един единствен пасаж, върху който

химикалката ми се е разходила по-обстойно:

„В 10.35 ч. Щерев спира на бул. Стамболийски пред бюрото на чуждестранната авиокомпания и взема директора на бюрото Стоян Станев. Преди да спре на посоченото място, Щерев е подминал на два пъти с празно такси пътници, желаещи да наемат колата. При направената справка не можа да се установи с точност дали таксито се е явило в резултат на телефонно повикване от страна на бюрото. Щерев откарва Станев на ул. Оборище и го оставя пред дома му. По време на пътуването между пътника и шофьора не е имало разговор, освен няколко обикновени думи при заплащането.“

Ако има нещо, заслужаващо внимание в цялата информация, то е именно този пасаж. Борислав е на същото мнение, само че малко избързва в изводите си:

— Подминава на два пъти клиенти, за да спре триста метра по-нататък. Ясна работа.

— Може да е бил извикан по телефона.

— Да, но виждаш, че следи от подобно повикване няма.

— Такива пропуски не са рядкост. От това не може да се прави капитал.

— За мене дори това прескачане на Станев до къщи е съмнително. В осем часа отива на работа, в десет и половина се връща, кой знае защо.

— На всеки човек могат да се случат непредвидени дреболии.

— Добре де, съгласен съм — вдига ръка Борислав. — Това още не е безспорен изобличителен материал. Но за мене работата е ясна.

Действително безспорните улики още липсват. Но налице са симптомите и догадките. И за да бъдат те подложени на проверка, извиквам лейтенанта и нареждам гражданинът Стоян Станев да бъде взет под наблюдение.

В този момент по телефона ми се обажда Драганов.

* * *

— Вие ли замествате другаря Драганов? — пита Лили, като нерешително застава до вратата.

— Аз, заповядайте...

— Само... не знам доколко сте в течение.

— В течение съм — казвам. — Заповядайте.

— Искам да кажа, дали познавате тия... нашата компания.

— Познавам я — потвърждавам за трети път. — Елате и седнете тук. Отдалеч малко трудно ви чувам.

Лили най-сетне приближава и се разполага на посочения стол пред бюрото, слага ръце в скута си и поглежда с носталгия димящата ми цигара.

— Можете да запалите, ако искате.

— Благодаря.

Тя поема предложеното пакетче, запушва и видимо се поотпуска. Този път Лили не е с оная невероятно къса пола, а с басмена рокля, останала навярно от миналото лято, защото е леко поизбеляла от пране. Една евтина рокля с някакви черни орнаменти, която ми напомня думите „и тая нейна любов към черния цвят...“

— Какво ви води насам?

Лили вдига тъмните си очи, изглеждащи още по-тъмни на това бяло лице, и произнася неуверено с ниския си, леко продран глас:

— Искам да ви съобщя нещо във връзка с компанията... във връзка с някои намерения...

— Ясно, разбирам — кимам аз, макар че още нищо не разбирам.

— Те се готвят да си разчистят сметките с Боян.

— Какви сметки?

— „Какви сметки?“... е, то така се казва... не знам, може би трябва да почна отначало.

— Да, така ще е най-добре.

— Това стана още преди седмица. Отивахме към „Ягода“ четиримата — Роза, аз, Апостол и Пепо, а Апостол казва:

„Компанията се разпада. Фантомас го похарчихме...“

Лили млъква сепнато, сетила се, че е изтърсила нещо, което не е трябвало да споменава. Но понеже не давам вид, че съм разбрал, тя

продължава:

„Марго — вика — мина от морфин на най-идиотския опиа̀т — любовта, Боян и той далдиса по същото...“

„Ти тия на шапката ми ги разправяй — казва Пепо. — Боян и любов, глупости. И то не друг, а той, дето ампулите все не му стигаха.“

„Прав си — казва Апостол. — Работата с него не е чиста.“

„Не е чиста за тебе — вика Пепо. — А за него си е съвсем чиста: намерил е друг източник“

„Така ли мислиш?“ — пита Апостол, който понякога бавно загарява.

„Че как иначе? Такива като него на лечение ги пращат и пак не се отказват, а той — мини надвечер да го видиш в «София»: доволен, спокоен, като човек, дето винаги има дозата в малкото джобче. А ние в това време се вием като змии от нерви“

„Ти, Пепо, помниш ли, че дадохме клетва всичко да делим?“ — вика Апостол.

„Това за клетвата на него го припомни, не на мене“ — казва Пепо.

„Точно тъй ще направя: ще му го припомня. И така ще му го припомня, че цял живот няма да го забрави.“

— Това стана миналата седмица — повтаря Лили. — И аз даже не ги взех много на сериозно тия приказки, защото у нашите, и особено у тия двамата, празни приказки — колкото щеш. Обаче оттогава насам разговорът всеки ден се повтаря с малки изменения и Апостол все повече се навива, а той е от тия, дето бавно загаряват, ама като се навият, могат всякакви поразии да направят.

Тя загася цигарата, обляга се на стола и продължава:

— А вчера в градината вече минаха от общите приказки към конкретни планове:

„Ще се редуваме — казва Пепо — и ще го следим неотстъпно. Един ден — ти, един ден — аз. И като се редуваме така, не може да не го сбара̀ме.“

„Ще му взема става и ще го направя на кайма!“ — заканва се Апостол.

— Но макар Апостол най-много да се емчи, другият, Пепо, е по-опасен, ако питате мене. Истинско гангстерче. За една опаковка ампули може да продаде и собствената си майка.

— Нещо друго? — питам.

— Това малко ли е? Нали ви казвам: обмислиха план, почват да го следят и кой знае как ще се разправят с него.

— Сериозна работа — признавам. — А вие защо не предупредите Боян?

— Исках да го предупредя още миналата събота, но той ме избягва — отвърща стеснено Лили.

— Вие бяхте приятели, мисля...

— Бяхме.

— Дори, ако се не лъжа, вие заради него бяхте тръгнали с тая компания.

Тя едва забележимо кима с глава.

— Но сега Боян вече не е в компанията. Тогава какво търсите сред тия момчета — Пепо, Апостол...

Жената не казва нищо. И лицето ѝ също не говори нищо. Едно бяло, малко пълно, почти безизразно лице.

— Кажете де — подканям я. — Това не е разпит. Говорим като хора.

— А вие къде искате да се дяна? — поглежда ме тя ненадейно, като едва повишава тон.

— Един милион души живеят в тоя град, мойто момиче.

— Да, но човек не живее с един милион души, а с няколко близки хора... ако щете даже с едно едничко близко същество — отвърща тя с niskия си, леко продран глас.

— Не споря. Исках само да кажа, че изборът е богат. И тоя избор толкова по-лесно ще го направите, колкото по-бързо се измъкнете от затворения кръг на тия Пеповци и Рози.

— И как ще го направя тоя избор? Като тръгна да обикалям по улиците?

— Както са го направили хиляди други жени. Щом толкова свят е успял, значи задачата не е чак тъй трудна.

„Вие женен ли сте?“ — би могла да ме запита тя, ако беше досетлива. Но вместо туй навежда очи и произнася тихо:

— Аз моя избор вече съм го направила.

И тутакси ме запраща на изходната позиция.

— Доволна ли сте от работата си там, в стола? — запитвам, понеже няма какво друго да кажа.

— Работа, като всяка механична работа.

— Ако нещо друго повече ви влече, бихме могли да ви помогнем. Имате гимназиална диплома.

— Исках да стана учителка... или възпитателка в детска градина... Изобщо да бъда сред деца — поверява ми Лили някак стеснително.

Сетне гласът ѝ отново става апатичен:

— Но с тая моя биография... и с тая ниска диплома... не знам дали съм годна за нещо...

— Биографията ви едва сега започва.

— Само че зле — отвърща отегчено тя.

Мълчим няколко секунди. Сетне Лили запитва:

— Мога ли да си вървя?

— Да, разбира се.

— Надявам се, че ще вземете мерки по това, което ви казах — напомня тя, като се изправя.

— Не се безпокойте. Нали туй ни е работата. И благодаря за сведението.

Ставам и я изпращам до вратата, макар че в тоя кабинет това не се прави. И все ми се иска да ѝ кажа още нещо, макар че не знам какво.

ОСМА ГЛАВА

Този път служебната квартира е друга, макар че ако човек не се взира много внимателно, би могъл да я вземе за същата. В тая квартира неугледната тежка мебел е тапицирана в синьозелено, докато в предишната беше не помня каква. Май че пак синьозелена.

— Те вече те следят — усети ли ги?

— Още от първия момент — отвърща с едва сдържано самодоволство Боян. — И двамата са толкова непохватни.

— Можем веднага да ги обезвредим, но рискуваме да издадем присъствието си.

— Излишно е да се безпокоите — забелязва момъкът. — Те са не толкова по реалните действия, колкото по разиграването на роли. В най-лошия случай ще се стигне до размяната на няколко юмука. Познавам ги много добре.

— Юмруците също не са желателни. Изобщо — гюрултията под каквато и да било форма. Трябва просто да им се изплъзваш и да ги пращаш за зелен хайвер, когато, разбира се, е наложително.

— Не бойте се, добре съм усвоил похватите ви.

Това е хубаво, че е добил известна самоувереност. Без малко самоувереност нищо не става, стига само да не се превишава нормата.

— Този Апостол ми се вижда опасен тип. Има понякога вид на екзалтиран.

— Той е просто фантазьор. Пълен откачалник. Пепо е по-опасен. Перверзно момче.

— В какъв смисъл?

— Ами той не прави разлика между добро и лошо. Ама никак, разбирате ли, никак! Ако му кажат „Иди удари ножа на оня човек и му вземи парите“, готов е да го направи, стига да е сигурен, че няма да го хванат. И ще го направи не от жестокост, а така, защото за него няма разлика между добро и лошо. На времето, преди да затъне в наркоманията, знаете ли за какво мечтаеше?

— Нямам понятие.

— Да избяга на Запад. Ама защо, мислите?

Той ме поглежда, сякаш чака да отговоря, макар да знае, че и по този въпрос съм пълен невежа.

— Един ден ги слушам да се разправят с Апостол: „Да работиш, да бъдеш полезен... — вика Апостол. — Да работиш и нищо повече... А пък аз не искам да работя, а де! Искам да живея ей така, както ми се живее. Да живея, без да принасям полза.“ А Пепо: „Така можеш да живееш само на Запад“. „И там не може — вика Апостол. — И там трябва да принасяш полза.“ „Там поне можеш да станеш гангстер“ — казва Пепо — „Не искам да ставам гангстер“ — отвърща Апостол. „Аз пък искам. Най-много това искам... Америка... страната на неограничените възможности... особено за един гангстер. Има банки, има автомати, има подземен свят... страната на неограничените възможности.“

— И откога у него такива мисли?

— А, той от малък си беше такъв. Само поразии правеше. Колко бой е изял... Може би затова постепенно стана по-предпазлив. Пепо е реалист. А оня е фантазьор. Също като Дон Кихот и Санчо Панса. И на вид са такива: Апостол — като върлина, а Пепо — дребен и набит.

— Този, Апостол, откога го познаваш?

— Ами че той живее в кооперацията срещу нас. От дете го зная. В един клас сме учили.

— И той ли беше като Пепо?

— Не. Не бих казал. По моему той не е лош, а по-скоро...

— „Едно нещастно същество“ — подсказвам.

— Именно. В по-долните класове го смятаха за глупака на класа, а когато взе да расте нависоко и да става като върлина, му се смееха на боя, а понеже и той бе остър в езика и не им прощаваше, постоянно ставаха спречквания и постоянно някой му подхвърляше „Растеш за сметка на акъла си бе, крачун“ или „Баща ти е бил пиян, кога те е правил“.

Боян ме поглежда, за да провери не ми ли досажда и не става ли прекалено обстоятелствен. Този момък, който в началото ми се бе сторил толкова мълчалив и затворен, всъщност обича разговора и изглежда достатъчно впечатлителен, за да стане журналист, макар че аз нищо не разбирам от журналистика и нямам понятие какво точно се изисква за такава професия...

И понеже седя спокойно отпуснат на овехтялото синьозелено канапе, младежът продължава:

— Ако питате мене, Апостол не беше глупав, но умът му се движеше само в една посока, в посоката на фантазиите, и затова седеше по време на час като отнесен и учеше уроците си пет за четири, и учителите трябваше да го подпират с патерици, за да го избутат някак си до дипломата... Колкото до баща му, не знам дали го беше правил пиан, но това не е изключено, защото баща му, откакто го помня, въвн от службицата в учредението имаше само две занимания — да се тътре с пазарската чанта по бакалниците и да седи в кварталната кръчма пред чаша гроздова. Той никога не беше пиан, само че никога не беше и трезвен, и тоя живот го караше като муха без глава, и единственото, дете беше успял да си извоюва в тоя живот между заповедите на началството и заповедите на жена си, бяха няколкото междучасия в кръчмата, всяко от което траеше по една ракия...

— А майката?

— И тя не бе цвете. Апостол наричаше майка си „държанката на баща ми“, защото тя не му беше истинска майка и защото не можеше да я понася, както и тя — него. Но ако Апостол беше с ръст на баскетболист, тя пък имаше данни за тежка атлетика и когато той сполучеше да я вбеси с острия си език, и когато тя успееше да го сгази в някой ъгъл, започваше така да го млати, че господ да му е на помощ. Тя и оная муха без глава всъщност бяха законно омъжени, както си му е редът, с подписи в райсъвета, с медицински и всичко останало, но това не пречеше на Апостол да я нарича „държанката на баща ми“, а понякога да употребява вместо „държанката“ и една по-силна дума, защото той лично смяташе брака за недействителен, тъй като никой не бе искал неговото разрешение. Така че той отказваше да я приеме за родител и отвърщаше на наставленията ѝ с безочливата си усмивка и с по някоя обидна дума, а тя го млатеше и аз бях напълно в течение на техните семейни отношения, защото Апостол, както ви казах, живееше насреща, и то точно в етажа под нас, и аз можех да наблюдавам през отворения прозорец как шампионката по атлетика размахва в ъгъла юмруците си, докато горкият Апостол опитва да се измъкне някак под мишниците ѝ. Той обикновено издържаше на бой, но веднъж, изглежда, мащехата прекали и наистина го вбеси, загдето Апостол

докопчи с дългата си ръка най-близкия стол и го строши на късове в главата на шампионката. А когато грамадата се олюля, той я подкрепи с една ръка, за да не падне, а с другата я удари в лицето. После повтори и потрети и продължи да я удря, за да си отмъсти за всички загубени мачове, и когато тя се свлече на земята, продължи да я блъска с дългите си крака, додето не се умори. Сетне прибра в един оръфан куфар няколко стари дрехи и няколко стари книги — тогава той още четеше книги — и напусна квартирата. За него това не бе кой знае какъв проблем, понеже само месец му оставаше до постъпването в казармата. А додето излезе от казармата, нещата се промениха, понеже шампионката се помина. Не от побоя, разбира се — тя бе твърде здрава, за да рухне от един стол и от няколко хилави ритника, а много по-късно от съвсем невинен грип. Нали знаете, бабаитите понякога им стига един грип, за да идат на кино, докато хилавите издържат и на двойна бронхопневмония.

— Апостол? Доколкото знам, той не се е държал зле в казармата.

— Възможно е. Но знаете ли какво ми каза, когато го пуснаха? „За каторга се бях приготвил, Бояне. И да беше каторга, по-лесно щях да я изтърпя. А те бият на съзнателност и на колективност и на разни такива... Ужас... Съзнателност и колективност, разбираш ли?“ „Че какво от това?“ — „Е как какво, бе? Ами че аз, като ме гледаш така, виждаш ли ме съзнателен и колективен? Че аз, когато другите маршируват, ми се иска да седна наред улицата, и когато пеят, не мога да отворя уста, а млъкнат ли, иде ми да зарева, соло да зарева, разбираш ли?“ Ето, това си е Апостол — все на контра и само на контра, защото още от малък си беше на контра с другите.

— Е да, но не живее сам, а поддържа цяла компании около себе си.

— Защото си въобразява, че той е шефът. Всъщност никой не го брои сериозно за шеф, обаче той си мисли, че е шефът. И смята даже, че в самото му име е скрито предсказание. Понеже е Апостол.

— Доста хора носят това име, без да са апостоли на нещо — забелязвам.

— Така е. Но той смята, че е апостол. „Апостолът на наркотика“ — такова прозвище си е измислил. И ако сега страда, то е, защото очакваше компанията да нараства, а тя се разпада...

— А имаше ли шансове да нарасне?

— Ако питате мене — никакви. Младежите от квартала ни избягват, и ние ги избягваме, и изобщо изолацията е пълна.

— Майка ти как е? — сменям темата.

— Все така. Просто страшно е да я гледа човек. Ако я видите само как наднича от стаята си, щом чуе да влизам, как подава глава с тия разрошени коси и това мъртвешко лице, и тия ужасни очи...

— Даа... И ти й помагаш, като заделяш по нещо от ампулите, дето ги намиращ в пощенската кутия...

Той ме поглежда неловко. Сетне промърморва:

— Ако знаехте само как вика, когато остане без морфин... Вика и стене и не може просто да се побере в кожата си...

— Затуй трябва да иде на лечение.

— Недейте! Това съвсем ще я убие.

— Чакай — спирам го. — Досега ти си искал всичко сам да оправиш и затова си хлътнал в тоя батак. Решил си, че си сам на тоя свят... и в това ти е грешката. Защото не си сам — запомни го!

Поглеждам го настойчиво, сетне произнасям с друг тон:

— Питам където трябва и се оказа, че може да й се помогне. Не става дума за Курило или нещо от тоя род, а примерно за една спокойна светла стая, малко морфин за началото, после — още по-малко, а сетне вместо морфин — дестилирана вода, додето дойде време да спестим и водата.

— Но тя... тя още като чуе...

— За това не бери грижа. Няма да чуе и изобщо има си начин всичко да стане, както му е редът.

И понеже той още се колебае, подхвърлям:

— А даваш ли си сметка какво ще се случи, ако някой ден твоите приятели решат да ти пратят не ампули с морфин, а с нещо друго?

— Нима допускате...

— Допускам го и още как! Те са го правили вече тоя номер, нищо не им пречи да го повторят. Особено след като решат, че операцията може да приключи и че се налага да заличат дирите. Те не могат да се грижат за снабдяването ти до дълбока старост. А един наркоман, останал без морфин, се превръща в голяма опасност. Защото за тях ти си наркоман, ако не си го забравил.

* * *

Една седмица по-късно. Юни се е оказал топъл и слънчев точно според календарното разписание, но в тая ранна заран още е приятно прохладно и аз подир ободрителна доза кафе излизам от дома си и заставам на тротоара в почти отлично настроение.

Новото такси москвич, което са ми пратили, се появява иззад ъгъла, намалява ход и плавно спира до бордюра.

— Накъде ще обичате? — пита шофьорът, след като се настанявам до него.

— Накъдето щете.

— Как така? — поглежда ме учудено човекът.

— Искам да кажа, че не държа на посоката — уточнявам.

— Но аз държа — възразява той, като продължава да ме гледа с недоумение. — Нали трябва да впиша нещо в тефтера...

— Тогава пишете каквото и да е. Например Централния затвор.

— Шегувате се — промърморва оня.

— С такива работи като затвора шега не бива — произнасям поучително. — И тъкмо там е грешката ви, господин Коко.

Господин Коко, когото най-после мога да наблюдавам отблизо, е вече в края на младостта, но с все още запазена сладникава хубост на кинозвезда от епохата на немия филм. Зад тая почти женствена хубост обаче вероятно е скрита здрава нервна система. Той дори не мигва пред многозначителния ми намек и само промърморва:

— На един таксиджия му се случва да има работа с всякакви хора, но да ви кажа, за пръв път срещам скица като вас.

— Вярвам ви — кимам. — Ако бяхте ме срещнали по-рано, отдавна вече нямаше да се радвате на свободата.

И като се извързвам рязко на седалката и се облягам на волана, произнасям тихо, но твърдо в лицето му:

— Добре, нека спестим километража. Можем и тук да поговорим, още повече разговорът ще бъде къс: темата, както вече се сещате, са вашите рейсове от пощенската кутия на Касабова до гражданина Стоян Станев.

Така, както съм се извърнал и съм сложил ръка на кормилото, аз просто съм блокирал хубавеца в ъгъла до прозореца. Но този

физически натиск е дребна работа пред натиска, упражнен от горната фраза. Коко се опитва да каже нещо, обаче само безшумно отваря и затваря уста като риба на сухо.

— Чакам да чуя мнението ви върху посочената тема — подканям го, без да повишавам тон. — И моля ви, не се опитвайте да отричате, да извъртате и изобщо да ми губите времето, защото цялата ви куриерска дейност е неопровержимо документирана.

Променям позата, за да дам възможност на Коко да си поеме дъх и за да мога да извадя от джоба няколко снимки, получени вчера заедно с текущата справка за действия на гражданина Коста Щерев.

— Един малък спомен от момента при отваряне на кутията — обяснявам, като му подхвърлям едната снимка. — И още един спомен от срещата ви с посочения Станев. Вие го разхождате всеки понеделник, нали? Взимате го от различни места и в различен час, но денят е винаги същият, нали? Пропускате другите граждани, но него никога не пропускате да го вземете, нали? Защото поверителният материал му е нужен, пък и вие не държите твърде да го разнасяте в джоба си, нали?

Сервирам му сам всичко това, което всъщност би трябвало да чуя от него, понеже искам да скъся диалога и нямам време за губене. Той ме слуша с облещени очи и с такова напрежение, че дори бакенбардите му леко щръкват нагоре, а постепенната промяна в израза на лицето му подсказва, че диалогът наистина ще бъде кратък.

— Всичко това е вярно — размърдва той пресъхналите си устни. — И съвсем не мисля да го отричам. Не разбирам само какво престъпление съм извършил.

— Не разбирате? А какъв е бил, според вас, смисълът на това ваше куриерство? Пренасяне на любовни писма?

— Във всеки случай на лична кореспонденция.

— За лична кореспонденция господин Станев си има лична пощенска кутия. Дори две кутии: едната — в къщи, другата — в Централната поща.

— Това за кутията в пощата от вас го чувам. Той ми каза, че получава писма, които не иска да стават известни на семейството му, и понеже е стар клиент...

— А, вие го знаете като клиент... Аз пък мислех, че сте съученици от гимназията.

— Вярно, съученици сме — отстъпва бързо Коко. — Но отдавна не бяхме се виждали. Животът ни раздели...

— Нищо, сега пак ще ви събере. Сецате се къде.

— Но аз наистина не знам...

И този същото.

— И какво като не знаете? Смятате, че това тутакси ви оневинява? Налага се да ви разубедя: знаете или не, вие сте извършили тежко престъпление и ще си понесете отговорността.

Той ме поглежда, обаче мигом отмества очи и изразът му става съвсем подтиснат.

— При това позволете да ви кажа, че позата ви на наивник няма никакви шансове за успех. Изключителната предпазливост, с която сте действували, свидетелствува, че сте знаели много добре каква рискована работа ви е поверена.

— Такива бяха нарежданията на Станев.

— Не се съмнявам. Но вие не сте дете и знаете, че такива нареждания няма да се дават, ако се касае за невинна лична кореспонденция.

Той отново се готви да възрази нещо, ала аз го изпреварвам.

— А нощните ви тайни посещения до вратата на Дечев?

— Кой Дечев?

— Този същият, шафнерът от вагон-ли.

Репликата е хвърлена малко напосоки, но както се и надявам, попада на място. Защото Коко мълчи, а в подобна минута мълчанието е най-добрият знак за съгласие.

— Така че запалвай мотора и тръгвай!

— Къде? Към Централния ли?...

— Засега — не. Ще ти дам известна пауза. В случай, че проявиш малко разум, разбира се. Карай към бюрото на авиокомпанията.

* * *

— Вие идвате във връзка със заминаването на делегацията за СИВ? — запитва Станев, като ме поглежда без особен интерес.

Това е мъж с масивно телосложение, за когото този малък модерен кабинет изглежда прекалено тесен и крехък. Имам чувството,

че ако натисне по-силно металическото бюро или ако се облегне по-непредпазливо на бледосивата стена, всичко ще се разлети на парчета.

— Не идвам за СИВ, а за нещо друго, пак служебно — пояснявам, като показвам картата си.

Станев хвърля безучастен поглед върху документа и прави лек жест с едрата си здрава ръка:

— Разполагайте се...

— Бих предпочел разговорът да се състои в моя кабинет — отвърщам любезно. — И по възможност — веднага. Работата е бърза.

— Щом е така...

Той измъква непредпазливо едрото си тяло иззад бюрото и поема шапката си от закачалката. Една подробност, неподходяща може би за годишния сезон, но напълно подходяща за напредналата фаза на оплешивяване, в която се намира темето на Станев.

— Кола имате ли? — питам.

— За жалост — не. Според мене, няма нищо по-удобно от обществения транспорт.

— Изцяло споделям мнението ви. Аз също дойдох с такси.

Той го зърва това такси още щом отваря вратата на агенцията, но нито мускул не трепва по четвъртитото му, грубо одялано лице. Заемаме места на задната седалка, давам адреса и Коко потегля при пълно мълчание от страна на всички присъстващи.

— Чакай тук — нареждам на шофьора, когато стигаме сградата на съответната служба.

Спътникът ми не дава вид да е чул фразата. Въвеждам го в учреждението и го напътвам към съответния кабинет, който не е моят кабинет, но за момента ни е предоставен за пълно ползуване.

— Разполагайте се... — казвам, за да му върна гостоприемството.

Той сяда бавно на един стол, след като предварително го оглежда критично. Столът не е нещо особено, обаче се оказва издръжлив и само жаловито изскърцва.

— Имам чувството, че и двамата с вас използваме едно и също такси — забелязвам, като се настанявам зад бюрото. — Което, разбира се, не може да се каже за кутията на Касабова, дете вие сте пълен господар.

Той не отговаря, а само ме гледа с израз на безучастие и на леко отегчение.

— Изобщо не смятате ли, че прекалено сте обсебили една област, която би трябвало да бъде монопол на пощенската администрация? Коко... Касабова... Шафнера Дечев...

Той продължава да седи срещу мене, безмълвен и непревземаем с това масивно четвъртито туловище. У тоя човек всичко е четвъртито и някак ръбесто — челото, широката брада, раменете, едрите ръце с къси пръсти.

— Имам чувството, че не ме слушате — избъбрям добродушно.

— Слушам ви най-внимателно — отвръща най-сетне човекът-шкаф. — И ще продължавам да ви слушам. И мисля, че до края ще бъде все тъй: вие ще говорите, аз ще слушам.

— Ето тук се лъжете — подхвърлям все тъй добродушно. — Вие не сте стар, макар че ви викат Стария, обаче сте достатъчно зрял, за да прецените, че ще се наложи да заговорите.

— Не допускам — поклаща бавно голата си ръбеста глава Станев. — И за да не се отегчаваме взаимно, мога да ви обясня защо не го допускам.

— Ще бъда благодарен да чуя.

— Вие донякъде сте попритиснали, а донякъде сте и окуражили ония тримата, като сте им обещали навярно смекчаване на присъдата. Това си е в реда на нещата. Мене обаче трудно ще успеете да притиснете, а не разполагате и с нищо, което бихте могли да ми обещаете.

Той потупва леко бюрото с масивната си ръка, сякаш да провери здравината му, и допълва:

— Доколкото мога да съдя по прозрачните ви намеци, вие се готвите да ми окачите най-тежкото обвинение. А за такова най-тежко обвинение се дава и най-тежко наказание. Не искам да засягам въпроса, доколко това обвинение е основателно. Но съвсем очевидно е, че след като сте си втълпили да го поддържате, аз нищо добро не мога да очаквам от вас. А когато един човек не може нищо да обещае, той нищо няма и да получи.

— Съвсем логично — признавам. — Само че вашата логика е логика на търговските сделки. А ние тук не правим сделки. Това — първо. Второ, разсъжденията ви дори от търговска гледна точка не са

напълно издържани. Аз може би няма да ви предложа нищо. Обаче и вие не сте в състояние да ми дадете нищо. Защото всичко, което бихте казали, с изключение на някои малки подробности, не само ни е вече известно, но е и съответно доказано, документирано, протоколирано и пр. Следователно сделката се очертава като нищо срещу нищо. Нищо срещу нищо — това в края на краищата може би не е печалба, обаче и не е никаква загуба за вас.

— Загуба е — възразява спокойно Станев. — Загуба на някой и друг месец живот. Защо да ви скъсявам следствието и процедурата? Човек винаги иска да поживее малко повече, та дори и това „малко повече“ да е още един ден.

— Вие наричате това живот? Да живееш в очакване на най-тежкото наказание?...

— Минутка! — той вдига лениво четвъртитата си длан. — Аз съвсем не съм убеден, че ще успеете да скалпите нещо що-годе убедително за процеса. Ония тримата може да са ви надрънкали доста работи, но каквито и да са тия работи, те не могат да имат особена тежест.

— Да, доколкото техните показания осветляват само едната страна на аферата: въпроса за канала. Ние обаче имаме пълни сведения и за другата страна: характера на сведенията, прехвърляни по канала.

Изваждам от чекмеджето пачка снимки и небрежно ги хвърлям през бюрото към Станев:

— Това са факсимилета на секретните материали, които вие сте получавали и предавали на Томас.

Той дори не взема снимките, само бегло ги поглежда, но имам впечатлението, че восъчното му лице е станало изведнаж още по-жълто, доколкото това е възможно.

— Вие не можете да докажете, че такива именно материали са били поставяни в кутията на Касабова, а от там — прехвърляни на мене.

— И тук се лъжете. Това също е вече доказано, документирано и протоколирано въз основа пълните признания на човека, който е заснимал тия материали и е оставял копията у Касабова. Става дума за оня момък, Боян Ангелов.

Истински шкаф. Нито един мускул не трепва по лицето му, но жълтовосъчният цвят вече бие към пепеляво.

— Когато към тия факти се прибавят и показанията на другаря Раев, който ще идентифицира секретните документи, веригата ще се затвори напълно.

— Искате да кажете — примката около врата ми — произнася с нотка на мрачен хумор Станев, — и с това щедро обещание в ръце вие идвате да искате нещо от мене?...

— Както сам виждате, ние няма какво да искаме освен някакви дребни подробности, защото което ни е нужно, вече си го имаме. А за дребните подробности аз съм готов да ви заплатя с нещо не съвсем дребно: да ви оставя още известно време на свобода при условие, че ще се въздържате от всякакви лудории.

— Да ми позволите да се прибера в къщи?

— В къщи или в бюрото, изобщо да продължите обичайния си живот, включително и нелегалната дейност.

Той размисля известно време, като леко потупва масата с късите си пръсти.

— Прибавете към салдото и туй — казвам, за да му помогна в размислите, — че при добра воля и примерно държане от ваша страна и изобщо, ако не ме карате да ви тегля с кука признанията от устата, не е изключено тежкото ви наказание да не бъде от най-тежкия вариант.

Станев мълчи още известно време, сетне тупва решително бюрото с лапата си и отсича:

— Добре. Съгласих се.

* * *

— И така, господин Томас, — произнасям вежливо — вашата мрежа работи безукорно. Ангелов заснима секретните документи, намиращи се в бюрото на Раев, и ги поставя в кутията на Касабова. Коко ги отнася на Станев. Станев ги предава на маникюристката на вашия помощник Бенет. А Бенет ги поставя на масата ви и козирува. Само че по силата на един абсурд, или по-точно по силата на правилата, с които се води нашата игра, в резултат на цялата тази безукорна работа вие не получавате нищо повече от въздух под налягане. Защото и Ангелов, и Касабов, и Коко, и Станев работят вече не за вас, а за нас.

Томас не казва нищо.

— Подир сериозния си провал в Африка вие сте дошли тук, господин Томас, с твърдото намерение да се реабилитирате пред шефовете си. Вие сте успели да надушите, че в ръцете на Раев се намират строго секретни документи, свързани с дейността и проектите на СИБ, и сте изработили доста ефикасна система за проникване до тия документи. Един голям удар, нали, господин Томас, който тутакси би ви издигнал в очите на вашите шефове и би ви осигурил по-нататъшна блестяща кариера. Само че вие сте действували малко рисковано и сте решили да играете на всичко или нищо. А ето че сега играта е приключена и резултатът е малко повече от нищо. Резултатът е пълна катастрофа, край на кариерата ви, а може би и нещо по-тежко.

Томас и този път не отговаря, и то по причини от чисто техническо естество: той отсъствува от кабинета ми.

Аз обаче имам сериозното намерение да видя все пак някой ден този господин, разбира се, не тук, а нейде другаде. Затова не е излишно да преговоря репликите си. И тъкмо се готвя да продължа, телефонът иззвънява.

„Честит рожден ден“ — чувам гласа на Маргарита.

— Ти ме смайваш, скъпа — възклицавам. — Аз самият отдавна съм забравил кога ми е рожденият ден.

„Желая ти всичко, което ти сам би си пожелал.“

— Това трябва да се означава — отвъръщам. — Не рожденият ден, а фактът, че някой все пак се е сетил за него.

Така че привечер ние с Маргарита се озоваваме на терасата на ресторанта, за да означаваме горепосочения факт.

— Ослепителна си...

— Занасяш се.

Макар и не чак ослепителна, тя изглежда наистина твърде добре в лятната рокля с благородни есенни тонове, а обувките на висок ток са възстановили донейде тая стройност, която пълнотата отдавна се опитва да наруши.

Вечерята този път минава без гарнитури от спомени и излияния и дори критичната фаза на десерта и кафето не предизвиква опасни обрати в разговора.

— Един малък коняк?

Маргарита поклаща глава:

— Предпочитам да се разходим.

Аз лично бих предпочел един малък коняк пред една дълга разходка, но не си позволявам волността да възразя.

Тръгваме по бул. Руски, който в тая съботна юнска вечер е значително по-оживен от необходимото, и Маргарита ме хваща подръка, и ние се движим така сред навалищата на безгрижната младост, една вече не съвсем млада двойка, която обаче не мисли още да се предава.

— Ти май днес навършваш четиридесет и четири — забелязва дамата, отгатнала, както обикновено, мислите ми.

— Изчисленията ти са безпощадно точни.

— За мъжа това още не е възраст — успокоява ме тя.

— Чул те господ. Във всеки случай като гледам тоя млад свят наоколо...

— ...Изпитваш кротко чувство на завист — допълва Маргарита.

— Там е, че не изпитвам чувство на завист. Усещам се стар, но не изпитвам чувство на завист.

— Струват ти се прекалено празноглави, за да им завиждаш...

— Не. Струват ми се твърде различни от това, което аз съм бил, и не изпитвам желание да бъда като тях.

— Е да, когато младостта си отиде, остава утехата на мъдростта.

— И това не е. Нямам никакво самочувствие на мъдрец.

Тя не възразява и ние минаваме край паметника на Цар Освободител, за да навлезем в алеята под гъстата листовина на кестените, ярко зелени и странни в сиянието на електрическите лампи. Вървим един до друг, всеки потънал в себе си, и аз не знам за какво мисли тя, но моите мисли ме връщат към годините на младостта, когато цялото ми имущество бяха полувоенните дрехи и тежкия парабелум на кръста и когато се живееше тъй леко, макар никога да не знаех дали ще доживея до следващата нощ. Връщам се към тая отминала младост и се мъча да проумея какво толкова скъпо има в нея, та не бих я разменил с младостта на тия наоколо, какво толкова хубаво, освен че е била моя младост.

Стигаме до парка, чийто вход е тъй разширен и благоустроен, та вече е престанал да съществува, и след като се промъкваме не без мъка през навалищата и суетнята около езерото, поемаме бавно по една алея,

значително по-тиха и здрачна, осветена само тук-там от студеното сияние на самотен флуоресцент.

— Да седнем, ако искаш — предлагам, когато стигаме до една празна скамейка.

— Не искам тук. Не помниш ли, че ей там насреща се разделихме някога...

— Какво значение? Щом раздялата не е била окончателна...

— Окончателна беше... И ти го знаеш много добре.

„Нали пак сме заедно?“, бих могъл да възразя, но това изведнаж би тласнало разговора в опасна посока. И ние отминаваме мълчаливо мястото на скръбния спомен, на този стар шлагерен мотив за разлъката, и продължаваме нататък — към значително по-безлични в емоционално отношение алеи.

— Тук можем да седнем — предлага по едно време Маргарита.

Скамейката наистина е празна, вероятно защото е ярко осветена от белия конус на флуоресцента. Насреща в сянката е значително по-оживено. Две двойки по братски са си разделили скамейката и се прегръщат в двата ѝ края. Ние обаче невъзмутимо се разполагаме в бялото сияние, защото нямаме намерение да се прегръщаме. Само това ни липсва, да седнем да се прегръщаме.

— Знаеш ли — произнася по едно време Маргарита, — ти се оказа прав, когато говореше, че вместо да мисля за хубавото, което не е дошло, по-добре е да мисля за хубавото, което може да дойде.

— Тъй ли? — запитвам недоверчиво, защото, когато един комплимент идва от нейна страна, той едва ли е истински комплимент.

— Да. И хубавото наистина дойде.

— Под каква форма?

— Под формата на петдесетгодишен мъж, добре запазен, сериозен и с отлично служебно положение. Накъсо казано — моят шеф.

— Радвам се за тебе — избъбрям не твърде уверено.

— Вчера беше нещо неразположен и ме извика у дома си да му занеса някакви книжа. Изпрати колата да ме доведе, прие ме, облечен в изряден тъмносин халат, въведе ме в уютния хол и вместо да вземе книжата и да ме отпрати, предложи ликьор и кафе.

„Всъщност аз не съм на смъртно легло — призна той — и спокойно бих могъл сам да дойда до управлението, но си позволих да

ви повикам тук, понеже, искам да ви кажа две думи, които — боя се — биха прозвучали доста нелепо в обстановката на служебния кабинет.“

— Аз, естествено, веднага се сетих какви ще са тия две думи, защото на няколко пъти бях улавяла красноречивите му погледи, но това с нищо не намали удоволствието на сюрприза. Едно любовно признание в края на краищата винаги е нещо по-приятно от кафе с ликьор, особено когато си стигнала до известна възраст.

— Трийсет и три години не са възраст за жена като тебе — възразявам галантно.

— Мерси... Но да се върнем към хубавото. И така тия две думи се оказаха същите, които подозирах, с тая разлика, че не бяха две думи, а прецизна и изчерпателна мотивировка, и шефът започна с констатацията, че отдавна съм му направила впечатление, но че той не е от хората, използващи служебното си положение за сантиментални придобивки, и че в същото време се е старал да се въздържа от нещо по-сериозно, поради голямата вече дъщеря, с която живеел след развода си и която вероятно би приела болезнено един негов брак. Тъкмо вчера обаче тая същата, и впрочем единствена негова дъщеря, била споделила намерението си сама да встъпи в брак, и това вече разкривало пълна възможност за неговия собствен брак, така че не бих ли се съгласила да взема участие в споменатото начинание като един от партньорите на въпросния брак. Изобщо думата брак се споменаваше твърде често, а това е една действително приятна музика почти за всяка жена.

— Ти по-добре знаеш — произнасям уклончиво.

— Аз, естествено, отговорих, че съм поласкана, но че начинанието, като всяко сериозно начинание, изисква сериозно обмисляне и че при всички случаи това обмисляне следва да включи и една малка подробност — моите две деца.

„Но за тях, доколкото знам, се грижи вашата леля...“ — забеляза шефът, разкривайки с тая фраза, че всъщност обмислянето той вече го е извършил, и то върху основата на сериозна информация.

„Да, обаче те все пак трябва да живеят с мене.“

„Това действително е проблем — призна шефът. — Но струва ми се, не бива да драматизираме нещата. Най-правилно ще е дори да ги оставим на първо време така, както са си били. Аз ще издействувам да запазите сегашната си квартира, за да бъде тя използвана от леля ви и

децата, а вие ще можете да живеете и при мене, и при тях, додето обмислим радикалното разрешение.“

„А смятате ли, че тая междинна ситуация ще продължи дълго?“ — позволих си да запитам.

„Страхувам се, че не — засмя се той. — Аз съм човек на привычките, но в края на краищата отстъпвам. И изобщо, ако решим основния въпрос, въпроса за брака, сигурен съм, че ще намерим приемливо решение и на всички останали въпроси.“

Маргарита ме поглежда и подхвърля:

— Отстъпчив човек, нали?

— Ако беше толкова отстъпчив, едва ли би се развел с първата си жена.

— Не. Там работата е била по-различна. Доколкото знам, първата му жена е била наистина една трудно поносима красавица.

— Възможно е. А какви други достойнства има освен отстъпчивостта?

— Нали ти казах! Добре запазен, сериозен, с отлично служебно положение. Мога да добавя още: възпитан, работлив, бих казала дори човек, който не знае нищо друго въвн от работата.

— И как е името на това съвършенство?

— Раев.

— Светът е малък! — въздъхвам. — Да не говорим за София...

— Познаваш ли го?

— Не лично, но съм чувал за него. Взимам си ирониите назад. Наистина сериозен човек. Честито!

— Струва ми се, че малко избързваш с честитките — промърморва Маргарита. — Аз всъщност нямам никакво намерение да се омъжвам за него. Изобщо ще подмина и този път хубавото.

— Защо?

— Ами по девет причини. И първо, защото не ми изглежда хубаво.

— На тебе наистина е трудно да ти се угоди.

— Не съм толкова мъчна. Но мисля, че отнапред мога да предвидя диагнозата на неуспеха. Един наистина сериозен човек, тъй вдаден в работата, че не е разбрал как годините са минали. И ето го, че се е сепнал и е усетил жаждата по жена, тая жажда на презриващите мъже, почти болезнена, понеже е съчетана със страха от

невъзвратимото. А после, естествено, жаждата бързо ще мине и той ще се прибира в къщи след работа, за да чете вестници в мое присъствие и за да внася своя дял в общото мълчание, или да проверява домакинските сметки, или да ме пита, изпълнен с мрачни подозрения, какво съм правила през тоя половин час между излизането си от фризьорката и прибирането си в къщи.

— Наистина е трудно да ти се угоди — повтарям. — Боя се, че твоят модел за бъдещ съпруг винаги е бил един невъзможен човек.

— Именно — кима Маргарита. — Един невъзможен човек. Съвсем невъзможен. Като тебе.

И добавя:

— Хайде да си вървим.

* * *

Омразният свредел продължително дълбае в главата ми. Сетне спира, а сетне отново и по-дълбоко се забива в тая моя нещастна глава.

Докопчвам в просъница телефонната слушалка, но чувам само сигнала за свободна линия. И едва тогава проумявам, че звънът иде от пътната врата.

— Какво?... Какво пак има?... — чувам до себе си сънливия глас на Маргарита.

— Всичко е наред, скъпа. Спи спокойно.

— Спокойно?... С тебе?... — промърморва жената и се обръща на другата страна.

Нахлузвам бързо панталона, защото звънецът продължава да настоява на своето. Отправям се към вратата и поглеждам бегло часовника: седем часът. Седем часът в неделя заран. Това може да е само някой от групата, и то по спешна работа.

Оказва се, че е Боян.

— Нали те предупредих да не идваш тук? — забелязвам сухо, като го пускам да влезе.

— Няма как, наложи се. Взех всички предпазни мерки — обясни развълнувано младежът.

— Тихичко! — прошепвам, като превеждам край спалнята госта, който едва ли се досеща, че там лежи една жена, която насмалко е

щяла да му стане тъща.

Влизаме в кухнята и убеден, че тук вече може да вика, Боян произнася патетично:

— Всичко пропадна!

И се тръшва на стола.

— Добре — казвам, въпреки че очевидно нищо не е добре. — Успокой се, а сетне подробно разкажи какво е станало.

— Всичко пропадна! — повтаря момъкът.

— Възможно е. Но дори когато всичко е пропаднало, все пак остава някаква надежда.

И понеже той мълчи, добавям:

— Аз пък тъкмо се канех да ти честитя скорошния брак.

— И бракът пропадна — съобщава мрачно гостът.

— Браковете не пропадат така лесно — отвърщам скептично. — Но сега кажи за-другото.

— Ами то и едното, и другото отидоха по дявола все по същата причина...

— А именно?

— Нали вчера, както винаги, имах среща с Ана... И както винаги в събота вечер, мислех да спя у тях, защото трябваше да изпълня задачата. И ето че едва излизаме от „България“ и Ана ми сервира ново двайсет:

„Ще се отбием — вика — в «София» при моята тайфа. Тази вечер заминаваме за Боровец и се връщаме чак в понеделник заран. Какво ще кажеш за този сюрприз?“

— Казах, че е чудесно, разбира се, само че днес не мога, понеже в понеделник съм на изпит и утре целия ден трябва да чета.

„Глупости — вика Ана. — Ти ако досега не си се подготвил, утре и без туй нищо няма да свършиш. Недей само да ставаш лош и да ми разваляш празника.“

„Съжалявам, но не мога — казвам. — Ако утре не почета, значи да ме скъсат.“

„И какво, като те скъсат? Светът ли ще пропадне?“

„Ще пропадне стипендията.“

„Значи — вика — стипендията е по-важна от всичко? По-важна от дружбата ни, по-важна от мене...“

„Хайде сега — казвам. — Ще почнем да сравняваме хляба с любовта!“

„Не, ти просто си търсиш претексти — вика тя. — Сигурно си се уговорил нещо с оная, дебелината...“

„Не приказвай смешни неща — казвам. — Прояви поне малко разум. Ако толкова държиш на Боровец, върви сама. Ако пък искаш да идем двамата, почакай да си взема изпита.“

„Къде и как ще вървим двамата? — вика тая глезла. — В някой заслон ли? — вика. — И с оная претърпан рейс? Момчетата са намерили коли, приготвили са вила и всичко това за мен го правят, а аз трябва да се отказвам в последния момент заради твоите капризи!“

„Не се отказвай. Върви. Няма да ти се сърдя“ — викам, като едва се сдържам да не я плесна.

„И ще вървя! Само че повече няма да ме видиш!“

— И закрачи надолу по булеварда, но, разбира се, достатъчно бавно, за да мога да я настигна. Само че аз не мислех да хуквам подире й, и тя разбра това и съвсем забави стъпки, обърна се и рече:

„Ще те чакам в «София» до шест. Ако не дойдеш до шест, вече никога изобщо не идвай!“

— И си тръгна. Тоя път — окончателно. Какво можех да направя?

— Добре, продължавай — казвам.

— Вечерта към единайсет се промъкнах до вилата и това, трябва да знаете, не бе много лесно, защото на всичко отгоре Пепо доста време беше по дирите ми, но аз успях да се откопча и стигнах до вилата и вътре навсякъде бе тъмно, така че успях без трудности да се добера до балкончето и да вляза в мансардата. Дръпнах както винаги пердето, запалих джобната лампа и приближих до бюрото, когато ненадейно лампата светна, ама не моята, а тая на потона и видях пред себе си Ана. Тя тъй безшумно бе влязла и бе натиснала електрическия ключ, че наистина ме стресна. Дръпнах се инстинктивно назад и за проклетия бутнах гипса, някакъв гипсов бюст на Сократ или на не знам кой си, дето бере праха на етажерката. Той се търкулна и изтрополя на пода, но за щастие не се счупи, а Ана прошепна, цялата бясна:

„Ще събудиш баща ми! Поне него пощади!“

„Смятах, че си заминала“ — рекох, като че ли нищо не е станало.

„Аз пък мислех, че учиш за изпит — върна ми го тя. — Но ти толкова си загрижен за хляба си, та си почнал да тършуваш из чуждите къщи.“

Преглътнах и само запитах:

„Откъде ще разрешиш да си отида? По стълбата или през прозореца?“

„Откъдето си дошъл — рече тя. — Стълбата е за порядъчни посетители!“

— И ми хлопна вратата. Върнах се в града и минах както винаги по Евлоги Георгиев, отключих кутията на Касабова, оставих там касетката, дето ми я дадохте, и намерих цяла опаковка ампули. Тръгвам към къщи и тъкмо завивам зад ъгъла, насреща ми излиза Пепо. Той както ви казах, не е глупак, и след като ме е изтървал, навярно е решил, че най-сигурното е да ме причака пред къщи и ме свари тъкмо с пакетчето в ръка, и аз, разбира се, търтих да бягам, а той — подире ми, и трябваше да обиколя целия блок и да изкача на един дъх стълбата, за да се откопча, и се откопчих само защото тоя ден бе ред на Пепо да ме брой и ако подире ми беше Апостол с неговите дълги крака, непременно щеше да ме на стигне.

Боян млъква, поглежда ме гузно и навежда очи:

— Изобщо всичко пропадна...

— Не е толкова трагично — възразявам. — Въпреки че гафът наистина се е състоял. Много нещо зависи от поведението на твоята Ана.

— Тя веднага ще издрънка всичко на татко си, тая глезла.

— Не вярвам. Нали сама ти е казала „Пощади баща ми“. Щом иска ти да го щадиш, и тя ще го щади. Освен туй не е изключено да не е разбрала истинската цел на посещенияето ти в мансардата.

— Смятате, че ме взима за обикновен крадец? — възкликва Боян.
— Не разчитайте на това. Сто на сто съм убеден, че го каза просто за да ме обиди.

— Възможно е. При всички случаи, додето тя не е споделила с никого тая история, нещата още могат да се оправят.

— Вие сте истински оптимист. Завиждам ви — произнася момъкът с известно облекчение.

— Не съм смятал никога, че съм оптимист, а още по-малко — песимист. Старая се само вярно да преценявам нещата, което

препоръчвам и на тебе. Когато преценяваш вярно нещата и когато знаеш правилно да реагираш, почти винаги стигаш до извода, че всяко положение си има изход. Не винаги, но почти винаги. А това съвсем не е малко.

— И баща ми ли мислеше тъй? — запитва ненадейно Боян.

— Ами че аз това, мойто момче, от баща ти съм го научил. Както и много други работи.

— Заедно ли бяхте, когато го раниха в крака?

— Заедно. Както винаги.

— Къде, на границата?

— Там някъде. Това бяха шепа бандити, извършили доста поразии на наша територия и вече готови да се изтеглят отвъд. Само че ние бяхме ги обградили и те бяха залегнали в падинката на билото на един хълм. Ние тримата, баща ти, Стефан и аз, вардехме изхода от едната страна на хълма и единственото ни прикритие беше някаква жалка китка от хилави акации, а ония тримата стреляха отгоре по нас и баща ти вече бе ранен зле, и Стефан — също, и изобщо имаше всички изгледи да ни видят сметката.

„Трябва да се прибяга до оня камък и да се хвърлят едно-две яйца в гнездото“ — рече баща ти.

— Той говореше в неопределено лице, обаче думите се отнасяха до мене, защото баща ти вече бе ударен в крака, а Стефан бе тъй лошо улучен, че изобщо едва ли щеше да се вдигне. И аз прибягах и им хвърлих две бомби, макар че и мен ме раниха в ръката, а после дойде подкрепление, но всичко вече бе свършило и Стефан издъхна още в джипката, а баща ти оттогава все си накуцваше по малко.

Момъкът не казва нищо и едва ли може да види в ума си това, което аз виждам, додето реда сухите безцветни фрази. Жалката китка от посърнали ниски акации, остатък от някогашен опит да се укрепят ронещите се склонове на хълма, и аз, залегнал между тия двамата, разкъравени и с бледи потни лица, и скалистия гръб на хълма, възлизащ нагоре пустинен и страшен, пепелявосив под безцветното нажежено небе, и сухите зловеци изстрели на автоматите, и тънкото зловещо свирене на куршумите, и собствения ми дрезгав глас нейде тук, вътре в мен: „Хайде, Емиле, твоят ред е, момчето ми!“, и отново страшния хълм, този път смътен и безформен, защото вече бягам превит надве там, към каменното било, дето са се свили ония.

— Не знам защо, но все по-често се улавям, че мисля за него — чувам до себе си гласа на Боян.

„Мисли — отвръщам на ума си. — Нали все някой трябва да мисли и за него.“

ДЕВЕТА ГЛАВА

Слънчев понеделник. А слънцето все по-отрано почва да припича. Тъй че приятно е да работиш в стая като нашата, с този прозорец винаги в сянка и винаги отворен за хладния полъх, идващ от вътрешния двор и леко полюшващ бялата завеса.

Току-що сме се върнали от кабинета на шефа подир обичайното обсъждане на ситуацията и аз се изправлям пред прозореца, за да подишам малко свеж въздух и да погледам обичайната гледка: циментирания двор, колоната на служебните коли, шофьорите, спрели на приказка, поста до затворената врата към улицата, петте реда прозорци на насрещното крило, отразяващи синевата и белите облаци на юнското небе. Затворено, тихо и изолирано, също като в болница.

Борислав нервничи зад бюрото с празното си цигаре и аз вече очаквам да оповести частичната си капитулация с възгласа „Дай една цигара“, когато на вратата се почуква и влиза лейтенантът.

— На пропуска чака Ангелов.

— Щом чака, доведи го.

Лейтенантът изчезва и до ушите ми долита познатата фраза:

— Дай една цигара... преди да съм се изпарил.

— Не е наложително да се изпаряваш — отвръщам, като му хвърлям пакетчето.

Малко по-късно влиза Боян и понеже се досеща каква ще бъде първата ми реплика, бърза да обясни:

— Знам, че не трябва да идвам тук, но какво да правя, когато отново стана гаф.

— Запознай се с Борислав... приятел на баща ти... И кажи какъв е тоя път гафът.

Момъкът се ръкува с колегата ми и изтърсва:

— Задигнаха ми морфина.

— Кой го задигна?

— Апостол.

— Е как, в апартамента ли се вмъкна?

— Не стана нужда да се вмъква. Тази заран, преди да изляза, дълго мислех къде да скрия опаковката, за да не би...

Момъкът поглежда към Борислав, сетне към мене и уловил едва забележимото ми кимане, продължава:

— За да не би да я намери майка ми, защото тя навсякъде тършува, а онзи път, след като вие ми казахте, че могат да ми пратят не морфин, а нещо друго, аз си помислих какъв ужас ще бъде, ако стана причина за смъртта на собствената си майка, и не знам дали не е от мнителност, но този път като разглеждах опаковката, стори ми се, че тя веднъж е отпечатвана, а след това наново запечатвана и изобщо видя ми се подозрителна, затуй се чудех къде да намеря сигурно скривалище...

Той говори бързо, все още възбуден от станалото, и спира само за миг, да си поеме дъх, а после продължава:

— ...И тогава се сетих за кутията на Касабова и си казах, че мога да повторя тоя номер с нашата кутия, понеже само аз имам ключ от нея, и взех опаковката и се спуснах по стълбата, а долу в преддверието — насреща ми Апостол. Не успях даже да скрия морфина и той тутакси го видя и отдалече се провикна:

„Как е партидата? Вносна, а? Фина работа...“

„Махай се“ — рекох, но той дори не даде вид, че е чул.

„От цяла седмица те дебнем, предател такъв, обаче не е било напразно. Би трябвало да ти видим сметката и ако на мое място беше Пепо, сигурно не би се въздържал да ти пусне малко кръв, но Апостол е арабия. Остави там на стъпалото пакета и — чупка!“

„Пакетът не е мой — казвам. — Махай се!“

— А той вместо отговор извади от джоба един от тия ножове с пружина, натисна лостчето и острието изскочи навън.

„Направи каквото ти казах — вика, — инак ще поиграем на ножче!“

„Ти луд ли си!“ — казвам.

„От твоя гледна точка, да! — вика. — А от моя — ти си лудият. Защото не загриваш, че Апостол за една добра партида е готов да похарчи и трима като тебе.“

— И той с бавни стъпки взе да приближава, а аз се хвърлих, за да му отнема ножа, само че той се дръпна и ми подложи крак. Плъснах

се на мозайката и додето да се усетя, Апостол ме връхлетя, сграбчи кутията и изхвъркна навън.

„Глупак, това е отрова, не морфин! Отрова е, чуваш ли, глупак такъв!“ — взех да викам подире му, но каква полза. На Апостол такива не му минават.

— Добре, Бояне, ще вземем мерки. Нещо друго да кажеш?

— Нищо. От Ана — ни следа.

В този момент отново се появява лейтенантът.

— Долу на пропуска се е явила Ана Раева. Искане да я заведат при някой, който е по поверителните работи — съобщава с лека усмивка офицерът.

— Доведи я. Ние сме точно по тия работи — промърморвам.

И като се обръщам към Боян, добавям:

— Защо ти е следа, когато тя самата е налице. А сега по-бързо изчезвай. Борислав ще те отведе.

* * *

Досега съм я виждал само на снимка. И когато в тая минута я наблюдавам, застанала на прага на кабинета, дължен съм да призная, че прави наистина приятно впечатление: стройна, с хубаво светло лице и хубави светли очи, излъхваща нещо детинско, което може би всъщност отдавна ѝ липсва.

— Приближете се — подканям я. — Не стойте там като наказана.

Тя не чака да ѝ повтарям, идва до бюрото и оставя пропуска.

— Ана Раева — прочитам гласно. — По какъв въпрос?

— И аз не знам по какъв, но се боя, че може да е шпионаж — отвръща тя, като се старае да си придаде самоуверен вид.

— В такъв случай седнете и разкажете по-точно.

Ана сядва, като не пропуска да кръстоса стройните си крака и да ги изложи във възможно по-благоприятно положение. Дете наистина, но вече доста просветено.

— Бих ли могла да запуша?

— Ако това ще ви помогне да съберете мислите си.

Услужвам ѝ с цигарите и запалката, а тя се усмихва, за да покаже, че дори в един миг на крайна тревога зъбите ѝ не са загубили

нищо от красотата си.

— Благодаря... Ако знаехте, че се касае за двама души, които са ми изключително скъпи, щяхте да разберете, че наистина в главата ми е пълна бъркотия...

Подир това всъщност доста свързан увод, тя все тъй свързано ми излага вече познатите ми събития, за да установя за лишен път колко различни могат да бъдат едни и същи неща, гледани от два различни индивида.

— Ако той действително се е вмъкнал да търси пари, аз ще бъда истински щастлива, колкото и грозно нещо да е кражбата. Знам добре, че живее притеснено, макар да го крие, че има само един свестен костюм, че майка му е тежко болна и че е толкова горд, та би предпочел да открадне, но не и да приеме милостиня... Боя се обаче, че не е влязъл за пари... Той не е от тия, дето биха задигнали пари...

— А за какво предполагате, че се е вмъкнал? — питам, като дискретно поглеждам часовника си.

— Нали ви казах: за шпионаж.

— Шпионаж на какво?

— На поверителни сведения, на какво друго! Защото знам, че баща ми работи с разни такива книжа и винаги ги заключва, и изобщо не пуска никого в тази стая.

— А защо не уведомихте баща си?

— Че защо да го уведомя? За да получи удар? Той е толкова амбициозен в работата си и не мисли за нищо друго освен за работата си и една подобна мистериозна история просто ще го изхвърли от релсите... Още повече, аз дори не знам дали в подозренията ми има нещо вярно или не...

— А защо не попитайте вашия Боян? Защо не поговорихте с него спокойно и направо? Ако ви каже истината — добре, ако ви излъже, вие не сте дете и ще разберете, че лъже.

Явно поласкана от това, че изведнъж съм доловил нейната проникателност, девойката прави лек театрален жест с нежната си ръка, държаща цигарата, и заявява:

— Защото му бях сърдита. Вчера целия ден му бях сърдита. А днес още от заранта го търся и не мога да му открия дирите. Затова пък се запознах с едно от тия ужасни същества, с които доскоро е дружил. Аз всъщност вече познавам макар и само по вид едно от тях — някоя

си там Лили. А тази сутрин се сблъсках в „Ялта“ с друга птица — Марго.

— И какво научихте от Марго?

— Ами сервитьорката ми каза, че тя е от хората на Боян и аз се приближавам съвсем коректно към нея и питам:

„Вие сте от компанията на Боян?“

А тя: — „Откога — вика — компанията на Апостол стана компания на Боян?“

„Искам да кажа, че търся Боян“, обяснявам ѝ най-човешки.

А тя: „Е, че търсете го другаде, аз не съм адресно бюро! И изобщо, ако не смятате да издимявате, седнете, а не ми стърчете над главата.“

Сядам, без да обръщам внимание на грубиянския ѝ тон, и отново обяснявам:

„Казаха ми, че тук се събирали.“

А тя: „Събираха се в минало бешело време. После стана много населено и се преместиха в «Млечния». А после и там стана кофти и сега са на майната си в някаква «Ягода» или «Малина», между града и провинцията.“

После ме разглежда, като че ли съм поставена във витрина, и пита:

„За кво ви е Боян? Имате нужда от став?“

„Какво е това став?“ — питам я най-човешки.

„Ясно — вика тя. — Като научите какво е став, тогава ще дойде и нуждата от став. А после мога да намина някой ден да ви донеса цигари в психиатричното.“

Искам да я запитам още нещо, а тя: „Хайде, причинихте ми главобол! — вика. — Тъкмо ги бях забравила тия отрепки... Хайде, друм, нали ви казах: «Ягода» или «Малина», или някакви други там фрукти към края на града... Пък ако стигнете до психиатричното, драснете два реда. Може и да дойда...“

Ана прекъсва разказа, поглежда ме красноречиво и добавя:

— Представяте ли си? Истинска грубиянка. А оная Лили и тя е от същата марка. Като си помисля само, че е била приятелка на Боян...

После се сеца, че в момента е сърдита на Боян и добавя втори послепис:

— Това всъщност не ме интересува. Да прави каквото ще.

Побързвам да взема думата от страх, че може да последва нов постскриптум:

— Добре сте направили — казвам, — че сте дошли при мене. И още по-добре ще направите, ако за момента забравите цялата тази история. И никому — нито дума!

— Никому — нито дума! — потвърждава Ана, като става и вдига ръка пред себе си, сякаш полага клетва.

Разписвам пропуска и ѝ го връчвам, а тя си тръгва, ала в тоя миг се сеца за нещо и отново прави кръгом към мене:

— А какво да правя, ако успея да издирия все пак оня шпионин?

— Е, чак пък шпионин... — промърморвам добродушно. — Доколкото го познавам, той не е лошо момче.

— Не е лошо момче?... Вие го познавате!... — повтори Ана изненадана.

— Не е лошо момче, уверявам ви. Е, ако имате някакви там лични причини да го мразите, това си е ваша работа...

И побързвам да я изпроводя, преди да се е сетила да ме разпитва по-обстойно.

* * *

Борислав, при когото по неизвестни причини Боян все още продължава да кисне, е поискал междувременно справка за местонахождението на компанията.

— Били са в „Млечния бар“, но са излезли. Наредих да ги потърсят и да ни съобщят — осведомява ме той. — В последните дни, нали знаеш, престанахме да се занимаваме с тях.

— Само те ни липсват... — промърморвам. — Но днес подир тая история с опаковката имам чувството, че може да забъркат нещо.

— Допускаш, че ония са уведомени?

— Не знам. Не е изключено.

Наближава обед, когато получаваме съобщение, че компанията се е появила в „Ягода“.

— Да пратим хората на Драганов или ние да прескочим? — подхвърлям на Борислав.

— Какво ще бъркаме хората на Драганов? Да вземем с нас една патрулна кола и да вървим.

Така и става за голямо удоволствие на Боян, който е видимо оживен от възможността да вземе участие в подобно начинание.

Пред „Ягода“ обаче ни чака нашият човек, зает с наблюдението на компанията, и едва волгата спряла, влиза в нея.

— Тръгнаха към Княжево с една стара бричка. Няма и десет минути, откак тръгнаха.

Нареждам на шофьора да поеме с пълна скорост в същата посока и изслушвам доклада на нашия човек:

— Дойдоха преди около петнайсет минути и Апостол почна да ругае Пепо, че още не можел да намери кола, докато той, Апостол, бил осигурил цял склад със став. А в това време в заведението влезе едно момиче, което не съм виждал, и Апостол каза на Роза, че това било момичето на Боян. „Взехме му морфина, сега ще му вземем и момичето“ — вика, и Роза тутакси я покани на масата и каза, че те тъкмо имали среща с Боян. И точно тогава Пепо спря пред входа с бричката и всички се натовариха в нея и само чух като тръгнаха, че Роза обясняваше на Ана: „Отиваме в Княжево, там в гората ни чака Боян. Ще видиш какъв празник...“

Разказът се прекъсва постоянно от воя на сирената, която шофьорът все по-често пуска в действие, за да си осигури чист път, а ние летим с пълна скорост по шосето към Княжево и теоретически погледнато, би следвало да настигнем бричката въпреки десетте минути аванс, но не я настигахме.

— Или тая таратайка е твърде бърза за таратайка, или са хванали другия път — бърби шофьорът.

— Може би по-добре щеше да бъде да загубим малко време и да спрем тук-там да попитаме — подхвърля Борислав.

Съветът идва със закъснение, но не съвсем. Спираме пред Княжево и се осведомяваме от милиционера по движението за бричката. Оказва се, че е влязла преди няколко минути в квартала. Продължаваме пътя, но сме принудени да загубим от скоростта, защото въпреки призивите на сирената на три места трябва почти да спираме.

Отвъд Княжево наново се информираме за тайфата.

— Ами че ей там някъде спря такава кола — съобщава милиционерът, като посочва тесния черен път край реката.

Малко по-късно нашата волга гарира до изоставената бричка и ние зърваме в храсталака на стотина метра компанията на младите екскурзианти и най-вече дългата върлинеста фигура на Апостол.

За нещастие, той също ни вижда. За нещастие, понеже е напълнил спринцовката, и от страх, че можем да му отнемем скъпоценната доза, бързо и ловко забива иглата, без дори да си дава труд да запретва ръкава. Ние сме вече на няколко крачки от групата и затова съвсем ясно проследяваме тоя патетичен жест, и също тъй ясно виждаме как слабото дълго лице на младежа се изкривява и как той се свлича на тревата, потреперва конвулсивно и замръзва, подвил неудобно колене.

Боян се спуска към Ана, избива с груб замах спринцовката от ръката ѝ, а сетне, вероятно подведен от инерцията, повтаря замах, този път под формата на шамар.

Роза, Пепо и Лили гледат втрещени, сякаш се чудят да бягат ли, или да хвърлят оръжието. Боян все тъй грубо хваща разплаканата Ана за рамото и я повежда към шосето.

Загубил съм само няколко секунди, докато съм ги изпращал с поглед. Няколко фатални секунди, защото, когато обръщам очи, виждам как Лили, която до сега е гледала към Боян, изведнъж повтаря жеста на Апостол.

За един миг тя става някак по-висока и по-стройна, сякаш се вдига на пръсти, сякаш иска да се изтръгне от тръпката, раздираща масивното ѝ тяло. Сетне се свлича на колене и захлупва лице в тревата. А зад гърба ми още се носи нервното хълцане на Ана.

* * *

— Анализът установи, че се отнася за отрова със светкавично действие — докладва лейтенантът още същия следобед.

— Ако бяхме закъснели няколко секунди и останалите трима щяха да отидат — забелязва Борислав.

— Ако бяхме избързали с няколко секунди, може би никой нямаше да отиде — възразявам аз.

— Вярно — отстъпва приятелят ми. — Но в тия неща, знаеш, има някаква фаталност. Не говоря за оня сиромаш, високия, а за момичето. Това си е чисто самоубийство. Отнеми ѝ спринцовката — тя ще скочи под трамвая.

— Дааа... — произнасям нищо не означаващото си възклицание. — Съобщихте ли на родителите?

— Бащата на Апостол е уведомен. А бащата на Лили бил в командировка — пояснява лейтенантът. — Наредихме да му пратят бърза телеграма. Телата не са ни нужни повече. Утре заран ще ги погребват.

— Добре — кимам. — Свободен си.

А когато той излиза, Борислав ми подхвърля:

— Ще го пуснем ли тоя Томас, без да си плати? Да оставим другото, но той доста щедро троши хора...

— Надявам се, че все ще плати по някакъв начин — отвърщам. — Само че преди да стане, това, трябва да приключим и с последната мисия, най-деликатната.

* * *

Раев. Още един човек, когото досега познавам само по снимка. Доста строен и запазен, с интелигентно лице и вид на учен — съсредоточен израз, посребрени от годините коси, очила в дебели тъмни рамки.

Той ме очаква и лично се отзовава на позвъняването, подава ми слабата си енергична ръка и ме въвежда в хола.

— Всъщност, ако разговорът изисква да бъдем насаме, може би по-добре ще е да се качим в кабинета ми. Там не е особено уютно, но няма риск да бъдем смущавани.

— Добре, да идем в кабинета ви.

И ето ни в мансардната стая. Една стая, която също познавам само по снимка. В нишите, образувани от чупките на тавана, са поставени рафтове с книги. Малко писалище — също отрупано с книги. Зад него етажерка — също наблъскана с книги и увенчана с гипсовия бюст на Сократ, все още цял-целеничък, ако не броим леко ожуления нос.

Една врата-прозорец извежда на балкончето и като минавам край нея, аз хвърлям бегъл поглед към градината и забелязвам долу двама души, които познавам значително по-добре от Раев — Ана и Боян. Те вероятно беседват, но беседата им едва ли би могла да се нарече дружеска, защото Боян говори нещо, като подчертава думите си с къси сърдити жестове, а Ана, обърнала му гръб, слуша начумерено.

Домакинът се настанява зад малкото бюро, а аз сядам на стола до открития прозорец.

— Тук може ли да се пуши? — запитам, респектиран от библиотечната обстановка.

— Разбира се. Но аз самият не пуша — отвърща Раев и поставя на края на бюрото някакво жалко миниатюрно пепелниче.

Запалвам, додето Раев с едва забележим жест поглежда ръчния си часовник.

— Пет и половина е — съобщавам услужливо. — И надявам се, няма да ви отнема много време.

— Моля ви, не се безпокойте. Имам наистина една среща, обаче тя е чак в седем.

— Идвам да ви уведомя за една наша операция, държана досега под секрет и вече приключена като операция. Оттук нататък тя вероятно ще премине в съдебно следствие и неизбежно ще засегне известни страни на собствената ви служебна работа.

И аз без излишни подробности му излагам историята, в която и той самият е бил въввлечен.

Раев ме изслушва внимателно, а сетне забелязва:

— Аз, разбира се, съм пълен невежа във вашата област, но струва ми се, че ако бяхте ме предупредили навреме, това би ви спестило доста усилия.

— Обсъдихме и тази възможност, обаче я отхвърлихме още в началото. Една проява на нервност или паника от ваша страна би алармирала противника. И после, защо да ви безпокоим в работата, след като операцията вече бе организирана тъй, че те вместо автентичните документи получаваха фалшиви?

— Може би сте прав — кима Раев. — Вие по-добре знаете. В края на краищата щом всичко е приключило успешно...

— Не можем да се оплачем. Само че успешният край не изключва въпроса за вашата лична отговорност. Вие сте допуснали

доста сериозно лекомислие в работата си.

— Понеже съм носил у дома си тия документи? Но слушайте, аз правя това от години насам и не съм имал никакви неприятности и го правя не от лекомислие, както вие се изразявате, а напротив, от чувство за отговорност.

Той ме поглежда не твърде любезно през очилата и допълва:

— Не знам колко трае вашият работен ден, обаче мога да ви кажа без излишно самохвалство, че моят трае понякога до късно през нощта и че тая добавъчна работа аз я върша съвършено доброволно и по необходимост съм принуден да я върша в къщи.

— Нямам никакво намерение да подценявам деловите ви качества — бързам да го успокоя. — Вие се ползвате с реномето на изключително подготвен и трудолюбив ръководител. И все пак лекомислието си е лекомислие.

— Не забравяйте — възразява Раев, — че тая стая е винаги заключена и че шкафчето в бюрото ми е също заключено...

— Да, ей с такъв ключ! — прекъсвам го и вдигам нагоре малкия стандартен ключ, озовал се в ръката ми. — Това всеки чирак ще ви го направи за пет минути. Но има и друго. Вие доста през пръсти сте гледали на туй, което става в дома ви и дори в секретния ви кабинет.

— Не ви разбирам.

— Оня ден в събота срещу неделя например тук, в тази стая, се е вдигал доста голям шум и дори гипсовият бюст е бил съборен и е изтрещял на пода, а вие даже не сте се потрудили да видите какво става, макар че спалнята ви е точно отдолу...

Раев свива рамене:

— Защо трябва да проверявам нещо, което ми е добре известно: дъщеря ми лудува с приятеля си. Съвсем ясно чувах гласовете им, както и вие сега ги чувате.

През леко открехнатия прозорец наистина откъслечно се долавят гласовете на младите хора и един поглед ме убеждава, че долу в градината приморието все още не е настъпило.

— Вие си противоречите — казвам. — От една страна, твърдите, че тази стая е винаги заключена, а от друга страна, излиза, че в същата заключена стая дъщеря ви лудува с приятеля си.

— Навярно съм оставил ключа на вратата. Съгласете се все пак, че ако почна да подозирам и собствената си дъщеря... Лошото е, че

нямат достатъчно време да се занимавам с нея и тя прави каквото си иска и вероятно ще съм принуден да ѝ намеря втора майка, доколкото първата се занимава изключително със себе си.

— Знам за тия ви намерения — промърморвам.

Раев за първи път проявява известна изненада:

— И това знаете?

— Да — кимам, — а също и много други неща. Но нека не избързваме.

Поглеждам през прозореца и виждам, че сега Ана ръкомаха, а Боян сърдито ѝ е дал гръб. Сетне, като се обръщам към домакина, произнасям:

— Дори само този дребен инцидент с бюста на Сократ вече поражда известни съмнения спрямо вас. Ние обаче нямаме никаква нужда да призоваваме великия Сократ за свидетел, защото и без това сме напълно информирани за цялата ви дейност. Вие сте завербуван от чуждото разузнаване още преди три години при едно пътуване на Запад, но сте били оценен като твърде важна птица, за да бъдете изразходван в рисковани ходове. И сте влезли в действие едва когато тук е пристигнал един амбициозен дипломат — мистър Томас, въодушевен от намерението да блесне, та дори и с цената на известен риск. Риск преди всичко за ваша сметка, Раев, не за негова.

Домакинът слуша, като се старае да не отмества поглед от лицето ми и да не допуска какъвто и да било израз на смущение в тоя поглед.

— Трябва да се признае все пак, че дори и Томас с неговите комарджийски похвати се е постарал така да организира акцията, та да ви осигури максимална безопасност. Вие носите секретните сведения тук, в кабинета си, за да работите над тях, а друг във ваше отсъствие ги заснима и предава по-нататък. Тъй че дори този друг да се провали, цялата отговорност ще падне върху него, а вие ще се измъкнете невредим и, в най-лошия случай, с едно служебно мъмрене за проявена непредпазливост. Така ли е?

— Не е така, разбира се — отвръща спокойно Раев. — Но аз съм любопитен да чуя цялата чудовищна хипотеза, до която ви е довела вашата стара шпиономания.

— Няма шпиономания, има факти. Мога да ви уверя, че нямаме никакъв интерес да увеличаваме изкуствено броя на предателите, защото колкото по-малко са те, толкова по-лека ще е и нашата работа.

— Добре, добре — кима примирително домакинът. — Само че вие споменавате за факти, но се въздържате да ги посочите.

— Струва ми се, че след като виждате докъде е стигнала работата, по-разумно би било вие сам да посочите фактите.

— Факти няма — заявява със спокойна увереност Раев. — А що се отнася до фантазиите, те са ваша специалност, не моя.

— Факти има. И щом настоявате, аз ще ви посоча някои от тях. Преди всичко вие в продължение на близо три месеца сте измъкнали под различни предлози 34 служебни досиета, строго секретни по характер и засягащи някои твърде важни страни от дейността на СИБ. От тия 34 досиета само осем са имали всъщност някаква връзка с пряката ви работа през тоя период. Защо донесохте тук останалите 26 досиета? За самообразование?

— Защото трябва да съм в течение на всичко...

— Защото Томас иска да е в течение на всичко — поправам го.

— Това си е вече ваше мнение, без всякаква реална тежест.

— Това не е само мое мнение. И достатъчно е да помислите малко, за да разберете, че е така. Нима вие, който поради спецификата на самата ви работа имате представа за правилата на секретността, можете сериозно да смятате, че някой би ви позволил да изнесете целия този поверителен материал, ако не бяхме решили да видим докъде ще стигнете? Ами че самата лекота, с която сте получавали в продължение на три месеца този материал, би трябвало да ви се стори подозрителна, ако бяхте си дали труд да размислите. Само че вие сте били тъй дълбоко уверен в непоклатимата си и безупречна репутация, та дори не сте допуснали, че някой може да се усъмни във вас.

— Вие доста логично развивате хипотезата си — признава домакинът, — но все тъй упорито продължавате да се въздържате от посочването на факти. И това е съвсем лесно обяснимо, понеже факти няма.

— Факти има — повтарям. — Това, което току-що ви споменах, са именно факти. Обаче те засягат само едната страна на работата. А сега нека видим и другата страна.

Преди да видя другата страна, аз си позволявам да видя какво става долу в градината. Нищо особено. Кавгата продължава. „Това момче ще има да бере ядове с това момиче“, казвам си мимоходом и произнасям гласно:

— Както вече казах, вие сте били завербуван преди три години и по-точно в края на месец май, и още по-точно в Женева, дето сте били изпратен като наш делегат на международната конференция. Завербуването е станало в резултат на две срещи с човек от съответното разузнаване и първата от тия срещи ви е била уредена от Стоян Станев, намиращ се също в Женева по служебна работа.

— Това не са факти — продължава да упорствува домакинът. — Това са легенди.

— Станев ще потвърди.

— Станев може да потвърди всичко, което вие му подшушнете, но за щастие да потвърдиш, още не значи да докажеш.

— Вие ме карате да прибъгвам до нещо, към което нямам никакъв вкус: техниката... — произнасям с въздишка на отегчение.

При тия думи вадя от джоба си миниатюрен магнетофон и го показвам на Раев.

— Едно малко обяснение вместо предговор: — Станев, както ви е известно, е най-важният агент на вашите господари. Не знам защо го наричат Стария, но съм напълно съгласен, че наистина е стара лисица. Тъкмо затова и за разлика от вас той винаги е допускал възможността от неочакван провал. И си е казал: „В случай, че ме пипнат, какво бих могъл да им предложа като ценна информация, за да отърва кожата?“ И се е постарал да скъта за черни дни подобна ценна информация, включително и такава, засягаща лично вас. Не казвам, че тая зестра непременно ще спаси Станев от най-тежкото, но тя при всички случаи ще ликвидира вас.

Подхвърлям в ръка магнетофончето и запитвам.

— Искате ли да послушате?

— Защо не? Имам още доста време...

— До срещата? Вие все още вярвате, че ще се явите на тая среща? — промърморвам и пускам магнетофона.

И ето че в мансардата започва разговор на един добър и един не дотам добър западен език и ако първият глас е съвсем непознат, то вторият съвсем определено е гласът на Раев. Между многото интересни реплики на диалога биха могли напосоки да се цитират следните:

Непознатият: — Известно ни е, че вие сте стигнали до доста висок пост... И все пак този пост е твърде незначителен за способностите ви... А по-голям никога няма да получите... Вие сте се добрали някъде малко над средата на служебната йерархия и ще буксувате на същото това място чак до пенсията си...

Раев: — Прав сте. Но аз съм се примирил.

Непознатият: — Защото не сте имали възможност за избор. А сега ние ви предоставяме тази възможност.

Раев: — Изборът става най-малко между две неща. Засега знам само едното: положението си в България, където имам удобна къща, добър пост, висока заплата, служебна кола, спокойствие...

Непознатият: — Всичко това е съвсем дребно и получено срещу неимоверни усилия. Дните ви преминават само в работа, вие навярно съвсем сте забравили, че в живота има и наслади, развлечения... Вие четете вестници и знаете какъв е притокът на специалисти у нас. Някои ни обвиняват, че купуваме специалисти. Ние не ги купуваме, те сами идват, защото получават огромни заплати, луксозни жилища, уважение. А вие сте специалист от такъв ранг, че ще имате всичко туй на най-високо ниво...

Раев: — Вие не искате от мене само качества на специалист, а и нещо друго... нещо много рисковано...

Непознатият: — Ще се постарам то да не бъде рисковано... А междувременно в някоя тукашна банка ще бъде открита сметка на ваше име... И когато, вече изпълнили задачата си, дойдете при нас...

И тъй нататък, и тъй нататък. Дребен, отвратителен пазарлък, сякаш се продава стара кола, а не родината.

— Е, нима и това не са факти? — запитвам, като спирам апаратчето.

— Спорни — поклаща глава Раев. — Много спорни. Един запис никога не е нещо повече от един запис. И дали този глас е именно мой, или не, това е голям въпрос.

Но репликата тоя път е изречена без вътрешно убеждение и целият израз на домакина свидетелствува, че той е готов да капитулира.

— Вижте — подхвърлям, — аз достатъчно разбирам от тия неща и мога да ви кажа, че обвинението срещу вас е тъй непоклатимо мотивирано и документирано, та никой съд не би се поколебал да произнесе присъдата, която ви се полага... И ако в момента съм тук, то не е, за да ви изтръгвам признания, а за да видя какво ще правим с дъщеря ви. Смятате ли, че вашето задържане ще й се отрази много тежко?

— То ще я убие!... — възкликва домакинът, изоставил безучастната си маска.

— Излиза, че вие сам ще я убиеете морално... След като насмалко не я убихте физически.

— Това е вече чудовищно! — извиква Раев.

— Наистина, но от ваша страна — отвръщам спокойно. — През последната седмица вие сте усетили нещо... или някой ви е дал знак за нещо... тая подробност тепърва ще се установи. Във всеки случай сте решили, че трябва да натиснете алармения звънец. И те уведомили Томас посредством съответната сигнализация, и с пълно съзнание за мерките, които ще бъдат предприети за премахване на следите. Най-радикални мерки — за да не употребявам друга дума. Е резултат на тази ви намеса двама младежи са вече мъртви, но можеха да бъдат и повече. Включително и вашата дъщеря.

— Но това е чудовищно!...

— Наистина. Оцеляването на дъщеря ви се оказа въпрос на секунди. За което вие лично нямате абсолютно никаква заслуга.

Той мълчи като втрещен и очевидно е загубил способността да разсъждава ясно. И все пак аз си позволявам да запитам:

— Така че кажете, какво да правим с дъщеря ви?

— Каквото щете — маха той с ръка. — Излъжете я нещо... оставете да мине време... Всъщност не съм уверен, че ме обича чак дотам... че изобщо може да обича чак дотам...

Поглеждам през прозореца и установявам, че ония двамата са изчезнали нанякъде.

— Да тръгваме, Раев.

Домакинът става, сваля, очилата си, обърсва стъклата с носната си кърпа и отново ги поставя на носа си. Сетне с бавни уморени крачки се отправя към вратата.

Долу ни очаква служебната кола. Сядам с Раев на задната седалка и потегляме. Около километър по-нататък зървам Боян да се движи самичък край шосето.

— Спри да качим пешеходеца — нареждам на шофьора.

Боян хвърля бърз учуден поглед на Раев, но премълчава и сяда на предната седалка.

— Нещо не върви, а? — подхвърлям му по някое време.

— Няма и да върви — промърморва мрачно той.

* * *

— Ти всъщност не ми каза как свърши тая история с Раев... — забелязвам, додето вечеряме с Маргарита.

— Как да не съм? Казах ти съвсем ясно, че не ща!

— Но на него какво каза?

— Измъкнах се с уклончив отговор. Смятам, че е достатъчно умен, за да си прави илюзии.

— Умен или не, той вече не е в състояние да си прави илюзии.

— Какво подмяташ? — поглежда ме тя.

— Твоят шеф е арестуван. И работата е сериозна.

— Господи! На мене все такива ми се падат.

— С едно изключение — напомням.

— Като че ли ги привличам с някакъв магнит — мърмори тя, без да обръща внимание на възражението ми.

— Фатална жена... Така ги омотаваш, че рухvat в бездните на престъплението.

— Не се занасяй — срязва ме Маргарита.

А после се сеца:

— Но за какво му е трябвал брак, след като се е бил забъркал в такива неща?

— За маскировка, естествено. Един брак, това вдъхва доверие. Значи човекът се устройва, значи няма намерение да се измъкне нанякъде. Изобщо нелош параван, за да подготвиш измъкването си. А

междувременно защо да не поживее с такава приятна партньорка... Така че ти напразно си се бояла от взаимно омръзване. За омръзването е нужно време.

— Господи! На мене все такива ми се падат — повтаря Маргарита. — А какво ще стане с дъщерята?

— Уместен въпрос. Питам се само защо всеки страничен човек най-първо си задава този въпрос, а самите родители дори не се сецат за него.

— Кажи де: какво ще стане с дъщерята? Нали щеше да се омъжва?

— Не знам. Ако беше ме питала вчера, може би щях да ти отговоря „да“. Но днес наистина не знам.

* * *

Неизвестно защо, ала тази нощ в главата ми е истинска бъркотия. Маргарита вече отдавна е заспала и аз чувам в тишината равното ѝ тихо дишане и мисля за тия човешки истории, за Лили и Боян, за Раев и капризната му празноглава дъщеря и даже за тая Марго, която все още чака своя Чарли, дете никога няма да се върне, и дори за това високо, сухо момче, чийто труп в този момент лежи в моргата. И постепенно мисълта ми отскача към други хора и към други места, към онай отдавна забравена Жанет, може би седнала тъкмо сега в някой парижки бар с чисто служебна задача; към Питър Гроот, вероятно вече напълно пиян в този напреднал нощен час, към Едит, която никога по-късно не видях, към Сеймур и Грейс, навярно продължаващи да съжителствуват при пълна взаимна ненавист; към приятелката на Моранди и към Дора Босх, и към Лида, и дори към Фурман младия, когото бях взел за Фурман стария. И когато се сецам за всеки от тия хора поотделно, работата е наред, но щом само си помисля, че те всички съществуват едновременно и всеки е потънал в привичните си занимания в този момент, тук в София, в Париж, Амстердам, Берлин, Копенхаген, Венеция, Ню Йорк, в главата ми настъпва истинска бъркотия... Това неизразимо чувство за едновременност... за този странен хаос... тая многогласна зверилница... тая лудница...

— Стига си се въртял, де! — чувам по някое време сънливия глас на Маргарита. — Спи най-сетне...

Обръщам се на другата страна и си казвам, че наистина трябва да заспя.

И съвсем ококорвам очи.

И, разбира се, виждам Любо.

Не казвам, че го виждам в буквалния смисъл и че страдам от халюцинации, но струва ми се, да усещам с цялото си същество присъствието му тук, в стаята, и да чувам тихия му глас:

„А какво ще бъде нататък с моя син, брат ми?“

„Нататък вече той да му мисли — промърморвам. — Не може цял живот да го крепим като рохко яйце.“

„На тебе ти е лесно да говориш тъй, понеже нямаш син“ — звучи нейде вътре в мен гласът на Любо.

„Нямам син ли? Ти ми го окачи на гърба, а сега на всичко отгоре дрънкаш, че нямам син. Твоят син е мой син. Хайде прибирай се и стига с тия номера.“

И усещам, че изчезва. Той винаги изчезва, след като е получил своето.

* * *

— ...И ето, че с демаскирането на Раев веригата вече наистина е затворена, мистър Томас, или както би казал Стария — клупът е стегнат около врата ви.

— Около неговия, не около моя — уточнява сухо Томас.

— Така вие си мислите. Цялата ви грижливо подготвена операция завършва с един грандиозен гаф, с една катастрофа. Катастрофа за всички участници, включително и за вас.

— Не преувеличавате ли малко успеха си? — поглежда ме насмешливо Томас. — Дали операцията е моя, или не, това е въпрос, който остава напълно висящ. Вие не можете да докажете намесата ми в нито един от епизодите на тая операция.

— А връзката ви със Стария?

— Никога през живота си не съм го виждал.

— Но той е поддържал контакт с вашия Бенет чрез маникюристката.

— Аз не съм Бенет.

— А срещата там, край града, под дърветата? И по-точно вербовката на оня младеж?

— Не познавам оня младеж и не съм разменил ни дума с него.

— Затова пък вашата секретарка Мери е разменила доста думи.

— Аз не съм Мери. И за ваше сведение тя отдавна вече си е в родината. И по-точно — в една психиатрична клиника. Ако смятате, че съм длъжен да отговарям за поведението на душевно болни хора...

— Да, да. Знам отлично, че я похарчихте. Както похарчихте и още толкова други: Чарли, шафнера, Апостол, Лили, без да говорим за останалите, които само като по чудо спасиха кожата.

— Изброените от вас лица изобщо не са ми познати.

— Тъй ли? Аз пък смятам, че лично сте инструктирали някои от тях. Например Чарли.

— Можете да го призовете за свидетел.

— От къде, от оня свят?

— Местожителството му не ми е известно.

— А шафнерът? И с него ли не сте говорили?

— Нищо не пречи да призовете и него.

— Готово — отвърщам спокойно.

Натискам звънеца, вратата се отваря и в стаята влиза шафнерът. Томас, естествено, прави опит да подтисне сепването си, а подир туй — да даде вид, че не познава новодошлия. Но изненадата е твърде неочаквана, за да остане скрита.

Това всъщност е и най-същественият резултат от нашето пътуване до Истанбул. Помощникът на Борислав бе успял да използва наркотичния транс на Чарли, за да замени пистолетчето, заредено със смъртоносна отрова, с друга подобна играчка, съдържаща невинен газ. И смъртта в спалния вагон бе само една симулация. И човекът бе спасен. Или, професионално казано, свидетелят бе запазен.

Един твърде ценен свидетел, особено в живо състояние — нещо, което и Томас разбира. Този свидетел, прибавен към звукозаписа, или звукозаписът, прибавен към свидетеля, образуват една дяволски неприятна улика. Опитвам се да обясня това на дипломата, сетне правя знак на шафнера да излезе и продължавам:

— Така че вие не сте във от операцията и встрани от катастрофата, мистър Томас. Вие сте с двата крака в нея и тя се очертава като катастрофа на целия ви живот. Защото не само нищо не сте постигнали с идването си у нас, но сте разрушили безвъзвратно и малкото, оставено ви от вашите предшественици. И за подобен провал дори уволнението ще се види недостатъчно като санкция на шефовете ви. Вие сте свършен, мистър Томас. Вие, макар и в преносния смисъл, сте готов за моргата.

„Трябва да спя“ — казвам си, като отново се обръщам на другата страна. Още е рано да разговарям с този тип. Макар че не е изключено и разговорът да се състои. И то не въображаемо, не в просъница и в призрачната дрезгавина на зазоряването, а реално, при пълна дневна светлина.

* * *

Вторник минава в дообработване на материалите.

Отново канцеларска работа. Едничката утеха е, че времето подхожда тъкмо за такава работа: от задименото в облаци небе в дълги полегати линии летят тънките струи на дъжда, а от Витоша появява хлад, сякаш вече е есен.

— Апостол го погребяха — докладва лейтенантът. — А бащата на Лили не идва, макар че пратихме две телеграми.

— Сигурно няма и да дойде. Нека я погребат утре заран — нареждам и отново потъвам в досиетата.

— Как може да не дойде? — вдига глава Борислав.

— Тя винаги е била за него само една мръсница.

* * *

В сряда заранта пейзажът е същият. Само вятърът от Витоша е станал по-силен и струите на дъжда плющят още по-полегати и зачеркват с тънките си линии сивото небе.

Надниквам с измокрено лице в тихия бял кабинет, напомнящ на болнична стая, и съобщавам на Борислав:

— Ако ме търсят, ще кажеш, че съм излязъл за малко.

— Къде отиваш? — пита приятелят ми.

И отгатнал по лицето ми отговора, избъбря:

— И аз ще дойда.

Качваме се в служебната кола, прекосяваме града, задръстен от коли и от бързаци под дъжда пешеходци, и излизаме на някакво шосе. Четвърт час по-късно шофьорът, който се е осведомил за мястото, спира в края на непознатото село.

— Трябваше да вземем цветя... — сещам се едва когато слизаме от волгата.

— Там навярно ще има — отвръща Борислав. — Дай една цигара.

На входа на гробището, под широк прокъсан чадър, наистина седи една женица, поставила пред себе си няколко повехнали китки бели карафмили. Вземаме две букетчета по липса на по-добро и поемаме из гробището.

Намираме без труд прясно изровения трап, в който вече е спуснат сиромашкият небоядисан ковчег. Настрани, до един камък е облегната също такава небоядисана дъска, върху която с малко криви букви е написано името: Лиляна Милева.

Присъствието ни бързо бива забелязано и двама души с лопати в ръце се приближават до трапа.

— Поп няма ли да има? — пита единият.

— Няма да има поп — отвръщам.

— Да заравяме ли?

— Заравяйте.

Двамата хващат здраво лопатите и почват ловко да насипват мократа черна пръст върху дъсчения ковчег.

Дъждът вали все тъй дребен и полегат, блъскан и раздиплян от хладния вятър в прозрачни сребристи завеси.

Борислав стои мрачно изправен до мене, със забравена в ъгъла на устните угаснала мокра цигара.

Вслушвам се разсеяно в тропота на буците върху капака на ковчегата и се вирам в подгизналата от влага зеленина на пейзажа, когато забелязвам Боян.

Той иде насам гологлав, загърнат в стария си мокър шлиффер, и крачките му са някак спънати и неуверени, може би от полепващата по

обувките пръст, тая тежка мазна пръст, каквато има само по гробищата.

— Лейтенантът да вземе вчера да му каже, че е била бременна в четвъртия месец... — промърморва едва чуто Борислав.

Момъкът е вече съвсем близо. Той застава от другата страна на трапа и произнася някак неловко, като да се оправдава:

— Дойдох... Трябваше да изпълня едно нейно желание... Някога беше ми казала, че, ако умре, иска вместо опело тая мелодия — един реквием...

Той навежда очи, вади изпод шлифера някакво магнетофонче и сред влажната зеленина на селските гробища, под мудните сребристи завеси на дъжда изведнъж се възема един бавен и скръбен мотив, разкъсан на пресекулки от вятъра като плач и отнасян натам, към помръкналия хоризонт, додето буците равно и глухо се сипят в трапа.

Поглеждам го и виждам, че наистина не е добре. Лицето му е съвсем бледо и хлътналите му очи плуват в някаква мъглявина, и ъглите на устните му леко потръпват. Животът вече е почнал да пише върху това младо лице.

Гробарите са привършили работата си. Единият взема дъсчицата с надписа и я забива малко накриво в мократа земя: Лиляна Милева. После двамата нагърбват лопатите и се отдалечават.

Приближаваме с Борислав и поставяме двете мизерни букетчета върху купчината черна пръст, додето реквиемът продължава дрезгаво да звучи. Две съвсем жалки букетчета върху тоя жалък гроб.

Останалото ще го довършат времето и дъждът. Земята ще се слегне и отгоре ще поникне трева, и надписът ще се изтрие, сякаш нищо не е имало и нищо не е било.

И си помислям, че всичко би могло да стане другояче.

И си казвам, че нещо е трябвало да се направи, макар да не знам какво.

Ние винаги се сещаме, че нещо е трябвало да се направи тогава, когато вече нищо не може да се направи.

И се отплащаме с няколко повехнали цветя.

Или с един реквием.

Издание:

Богомил Райнов. Един наивник на средна възраст. Реквием за една мръсница.

Издателство „Български писател“, София, 1986

Ново издание

Редактор: Теодора Димитриева

Художници: Стефан Груев, Кирил Гогов

Худ. редактор: Петър Тончев

Техн. редактор: Емилия Дончева

Коректор: Паунка Камбурова

Формат 32/84/108. Тираж 75111 екз.: подвързия 2111 екз., брошура 73 000 екз.

Печатни коли 24. Издателски коли 20,16. Л.Г. VI/56а. Изд. №6312

Поръчка №70/1986 година на изд. „Български писател“

Дадена за набор на 29.XI.1985 г. Излиза от печат на 30.V.1986 година

Цена: Подв. 3,00 лв. Брошура 2,75 лв. Код 25 9536222511/5605–186–86

ДП „Димитър Благоев“ — София, ул. „Н. Ракитин“ №2

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.